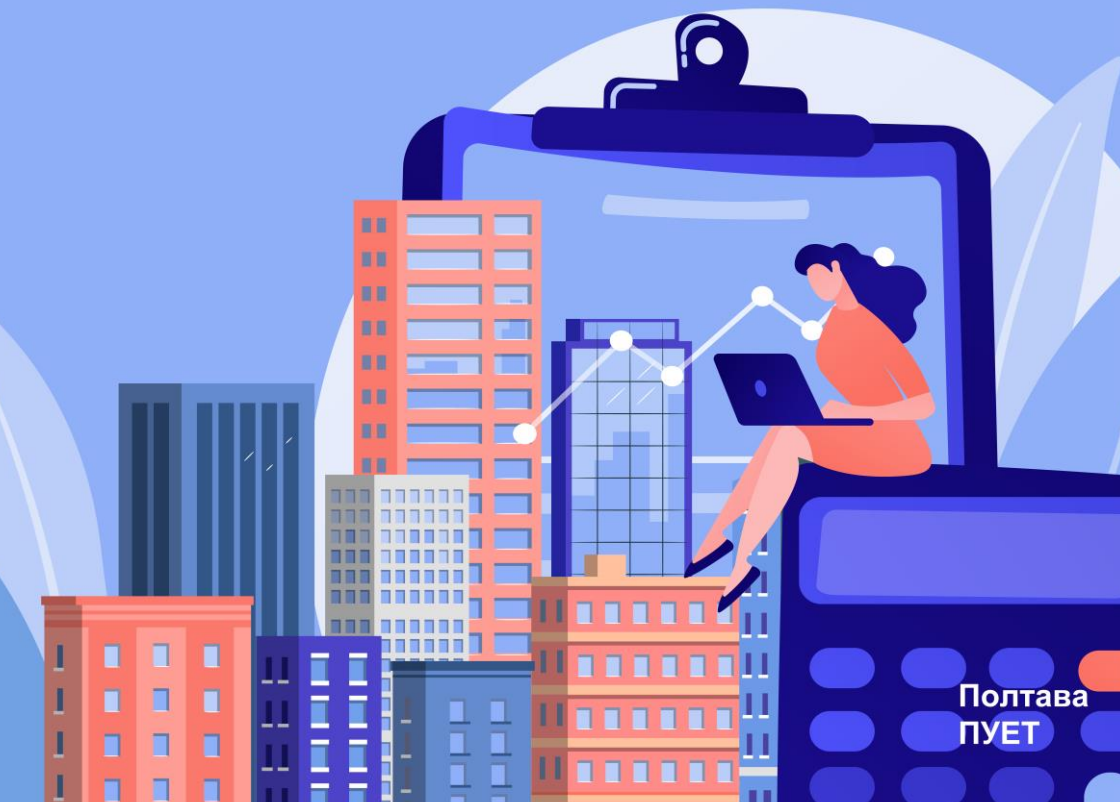

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

ЗБІРНИК

матеріалів IV Міжнародної
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 10–11 травня 2023 року)

Полтава
ПУЕТ

ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ (ПУЕТ)

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

ЗБІРНИК

матеріалів IV Міжнародної
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 10–11 травня 2023 року)

**Полтава
ПУЕТ
2023**

Програмний комітет

О. О. Нестуля, голова, д-р іст. наук, професор, ректор Полтавського університету економіки і торгівлі (ПУЕТ);

Члени організаційного комітету:

П. О. Куцук, д-р екон. наук, професор, ректор Львівського торговельно-економічного університету;

Л. О. Шавга, д-р екон. наук, професор, ректор Кооперативно-торгового університету Молдови, професор Університету «Dunarea de Jos»;

Х. Х. Назарзода, д-р техн. наук, доцент, ректор Таджикиського державного університету комерції;

Д. П. Дімітров, д-р екон. наук, професор, ректор Університету національного та світового господарства;

Е. Б. Сидиков, д-р екон. наук, професор, ректор Євразійського національного університету імені Л. М. Гумільова.

Організаційний комітет

Співголови організаційного комітету:

Н. С. Педченко, д-р екон. наук, професор, перший проректор ПУЕТ;

А. С. Ткаченко, канд. техн. наук, доцент, директор Навчально-наукового інституту денної освіти ПУЕТ;

А. І. Мілька, канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ.

Члени організаційного комітету:

О. В. Манжура, д-р екон. наук, доцент, професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

М. О. Любимов, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

О. В. Артюх-Пасюта, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

Н. В. Прохар, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту ПУЕТ;

М. М. Іващенко, директор інформаційного центру ПУЕТ;

Л. М. Діденко, директор центру інформаційного забезпечення освітнього процесу ПУЕТ;

Ю. В. Перегуда, директор міжнародного науково-освітнього центру ПУЕТ;

Н. І. Манжура, завідувач науково-організаційного відділу ПУЕТ.

Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики : збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 10–11 травня 2023 року). – Полтава : ПУЕТ, 2023. – 249 с. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM). – Текст укр. та англ. мовами.

ISBN 978-966-184-450-5

Збірник містить тези доповідей учасників IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: сучасні виклики» із проблем формування і розвитку обліку, аналізу, аудиту, оподаткування та публічних закупівель в умовах сучасних викликів. Конференцію проведено з метою залучення молодих науковців до проблем теорії та практики сучасного бухгалтерського обліку, аналізу й аудиту, а також для популяризації наукового доробку вчених.

УДК 657.1:005.93

*Матеріали друкуються в авторській редакції мовами оригіналів.
За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідальні автори.*

© Полтавський університет
економіки і торгівлі, 2023

ISBN 978-966-184-450-5

СПІВОРГАНІЗАТОРИ

**Львівський торговельно-економічний університет
(Україна)**

**Кооперативно-торговий університет Молдови
(Республіка Молдова)**

**Таджицький державний університет комерції
(Республіка Таджикистан)**

Університет «Dunarea de Jos» (Румунія)

**Університет національного та світового господарства
(Республіка Болгарія)**

**Євразійський національний університет
імені Л. М. Гумільова (Республіка Казахстан)**

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

ВПЛИВ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ НА УДОСКОНАЛЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Д. І. Безрук,
*Phd кафедри економічної кібернетики,
бізнес-економіки та інформаційних систем
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Діджиталізація має значний вплив на українські підприємства, оскільки цей процес дозволяє їм ефективніше функціонувати та конкурувати на ринку.

Одним з переваг діджиталізації є можливість автоматизувати деякі процеси підприємства, такі як облік інформації, логістика, виробництво тощо. Це дозволяє підприємствам зменшити свої витрати на оплату праці та пришвидшити свої бізнес-процеси.

Також, діджиталізація допомагає українським підприємствам підвищити якість своєї продукції та послуг, завдяки застосуванню новітніх технологій та аналітичного програмного забезпечення. Це дозволяє підприємствам більш точно визначати потреби своїх клієнтів та розробляти більш привабливі пропозиції для них.

Однак, діджиталізація також може стати викликом для українських підприємств, які не готові до змін. Недостатня кваліфікація персоналу та недостатність фінансових ресурсів для інвестування в нові технології можуть стати перешкодою для ефективного застосування діджитал-інструментів.

Тому важливо проводити належну підготовку персоналу та вивчати можливості фінансування проектів з діджиталізації.

Удосконалення бізнес-процесів – це процес застосування методів та стратегій для оптимізації діяльності підприємства, щоб забезпечити його більш ефективним та продуктивним функціонуванням.

Для досягнення цієї мети, необхідно виконати наступні кроки:

1. Аналіз поточних бізнес-процесів: розуміння, як працюють поточні процеси, складаючи картину, яка враховує всі процеси та активності, що відбуваються.

2. Визначення ключових показників (KPI): встановлення метрик, що оцінюють успішність та ефективність процесів, щоб зрозуміти, яких результатів слід досягнути.

3. Розробка плану удосконалення: створення детального плану дій, який має включати етапи, ресурси та строк виконання.

4. Впровадження нових процесів: запровадження нових бізнес-процесів, змін у внутрішньому середовищі організації та інші заходи, спрямовані на досягнення кращої продуктивності та результативності.

5. Моніторинг та аналіз результатів: оцінювання ефективності нових бізнес-процесів, щоб переконатися, що вони працюють належним чином та відповідають поставленим KPI.

Удосконалення бізнес-процесів може забезпечити значні переваги для підприємства, такі як зниження витрат, покращення якості продукту, підвищення задоволення клієнтів та підвищення конкурентоспроможності.

Діджиталізація може впливати на удосконалення бізнес-процесів підприємства у різних аспектах. Нижче перераховані деякі з них:

1. Автоматизація процесів. Використання програмного забезпечення, яке дозволяє автоматизувати рутинні операції та контролювати їх ефективність, може значно полегшити процеси на підприємстві, зменшуючи час та зусилля, необхідні для їх виконання.

2. Оптимізація комунікації. Застосування цифрових інструментів для спілкування між різними відділами та колегами може значно полегшити обмін інформацією та допомогти вирішувати проблеми швидше та ефективніше.

3. Збільшення продуктивності. Діджиталізація може допомогти збільшити продуктивність підприємства шляхом зменшення часу, який потрібен для виконання рутинних завдань та забезпечення доступу до потрібної інформації у будь який момент.

4. Покращення аналізу даних. Застосування цифрових інструментів для збору та аналізу даних може допомогти підприємству зрозуміти свої процеси краще та приймати більш обґрунтовані рішення.

5. Зменшення витрат. Діджиталізація може допомогти зменшити витрати на ручну роботу, зменшити кількість помилок в процесах та покращити ефективність виробничих процесів.

Отже, всі вище наведенні переваги діджиталізації в процесі удосконалення бізнес-процесів можуть призвести до покращення результативності підприємства та зростання його рівня прибутковості.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

С. М. Валова,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ЗОІО2201;*

І. М. Назаренко,
*д-р екон. наук, професор – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Виробничі запаси – важлива складова оборотних активів, яку в господарській діяльності використовує практично кожне підприємство. Відповідно, суб'єкти господарювання повинні відображати в бухгалтерському обліку інформацію про наявність, використання та рух даних активів. Особливості організації обліку виробничих запасів залежать від специфіки діяльності підприємства, видів виробничих запасів та форми ведення бухгалтерського обліку. Враховуючи, що на сьогодні цифровізація здійснює домінуючий вплив на організацію та ведення облікового процесу, акцент у даній науковій праці буде зроблено на аналізі організації автоматизованого бухгалтерського обліку виробничих запасів за допомогою різних спеціалізованих програм.

Актуальним на сьогодні для ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів є наступне програмне забезпечення: Облік SaaS, MASTER Бухгалтерія, Дебет Плюс, ISpro, BAS: Бухгалтерія та ін.

У програмі «Облік SaaS» для ведення обліку виробничих запасів є підрозділ «Склад», функціональні можливості якого дозволяють господарські операції, пов'язані з надходженням, переміщенням, витрачанням та контролем даних активів, оформлювати відповідними електронними документами (прибуткова накладна, поворотна накладна від покупця, акт надлишків, видаткова накладна, поворотна накладна постачальника,

акт списання ТМЦ, акт недостачі, накладна переміщення, акт пересортиці, інвентаризаційні відомості) та узагальнювати інформацію в оборотно-сальдовій відомості ТМЦ, фінансовій звітності [4].

«MASTER Бухгалтерія» – програма, яка є зручною для ведення бухгалтерського обліку на підприємствах малого та середнього бізнесу. За допомогою даного програмного продукту забезпечується ведення бухгалтерського обліку виробничих запасів відповідно до вимог законодавства України. Складовою даної програми є додаток «MASTER агро», який сприяє належній організації бухгалтерського обліку агропідприємств в частині досліджуваної складової активів обліковувати надходження, рух та витрачання ПММ; змінні частини автотранспорту; типи заправок в шляхових листах; налаштовувати розрахунки норм витрат ПММ із урахуванням множинних факторів; здійснювати автоматичний перерахунок рядків пробігу, витрат ПММ, показників спідометра [3].

Організація обліку виробничих запасів за допомогою конфігурації «Сільське господарство/Виробництво» програми «Дебет Плюс» забезпечує в автоматизованому режимі формування кількісних, сумових залишків по досліджуваному виду активів; здійснення обліку договорів, які використовуються у процесі розрахунків з покупцями та постачальниками; створення документів для оформлення операцій, пов'язаних з документуванням процесів оприбуткування, списання, внутрішнього переміщення, реалізації, переоцінки, а також ведення електронних карток складського обліку; узагальнення інформації в оборотно-сальдових відомостях та формах фінансової звітності [1].

Програма «ISpro» дозволяє здійснювати інтелектуальне управління запасами. Дане програмне забезпечення – це сучасне рішення для управління запасами, яке пропонує точну видимість залишків запасів у реальному часі, ефективну організацію складу, швидкий рух матеріалів, підвищену продуктивність, оптимізовані транспортні плани. Можливості даної програми в частині обліку виробничих запасів полягають в наступному:

- ведення обліку в розрізі місць зберігання та матеріально-відповідальних осіб, по партіях, довільних характеристиках та з використанням штрих-кодів тощо;
- контроль термінів придатності;

- можливість відображення споживчих характеристик;
- ведення обліку запасів, прийнятих і переданих на консигнацію та відповідальне зберігання;
- вибір методів оцінювання запасів, як в цілому для підприємства, так і для кожного місця зберігання;
- проведення інвентаризації, переоцінки, комплектації запасів;
- формування собівартості запасів з урахуванням різних витрат;
- складання звітів по надходженню, переміщенню і вибуттю запасів в різних аспектах [2].

Крім зазначених переваг, програма в оперативному режимі здійснюється підбір замовлень, збільшує пропускну здатність складу, мінімізує помилки при складанні замовлень.

На сьогодні особливої актуальності в практичній діяльності підприємств набуває використання програми «BAS: Бухгалтерія», яка забезпечує:

- організацію електронного обліку запасів;
- своєчасне документальне оформлення операцій в автоматизованому режимі, пов'язаних зі зберіганням і рухом запасів;
- оперативне акумулювання інформації про запаси, які не використовуються в господарській діяльності підприємства та які можна реалізувати;
- реалізацію контрольних процедур по обліку запасів в автоматизованому режимі;
- здійснення оцінки запасів при їх надходженні та вибутті [6].

За допомогою даної програми інформація по обліку виробничих запасів узагальнюється в стандартній та регламентованій звітності.

Варто зазначити, що існують інші програмні продукти, які дозволяють на належному рівні вести бухгалтерський облік (в т. ч. облік виробничих запасів). На сьогодні значна кількість суб'єктів господарювання віддає перевагу автоматизованому обліку, який сприяє значному підвищенню ефективності організації облікового процесу на інноваційній основі. Електронний документообіг забезпечує поетапне системне фіксування, обробку та архівацію інформації про здійснювані господарські операції на підприємстві; організацію електронного обміну інформацією між різними ієрархічними рівнями управління бізнес-

суб'єкта; оперативне генерування достовірної облікової інформації для ідентифікації аксіологічних стратегічних управлінських ініціатив [5].

Вибір програми для ведення бухгалтерського обліку має базуватися на обов'язковому урахуванні галузевих особливостей діяльності підприємства, обізнаності працівників щодо використання програмного забезпечення, інформаційної безпеки облікового забезпечення та ін.

Список використаних інформаційних джерел

1. Дебет Плюс. URL: <https://debet.com.ua>.
2. Комплекс ISpro. URL: <https://ispro.ua/page/is-pro-system>.
3. MASTER: Бухгалтерія. URL: <https://masterbuh.com>.
4. Облік SaaS. <http://surl.li/gsvhh>.
5. Плаксієнко В. Я., Назаренко І. М. Безпаперова бухгалтерія: призначення, характеристика складових та ключові аспекти. *Агросвіт*. 2018. № 9. С. 20–26.
6. Плаксієнко В. Я., Назаренко І. М., Жадько К. С., Гаркуша С. А. Електронна бухгалтерія: підручник. Київ: Центр учбової л-ри. 2021. 298 с.

РОЛЬ, МЕТОДИКА ТА ДОКУМЕНТАЛЬНЕ ОФОРМЛЕННЯ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ДЕБІТОРСЬКОЇ ЗАБОРГОВАНOSTІ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

В. С. Дуля,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОІО2201м;
О. О. Довжик,*
*канд. екон. наук, доцент – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Діяльність підприємств у переважній більшості пов'язана з розрахунковими операціями з різними категоріями контрагентів. Реалізуючи продукцію власного виробництва, надаючи послуги замовникам, а також у результаті здійснення інших господарських операцій може виникати дебіторська заборгованість, яка є складовою компонентою як необоротних активів, так і оборотних. Саме на видах дебіторської заборгованості, які відображаються у другому розділі ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» буде зроблено акцент у даній науковій праці.

Варто погодитися з позицією О. П. Лисак, Н. М. Гузенко, що уникнути дебіторської заборгованості практично неможливо. На структуру активів та фінансові показники негативно впливає не тільки існування дебіторської заборгованості, але й наявність значної величини сумнівної та безнадійної заборгованості [1].

Дебіторська заборгованість у ф. 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» відображається за наступними статтями:

- векселі одержані – узагальнюється інформація про дебіторську заборгованість покупців, замовників, яка забезпечена векселем;

- дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги – акумулюються дані про заборгованість, яка пов'язана з розрахунками з покупцями та замовниками в процесі реалізації продукції, товарів, послуг;

- дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами – відображається сума авансів, які надані іншим підприємствам;

- дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом – відображається переплата підприємством зборів та платежів до бюджету;

- дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів – узагальнюється сума нарахованих дивідендів, процентів та ін.;

- дебіторська заборгованість за розрахунками з внутрішніх розрахунків – акумулюється інформація про внутрішню дебіторську заборгованість, а також заборгованість з пов'язаними сторонами;

- інша поточна дебіторська заборгованість – відображається дебіторська заборгованість, яка виникла в результаті розрахунків з підзвітними особами, а також інші її види, інформація про які не узагальнена у зазначених раніше статтях.

Враховуючи факт, що перед складанням річної фінансової звітності всі види підприємств повинні обов'язково проводити інвентаризацію, відповідно, актуальним є питання інвентаризації дебіторської заборгованості як складової оборотних активів.

Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань обґрунтовані всі ключові аспекти, пов'язані з методикою та документальним оформленням результатів застосування зазначеного органолептичного прийому контролю. На рис. 1 узагальнено інформацію про напрями інвентаризації дебіторської заборгованості.

Рисунок 1 – Напрями інвентаризації дебіторської заборгованості

Джерело: складено автором за матеріалами [3].

Для відображення результатів інвентаризації дебіторської заборгованості передбачені наступні документи: акт інвентаризації розрахунків; акт інвентаризації розрахунків щодо відшкодування матеріальних збитків.

Для бюджетних установ перелік документів для оформлення результатів інвентаризації затверджено Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації», яким визначені типові форми документів, які додані в якості додатків [4]. Варто зазначити, що документальне забезпечення інвентаризаційного процесу в частині дебіторської заборгованості, задеклароване в зазначеному нормативному документі, також передбачає використання переліку актів, на які акцент зроблено раніше.

У випадку, якщо на підприємстві бухгалтерський облік автоматизований, відповідно, документи інвентаризації можуть бути передбачені спеціалізованим програмним забезпеченням.

Для прикладу, функціональні можливості програми «BAS: Бухгалтерія» передбачають створення в автоматизованому режимі такого електронного документа, як «Акт звірки розрахунків з контрагентом», який має закладки «за даними організації», «за даними контрагента», «за рахунками розрахунків», «додатково» [2].

У програмі ISpro є модуль «Документи інвентаризації розрахунків», який передбачає для інвентаризаційного процесу дебіторської заборгованості створення наступних електронних доку-

ментів, а саме: «Введення початкових залишків», «Картка інвентаризації», «Акт взаємозалику».

Результати проведеного дослідження дозволяють зазначити, що на сьогодні для керівництва суб'єктів господарювання особливої актуальності набувають питання ефективного управління дебіторською заборгованістю. Для прийняття та імplementування дієвих управлінських ініціатив необхідно, щоб управлінський процес базувався на достовірних інформаційних ресурсах, а саме даних бухгалтерського обліку та інвентаризації. Відповідно, інвентаризація дебіторської заборгованості має бути організована, проведена на належному рівні, а результати мають бути реалістично відображені у відповідній документації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Лисак О. П., Гузенко Н. М. Дебіторська заборгованість: умови виникнення, визнання, відображення в обліку. Причорноморські економічні студії. 2019. Вип. 48 – 3. С. 154–159.
2. Плаксієнко В. Я., Назаренко І. М., Жадько К. С., Гаркуша С. А. Електронна бухгалтерія : підручник. Київ : Центр учбової л-ри. 2021. 298 с.
3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.
4. Про затвердження типових форм для відображення бюджетними установами результатів інвентаризації : Наказ Міністерства фінансів України № 572 від 17.06.2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0788-15#Text>.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ

О. М. Жолобо,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ЗОіО 2201м;*
С. А. Гаркуша,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
обліку і оподаткування – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Специфіка фермерських господарств вносить свій вклад у бухгалтерський облік. На організацію обліку фермерського господарства впливають: форма фермерського господарства, система оподаткування, статус сімейного.

Для забезпечення ефективності роботи фермерського господарства незалежно від правового статусу, попередження можливих диспропорцій у його виробничо-господарській та фінансовій діяльності, аналізу та контролю за станом та рухом господарських засобів, збереженням власності фермера необхідна облікова інформація. Тому фермерські господарства потребують ведення бухгалтерського обліку.

У фермерських господарств часто виникає потреба в обліку наявності та використання земельних ділянок, будівель, машин, устаткування, тварин та інших основних засобів, сільськогосподарської продукції, покупних товарно-матеріальних запасів, коштів, розрахунків, іншими фермерськими господарствами, з різними підприємствами та окремими особами, а також власних доходів та витрат.

Основна проблема організації бухгалтерського обліку у фермерському господарстві полягає в тому, що загальна методологія обліку складена урахуванням того, що самим обліком будуть займатись кваліфіковані спеціалісти [1, с. 219].

Фермерські господарства, зазвичай, ведуть облік власними силами. Не виключено при цьому, що, керуючись доцільністю, облікові функції можуть передаватися аудиторським та іншим аутсорсинговим підприємствам на договірній основі.

У фермерському господарстві облік своєї господарської діяльності, зазвичай, здійснює керівник господарства або один з його членів, який має необхідні навички з цього виду трудової діяльності. Не виключено, що для виконання облікових робіт, особливо при застосуванні подвійної системи обліку можуть залучатися фахівці зі сторони. Облікова діяльність у фермерському господарстві порушує у тому чи іншому обсязі питання стану та зміни майна, матеріалів і продукції, коштів і трудових ресурсів. Обсяг та ступінь точності облікової інформації багато в чому визначається цілями господарювання, виробничою необхідністю та економічною доцільністю.

Таким чином, облік – це невід’ємна та функціональна діяльність фермерського господарства, що забезпечує водночас і контроль за виробництвом, наявністю та використанням матеріальних, трудових та грошових ресурсів. Тому керівнику господарства чи іншій особі, яка здійснює облік, необхідно: обов’язково визначати економічну доцільність та вигідність тієї чи іншої господарської дії перш, ніж приступити до її реалізації;

вміти правильно в момент здійснення господарської операції складати первинні документи та щодня і акуратно вести записи у відповідних книгах, журналах, на окремих аркушах про здійсненні господарської операції на підставі оформлених документів.

Для фермерських господарств актуальною є розробка системи обліку, орієнтованої на оптимізацію облікової інформації та її максимальне пристосування до потреб управління; розумне збільшення обсягу інформації, що характеризує господарську діяльність фермерських господарств, дає змогу виокремити інформаційні потоки, які уможливають: оцінку можливостей збуту продукції сільського господарства за визначених умов і вимог, матеріально-технічного забезпечення виробництва даної продукції, його інноваційну привабливість [2, с. 6].

Щоб досягти об'єктивної оцінки стану господарства та обліку всіх господарських процесів, у фермерському господарстві необхідно належним чином налагодити весь обліковий процес, що можна досягти за допомогою його автоматизації.

Основний галузевий функціонал програмних продуктів для фермерських господарств повинен забезпечувати:

- ведення обліку матеріалів та товарів відповідно до особливостей організацій сільського господарства;
- ведення обліку тварин та птиці на вирощуванні та відгодівлі у подвійному кількісному вимірі (голови та маса);
- формування звітів щодо руху тварин у розрізі ваги, суми, кількості голів;
- формування стандартних бухгалтерських звітів щодо реалізації тварин; ведення обліку витрат за утримання та експлуатації сільськогосподарських машин та обладнання;
- ведення обліку подорожніх листів автомобілів, тракторів, вантажних автомобілів з автоматичним розрахунком заробітної плати та витрат ПММ за нормою, облік руху палива у розрізі одиниць техніки;
- автоматична реєстрація виробітку основних засобів;
- облік витрат у рослинництві з деталізацією до поля;
- ведення обліку виконаних технологічних операцій з полів;
- ведення обліку витрат на ремонти та обслуговування за кожним основним засобом;
- відображення у бухгалтерському обліку операцій реалізації продукції;

- ведення розрахунків з оренди земельних часток;
- ведення обліку витрат та доходів з єдиного податку;
- формування звітів з доходів та витрат з метою оподаткування єдиним податком.

Щоб облік був найбільш ефективним, необхідно щодня здійснювати записи в інформаційну базу на підставі документів або без них та щомісяця аналізувати підсумкові дані, особливо щодо обліку коштів, розрахунків, доходів та витрат. Дані зведеного обліку дають можливість скласти звітність про доходи та витрати і подавати її до фіскальних органів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Нестеренко Ю. О. Організація обліку фермерських господарств. Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. 2017. № 31. С. 219–229. URL: <http://dspace.kntu.kg.ua/jspui/bitstream/123456789/6906/1/25.pdf>.
2. Пилипенко К., Ліпський Р. Облік у фермерських господарствах: навч. посіб. Київ: Центр учбової л-ри, 2021. 368 с. URL: http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11861/1/Облік%20у%20фермерських%20господарствах_Пилипенко%20_Ліпський.pdf.

КАЛЬКУЛЮВАННЯ І СОБІВАРТІСТЬ: ПОНЯТІЙНА БАЗА І ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

О. О. Клиша,
*освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
СВО Бакалавр, гр. О11;
Н. А. Канцедал,*
*канд. екон. наук, доцент, професор кафедри, завідувач
кафедри обліку і оподаткування – науковий керівник
Полтавський державний аграрний університет*

Дослідження понятійної бази є в край важливим для бухгалтерського обліку як науки, особливо у період цифрової епохи [1].

Поняття собівартості і калькулювання тісно пов'язані між собою і є об'єктом постійної уваги науковців та практиків.

Собівартість продукції – це грошовий вираз витрат підприємства на виробництво та реалізацію продукції. Це комплексний економічний показник, що включає в себе як витрати матеріалізовані, так і витрати живої праці. Від собівартості продукції залежить кінцевий показник діяльності підприємства – прибутковність [2].

Підрахунок собівартості проводиться за допомогою кількох методів калькулювання. Тут важливо відрізнити такі поняття як калькулювання та калькуляція. Калькулювання – це процес визначення, обчислення, обрахунку собівартості продукції, робіт, послуг. Калькуляція ж – це оформлений розрахунок собівартості у вигляді документа. Тому калькуляція є одним із ключових документів бухгалтерської звітності, інформаційною базою для нарахування податку на прибуток.

Під час обрання методу обліку витрат та калькулювання виробничої собівартості продукції, обліковці користуються Методрекомендаціями № 373. Тут же прописаний алгоритм розрізнення об'єкта калькулювання та об'єкта витрат. Так, об'єктом витрат виступають продукція, товари та послуги, для яких необхідно визначати витрати, що формуються під час виробництва (виконання). Об'єктом обліку витрат буде формування об'єктів витрат у групі в обліку. Це дає можливість визначати собівартість продукції не лише загалом, а і окремо та поетапно за видами, процесами, способами, місцями виробництва, наприклад. Об'єктом калькулювання ж будуть різного ступеня готовності окремі види та одиниці продукції, робіт, послуг, основних та допоміжних фаз, підрозділів виробництва. Тому об'єкти калькулювання та витрат мають зовсім різні зміст та призначення [3].

Розглянемо методи калькулювання, вибір яких залежить від первинного об'єкта обліку. Виділяють три основні методи: позамовний, попередільний (різновидом якого є простий (однопередільний) та попроектний методи), нормативний [4].

Позамовний метод використовується тоді, коли об'єктом калькулювання є виробниче замовлення певної продукції, послуги. Тобто це метод застосовується коли можна визначити витрати за окремим замовленням. Для його застосування повинні виконуватися іще декілька важливих умов, а саме:

- 1) кожен роботу (послугу) можна легко ідентифікувати, відокремити серед інших;

- 2) кожна робота (послуга) виконується відповідно на замовлення;

- 3) надається порівняно невелика кількість робіт (послуг);

- 4) виконання кожної роботи (послуги) потребує значних витрат.

Попередільний метод. Термін «попередільний метод» утворений від слова «переділ», що означає певну сукупність техно-

логічних операцій у результаті яких одержують готовий до використання/продажу продукт. Цей метод називають також «процесним» або «попроцесним». Його застосовують на підприємствах, що виробляють однорідну щодо вихідної сировини, матеріалів та процесів обробки продукції. Тобто цей метод застосовується тоді, коли наприкінці кожного переділу підприємство може отримати готові напівфабрикати і в результаті останнього переділу утвориться кінцева готова продукція. Калькуляцію в такий спосіб складають відповідно до даних, отриманих в передільному періоді. Фактичну собівартість визначають шляхом ділення накопиченої суми витрат на кількість одиниць робіт. Перелік фаз переділу підприємство визначає зазвичай самостійно.

Нормативний метод передбачає складання нормативної калькуляції собівартості для обліку витрат та калькулювання собівартості за кожним видом робіт (послуг) на підставі чинних технічно обґрунтованих норм витрачання сировини та матеріалів у процесі виробництва. Згідно з п. 530 Методрекомедацій № 373 усі норми відображають у техніко-нормативних картках у натуральному вимірі на одиницю продукції і використовують для подальшого відпуску сировини та матеріалів на потреби виробництва. У такий спосіб витрати на виробництво розподіляють за нормами, відхиленнями від норм споживання та зміною власне норм.

Отже, можна зробити висновки, що значний вплив на визначення методу калькуляції справляє тип підприємства і технологічного виготовлення ним продукції, тривалість та складність виробничого циклу, незавершене виробництво наприкінці. Тому задля ефективності діяльності підприємства потрібно звертати увагу на ці чинники та обирати правильний спосіб формування собівартості робіт (послуг), бо це є основою для подальших фінансових операцій.

Список використаних інформаційних джерел

1. Канцедал Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 28.–34. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-28-34](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34).
2. Мірохіна О. Облік витрат і калькулювання виробничої собівартості продукції: способи та методи. *Все про бухгалтерський облік*. Спецвипуск № 109, 27 листопада 2020. С. 15–17.

3. Нестеренко М. Калькулювання собівартості робіт та послуг. *Все про бухгалтерський облік*. Спецвипуск № 109, 27 листопада 2020. С. 18–22.
4. Методи калькулювання собівартості. URL: http://cons.parus.ua/_d.asp?r=08FHF238951d8a69edef57d686d65f3fcb5eb.

TAXATION OF ECONOMIC ACTIVITIES OF E-BUSINESS ENTERPRISES IN UKRAINE: THE NEED FOR A BALANCED APPROACH IN TIMES OF WAR

Viktoriya Kulyk,
Doctor of Economic Sciences, Professor
University of South Bohemia in České Budějovice,
České Budějovice, Czech Republic

The digitalization of economic life on a global scale has led to the emergence of a new type of economic activity – e-business. E-business is a type of economic activity of companies via computer networks, in particular, the Internet, intending to make a profit. Thus, e-business is an electronic economic activity that is carried out with the help of information and communication technologies to generate profits. The list of activities that can be classified as e-business is not currently regulated. In general terms, e-business enterprises include IT companies engaged in the creation and sale of IT products; companies that provide services via the Internet (e.g., trading platforms, payment services, rental services); online stores [3].

In 2022, Ukraine's economy shrank by almost a third as a result of Russia's military aggression against our country. Only a small number of industries managed to maintain their pre-war performance or grow. These industries include e-business. Currently, the Ukrainian state is facing a difficult task – to restore and develop the economy. One of the ways the state supports Ukrainian entrepreneurs is by reducing the tax burden.

Let's consider three simplified taxation regimes that are most often used by e-businesses in Ukraine: 1) Diia.City residency; 2) single taxpayers, group 3; 3) single taxpayers, group 2 [1; 2].

The Law of Ukraine «On Stimulating the Development of the Digital Economy in Ukraine» provides for the following types of economic activities for Diia.City residents: 1) computer programming, consulting on informatisation, computer equipment management; 2) publishing computer games and other software;

3) providing software products, including computer games, online and providing web services for the delivery of software applications; 4) educational activities in the field of information technology; 5) data processing and related activities; 6) research and experimental development in the field of natural and technical sciences in relation to information and information and communication technologies; 7) conducting marketing campaigns and providing advertising services; 8) activities of organisers of e-sports competitions; 9) activities of a service provider related to the circulation of virtual assets; 10) ensuring cybersecurity of information and communication systems, software products and information processed in them; 11) activities related to design (construction), research, testing (testing) of technologies, devices and robotics systems using computerized control systems; 12) other activities specified by law.

In most cases, Diia.City residents are companies registered as legal entities and have chosen the limited liability company form of incorporation. According to the terms of the simplified taxation regime, instead of income tax, they pay 9 % on the «withdrawn capital» or 18 % on the profit. Diia.City residents have a simplified taxation regime for employee remuneration. In particular, the personal income tax is 5 % of the salary; the unified social contribution is 22 % of the minimum wage; and the military fee is 1.5 % of the salary.

The single tax is chosen by e-businesses that have small volumes of activity. Most small online stores, creative agencies, and online educators choose the legal form of a natural person as a business entity (NPE) to pay the single tax. Depending on the type of business activity, the need to cooperate with legal entities under the general taxation system, and the number of employees, businesses choose Group 2 or 3. In each of these cases, entrepreneurs optimize a portion of the funds that could be paid as taxes and can use them as reinvestment.

At the same time, the economic situation in Ukraine is quite challenging. Therefore, in our opinion, the conditions created by the state to reduce the tax burden on entrepreneurs need to be further strengthened. The state's activities related to reducing the tax burden on e-business enterprises should include: 1) reducing tax rates; 2) expanding the list of activities of enterprises that can use them; 3) intensifying efforts to improve the tax administration system.

References

1. Kulyk V. Areas of digitalization of the Ukrainian economy aimed at supporting e-business. *Проблеми раціонального використання соціально-економічного, еколого-енергетичного потенціалу України та її регіонів*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. ГО «ІЕЕЕД», (15 лютого 2023 року), м. Луцьк: ФОП Мажула Ю. М., 2023. С. 177–181.
2. Kulyk V. A. Directions for the development of e-business in Ukraine in the context of the war with the russian federation. *Цифрова економіка та економічна безпека*. 2023. Вип. 4(04). URL: <http://dees.iei.od.ua/index.php/journal/article/view/133>.
3. Кулик В. А. Розвиток бухгалтерського обліку на підприємствах електронного бізнесу: монографія. Полтава: ПУЕТ, 2017. 344 с.

ФОРС-МАЖОР ЯК ФАКТОР ВІЙНИ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

В. Р. Куц,
*освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
СВО Бакалавр, гр. О11;*
Н. А. Канцедал,
*канд. екон. наук, доцент, професор кафедри, завідувач
кафедри обліку і оподаткування – науковий керівник
Полтавський державний аграрний університет*

Поняття форс-мажору завжди було актуальним як для галузі права, так і для бухгалтерського обліку [1].

Відповідно до статті 14, закону № 671, форс-мажорні обставини – це надзвичайні та невідворотні обставини, що об’єктивно унеможливають виконання зобов’язань, передбачених умовами договору, обов’язків згідно із законодавчими й іншими нормативними актами. Вони можуть бути викликані діями влади (перерви в роботі громадського транспорту, карантин, комендантська година), природними явищами (повінь, буревій, снігопад, посуха) та соціальними обставинами (збройний конфлікт, загроза війни) [2].

Наявним прикладом форс-мажорних обставин по всій території України є російська військова агресія, яка розпочалася 24 лютого 2022 року. Одним з аспектів війни як форс-мажору є її вплив на правові відносини. Вона може порушити діючі договори, міжнародні домовленості та інші правові акти.

У зв’язку цим інформаційна роль фінансового обліку є щодо врахування фактів форс-мажору і адекватного відображення їх в системі обліку є визначальною, зокрема у вирішенні проблем

соціальної та економічної відповідальності підприємств, актуальність яких висвітлена у праці авторів Н. А. Канцедал, О. Г. Пономаренко [3].

Ці події ускладнили діяльність багатьох процесів на підприємствах і принесли ряд проблем: сплата податків на багатьох територіях стала майже неможливою, багато працівників виїхали за межі свого міста і не мають змоги повністю виконувати свої обов'язки, велика кількість підприємств знаходяться на окупованих територіях. Бухгалтери та керівники навіть в таких обставинах стараються вчасно і ефективно проводити операції, але не в усіх виходить робити це вчасно. Якщо податкові зобов'язання не виконуються на підприємстві, йому нараховується пеня або вводяться фінансові санкції. Проте під час воєнного стану можна відтермінувати податкові обов'язки, оскільки багато підприємств не можуть вчасно виконати оплату або не мають фінансування. Щоб отримати на це дозвіл, потрібно підтвердити неможливість виконання податкових обов'язків під час війни. Це можна зробити шляхом подання заяви до податкової служби. До цієї заяви прикріплюються підтвердні документи, які платник податків може обрати сам. Якщо ж підтвердних документів немає (вони можуть бути вилучені шляхом захоплення, пошкодження, втрати майна), потрібно прикріпити акт про причину відсутності цих джерел інформації.

Після захоплення російськими агресорами великої кількості території України, більшість підприємств згорнули свою діяльність, але є й ті, хто продовжили, проте в інших населених пунктах. Після переїзду, ФОП повинен оформити статус внутрішньо переміщеної особи. Згодом потрібно змінити свою податкову адресу (вона може бути тільки одна) та подати заяву про внесення змін до Державного реєстру фізичних осіб.

Великою проблемою бухгалтерів є відновлення роботи підприємства після деокупації території, оскільки знищуються всі первинні документи, техніки для роботи немає. Тоді облік приходить вести заново. Підприємство, яке не змогло отримати документи з деокупованої території чи повністю втратило їх, повинно подати заяву про це у відповідний контролюючий орган, в якій потрібно вказати, які обставини спричинили втрату первинних документів.

Багато активів є знищеними не тільки на окупованих та деокупованих територіях, а й у місцях, що зазнали ракетно-дронних атак. У будь-якому випадку потрібно проводити інвен-

таризацію, щоб засвідчити факти знищення або псування майна та знайти те, що придатне для подальшого використання і можна знову ввести до бухгалтерського балансу. Якщо підприємство знаходиться на тій території, куди можна потрапити без загрози для життя, бажано провести інвентаризацію в той день, коли засвідчено факт руйнації чи пошкодження. Це відбувається в повному обсязі, який встановить керівник. Після цього потрібно відновити зв'язки з контрагентами для того, щоб мати уявлення про зобов'язання на підприємстві. Якщо ж підприємство розміщено в області бойових дій чи на окупованій території, інвентаризація проводиться після отримання доступу до активів.

Знищені чи викрадені статки підприємства не можуть бути більше активами, тому їх потрібно вчасно списати. Це проводиться у «ліквідаційних» актах. Балансова вартість таких активів переміщується до витрат.

Ще однією великою проблемою стало відключення світла на всій території України. Зіткнувшись з цим, підприємства функціонували не повністю [4]. Бухгалтерам та працівникам потрібно було підлаштовуватись під наявність світла, щоб вчасно подавати звітність та виконувати свої обов'язки, проте це виходило не завжди. Щоб уникнути штрафних санкцій за невчасність сплати податків, потрібно надати докази, що в цей період були обставини непереборної сили. Одним із способів доведення є оформлення сертифікату про форс-мажор в Торгово-промисловій палаті. Для того, щоб його отримати, треба до заяви прикріпити документи, які засвідчують непередбачуваність обставин, їх надзвичайність та непереборність/невідворотність. При отриманні сертифікату про форс-мажорні обставини, потрібно оскаржити нарахування штрафних санкцій. Але цей спосіб не дуже зручний, оскільки сертифікат небезкоштовний і шансів на його отримання практично немає через можливе непередбачуване вимкнення світла. Іншим методом підтвердити неможливість виконання податкових обов'язків через блекаут є подання відповідних документів з підтвердними джерелами. При ухваленні позитивного рішення, штрафні санкції не будуть нараховуватися платникові. Якщо ж рішення буде негативне, його можна оскаржити через суд чи ДПС.

Отже, військова агресія російської федерації проти України є форс-мажорною обставиною, а Торгово-промислова палата України є органом, що офіційно засвідчує ці обставини. Ці події

не звільняють автоматично підприємства та підприємців від відповідальності за порушення податкових та інших зобов'язань. В момент неспроможності надання звітності та сплати податків чи зборів, на підприємство нарахуються санкції, якщо вчасно не довести настання цих обставин.

Список використаних інформаційних джерел

1. Канцедал Н. А. Форс-мажор у сільськогосподарського виробника: обліковий аспект. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки*. Житомир : ЖДТУ. 2005. № 4 (34). С. 252–253.
2. Яткевич О. Що таке форс-мажор. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 25. С. 3–6.
3. Канцедал Н. А., Пономаренко О. Г. Інформаційна роль фінансового обліку у вирішенні проблем соціальної, економічної та екологічної відповідальності підприємств / *Бухгалтерський облік як наука; від основ до наукової картини світу : [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка*. Київ : Центр учбової л-ри, 2021. С. 53–63. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/10816>.
4. Бобрик Н. Відключення світла: чи можна його вважати форс-мажором та уникнути штрафів. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 25. С. 19–20.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ АКТИВІВ ТА ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ

Т. А. Мартиненко,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
магістр;*

О. В. Назаренко,
*д-р екон. наук, професор, професор кафедри обліку і
оподаткування – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Діяльність малих підприємств в Україні динамічно розвивається що свідчить про наявність їх внутрішнього потенціалу. Фізичні особи-підприємці виконують важливу соціально-економічну роль в розвитку підприємницької діяльності України. За сучасних бізнес-умов, країна пристосовується до прогресу хаотичної економічної системи, яка дає можливість практичного сприяння реалізації талантів і здібностей кожної окремої особистості, що в свою чергу сприятиме єднанню нації, збереженню національного духу та її гордості.

Фізична особа підприємець (ФОП) – це фізична особа, що реалізує свою здатність до праці шляхом самозайнятості на

власний ризик. Головним джерелом надходження грошей до державного бюджету України виступають податки від доходу, що сплачуються суб'єктами господарювання різних форм власності. В Україні існує загальна (платники нараховують і сплачують весь перелік передбачених податків (у т. ч. податок на прибуток) та спрощена (платники сплачують єдиний податок) системи оподаткування.

Обов'язок ведення бухгалтерського обліку всіх активів (зобов'язань) розповсюджується лише на юридичних осіб. Фізичні особи – суб'єкти господарювання бухгалтерський облік не ведуть, доходи та витрати ідентифікують за касовим методом, а облік активів ведуть добровільно, відповідно, дану облікову ділянку важко регламентувати.

Для якісної організації облікового супроводження активів та зобов'язань суб'єктів підприємницької діяльності слід подолати ряд перешкод, які гальмують та штовхають бізнес до припинення (тимчасового призупинення) власної виробничо-комерційної діяльності. По перше – це сама фіскальна система держави, у сфері фінансово-господарської діяльності, вона здійснює контроль таких структур як санепідемстанція, пожежна інспекція та інші. По друге – це дозвільна та ліцензувальна системи деяких видів господарської діяльності. Окрім цього, однією з важливих перешкод бізнесу залишається дефіцит фінансових та кредитних ресурсів.

Стосовно організації бухгалтерського обліку активів, зобов'язань, доходів та витрат, слід зауважити на значні зміни у звітних формах фізичних осіб-підприємців, що подаються до відповідних контролюючих органів. Для ведення первинного обліку суб'єктами малого підприємництва, куди відноситься і ФОП, існують типові документи, які затверджені відповідними нормативними актами.

Щодо зведеного обліку активів та зобов'язань (відомостей, реєстрів, журналів) то в цьому питанні виникає проблема саме для ФОП. Адже ці документи розроблені лише для юридичних осіб і передбачають в їх використанні рахунки бухгалтерського обліку. Тому стає питання в необхідності ведення зведеного обліку для ФОП.

За наявності всієї необхідної інформації про власну господарську діяльність, фізичні особи-підприємці матимуть змогу отримати можливість самостійного аналізу показників фінансово-економічної діяльності, залучення відповідних спеціалістів; на постійній основі спостереження за наявністю, рухом, реаліза-

цією товарно-матеріальних цінностей, готової продукції та товару; виявлення причин неефективно використаних власних та залучених коштів.

До першочергових питань, які виникають під час прогнозування системи постачання запасів сучасної бізнес структури, є визначення моменту, в який слід поповнювати наявні товарно-матеріальні цінності, щоб не допустити перебоїв у фінансово-господарській діяльності. Для задоволення даних потреб рекомендується застосовувати теорію управління запасами [1].

Для уможливлення уникнення ймовірних штрафних санкцій, утримання під контролем дохідної та витратної частини своєї діяльності, слід організувати належне вирішення облікових питань щодо наявності та руху активів, своєчасного погашення зобов'язань фізичними особами-підприємцями. Інформація відображена у первинному та зведеному обліку виступає якісним джерелом для аналітичної роботи, планування та прогнозування.

Список використаних інформаційних джерел

1. Назаренко О. В. Точка повторного замовлення товарно-матеріальних цінностей як вагома компонента управлінського обліку. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством*: мат. II Всеукр. наук.-практ. конф. Ч. 1 (23 квітня 2019 року). Полтава, 2019. С. 144–147.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА ГНУЧКОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Т. Оредугба,
аспірант;
Н. Рангра,
аспірант

Полтавський університет економіки і торгівлі

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну засвідчило значну роль цифрової трансформації економіки для забезпечення стійкості та гнучкості української держави в умовах війни. Пріоритетами у вітчизняній політиці цифрових перетворень є формування єдиного цифрового ринку з ЄС та наближення структури цифрового сектору України до вимог нової реальності в умовах війни та післявоєнного періоду. Ключовими подіями 2022 р., які визначали розвиток у сфері цифровізації, варто відзначити такі [1–6]:

- відкриття фінансування відновлення цифрової інфраструктури України з боку ЄС;
- відкриття можливості участі українських суб'єктів господарювання в конкурсах Програми Європейського Союзу «Цифрова Європа» до 2027 року для розбудови цифрової інфраструктури із загальним фондом програми 7,6 млрд євро;
- упровадження в Україні Фондом «Східна Європа» та Фондом «Innovabridge» Програми «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади»;
- підтримка економіки України шляхом придбання військових облігацій у застосунку «Дія»;
- тестування програми доступного кредитування «еОселя»;
- наближення положень національного законодавства до європейських вимог у сферах електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг;
- під'єднання до цифрового майбутнього. 06 жовтня 2022 р. Верховна Рада України ухвалила закон про е-резидентство для іноземних підприємців та креативних лідерів, які мають можливість дистанційно вести свій бізнес в Україні, відкривати банківські рахунки та сплачувати податки на вигідних умовах.
- посилення спроможностей національної системи кібербезпеки для протидії кіберзагрозам щодо агресії РФ проти України спрямовано передусім на інформаційно-комунікаційні системи державних органів України, а також на об'єкти критичної інформаційної інфраструктури. У жовтні 2022 р. Україна в межах кіберреформи UA30 долучилася до місяця кібербезпеки США та ЄС з метою привернути увагу суспільства до кібербезпеки та створення повноцінної екосистеми кіберзахисту.

Упровадження запланованих заходів сприятиме цифровій трансформації економіки задля забезпечення стійкості та гнучкості нашої держави й інтеграції України до міжнародного цифрового простору на стратегічних засадах. Активізація відповідних процесів має потенціал залучення коштів у межах європейської програми ЄС «Цифрова Європа» та програми фінансування під'єднання вітчизняної магістралі до цифрових глобальних шлюзів і підвищення цифрового потенціалу українських компаній, їх структурної модернізації та, як наслідок, посилення їхньої стійкості в післявоєнний період.

Разом з тим, це потребує посиленої уваги до розвитку цифрових компетенцій персоналу, які передбачають постійне отримання нових компетенцій (мотивація, знання, відповідальність,

вміння), вміння людини критично, впевнено, безпечно і ефективно визначати і використовувати комунікаційні та інформаційні технології у всіх сферах своєї діяльності. Під цифровою компетентністю розуміється не тільки наявність будь-яких умінь і знань, а й бажання отримувати максимальний ефект від своєї діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Backbone connectivity for Digital Global Gateways–Work. URL: <https://hadea.ec.europa.eu/calls-proposals/backbone-connectivity-digital...>
2. Про прийняття за основу проекту Закону України про Національну програму інформатизації : Постанова Верховної Ради України від 18 жовтня 2022 року № 2676-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2676-20#Text>.
3. Отримати нову домівку за вигідними умовами від держави: запускаємо послугу «Оселя в застосунку Дія. Долучайтеся до бета-тесту для захисників, вчителів та медиків. URL: <http://surl.li/dpzjm>.
4. Trust Services Forum – CA Day 2022. URL: <https://www.enisa.europa.eu/events/trust-services-forum-ca-day-2022/tru...>
5. Favbet готується впровадити розрахунки криптовалютами. URL: <https://surl.li/dnoxi>.
6. Про внесення змін до деяких законів України щодо невідкладних заходів посилення спроможностей із кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури : Проект закону від 29.09.2022 № 8087. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/40553>.

РОЗРАХУНОК ЛІКАРНЯНИХ: НОВАЦІЇ ДЛЯ РОБОТОДАВЦІВ

Т. Б. Прийдак,
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування;
О. В. Лега,
канд. екон. наук, професор кафедри обліку та оподаткування;
Л. В. Яловега,
*канд. екон. наук, доцент кафедри обліку та оподаткування
Полтавський державний аграрний університет*

Оформлення та оплата лікарняних завжди були актуальними для кожного суб'єкта господарювання. Зауважимо, що е-лікарняний – це електронний документ, що формується в Електронному реєстрі листків непрацездатності ПФУ на підставі медичного висновку про тимчасову непрацездатність, який видає

лікар, або рішення органу опіки та піклування [1]. Загалом же порядок розрахунку лікарняних можна представити таким чином [4]:

- визначаємо розрахунковий період (РП);
- обчислюємо сукупний дохід у розрахунковому періоді (ЗПрп);
- підраховуємо кількість днів у розрахунковому періоді (КДрп);
- обчислюємо середню зарплату (ЗПсер);
- визначаємо денний заробіток шляхом множення ЗПсер на % страхового стажу;
- розраховуємо суму лікарняних.

Сукупний дохід у розрахунковому періоді визначається за даними Додатку 1 до Податкового розрахунку, в якому нарахована заробітна плата, і відображається:

- з ознакою «01» (або «02» для осіб з інвалідністю);
- з ознакою «01», тип 10 – сума оплачуваних відпускних;
- з ознакою «47» для мобілізованих працівників (або «66» для мобілізованих працівників осіб з інвалідністю) – за період до 18.07.2022 року включно;
- з ознакою «75» для працівників, які уклали контракт добровольця тероборони [3].

Для визначення загальної кількості календарних днів у розрахунковому періоді необхідно скласти усі дні місяців у розрахунковому періоді (30+31+30+31...), включаючи: дні святкові, неробочі, визначені у ст. 73 КЗпП; дні оплачуваних відпусток (щорічних, додаткових, навчальних, соціальних, чорнобильських); дні простою, які встановлені на підприємстві.

Календарні дні у розрахунковому періоді, які припадають на наступні поважні причини, необхідно виключити з розрахунку: тимчасова непрацездатність; відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами; відпустка по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку та шестирічного віку за медичним висновком; відпустка без збереження заробітної плати; призупинення дії трудового договору у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України – виключаємо ці дні за умови, що перед поданням заяви-розрахунку до ПФУ були передані дані про період дії призупинення трудового договору і вони опрацьовані фондом. Якщо дані не були передані до ПФУ через

електронний кабінет, такі дні не виключаємо із розрахунку сукупної кількості днів.

Визначаємо середню заробітну плату відповідно до п. 3 Порядку № 1266 середньоденна заробітна плата обчислюється шляхом ділення сукупного доходу (заробітної плати в межах обмеження, на яке нараховується ЄСВ, на кількість календарних днів у розрахунковому періоді: $ЗП_{\text{ср}} = ЗП_{\text{рп}} : КД_{\text{рп}}$ Наступний крок – визначаємо денний заробіток з урахуванням страхового стажу.

Лікарняні, у тому числі оплата перших 5-ти днів тимчасової непрацездатності за рахунок роботодавця, з метою оподаткування ПДФО та ВЗ розглядаються як зарплата, яка оподатковується у звичайному порядку. Це означає, що з неї сплачують:

- ПДФО за ставкою 18 %;
- військовий збір за ставкою 1,5 %.

Сплачується (перераховується) ПДФО та ВЗ до бюджету під час виплати оподаткованого доходу (пп. 168.1.2 ПКУ), тобто одночасно з одержанням коштів на виплату лікарняних. Податок із виплат, що фінансує ПФУ, сплачують із коштів, які надходять на окремий рахунок для зарахування коштів на виплату матеріального забезпечення.

Приклад. Працівник Максютенко О. хворів з 2 по 10 січня 2023 року (9 к. дн.). У розрахунковому періоді (січень 2021 року – грудень 2022 року) йому нараховано зарплату – 750 000 грн. Загальний страховий стаж – 7 років та 2 місяця. Страховий стаж за останні 12 місяців – більше 6 місяців. Максимальна величина бази нарахування ЄСВ в останньому місяці розрахункового періоду грудень 2022 року – 100 500 грн.

Сума середньоденної зарплати становить: $750\,000 : 365 = 2\,054,79$ (грн). Визначаємо обмежувачий показник: $100\,500 : 30,44 = 3\,301,58$ (грн). Фактична середньоденна зарплата нижча за обмежувачий показник ($2\,054,79 < 3\,301,58$). Тому розрахунок лікарняних проводимо з фактичної середньоденної зарплати. Обчислюємо денну виплату: $2\,054,79 \times 70 : 100 = 1\,438,35$ (грн). Оплата перших п'яти днів тимчасової непрацездатності становить: $1\,438,35 \text{ грн} \times 5 \text{ к. дн.} = 7\,191,75$ (грн). Сума допомоги по тимчасовій непрацездатності становить: $1\,438,35 \text{ грн} \times 4 \text{ к. дн.} = 5\,753,40$ (грн) [3].

Оплата лікарняних здійснюється роботодавцем, як це було і раніше – 5 днів за рахунок власних коштів, починаючи з шосто-

го дня – за рахунок страхових коштів. У випадку лікарняних внаслідок нещасного випадку на виробництві – з 18 дня непрацездатності. Раніше Фонд соціального страхування України перераховував кошти роботодавцям протягом 10-ти днів після надходження заяви-розрахунку, то Пенсійний фонд України має здійснювати таке фінансування протягом 3-х днів після надходження заяви-розрахунку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про затвердження Порядку видачі (формування) листків непрацездатності в Електронному реєстрі листків непрацездатності: Наказ МОЗ України від 17 червня 2021 р. № 1234. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 20.04.2023).
2. Алієв Т. Е-лікарняні від А до Я. URL: <https://7eminar.ua/events/2169/3059>. Практичні кейси. (дата звернення: 20.04.2023).
3. Мойсеєнко Т. Нарахування лікарняних, декретних, допомоги на поховання. Практичні кейси. URL: https://storage.7eminar.ua/content/record/2360/Gubina_presentaciya.pdf. (дата звернення: 20.04.2023).
4. Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В., Сіренко О. В., Ліпський Р. В. Е-лікарняні: документування, облік, відповідальність. Ефективна економіка. 2022. № 6. URL: <https://nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/113>.

ОСОБЛИВОСТІ ОПЛАТИ ПРАЦІ ПЕДАГОГА-ОРГАНІЗАТОРА В ЛІЦЕЇ

В. В. Протасов,
*викладач економічних дисциплін
ВСП «Житомирський торговельно-економічний
фаховий коледж ДТЕУ»*

В умовах оптимізації оплати праці педагогічних працівників закладів середньої загальної освіти важливого значення набувають питання нарахування та своєчасної виплати заробітної плати.

Метою роботи є розгляд особливостей нарахування різних видів оплати праці, проведення утримань з доходів працівників на прикладі педагога-організатора ліцею.

Відповідно до Закону України «Про оплату праці» розрізняють: основну заробітну плату, додаткову заробітну плату, інші заохочувальні та компенсаційні виплати. Вони складають фонд оплати праці підприємства [1, с. 170]. До основної заробіт-

ної плати відносимо оплату праці відповідно до тарифної ставки. Для працівників закладу середньої освіти виділяють надбавки за складність і напруженість праці, престижність праці, за особливі умови роботи бібліотекарів, за вислугу років. Серед доплат можна виділити доплату за вислугу років бібліотекарю, медичній сестрі, за завідування кабінетом, за перевірку зошитів, за класне керівництво, за використання дезактивуєючих засобів, інші.

Відповідно до штатного розпису закладу освіти всіх працюючих розподіляємо на структурні підрозділи, а саме – адміністративний персонал, педагогічні працівники, спеціалісти, робітники. Відповідно до кількості посад, посадового окладу, надбавок та доплат визначаємо фонд заробітної плати на місяць та рік. Залежно від кваліфікаційної категорії вчителя визначається основна заробітна плата відповідно до годин педагогічного навантаження. Суми доплат та надбавок визначаються у відсотках до величини основної заробітної плати за години тижневого педагогічного навантаження. Серед утримань з доходів працівників можна виділити обов'язкові – податок з доходів фізичних осіб, військовий збір та профспілкові внески. Згідно до діючого законодавства заробітну плату працівникам мають виплачувати двічі на місяць. Розглянемо приклади нарахування працівникам основної та додаткової заробітної плати, визначення сум податків, зборів, які проводяться у ліцеї.

Нехай педагог-організатор має 13 тарифний розряд, тоді тарифний коефіцієнт становить 2,27, тарифна ставка становить 6 567,00 грн. Згідно з діючим законодавством для педагогічних працівників посадові оклади збільшуються на 10 %, тому сума підвищення становить $6\,567,00 \text{ грн} \times 10 \% = 656,70 \text{ грн}$. Тарифна ставка з підвищенням становить 7 223,70 грн. Педагог-організатор працює на 0,5 ставки, заробітна плата становить $7\,223,70 \text{ грн} \times 0,5 = 3\,611,56 \text{ грн}$.

Надбавка за вислугу років нараховується в розмірі $3\,611,56 \text{ грн} \times 30 \% = 1\,083,56 \text{ грн}$. Надбавка за престиж праці становить $3\,611,85 \text{ грн} \times 20 \% = 7\,202,37 \text{ грн}$. Усього нарахована заробітна плата в розмірі 5 417,78 грн. Видано заробітну плату за першу половину місяця в розмірі 2 000,00 грн.

Розглянемо особливості проведення утримань з доходу працівника. Сума ПДФО становить $5\,417,78 \text{ грн} \times 18 \% = 975,20 \text{ грн}$. Величина військового збору рівна $5\,417,78 \text{ грн} \times 1,5 \% = 81,27 \text{ грн}$.

Профспілкових внесків не утримують. Сума заробітної плати до видачі за другу половину місяця становить $5\,417,78 - 2000,00 - 975,20 - 81,27 = 2\,361,31$ грн.

Питання правильного нарахування та своєчасної виплати заробітної плати завжди турбують працівників будь-якої галузі, особливо це стосується бюджетної сфери. Підвищення добробуту вчителів, покращення матеріально-технічної бази шкіл є запорукою якісної світи підростаючих поколінь та реального реформування освіти в нашій державі.

Список використаних інформаційних джерел

1. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. В. Гудзь та ін. – 4-те вид. допов. і перероб. Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – 451 с.

СИСТЕМА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ПІДПРИЄМСТВА

А. В. Самофал,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ЗОІО2201м;
І. М. Назаренко,
*д-р екон. наук, професор – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет**

Грошові кошти – важливий монетарний актив, необхідний для успішної життєдіяльності підприємств різних форм власності.

Діяльність кожного бізнес-суб'єкта прямо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, оскільки основу діяльності підприємства становлять операції, пов'язані з рухом грошових коштів. Побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і завершуючи складанням звітності [1].

Варто зазначити, що державне нормативне регулювання є основою для розробки облікової політики, як внутрішнього управлінського інструменту облікового супроводу (в т. ч. опера-

цій, які пов'язані з грошовими коштами). Враховуючи актуальність зазначеної тематики, наукова праця буде спрямована на характеристику системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів підприємства.

Основним нормативним документом у сфері бухгалтерського обліку є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», який визначає правові норми щодо державного регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. Даний закон доцільно відносити до першого ієрархічного рівня системи нормативного регулювання бухгалтерського обліку.

Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні визначає вимоги до організації готівкових розрахунків, порядку оформлення, ведення касових операцій, обов'язки касира, визначення строків здавання готівкової виручки (готівки), ліміту каси та напрями контролю за дотриманням порядку ведення операцій з готівкою [3]. В даному нормативному документі також в додатках представлені форми первинних документів, журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових документів, касової книги, які є необхідними в практичній діяльності підприємства. Якщо суб'єкт господарювання застосовує не автоматизовану форму обліку, відповідно, актуальним є врахування вимог Методичних рекомендацій по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку, які акумулюють інформацію про регістри, доцільні для використання у процесі узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух грошових коштів (журнал 1 за кредитом рахунків 30, 31, 33 та відомостей 1.1., 1.2., 1.3 за дебетом рахунків 30, 31, 33).

Відповідно до Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань, господарських операцій підприємств і організацій в обліковому процесі для відображення операцій, пов'язаних з грошовими коштами, потрібно використовувати рахунки 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках» та 33 «Інші кошти».

Грошові кошти, як особливий вид монетарних активів, може обліковуватися в іноземній валюті, відповідно, актуальними для застосування є норми НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», яке узагальнює рекомендації щодо відображення у звітності операцій в іноземній валюті, складання фінансової звітності в іноземній валюті, а також розкриття інформації про вплив змін валютних курсів у ф. 5 «Примітках до фінансової звітності» [2].

Враховуючи факт, що грошові кошти відображаються у трьох формах річної фінансової звітності підприємства (форма 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан підприємства)», форма 3 «Звіт про рух грошових коштів», форма 5 «Примітки до річної фінансової звітності»), актуальними для застосування є норми НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності, Методичних рекомендацій з перевірки порівнянності показників фінансової звітності.

У той же час, варто зазначити, що перед складанням річної фінансової звітності підприємства повинні обов'язково проводити інвентаризацію. Відповідно до вимог Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань особливості інвентаризації грошових коштів полягають у наступному:

- інвентаризація грошових коштів проводиться для встановлення їх фактичної наявності;
- результати інвентаризації грошових коштів оформлюються актом інвентаризації;
- в акті інвентаризації наявності готівки вказується фактичний залишок та залишок за даними обліку та визначається результат інвентаризації;
- відомості про готівку в іноземній валюті вносяться до акта інвентаризації із зазначенням назви та суми іноземної валюти, курсу НБУ на початок робочого дня інвентаризації, суми іноземної валюти в перерахунку на грошову одиницю України;
- при інвентаризації коштів, що перебувають у дорозі, звіряються суми, що зазначені в рахунку, з даними квитанцій установи банку, поштового відділення, копій супровідних відомостей на здачу виручки інкасаторам банку;
- інвентаризація коштів на розрахункових, поточних, валютних, реєстраційних та інших рахунках, на акредитивах проводиться шляхом звірки залишків сум за даними бухгалтерського обліку підприємства з даними виписок банку [4].

Зауважимо, що зазначені нормативні документи формують інформаційний базис для розроблення облікової політики, яка є внутрішнім нормативним документом підприємства з питань організації бухгалтерського обліку. В частині організації бухгалтерського обліку грошових коштів в обліковій політиці доцільно зазначити метод складання форми 3 «Звіт про рух грошових коштів» (прямий/непрямий), а в якості додатків до внутрішнього

нормативного документа мають бути графік документообігу, склад інвентаризаційної комісії, графік проведення інвентаризації та ін.

Результати проведених досліджень свідчать, що нормативне регулювання відіграє важливу роль у процесі організації бухгалтерського обліку грошових коштів. Відповідно, досліджувана проблематика є актуальною як з теоретичної, так і з практичної позиції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гнатенко Є. П., Гикава А. О. Проблеми обліку грошових коштів на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 5. С. 421–424.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів»: Наказ Міністерства фінансів України № 193 від 10.08.2000. URL: <http://surl.li/cjfsv>.
3. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні : затв. постановою Правління Національного банку України № 148 від 29.12.2017. URL: <http://surl.li/siih>.
4. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України № 879 від 02.09.2014. URL: <http://surl.li/axagv>.

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ ТА ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ ІЗ ЗАКУПІВЛІ ТА ЗБЕРІГАННЯ ПАЛЬНОГО У АГРОВИРОБНИКА

А. Ю. Турченко,
*освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
СВО Бакалавр, гр. ОЗ2;*
Н. А. Канцедал,
*канд. екон. наук, доцент, професор кафедри, завідувач
кафедри обліку і оподаткування – науковий керівник
Полтавський державний аграрний університет*

У 2023 році перед початком проведення весняно-польових робіт, коли воєнний стан продовжений до 20 травня 2023 року для виробників сільськогосподарської продукції є важливим питання оформлення ліцензії на право зберігання пального.

Аграрії, в тому числі сільськогосподарські виробники платники єдиного податку 4 групи проводять закупівлю паливно-мастильних матеріалів у великих об'ємах, для того щоб була можливість безперерійно заправляти сільськогосподарську тех-

ніку для виконання робіт та автомобільний транспорт для підвезення сировини – насіння, добрива, засоби захисту рослин та інше. Це все робиться з метою, щоб можливі збої в постачанні в особливо напружений період не вплинули на виробничий процес.

Ці обставини поставили аграріїв перед вибором – обладнати власний нафтосклад чи використовувати ємності для зберігання паливно-мастильних матеріалів. Використання паливно-мастильних матеріалів без оформлення ліцензії можливе тільки за умови зберігання: 1) у споживчій тарі ємністю до 5 л; 2) у баках транспортних засобів чи сільгосптехніки.

У першому випадку об’єм пального, яке привезене на підприємство у каністрах, не має перевищувати об’єму ємностей у баках транспортних засобів та сільгосптехніки. Якщо пальне доправляється понад вміст транспортних баків, означає, що якась його кількість зберігалася на своїй території без ліцензії. Це карається півмільйонним штрафом. А на момент перевірки у каністрах, в яких було завезене пальне, його не має бути. В іншому випадку це буде означати, що якась його частина зберігалася на своїй території без ліцензії.

Проведення посівної кампанії вимагає використання значних обсягів пального. Тому використання 5-літрових каністр чи баків транспортних засобів чи сільськогосподарської техніки є недоречним з економічної точки зору та не практичним у користуванні, що може спричинити збій у роботі та зайві витрати.

У випадку зберігання пального у баку транспортного засобу основне значення має поняття «місце зберігання пального». Ліцензія видається на кожне окреме місце, яке використовується для зберігання пального. Місцем зберігання пального є місце або територія на якій розташовані споруди та обладнання, або ємності для зберігання паливно-мастильних матеріалів на праві власності або користування.

Виходячи з вищесказаного, місцем зберігання пального, на яке видають ліцензію, має бути:

- стаціонарна ємність, до якої бак транспортного засобу не належить. Бак транспортного засобу може бути тільки пересувним місцем зберігання;

- ємність має призначатися саме для зберігання пального. Бак транспортного засобу є невід’ємною складовою техніки і призначений для використання пального під час роботи, а не зберігання.

У мирний час для отримання ліцензії суб'єктам господарювання для власного використання пального необхідно надати:

- заяву, в якій вказується, що пальне використовується суто на власні виробничі потреби, загальну місткість резервуарів та ємностей для зберігання пального та їх фактичне місцезнаходження;

- платіжне доручення про сплату за ліцензію на 1 рік, вартість якої становить 780 грн. Оплату потрібно провести до подання заяви на отримання ліцензії.

Ці документи надаються до ГУ ДПС в областях за місцем зберігання пального. Також це можна зробити в електронній формі через Електронний кабінет платника.

Ліцензії або рішення про відмову в її видачі надходить не пізніше 20 календарних днів з дати подання цих документів до ГУ ДПС. До дати отримання ліцензії, пальне краще не зберігати, бо за це передбачено покарання у вигляді штрафних санкцій.

У воєнний час пальне можна зберігати і без ліцензії – на це вказує Постанова № 314 [3].

Відповідно до неї під час воєнного стану можна провадити господарську діяльність без отримання дозвільних паперів (документів дозвільного характеру, ліцензій або інших результатів надання публічних послуг).

Можна сказати, що ліцензії на зберігання пального у переліку обов'язкових для отримання під час воєнного стану не згадано. Тому під час війни пальне можна зберігати і без дозвільних документів, тобто ліцензії. Але обов'язковим є подання до Міністерства економіки та аграрної політики декларації про провадження господарської діяльності.

Надати декларацію можна в електронній формі – через Єдиний державний вебпортал електронних послуг, через Портал Дія або у паперовій формі – через центр надання адміністративних послуг – особисто, через уповноважену особу або поштою [3]. Таким чином, використання електронних ресурсів значно спрощує документообіг та видозмінює процедурні аспекти інформаційного середовища бухгалтерського обліку, що відповідає вимогам цифрової епохи [4].

З моменту подання декларації суб'єкт господарювання може одразу розпочинати заводити пальне на свій нафтосклад і використовувати його для проведення весняно-польових робіт.

Під час придбання та приймання паливно-мастильних матеріалів, суб'єкт господарювання повинен виконувати вимоги Інструкції № 281, яка встановлює єдиний порядок організації та виконання робіт, пов'язаних із прийманням, транспортуванням, зберіганням, відпуском та обліком нафтопродуктів [5].

Якщо пальне транспортується залізничним транспортом, факт приймання повинен фіксується актом за ф. №5-НП. Відповідно до пп. 5.2.6 р. 5 Інструкції № 281 такий акт є підставою для оприбуткування пального у складському обліку та відображення на відповідних рахунках бухгалтерського обліку, приймається матеріально відповідальною особою під звіт. Усе пальне, що надійшло суб'єкту господарювання у залізничних цистернах і прийнято за вищеназваним актом, записують до журналу обліку за ф. №6-НП (додаток 2 до Інструкції № 281) [5].

У більшості випадків доставка пального відбувається автомобільним транспортом. При цьому суб'єкт господарювання повинен отримати від постачальника товарно-транспортну накладну за ф. №1-ТТН (нафтопродукт). При прийманні нафтопродуктів в автоцистерні суб'єктом господарювання перевіряється наявність і цілісність пломб, технічний стан автоцистерни, відповідність об'єму і густини пального в автоцистерні об'єму і густині, зазначеним у ф. №1-ТТН (нафтопродукт), відповідність найменування, марки і виду (залежно від масової частки сірки) пального, зазначених у ТТН і паспорті якості. Обов'язкове складання ф. №1-ТТН (нафтопродукт) є підставою для оприбуткування пального, бо в іншому випадку не підтверджується реальність здійснення господарської операції постачання товарів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Проценко М. Аграрій зберігає пальне у воєнний час. *Все про бухгалтерський облік*. 2022. № 43. С. 15–18.
2. Франчук Л. Пальне у сільгоспвиробника: акциз, ліцензія, приймання. *Все про бухгалтерський облік*. 2021. №102. С. 29–31.
3. Деякі питання забезпечення провадження господарської діяльності в умовах воєнного стану : Постанова КМУ від 18.03.2022 р. № 314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/314-2022-%D0%BF#Text>.
4. Канцедаль Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 28.–34. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-28-34](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34).

5. Інструкція про порядок приймання, транспортування, зберігання, відпуску та обліку нафти і нафтопродуктів на підприємствах і організаціях України, затверджена наказом Мінпаливенерго України від 20.05.08 р. № 281/171/578/155. URL: <http://document.vobu.ua/doc/4573>.

ДЕКРЕТНІ ВИПЛАТИ: ОСОБЛИВОСТІ НАРАХУВАННЯ ТА ОБЛІКУ

А. І. Цимбал,
*освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»
СВО Бакалавр, гр. ОЗ1;
Н. А. Канцедал,*
*канд. екон. наук, доцент, професор кафедри, завідувач
кафедри обліку і оподаткування – науковий керівник
Полтавський державний аграрний університет*

В Україні кожна жінка має право на декретні виплати. Розмір декретних виплат різниться для працюючих та безробітних жінок та прив'язаний до різних показників. Період декрету теж може відрізнятися й залежати, наприклад, від кількості очікуваних дітей.

Зупинимось детальніше на понятті декретних виплат. Це грошова допомога батькам, яку оплачує держава в період декретної відпустки з метою підтримки молодой сім'ї у догляді за дитиною. Декретною відпусткою вважається період, коли один з батьків залишається доглядати за дитиною після її народження і при цьому звільнений від роботи. Вийти в таку відпустку можливо з 30 тижня вагітності.

У бухгалтерському обліку варто розрізняти поняття виплати при народженні та виплати по вагітності і пологах, адже вони відрізняються за розміром та правилами нарахування. Дослідження з питань обліку розрахунків з працівниками постійно викликають інтерес як у вітчизняних так і у зарубіжних дослідників, а також широко обговорюються у професійних колах.

Точки зору фахівців можуть відрізнятися під час визначення середньоденної зарплати, що бере участь у розрахунку суми допомоги з вагітності та пологів чи видів виплат, які мають входити до фонду оплати праці. В наш час особливо актуальним постало питання нарахування і виплати декретних, а саме правильний і своєчасний їх розрахунок. Беручи до уваги те, що наша держава намагається підвищувати рівень соціальних стандартів необхідно проаналізувати та врахувати всі нововведення на предмет їх обґрунтованості та ефективності.

Метою цього дослідження є обґрунтування загальних відомостей про декретні виплати в Україні та виокремлення і опанування основних новацій в правилах нарахування, оформлення та виплати декретних.

В Україні працюючі жінки при виході у відпустку по вагітності та пологах отримують відповідну допомогу. Підставою для її призначення є листок непрацездатності, сформований на підставі медичного висновку. Загальновідомо, що показник мінімальної заробітної плати впливає на розрахунок декретних виплат – мінімальних та максимальних. Крім того, варто враховувати, що в процесі розрахунку має бути врахований страховий стаж (за останні 12 місяців), розмір заробітної плати та кількість днів відпустки, яка надається у зв'язку з вагітністю та пологами. Оплачувану допомогу вже після пологів також можна назвати декретною відпусткою. [2]

Лікарняний, зазвичай, видається з 30 тижня вагітності. Оплачувана відпустка по вагітності та пологах надається тривалістю:

- 126 календарних днів (70 днів до пологів та 56 після), а в разі ускладнень під час пологів або народження двох чи більше дітей – додатково надається 14 календарних днів відпустки;
- 180 календарних днів (90 до пологів та 90 після) для жінок, віднесених до 1–3 категорій осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи [1].

Варто зазначити, що обчислюються саме календарні дні. Допомога по вагітності та пологах надається у розмірі, який компенсує 100 % середньої заробітної плати. Важливо зауважити, що у розрахунковому періоді (12 місяців) не враховуються календарні дні, які не відпрацьовані з поважних причин.

У процесі соціальної реформи згідно суттєво важливою новиною, яка стала фактом з 1 січня 2023 стало те, що Фонд соціального страхування (який наразі перебуває у стані припинення) передав усі свої функції й повноваження щодо оплати лікарняних та декретних Пенсійному фонду України. Передання справ охоплює всіх учасників процесу, є обтяжливим з точки зору їх звичних повноважень та потребує великих затрат часу (в першу чергу для страхувальників). Але такі кардинальні зміни націлені на більш дієву та ефективну соціальну підтримку та адаптацію до реалій сьогодення, а також скорочення зайвих витрат держави [3].

Важливою особливістю, яка почала діяти з 01.01.2023, є те, що на ухвалення рішення про виплату або невиплату допомоги у зв'язку з вагітністю та пологами буде лише 3 робочі дні із дня надходження листка непрацездатності (для загальних лікарняних залишили термін 10 р. дн.), тому варто уважніше стежити за дотриманням оновлених строків.

Таким чином, Україна постійно перебуває у процесі масштабного реформування, в тому числі й система соціального страхування, а сам бухгалтерський облік розвивається і трансформується у відповідності до вимог цифрової епохи [4].

Основним видом соціального захисту вагітних жінок є допомога по вагітності та пологам, яка як у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, так і у системі державної соціальної допомоги призначається на підставі виданого у встановленому порядку листка непрацездатності. Активно відбувається реорганізація та оптимізація порядку розрахунку декретних виплат. Тим самим забезпечується реалізація соціальної функції фінансового обліку, інформаційна база якого дає можливість оцінити реальний вплив заходів на результативність виробництва та життєдіяльність населення [5, с. 55].

Сьогодні для успішної роботи бухгалтера в питаннях нарахування та обліку декретних необхідно враховувати такі аспекти: запровадження електронних листків непрацездатності (Е-ЛН з причиною непрацездатності «Вагітність та пологи» вважають виданим через 7 днів із дати відкриття); страхові виплати здійснюють, коли звернення за їх призначенням надійшло не пізніше шести календарних місяців із дня закінчення відпустки у зв'язку з вагітністю та пологами; електронну заяву-розрахунок наразі можна заповнити винятково на порталі Пенсійного Фонду України.

Список використаних інформаційних джерел

1. Виплати за лікарняними по вагітності та пологах [Електронний ресурс]. *Пенсійний фонд України* URL: <https://www.pfu.gov.ua/2155617-vyplaty-za-likarnyanymy-po-vagitnosti-ta-pologah/>
2. Соколова Ю. Червінська І. Декретні та допомога на дитину: на які виплати розраховувати українкам у 2023 році [Електронний ресурс] *Факти*. URL: <https://fakty.com.ua/ua/ukraine/suspilstvo/20230117-dekretni-ta-dopomoga-na-dytynu-na-yaki-vyplaty-rozrahovuvaty-ukrayinkam-u-2023-roczii/>

3. Циганенко В. Електронні лікарняні: на що звернути увагу з 01.01.2023 р. *Все про бухгалтерський облік*. 2023. № 9. С. 3–11.
4. Канцедаль Н. А. Бухгалтерський облік цифрової епохи: розширення термінологічних кордонів. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 28–34. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-28-34](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-28-34)
5. Канцедаль Н. А., Пономаренко О. Г. Інформаційна роль фінансового обліку у вирішенні проблем соціальної, економічної та екологічної відповідальності підприємств / Бухгалтерський облік як наука; від основ до наукової картини світу : [колективна монографія] / за заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Київ : Центр учбової л-ри, 2021. С. 53–63. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/10816>.

СУТНІСТЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОЗИЦІЇ ОБЛІКОВО-УПРАВЛІНСЬКОГО АСПЕКТУ

І. В. Шамрай,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ЗОІО2201м;
І. М. Назаренко,
*д-р екон. наук, професор – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет**

Розрахунки – важлива категорія економічної науки. Кожне підприємство у процесі своєї фінансово-господарської діяльності є учасником розрахункових відносин. Розрахунки можуть бути як з фізичними, так і юридичними особами. Важливе значення в практичній площині має питання, пов’язане з належною організацією бухгалтерського обліку розрахункових операцій, оскільки формат взаємовідносин з різними категоріями стейкхолдерів може призвести до виникнення дебіторської та кредиторської заборгованості, що має як позитивні, так і негативні наслідки на фінансовий результат діяльності господарюючого суб’єкта. Відповідно, вважаємо актуальним дослідити питання, які пов’язані з інтерпретацією розрахунків з позиції обліково-управлінського аспекту. Варто наголосити, що на сьогодні існує значна кількість підходів до визначення терміну «розрахунки». Кожне визначення вірне, змістовне та актуальне для використання в умовах сьогодення.

Пархоменко В. М. зазначає, що розрахунки виступають важливим інструментом регулювання економічних відносин між суб’єктами господарської діяльності, а також є невід’ємним і необхідним елементом процесу розширеного відтворення, фор-

мування, розподілу (перерозподілу) суспільного продукту. У бухгалтерському обліку розрахункові операції є об'єктом обліку, по-перше, як динамічний процес (проведення платежу до, одночасно чи після одержання товарів, робіт, послуг) і, по-друге, як статичний стан, тобто заборгованість між суб'єктами розрахунків. Оскільки розрахунки включають в себе одночасно двосторонній рух і грошових коштів, і товарів (робіт та послуг). Відповідно, документи при проведенні розрахункових операцій поділяються на дві складові: фінансові та товарно-розрахункові [1]. Дещо по іншому наводять у своїй науковій праці визначення досліджуваного терміну колектив авторів Н. В. Потривасєва та А. В. Параконна, а саме: розрахунки – це дія з відчуження власних коштів на користь іншої особи або отримання коштів від іншої особи, що забезпечують здійснення економічних зв'язків між людьми, виробниками і споживачами щодо руху результатів праці, отриманих не для власного споживання, а для задоволення суспільних потреб. Саме розрахунки супроводжують процес обміну, завдяки якому товаровиробники, посередники та продавці вступають у взаємовідносини зі споживачами [2]. Розрахунок (платіж) в економіці – це здійснення платежу за товар, послугу і т. д.; виконання грошових зобов'язань; сума грошей, що виплачується співробітнику при звільненні [3]. Враховуючи вище викладене, варто зазначити, що розрахунки є важливим економічним терміном у системі бухгалтерського обліку та менеджменту підприємства. Детальний аналіз зазначених підходів щодо інтерпретації досліджуваної дефініції дозволяє зазначити, що кожне визначення вірне, обґрунтоване. Поряд з цим, необхідно наголосити, що результати аналізу нормативних активів в бухгалтерському обліку щодо інтерпретації «розрахунків» як обліково-економічної категорії, засвідчили відсутність визначення у змісті зазначених документів. Проте, враховуючи факт, що розрахунки можуть здійснюватися як в готівковій, так і безготівковій формах, слід констатувати, що на державному рівні затверджено значну кількість нормативних документів (НП(С)БО, методичних рекомендацій, положень, інструкцій), які розкривають питання щодо відображення результатів розрахункових операцій в обліковому процесі, що є важливим, оскільки облікова інформація є важливим інформаційним ресурсом для управлінського процесу.

Беручи за основу зазначене вище, вважаємо за доцільне запропонувати наступну інтерпретацію, тобто, розрахунки – це система відносин, яка виникає між підприємством та його внутрішніми та зовнішніми стейкхолдерами при наданні послуг, реалізації продукції, товарів, здійсненні відповідних бізнес-процесів. Досліджувана тематика є актуальною, наукова скарбниця завжди поповнюватиметься новими визначеннями, підходами, які будуть актуальними та відповідатимуть існуючим реаліям, віддзеркалюватимуть тенденції розвитку обліку, менеджменту.

Список використаних інформаційних джерел

1. Пархоменко В. М. Розрахунки з покупцями та замовниками: обліковий аспект. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 3. С. 142–145.
2. Потриваєва Н. В., Параконна А. В. Зобов'язання і розрахунки: економічна та юридична сутність категорій. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 15. С. 997–1000.
3. Розрахунки. URL: <http://surl.li/grwmc>.

СЕКЦІЯ 2. СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

РОЗРОБКА СТРАТЕГІЇ ОРГАНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД

О. В. Артюх-Пасюта,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Розробка стратегії організаційного розвитку підприємства являє собою складний процес пошуку найбільш раціональних напрямів функціонування, пошуку нових можливостей для створення стійких конкурентних переваг, забезпечення бажаної позиції підприємства на ринку. Цей процес повинен бути розділений на ключові етапи та завдання, вирішення яких дозволить сформувати набір стратегічних заходів для реалізації загальнокорпоративної стратегії підприємства у частині відповідності її організаційної структури.

Етапи та завдання вибору стратегії організаційного розвитку підприємства представлені у табл. 1.

**Таблиця 1 – Етапи та завдання вибору стратегії
організаційного розвитку підприємства
[систематизовано автором за [1–3]]**

Етап	Завдання	Методи та підходи
1	Стратегічний аналіз діяльності підприємства	Екран бізнесу GE, модель п'яти сил конкуренції М. Портера, аналіз стратегічних груп конкурентів, аналіз розбіжностей, STEEP-аналіз, матриця BCG, матриця SPACE, SWOT-аналіз, аналіз ланцюга вартості тощо
2	Розробка альтернативних стратегій організаційного розвитку	Методи визначення конкурентних позицій підприємства, матричні методи, метод ключових факторів успіху, метод Іденбурга тощо

Етап	Завдання	Методи та підходи
3	Вибір стратегії організаційного розвитку	Методи аналізу ієрархій, експертні методи, ранжування альтернатив, сценарне прогнозування
4	Визначення шляхів реалізації обраної стратегії	Внутрішній розвиток, зовнішній розвиток (злиття та спільні підприємства), партнерство.
5	Оцінка стратегічного вибору	Критеріальний підхід до обраної стратегії, що дозволяє оцінити її доцільність, простоту реалізації (можливість повного фінансування), очікувану ефективність тощо; методи фінансово-економічного аналізу

Перший етап являє собою всебічний стратегічний аналіз. До основних методів, підходів та прийомів слід віднести SWOT-аналіз (виявлення сильних та слабких сторін діяльності підприємства та їх використання з метою пошуку нових можливостей для розвитку), аналіз стратегічних зон господарювання (що дає уявлення про цільові ринки підприємства), аналіз за моделлю п'яти сил конкуренції Портера (коли стратегія розглядається с позиції впливу на діяльність підприємства споживачів, конкурентів, постачальників, товарів-замінників та бар'єрів входу на ринок). Результатом першого етапу розробки стратегії організаційного розвитку підприємства мають стати чітке розуміння і вірна оцінка стратегічних можливостей підприємства, критичний аналіз попередньої стратегії (чи була вона ефективною, чи вдалося реалізуватися усе, що планувалося, тощо), достатності ресурсів для реалізації бажаних цілей, а також визначення ключових чинників, які визначають успіх підприємства на ринку (стратегічні компетенції підприємстві, його конкурентні переваги).

На другому етапі формується простір альтернативних цілей та орієнтирів подальшого розвитку. Основне завдання полягає у виборі найбільш перспективних напрямів подальшого розвитку і формуванні стратегічних цілей. Тут широко застосування набули матричні методи аналізу, методи визначення конкурентних позицій підприємства, метод Іденбурга тощо. Результатом другого етапу розробки стратегії організаційного розвитку підприємства є формування набору базових стратегій організаційного розвитку підприємства.

На третьому етапі здійснюється вибір стратегії організаційного розвитку підприємства.

Наявність сформованих альтернативних стратегій ще не гарантує того, що вибір буде оптимальним. Тому виникає необхідність використання спеціальних методів, які передбачають критеріальний підхід, ранжування альтернатив та встановлення пріоритетів. Поступове попарне порівняння альтернативних стратегій між собою із використанням цілого набору критеріїв, оцінених не одним, а групою компетентних експертів за умови узгодженості їхніх відповідей, дозволяє знижувати ризики прийняття неправильних рішень та не тих стратегій. Результатом третього етапу розробки стратегії організаційного розвитку підприємства є затвердження стратегії організаційного розвитку підприємства.

Реалізація обраної стратегії організаційного розвитку підприємства здійснюється на четвертого етапі. Із реалізацією в сьогоднішніх умовах господарювання пов'язують створення ефективної бізнес-моделі підприємства, яка дозволяє підприємству сконцентрувати увагу на ключових компетенціях та конкурентних перевагах.

Завершальним етапом стратегії організаційного розвитку підприємства є розробка аналітичних інструментів, які дозволяють оцінити ефективність обраної організаційної стратегії. Тут можливим є застосування критеріального підходу для встановлення ступеня відхилення фактичного стану підприємства від очікуваного за певним набором показників, а також методів економічного аналізу, які дозволяють за ключовими показниками ефективності бізнесу у динаміці оцінити дієвість реалізованої стратегії.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гаміє А. М. Методичне забезпечення вибору стратегії організаційного розвитку підприємства. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 344–347.
2. Дюк А. А. Концепція організаційного розвитку підприємств в контексті стратегічних трансформацій. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/6222.pdf> (дата звернення: 05.05.2023).
3. Забродська Г. І., Забродська Л. Д. Організаційний розвиток підприємства: основні визначення дефініцій. *Молодий вчений*. 2017. № 4.4 (44.4). С. 55–59.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ

І. М. Біловодська,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ЗОіО 2201м;
С. А. Гаркуша,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
обліку і оподаткування – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Необхідність обробки великої кількості інформації за максимально короткі терміни, отримання повної та своєчасної інформації про розрахунки, аналіз господарської діяльності змушує підприємства використовувати різноманітні програми автоматизації, які значно полегшують роботу.

Завдання бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками – забезпечити накопичення, обробку, узагальнення інформації для відображення в бухгалтерському обліку та надання корисної, достовірної інформації про стан розрахунків [1, с. 59].

Важливо, щоб цей процес був безперервним і рівномірним, оскільки нестача або надлишок матеріальних запасів може негативно вплинути на кінцевий результат виробничої діяльності підприємства [2, с. 159].

Розглянемо основні та найкорисніші можливості програми «BAS: Бухгалтерія», які можуть використовувати у своїй діяльності більшість підприємств. Основним завданням зазначеної програми є забезпечення оперативного обліку, що дозволяє враховувати рух матеріальних та грошових коштів. За допомогою програми можна також вести облік взаєморозрахунків з постачальниками та покупцями, оперативно отримувати відомості про наявність кредиторської та дебіторської заборгованості. Є можливість автоматизувати процес ціноутворення за допомогою категорії цін (оптові, дрібнооптові, роздрібні тощо), а також організувати розрахунки та облік з використанням касових апаратів, терміналів пластикових карток, сканерів штрих-кодів.

Облік закупівлі товарів можна поділити на кілька операцій. На початку реєстрація рахунку на оплату постачальника, який є документом-підставою для формування банківської виписки, надходження товарів і послуг та інших документів.

Потім надходження (оприбуткування) товарів на склад. Для цього використовується документ «Надходження товарів і послуг», в якому відображаються такі ж реквізити, як і у звичайній накладній, тип цін, а також документ-основа. Документом-підставою, зокрема, може бути рахунок-фактура постачальника. Функція введення на підставі документа активізується за допомогою команди «ввести на підставі» і є автоматичним формуванням та перенесенням реквізитів, номенклатури, цін із документа – підстави в підпорядкований документ. Дуже важливою особливістю програми є можливість встановлення типу цін як для покупців, так і для постачальників продукції. Тобто, можливе встановлення необмеженої кількості цін на товар для різних контрагентів та їх груп, яка автоматично заповнюється для контрагента при виборі товару у прибутковому чи видатковому документі. У цьому, кожному покупцю чи постачальнику або групі може бути призначено свій тип цін. Але, в будь-якому випадку, ціни можуть бути оновлені або редаговані у документі вручну.

Наступна операція – оплата продукції. Вона може бути відображена як за безготівковим розрахунком (оформляється за допомогою документа «Списання з банківського рахунка»), так і за розрахунок готівкою (за допомогою документа – «Видатковий касовий ордер»).

Також передбачена можливість оформлення повернення постачальнику товару та коштів за допомогою документа «Повернення постачальникам» – для повернення товару постачальнику, для оприбуткування повернутих коштів використовуються «Надходження на банківський рахунок» або «Прибутковий касовий ордер».

У «BAS: Бухгалтерія» передбачено облік продажу товару оптом, у роздріб, при комісійній торгівлі, а також відпустку на реалізацію. Розглянемо можливості ведення обліку з прикладу оптової торгівлі.

Працюючи з програмою виникає потреба щодня вносити дані про надходження і вибуття товарів. Як правило, великий обсяг інформації про продаж зручно обробляти в «BAS: Бухгалтерія», що має прямий зв'язок із касовим апаратом, платіжним терміналом, сканером штрих-кодів.

Крім цього програма має можливості, які суттєво спростують та прискорюють виписку та оформлення видаткових документів. Наприклад, якщо товари продаються за розрахунок готів-

кою, то при використанні функції «швидкого продажу» програма сама створить і роздрукує потрібні документи в заздалегідь визначеній кількості (наприклад, комплект з двох екземплярів видаткових і податкових накладних, екземпляра посвідчення якості та товарного чека). За допомогою функції «пакетне введення видаткових реалізатора» можна швидко ввести документи з великою номенклатурою товарів для кількох реалізаторів продукції і при цьому не заплутатися. Крім того, у видаткових накладних можна робити знижки у відсотках покупцям як автоматично, так і вручну.

При веденні розрахунків з постачальниками дуже важливо швидко отримувати інформацію про їхній стан. Для цього в програмі існують функції – «взаєморозрахунки» та «картка клієнта». Функція «графік платежів» призначена для складання у наочному вигляді графіка виплат та надходжень коштів від контрагентів, у тому числі з деталізацією за датами та документами.

Крім того, в межах роботи з контрагентами програма дозволяє: фіксувати кожне приймання товарів; вказувати партії товарів у кожному постачанні; враховувати повернення товарів постачальникам; контролювати всі угоди з товарами: купівля, продаж, повернення; проводити швидку інвентаризацію; вести базу контрагентів; завжди мати під рукою актуальні залишки товарів; друкувати прибуткові документи; враховувати оплати постачальникам; вести повноцінний складський облік; планувати закупівлю за допомогою інтелектуальної системи; робити розсилки постачальникам; виконувати завантаження накладних постачальників безпосередньо до програми.

Таким чином, автоматизація обліку розрахунків з постачальниками дозволяє організувати чіткий контроль за їх розрахунками. Програмний продукт допомагає своєчасно проводити платежі, контролювати терміни оплати та планувати закупівлі, в результаті чого робота підприємства стає стабільною, а отже, й більш рентабельною.

Список використаних інформаційних джерел

1. Подмешальська Ю. В., Корнієнко Д. В. Облік розрахунків з постачальниками за видами економічної діяльності. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 58–64. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/24_2021/9.pdf.
2. Тарасова О. В., Курдасова Н. О. Питання організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *Бізнес-навігатор*. 2020. № 3 (59). С. 158–161. URL: http://www.business-navigator.ks.ua/journals/2020/59_2020/29.pdf.

КОНСОЛІДАЦІЯ СЕСТЕЙНОВОЇ ЗВІТНОСТІ: СПЕЦИФІКА ОБЛІКУ ВИКИДІВ ВУГЛЕЦЮ ЗА ПРОТОКОЛОМ З ПАРНИКОВИХ ГАЗІВ

А. О. Буз,
*освітня програма «Облік і аудит»,
ОКР «Магістр», група ООА-501;*

Р. С. Коршикова,
*канд. екон. наук, доцент кафедри бухгалтерського
обліку та консалтингу – науковий керівник
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана*

Для оцінки кліматичних показників суб'єкта господарювання зацікавлені сторони можуть використовувати сестейнову звітність (далі – СЗ), яка нині готується та оприлюднюється багатьма фірмами або добровільно, або відповідно до нормативних вимог. На додачу до всеосяжних наборів правил, таких як стандарти Глобальної ініціативи зі звітності (GRI) або Німецький сестейновий кодекс (DNK), Протокол з парникових газів (ППГ) має велике значення для ідентифікації та звітності з викидів парникових газів (ВППГ). Протягом останнього десятиліття ППГ вже вважався домінуючою основою для звітності фірм з ВППГ [1]. А нещодавно Європейський парламент ухвалив нову директиву про СЗ, відповідно до якої європейські стандарти СЗ, що мають застосовуватися до неї, також посиляються на цей Протокол. Так само нещодавно створена Рада з міжнародних сестейнових стандартів (ISSB) оголосила про необхідність застосування ППГ згідно з своїх стандартів. Відповідно, ці рішення наголошують на поточній актуальності Протоколу і, таким чином, важливості ретельнішого вивчення поточної практики, пов'язаної зі звітністю щодо ВППГ.

Протокол розрізняє три «масштаби» (Категорії або сфери охоплення) викидів, які можуть бути пов'язані із суб'єктом господарювання [2]. Категорія 1 включає виключно прямі викиди компанії, тобто викиди із джерел, що є у її власності чи під її контролем. Непрямі викиди, що виникають у результаті виробництва електроенергії, яка придбається фірмою, охоплюються Категорією 2. Однак ці перші дві категорії враховують лише частини ланцюжка створення вартості, оскільки вони узагальнюють викиди, які є прямим результатом діяльності компаній.

Відповідно до ППГ для звітності потрібні ці два обсяги, але кожна одиниця викидів не повинна повідомлятися двома або більше фірмами в тому самому обсязі. Категорія 3 вимірює інші непрямі викиди, що виникають у результаті будь-якої діяльності в ланцюжку створення вартості, але звітність про такі викиди не є обов'язковою.

ППГ стверджує, що сприяє сумісності даних про ВПГ між компаніями. Однак розрахунок загальних викидів, необхідних для цілей звітності, нетривіальний, оскільки вони включають не тільки викиди, спричинені суб'єктом господарювання, що звітує, а й викиди, викликані іншими юридичними особами, в яких він має частку та/або щодо яких він може здійснювати контролюючий вплив [3]. Тобто необхідно визначити викиди з точки зору інвестицій фірми в акціонерний капітал, що належать до фірми. Цей розподіл викидів ґрунтується на обраному підході до консолідації, який визначає організаційні межі фірми з погляду звітності. Відповідно до ППГ дозволено підхід, заснований на участі в капіталі, та підхід, заснований на контролі (фінансовому та операційному) (табл. 1). Можливий подвійний облік внаслідок різного використання права голосу (корпоративних прав) видається неминучим, але не вважається проблематичним у ППГ, якщо обраний підхід належним чином розкривається.

Таблиця 1 – Підходи до консолідації інформації про ПГ

Підхід	Опис
Участь в капіталі	Викиди об'єкта інвестицій, визначені на основі участі в капіталі, відносяться до компанії відповідно до її частки в капіталі об'єкта інвестицій, незалежно від впливу, пов'язаного з цими частками
Контроль	Компанія, як правило, повідомляє про 100 % викидів об'єктів інвестицій, які вона контролює; відповідно, цей підхід аналогічний концепції консолідації у фінансовій звітності, наприклад, відповідно до МСФЗ
Фінансовий контроль	Компанія «має можливість керувати фінансовою та операційною політикою» [2, с. 17] своїх об'єктів інвестування; отже, якщо компанія, що звітує, володіє більшістю прав голосу в дочірній компанії, викиди останньої повинні бути повністю включені, незалежно від фактичного володіння корпоративними правами; якщо компанія, що звітує, здійснює

Підхід	Опис
Фінансовий контроль	фінансовий контроль спільно з іншим суб'єктом господарювання, наприклад, у разі спільного підприємства, ВПГ повинні визначатися на основі участі в капіталі
Операційний контроль	Компанія прямо чи опосередковано (через інші дочірні компанії) «має повноваження реалізації своєї операційної політики» [2, с. 17]; ВПГ визнаються повністю або не визнаються взагалі, а у разі спільного підприємства, де жоден партнер не має одноосібного контролю, жоден із партнерів не повідомляє про ВПГ. Якщо компанія-партнер спільного підприємства має виняткові повноваження щодо прийняття рішень щодо впровадження та впровадження бізнес-процесів, 100 % ВПГ спільного підприємства належать до цієї компанії

Джерело: складено автором на основі [2, 4].

ППГ містить перелік критеріїв, які можуть мати значення для прийняття компаніями рішення про відповідний підхід до консолідації. До них відносяться, наприклад, фактична відповідальність суб'єктів господарювання за ВПГ, урядові аспекти та повнота звітності. Рис. 1 ілюструє значимість обраного методу консолідації для звітності про ВПГ, у т. ч. на прикладі складних групових структур.

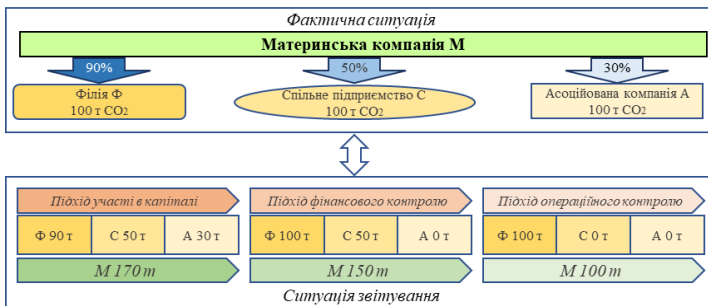

Рисунок 1 – Узагальнення підходів щодо звітування про обсяги ПГ

Джерело: складено автором.

Як показує приклад, підхід операційного контролю призводить до найнижчих зареєстрованих викидів. Хоча це лише один приклад, порівняно з підходом фінансового контролю, неакціонерні спільні підприємства є єдиним випадком, коли операційний контроль призводить до більш високих зареєстрованих викидів. З іншого боку, підхід, заснований на участі в капіталі, має найбільший вплив на звітні викиди материнської фірми в цьому прикладі. Приклад ясно показує, що через відсутність контролю ВПГ асоційованих фірм, у яких материнська фірма має частку участі, включаються до кліматичної звітності лише у разі підходу з участю в капіталі [5]. Беручи до уваги різні можливі поєднання групових структур, метод участі в капіталі призведе до найвищих повідомлюваних викидів, коли суб'єкт господарювання має багато асоційованих компаній, неконтрольованих спільних підприємств і/або багато 100 % дочірніх компаній, принаймні, з декількома асоційованими фірмами або спільними підприємствами. І навпаки, єдине поєднання, при якому метод участі в капіталі приведе до найнижчих зареєстрованих викидів, – це коли фірма має багато дочірніх компаній, у яких вона володіє невеликою контрольною часткою (наприклад, 51 %), і кілька асоційованих компаній чи спільних підприємств.

Таким чином, зрозумілим є той факт, що більшість компаній протягом 2009–2019 років змінили підхід і перейшли від фінансового контролю до операційного контролю [6]. У ППГ зазначено, що використання критерію фінансового чи операційного контролю не призведе до суттєвих відмінностей. Проте, навіть у самому Протоколі визнається нафтогазова галузь як виняток [2, с. 17]. Так як цей тип промисловості за своєю природою є великим джерелом ВПГ, він є важливим. Тому, враховуючи часті зміни у визначенні організаційних кордонів, розробник стандартів має переоцінити значення цього винятку. Більше того, підхід операційного контролю призводить до нижчих зареєстрованих викидів у більшості ситуацій, що також слід враховувати в оцінці сумісності обох підходів.

Отже, потенційні наслідки різних підходів до консолідації та зміни методів щодо визначення контролю компаніями повинні враховуватися рейтинговими агентствами та при інтерпретації їх рейтингів ESG. Оскільки у більшості рейтингів ВПГ розглядаються як фактор, вибір підходу опосередковано впливає на ESG-рейтинг фірми. У цьому контексті наявні дані показують,

що інвестори розглядають ВПГ як дисконт до власного капіталу фірм. Щоб (пере)направити потоки капіталу на сестейнове використання, рейтинги ESG повинні правильно відображати кліматичні показники фірм. Більше того, оскільки звітність пом'якшує позитивний (негативний) вплив хороших (поганих) показників сестейнового розвитку на вартість компаній, користувачі повинні враховувати цей пом'якшувальний ефект і, таким чином, з особливою увагою вивчати інформаційну цінність ВПГ.

Список використаних інформаційних джерел

1. Mattli W., Buthe T. New Global Rulers: The Privatization of Regulation in the World Economy. Princeton University Press, 2013.
2. The Greenhouse Gas Protocol: A Corporate Accounting and Reporting Standard (Revised Edition). Geneva, Switzerland : World Business Council for Sustainable Development, 2004. 116 с. URL: <https://ghgprotocol.org/sites/default/files/standards/ghg-protocol-revised.pdf>.
3. Gerged A. M., Matthews L., Elheddad M. Mandatory disclosure, greenhouse gas emissions and the cost of equity capital: UK evidence of a U - shaped relationship. Business Strategy and the Environment. 2020. URL: <https://doi.org/10.1002/bse.2661>.
4. IFRS 10: Consolidated Financial Statements. London, UK : International Accounting Standards Board, 2022. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-10-consolidated-financial-statements/#about>.
5. Kaplan R. S., Ramanna K. We Need Better Carbon Accounting. Here's How to Get There. Harvard Business Review. 2022. URL: <https://hbr.org/2022/04/we-need-better-carbon-accounting-heres-how-to-get-there>.
6. Accounting for Carbon Emissions—Current State of Sustainability Reporting Practice under the GHG Protocol / R. Kasperzak et al. Sustainability. 2023. Т. 15, № 2. С. 994. URL: <https://doi.org/10.3390/su15020994>.

УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМСТВА: ВІД КОНЦЕПЦІЇ «ЗБЕРЕЖЕННЯ ЧЕРЕЗ РОЗВИТОК» ДО УНИКНЕННЯ ФІНАНСОВОЇ НЕСПРОМОЖНОСТІ

*Л. А. Буркова,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку,
оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет*

Унаслідок прийняття таких міжнародних нормативно-правових актів як Порядок денний на ХХІ століття (Ріо-де-Жанейро,

1992 р.), Декларація Тисячоліття ООН 2000 р., Йоганнесбурзька декларація із сталого розвитку 2002 р., з планом виконання рішень Всесвітньої зустрічі на вищому рівні зі сталого розвитку, до яких приєдналась і Україна, було проголошено основний напрям вектору руху світового суспільства – сталий розвиток держав. Пріоритетним став такий розвиток, що задовольняє потреби теперішнього часу, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої власні потреби.

Відмітимо, що наразі в Україні під впливом певних економічних, політичних чинників та воєнного стану кількість підприємств-банкрутів стрімко зростає, що підтверджується статистичними даними.

Здебільшого дослідники поділяють думку відносно того, що сталий розвиток підприємства визначається сукупністю можливих змін в економічній, екологічній та соціальній підсистемах, обумовлених впливом різних факторів, що призводять до переходу підприємства від одного, відносно стійкого стану, до іншого [1, 2].

Отже, для сталого розвитку підприємства характерним є стабільне, збалансоване функціонування трьох його підсистем – економічної, соціальної, екологічної. Бачиться, що матеріальною їх основою є наявність стабільного грошового потоку, що здатен задовольняти вимоги розвитку вказаних трьох складових сталого розвитку підприємства. Дійсно, запровадження ощадливого господарського використання природних ресурсів, заходів для підвищення соціальних стандартів працівникам підприємства, розвиток власної господарської діяльності – все це потребує вкладення грошових коштів, нестача яких призводить до зниження стандартів за певними складовими сталого розвитку. Відтак, фінансова неплатоспроможність є свідченням нестійкого розвитку підприємства. Своєю чергою це вимагає ретельного відстеження цих процесів з боку керівних менеджерів підприємства та запобігання негативним явищам застосуванням відповідних господарсько-правових засобів.

Фактори сталого розвитку підприємства авторами роботи рекомендовано згрупувати в наступні три блоки:

- макросередовища – показують залежність сталого розвитку підприємства від економічних, науково-технічних, політичних, правових, міжнародних, екологічних та інфраструктурних факторів;

- мезосередовища – відображають стан галузі діяльності підприємства в цілому, а також дають можливість оцінити особливості впливу стану розвитку галузі на сталий розвиток окремого підприємства, що відноситься до неї;

- мікросередовища – діють із середини підприємства і, на відміну від попередніх, ними можна управляти, а в разі необхідності приймати управлінські рішення для їхнього корегування [3].

З цим можна погодитись лише частково. Дійсно, управляти факторами макросередовища та мезосередовища керівництву підприємства безпосередньо неможливо, але завдяки прогнозуванню та управлінню ризиком менеджмент підприємства може вчасно відстежувати негативні тенденції дії перших двох факторів, що впливають на сталий розвиток підприємства та істотно корегувати такий вплив на мікроекономічному рівні.

При цьому актуалізується питання: який період часу буде тривати сталий розвиток підприємства? Якщо ж діапазон часу сталого розвитку підприємства вичерпано, то його розвиток, відповідно, буде несталим. Тобто, розвиток передбачає можливість несталих станів. Несталий розвиток підприємства здебільшого характеризується його фінансовою нестабільністю, що підсилює ймовірність настання для нього негативних наслідків у вигляді банкрутства.

Зауважимо, що законодавець оперує не будь-яким невиконанням грошових зобов'язань боржника перед кредитором, а саме стійкою фінансовою неплатоспроможністю. Підставою для такого висновку є положення ст. 1 КУЗПБ [4] про те, що банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність за допомогою процедури санації та реструктуризації і погасити встановлені у порядку, визначеному цим Кодексом [4], грошові вимоги кредиторів інакше, ніж через застосування ліквідаційної процедури, а також положення ч. 6 ст. 39 КУЗПБ [4], згідно з якою господарський суд відмовляє у відкритті провадження у справі, якщо вимоги кредитора (кредиторів) задоволені боржником у повному обсязі до підготовчого засідання суду.

Таким чином, фінансова неспроможність в процедурі банкрутства пов'язана зі стійкою неможливістю задовольнити безспірну грошову вимогу кредитора. Тому можна ідентифікувати банкрутство з фінансовою неспроможністю підприємства,

яка не може бути усунута застосуванням в ході судового провадження санації та реструктуризації, тобто з несталим розвитком підприємства протягом певного, достатньо тривалого часу.

Своєю чергою такий несталий стан підприємства призводить до зниження сталого розвитку систем більш високого рівня – галузь промисловості, економіка країни, адже борги підприємства-банкрута анулюються, а відтак кредитори можуть бути позбавлені значної частини належних їм до сплати коштів. У кінцевому підсумку держава недоотримає податки, працівники будуть позбавлені своїх робочих місць. Все це знижує сталий розвиток країни в цілому.

Фактором, який доволі часто призводить до виникнення фінансової неспроможності підприємства є невірні управлінські рішення його керівництва, що не забезпечують сталого розвитку підприємства. Прагнення топ-менеджменту будь-якого підприємства здебільшого зводяться до наступного: досягти максимального розвитку підприємства та забезпечити його найбільш тривале функціонування. При цьому під впливом часу на зміну попередньо існуючого управлінського пріоритету «спочатку збереження, а потім розвиток» прийшла концепція «збереження через розвиток».

Отже, процес розвитку супроводжується поступовими кількісними та якісними змінами, які під впливом певних факторів можуть бути як позитивними, так і негативними, тому розвитком можна управляти.

Список використаних інформаційних джерел

1. Вецко Т. М. Сталий розвиток підприємства: проблеми та перспективи. *Актуальні проблеми економіки та управління : зб. наук. пр. молодих вчених*. 2019. Вип. 13. URL: https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/29380/1/2019-13_2-04.pdf.
2. Дем'яненко Т. І. Сталий розвиток вітчизняних підприємств в сучасних економічних умовах. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2020. Т. 31 (70). № 2. URL: <https://doi.org/10.32838/2523-4803/70-2-30>.
3. Кирич Н. Б., Мельник Л. М., Погайдак О. Б. Сталий розвиток суб'єктів господарювання: сутність та фактори впливу (європейські акценти). *Вісник економічної науки України*. 2015. № 2. С. 151–155. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Venu_2015_2_31.
4. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018 р. №2597-VIII (зі змінами та доповненнями). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАБІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Ю. М. Грибовська,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри фінансів та обліку
Дніпровський державний технічний університет*

Власний капітал є гарантією захищеності прав власників підприємства. Він є основою для початку і продовження господарської діяльності будь-якого суб'єкта господарювання, виступає одним із найістотніших і найважливіших показників, оскільки виконує функції визначення:

1. Частки кожного партнера товариства або приватного підприємця в активах суб'єкта господарювання.
2. Ступеня впливу на діяльність підприємства.
3. Рівня впливу на розподіл прибутку або збитків.
4. Порядку фінансування ризикових інвестицій.
5. Частки при розподілі майна в результаті ліквідації підприємства.

Джерелами утворення власного капіталу є:

- внески власників підприємства у вигляді грошових коштів та інших активів;
- накопичення сум нерозподіленого прибутку (реінвестування прибутку в капітал), що залишається на підприємстві;
- конвертування зобов'язань;
- дооцінка необоротних активів;
- одержання активів у формі дарчого капіталу.

За рівнем відповідальності та за складовими елементами власний капітал поділяється на:

1. Статутний капітал – зафіксована в засновницьких документах загальна вартість активів, які є внеском власників (учасників) до капіталу підприємства. Мінімальний розмір статутного капіталу акціонерного товариства становить 200 мінімальних заробітних плат, виходячи з розміру, що діє на момент його створення (реєстрації).

2. Пайовий капітал – сукупність коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві (кооперативі) для здійснення його господарсько-фінансової діяльності. У більшості прийнятих статутів сільськогосподарських підприємств

основним джерелом формування їх майна є пайовий капітал, який утворюється за рахунок пайових внесків та майна суб'єкта господарювання.

3. Додатковий капітал – формується за рахунок: емісійного доходу, іншого вкладеного капіталу, курсових різниць, безоплатно одержаних необоротних активів та іншого необоротного капіталу.

4. Резервний капітал – страховий капітал, який створюється підприємством за рахунок відрахувань із власного прибутку з метою погашення можливих збитків, здійснення виплат інвесторам і кредиторам при недостатньому забезпеченні коштами.

5. Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) – сума прибутку, яка реінвестована у підприємство, або сума непокритого збитку.

6. Неоплачений капітал – це сума заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу.

7. Вилучений капітал відображають у разі викупу:

- власних акцій (часток) у акціонерів з метою їх перепродажу, анулювання (зменшення статутного капіталу) тощо;

- вкладів і паїв у колишніх засновників.

Засновницькі документи для окремих суб'єктів господарювання наведено у табл. 1.

Таблиця 1 – Засновницькі документи [1; 2]

Організаційно-правова форма підприємницької діяльності	Статут	Засновницький договір
Приватне підприємство	+	+
Повне товариство	–	+
Командитне товариство	–	+
Акціонерне товариство	+	–
Товариство з обмеженою та додатковою відповідальністю	+	–
Підприємство колективної власності	+	+
Підприємство комунальної власності територіальної громади	+	+
Підприємство на базі об'єднання майна різних форм власності	+	+
Спільне підприємство	+	+
Державне підприємство	+	+

Приклад 1. За підсумками фінансово-господарської діяльності за звітний період ТОВ «Надія» отримало прибуток у сумі 80 000 грн. Протоколом засновницьких зборів затверджено рішення про розподіл частини прибутку: на створення резервного капіталу (5 % від суми прибутку) – 4 000 грн; виплату дивідендів – 25 000 грн; збільшення статутного капіталу – 51 000 грн.

Відобразимо господарські операції за допомогою бухгалтерських записів, табл. 2.

Таблиця 2 – Облік господарських операцій

Зміст господарських операцій	Первинний документ	Дт	Кт	Сума, грн
1. Спрямовано прибуток на поповнення резервного капіталу	Довідка бухгалтерії	441	443	4 000
2. Відображено збільшення резервного капіталу	Довідка бухгалтерії	443	43	4 000
3. Сформовано фонд для виплати дивідендів	Довідка бухгалтерії	441	443	25 000
4. Нараховано дивіденди	Довідка бухгалтерії	443	671	25 000
5. Спрямовано прибуток на поповнення статутного капіталу	Довідка бухгалтерії	441	443	51 000
6. Збільшено статутний капітал	Довідка бухгалтерії	443	401	51 000

Приклад 2. На момент державної реєстрації ТОВ «Патріот» заявлено статутний капітал в сумі 56 000 грн. Засновники провели формування статутного капіталу наступним чином: внесено на поточний рахунок грошові кошти – 25 000 грн; внесено основні засоби за справедливою вартістю, погодженою в засновницькому договорі на суму 8 000 грн і введено їх в експлуатацію; внесено товари на суму 6 000 грн; внесено пальне на суму 10 000 грн.

Залишок заборгованості засновників за внесками до статутного капіталу – ? грн.

Відобразимо господарські операції за допомогою бухгалтерських записів, табл. 3.

Таблиця 3 – Облік господарських операцій

Зміст господарських операцій	Первинний документ	Дт	Кт	Сума, грн
1. На момент державної реєстрації ТОВ «Патріот» заявлено статутний капітал в сумі 56 000 грн	Статут	46	40	56 000
2. Внесено на поточний рахунок грошові кошти	Виписка банку	311	46	25 000
3. Внесено основні засоби за справедливою вартістю, погодженою в засновницькому договорі на суму 8 000 грн і введено їх в експлуатацію	Акт приймання-передачі основних засобів	152 10	46 152	8 000
4. Внесено товари	Прибуткова накладна	28	46	6 000
5. Внесено пальне	Прибуткова накладна	203	46	10 000

Залишок заборгованості: $56\,000 - 25\,000 - 8\,000 - 6\,000 - 10\,000 = 7\,000$ грн.

Отже, власний капітал становить фінансову основу створення і розвитку підприємства будь-якої форми власності та організаційно-правової форми. Склад, структура і ефективність використання власного капіталу підприємства є суттєвими показниками, що впливають на його фінансовий стан.

Облік формування статутного капіталу товариств з обмеженою і додатковою відповідальністю, повних, командитних товариств, державних та комунальних підприємств відображають з використанням субрахунків 401, 404, 46, проте для таких суб'єктів немає обов'язкової вимоги вносити частину статутного капіталу до реєстрації юридичної особи, як і не встановлено його мінімального розміру. Субрахунок 404 кореспондує тільки з субрахунком 401. Для обліку засновницького капіталу приватних підприємств передбачено окремий субрахунок 403 і замість поняття статутного капіталу застосовується «Інший зареєстрований капітал».

Список використаних інформаційних джерел

1. Господарський кодекс України № 436-IV від 16 січ. 2003 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення : 01.05.2023).

2. Закон України «Про господарські товариства» № 1576-XII від 19 вер. 1991 р. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.05.2023).

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАБОРГОВАНOSTІ ІЗ ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ЗАСУДЖЕНИМ ДО ОБМЕЖЕННЯ ЧИ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

А. В. Дивнич,
*старший судовий експерт відділу економічних досліджень
Полтавський науково-дослідний експертно-
криміналістичний центр МВС України*

Залучення засуджених до суспільно корисної праці є важливим напрямом їх виправлення та ресоціалізації. Частина заробітку засуджених спрямовується на сплату аліментів, відшкодування вартості утримання, на відрахування за виконавчими документами, на відшкодування раніше заподіяних ними матеріальних збитків тощо.

Станом на 01.01.2022 загальна кількість засуджених в Україні, що перебували в установах виконання покарань (УВП), слідчих ізоляторах (СІЗО), згідно з пенітенціарною статистикою Ради Європи становила 48 251 осіб. Відносна чисельність ув'язнених складала 111,7 осіб у розрахунку на 1 тис. населення [1], що є одним з найвищих показників в Європі.

Якщо засуджені до обмеження волі працювали за договором на виконання робіт, використання праці засуджених тощо, укладеним між УВП та суб'єктом господарювання, облік праці, зазвичай, покладається на останнього, а розрахунки з оплати праці здійснюються через УВП. Але не завжди вказані розрахунки здійснюються вчасно, і може виникати заборгованість з виплати заробітної плати.

При дослідженні розміру вказаної заборгованості можуть виникати ускладнення, зумовлені недоліками ведення бухгалтерського обліку в УВП. Засуджені до позбавлення волі не є трудовим колективом, але, згідно з п. 2.2 розд. II Інструкції [2], їх праця регулюється загальним законодавством про працю, за винятком правил прийняття, звільнення з роботи, переведення на іншу роботу.

Частиною 1 ст. 24 Закону [3] передбачено, що заробітна плата має виплачуватися працівникам регулярно в робочі дні не

пізніше семи днів після закінчення періоду, за який здійснюється виплата. Сума своєчасно невикраденої заробітної плати складає заборгованість із виплати заробітної плати [4]. Заборгованою вважається сума, яка включає всі нарахування в грошовій і натуральній формі з фонду оплати праці, за винятком обов'язкових утримань, строк виплати якої минув до кінця місяця, у якому вона повинна бути виплачена [4].

Грошові кошти, зароблені особою під час перебування в УВП, обліковуються у складі особистих грошей засудженого шляхом здійснення записів в особових рахунках осіб та вкладках до них (розд. II Порядку) [5]. Незважаючи, що на вказаних рахунках проводиться облік усіх операцій, пов'язаних із зарахуванням і списанням особистих грошей, затверджена форма його ведення не передбачає облік залишків заробітку станом на початок/кінець звітної періоду (місяця). В оборотні (розрахункові) відомості з обліку особистих грошей, а також розрахункових відомостях на виплату заробітку особам, зазвичай, додаються й інші статті надходження та вибуття особистих грошей засуджених без відображення залишків сум невикраденої заробітної плати. Відповідно, відсутня інформація для співставлення залишків невикраденої заробітної плати із сумами виплат.

Наразі продовжується практика бухгалтерського обліку заробітної плати засуджених з частковим його веденням у підприємстві, де засуджені працюють, частковим – в УВП [6]. Проте, виплати заробітку засудженим здійснюються виключно в УВП, і саме УВП виступає податковим агентом, проводячи обов'язкові утримання та платежі до бюджету.

У такій ситуації, щоб дослідити розмір заборгованості із нарахованої, але невикраденої заробітної плати, необхідно здійснювати комплексну документальну перевірку надходжень і видатків особистих грошей особи від початку обмеження/позбавлення волі засудженого по кожній установі його перебування. Оскільки вказані ревізійні дії не відносяться до завдань судової економічної експертизи, проведення останньої унеможливується.

Враховуючи викладене, облікові документи УВП мають містити повну інформацію про стан розрахунків із виплати заробітної плати засудженим відповідно до вимог чинного законодавства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Council of Europe Annual Penal Statistics. Space I: Prison stock on 1st January 2022. URL: <https://wp.unil.ch/space/space-i/prison-stock-on-1-january/prison-stock-on-1st-january-2022/> (дата звернення 28.04.2023).
2. Інструкція про умови праці та заробітну плату засуджених до обмеження волі або позбавлення волі, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 07.03.2013 № 396/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11.03.2013 за № 387/22919. Дата оновлення: 03.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0387-13#Text> (дата звернення 28.04.2023).
3. Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 № 108/95-ВР. Дата оновлення: 01.04.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-вр#Text> (дата звернення 28.04.2023).
4. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження «Стан виплати заробітної плати», затверджені наказом Державної служби статистики України від 26.12.2022 № 370. URL: https://ukrstat.gov.ua/norm_doc/2022/370/370.pdf (дата звернення 28.04.2023).
5. Порядок обліку особистих грошей, цінностей і речей осіб, які тримаються в установах виконання покарань та слідчих ізоляторів, а також виданого їм речового майна, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 23.08.2013 № 1782/5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 27.08.2013 № 1473/24005. Дата оновлення: 31.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1473-13#Text> (дата звернення 28.04.2023).
6. Олійник В. С. Удосконалення бухгалтерського обліку заробітної плати засуджених у кримінально-виконавчих установах. Ефективна економіка. 2017. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5836> (дата звернення 28.04.2023).

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

А. І. Дубограй,
*освітня програма «Облік і аудит»,
гр. ОбОп-20-1;*
Л. М. Хоменко,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
обліку та фінансів – науковий керівник
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського*

За ефективного використання системного підходу до стратегічного управління на часі постає питання розглядати вироб-

ничу стратегію як складову загальної стратегії підприємства. При розробці виробничої стратегії, а особливо при її впровадженні, важливо скористатися принципом декомпонування. За такого принципу підприємство сприймається як цілісна система. Обліково-аналітична система стратегічного типу за використання цього принципу визначається як інтегрована система обліку, планування, контролю й аналізу. Використання принципу декомпонування забезпечує систематизацію інформації для оперативних управлінських рішень і координацію майбутнього розвитку підприємства. Важливою складовою цієї системи виступає стратегічний облік. На етапі використання системного підходу в достатній мірі не сформовано всебічного обґрунтування економічної сутності стратегічного управлінського обліку. Навіть відомі автори по-різному трактують сутність та напрями його розвитку. Серед основних проблем, для вирішення яких навіть на рівні малих підприємств доцільно використовувати обліково-аналітичну систему стратегічного управління витратами виробництва, спеціалісти виділяють розробку стратегії виробництва та оптимізацію виробничої програми.

Виробнича стратегія існує у вигляді програми розробки та управління процесом створення необхідних для споживачів товарів, продуктів та послуг підприємством. Програма спрямована на вирішення широкого аспекту завдань: визначення номенклатури продукції; оптимізація обсягів виробництва на визначений перспективний період; зниження собівартості витрат за рахунок скорочення витрат сировини, матеріалів, енергії тощо; визначення ціни, яка забезпечить оптимальний рівень прибутку; встановлення вимог до якості продукції; визначення впливу змін вартісних показників на економічну ефективність підприємства; освоєння виробництва нових видів продукції; доцільність кооперації, концентрації й інтеграції виробництва; диверсифікації й конверсії виробничих процесів. Використання обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління витратами підприємства для комплексного аналізу стратегії виробничої діяльності забезпечить зв'язок зі всією структурою управління; задовольнить потребу в якісному інформаційному забезпеченні, в тому числі показниками конкурентів, середньогалузевими показниками, коефіцієнтами, які характеризують беззбитковість виробництва; дозволить виявляти виробничі проблеми, розв'язання яких залежить від конкретного рівня управління. Наведений підхід систематизує ситуаційний аналіз та сприяє його

органічному зв'язку з об'єктами аналізу в напрямку встановлення місця та ролі комплексного аналізу таких інтегрованих в часовому розрізі видів аналізу, як оперативний, тактичний, стратегічний, що забезпечить формування звітності з заданою періодичністю та в необхідних аналітичних напрямках. Модель аналітичного дослідження виробничої діяльності підприємства представляє собою комплекс блоків, які доцільно використовуватися як окремо, так і за необхідності в єдиній системі [1]. Комплекс блоків включає наступний перелік: інформаційне забезпечення стосовно стратегічного обліку з включенням фінансового та управлінського; сканування за включення результатів маркетингових досліджень та аналізу ситуації на підприємстві, оцінки тенденцій розвитку зовнішніх факторів, результатів аналізу законодавчої бази тощо; методи комплексних оцінок та моделювання, отримання оцінок кількісних та якісних; інтерпретація результатів; генерація варіантів управлінських рішень; генерація звітів.

Інформаційним забезпеченням у відповідності з першим блоком для аналітичного дослідження виступає стратегічний облік. Включає стратегічний облік дані сформовані на основі результатів дослідження параметрів потреб управління виробництвом, збору та вивчення інформації стосовно стану ринків ресурсів виробництва, дослідження та узагальнення результатів діяльності підприємства в цілому та за окремими об'єктами, обробки даних про зміни законодавчої бази та нормативних актів. Отримана інформація поступає в блок «Сканування». Цей напрям стратегічного управління швидко розвивається, особливо на підприємствах вагонобудування. Призначений напрям стратегічного управління для безперервного упорядкованого спостереження за параметрами як зовнішнього так і внутрішнього середовища підприємства, які характеризують ступінь позитивного впливу на виконання місії підприємства. Використовуючи накопиченні знання про методи інтерпретації результатів оцінок, плани менеджменту підприємства, тенденції розвитку науково-технічного прогресу, а також законодавчі обмеження, дані стратегічного обліку «фільтруються» для отримання: результатів аналізу тенденцій розвитку попиту, можливостей формування нових потреб у споживачів, конкурентних позицій підприємства; інформації, що сигналізує про «дефекти» бізнес-процесів і можливостей використання внутрішніх ресурсів підприємства.

Для оцінки стратегії виробничої діяльності, в рамках аналізу ситуації на підприємстві, необхідно використовувати кількісні та якісні показники про: можливості реагування підприємства на цикли попиту/пропозиції; тривалість та інші особливості виробничого циклу з метою виявлення недоліків і резервів; ступінь розвитку окремих структурних підрозділів підприємства; можливості змін у технології та технічному оснащенні, рівень технології та технологічність продукції; патентний захист технології та продукції; якість виробництва; рівень оновлення устаткування; виробничі потужності та їхнє завантаження; гнучкість виробничого потенціалу; забезпеченість виробництва необхідними ресурсами; витрати на виробництво та можливість встановлення конкурентних цін; витрати на диверсифікацію, конверсію; ефективність виробництва. За урахування формалізованих знань у строгій відповідності з метою оцінки обирається найбільш прийнятний базовий варіант та метод комплексного оцінювання, що відображається в третьому блоці.

Четвертий блок містить правила інтерпретації результатів, побудованих в залежності від цілей та ситуації оцінки. Блок базується на знаннях та оцінках критеріїв, що наведені у другому блоці. Рекомендована система оцінок передбачає можливість генерації управлінських рішень, що представлені п'ятим блоком. Зв'язок між третім та п'ятим блоками надає можливість провести прогнозування наслідків прийнятих рішень. На основі результатів аналізу та оцінки стратегії виробничої діяльності генерується звіт, форма якого визначається відповідно до поставленої мети. Оцінка виробничої діяльності загалом повинна орієнтуватися на аналітичний показник, тобто рентабельність витрат виробництва. Аналітичний показник порівнюється з показниками базового періоду і, як результат, обґрунтовуються висновки стосовно достатності зростання. Для аналізу результатів окремих видів діяльності в таблиці наведено для прикладу показники, що досить широко використовуються на промислових підприємствах.

Таблиця 1 – Аналітичні показники в розрізі напрямів діяльності

№ з/п	Напрями діяльності	Показники
		Строк окупності
1	Проектування	Питома ресурсоемність об'єктів (за основними видами ресурсів)
		Рентабельність інвестицій

№ з/п	Напрями діяльності	Показники
2	Виробництво	Витрати на виробництво продукції
		Рентабельність витрат
		Тривалість виробництва
3	Експлуатація об'єктів	Експлуатаційні витрати
		Рентабельність витрат

Важливим кроком при формуванні стратегії виступає орієнтація ключового потенціалу на товари та послуги, у виробництві та реалізації яких підприємство дійсно має конкретні переваги.

Список використаних інформаційних джерел

1. Хоменко Л. М. Складання комерційного прогнозу технічного вуглецю. Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. Вип. 223 : в 4 т. Т. 3. Дніпропетровськ : ДНУ. 2007. С. 702–708.

ШЛЯХИ МІНІМІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНИХ ВИТРАТ ПІДПРИЄМСТВА

Ю. П. Іванова,

*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОП-20;*

В. А. Шепелюк,

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку,
оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет*

Виробничий процес пов'язано з певними витратами. Тому витрати є одним із важливих аспектів визнання підприємство прибутковим. Всі ресурси підприємства є витрати на виробництво, які виражені в грошовій формі й утворюють собівартість виробленої продукції (робіт, послуг). У ринкової економіки контроль над витратами виробництва є основною ланкою ефективної діяльності підприємства.

Отже, витрати – це економічна категорія різноманітних ресурсів, виражених в національній валюті, котрі оцінюють ефективність діяльності всіх бізнес – процесів.

НП(С)БО 16 «Витрати» [1] визначає «витрати звітного періоду підприємства як зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства». [1].

Адміністративні витрати – загальногосподарські витрати, які спрямовані на управління підприємством. Вони характеризуються як витрати звітного періоду, які безпосередньо не пов’язані з виробництвом продукції.

Адміністративні витрати не включають до собівартості продукції, але вони прямо впливають на кінцевий результат діяльності підприємства. Загальна методика побудови обліку адміністративних витрат за елементами аналогічна методиці побудови витрат виробничої діяльності, тобто на першому етапі формуються елементи витрат – матеріальні витрати, витрати на оплату праці тощо, а на другому проводиться їх списання на фінансові результати. Оптимізація структури адміністративними витратами це максимальне зниження та підвищення рентабельності бізнес – процесів підприємства.

Оцінка ефективності управління адміністративними витратами підприємства є складовою в системи управління загальними витратами. Управління витратами це мінімізація відношення собівартості до доходу та максимізація створювання вартості підприємства.

Нерегульовані або фіксовані адміністративні витрати визначаються потужністю суб’єкта господарювання. У своєму складі вони містять витрати на відрахування платежів на страхування і заробітну плату працівників, які забезпечують процес виробництва; податки, амортизацію. Величина таких витрат залежить в більшій мірі від розміру планованої потужності. У тих випадках, коли потужність вже визначена, абсолютний розмір витрат практично не залежить від того, наскільки потужність фактично використовується [2].

Управління адміністративними витратами на підприємстві передбачає виконання всіх функцій, які властиві управлінню будь-яким об’єктом – це прийняття та реалізацію рішень, а також контроль за їх виконанням. Функції управління адміністративних витратами реалізують через: прогнозування і планування, організацію, координацію і регулювання, активізацію і мотивацію виконання, облік і аналіз.

Планування адміністративних витрат проводять для визначення необхідного рівня витрат для забезпечення ефективної роботи апарату управління підприємством, а також вирахування прибутку. Для коректного планування адміністративних витрат, потрібно звернутись до нормування, тобто установка макси-

мальної кількості накладних витрат у загальних витратах на виробництво.

Планування адміністративних витрат доцільно проводити за кожним центром відповідальності, враховуючи їх постійний характер та наявність змінної частини в окремих статтях. Ведення обліку адміністративних витрат за центрами відповідальності та загальний кошторис адміністративних витрат за певний період часу служать вихідною інформацією для матеріального заохочення працівників підрозділів за економію і раціональне використання адміністративних витрат та забезпечують інформацією керівництво щодо застосування санкцій до винуватців у перевищенні планових сум адміністративних витрат [3, с. 185].

Науковці традиційно розглядають управління витратами, як метод контролю який спрямований на недопущення їх зростання в процесі діяльності. Економісти зазначають, що при формуванні повної собівартості продукції доцільним є розподіл адміністративних витрат, які пропонується розподіляти між підрозділами пропорційно виробничим витратам.

Погоджуємось із М. Т. Шендригоренко [4, с. 451], що важливим важелем регулювання адміністративними витратами є нормування таких витрат, а також визначення максимально можливої абсолютної та відносної величини таких витрат у загальних витратах на виробництво продукції (робіт, послуг).

Отже, пропонуємо використовувати коефіцієнт розподілу адміністративних витрат, для оптимізації формування собівартості продукції. Дані витрати необхідно розподіляти пропорційно обсягу виготовленої продукції.

Таким чином, мінімізація адміністративних витрат є умовою контролю за формуванням витрат за статтями відповідно до НПСБО 16 «Витрати». Зниження цих витрат призведе до збільшення прибутку від операційної діяльності, тому це завдання є значущим для кожного підприємства

Список використаних інформаційних джерел

1. НП(С)БО 16 «Витрати». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/>
2. Хорунжак Н. М., Портоварас Т. В. Аналіз операційних витрат: джерела та методи. Інноваційна економіка. 2019. № 7–8. С. 132–139. URL: <http://inneco.org/index.php/innecoua/article/view/1952>.
3. Планування діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. М. Тарасюк, Л. У. Шваб. – Київ : Каравела, 2003. – 427 с.

4. Шендригоренко М. Т. Адміністративні витрати в системі ефективного управління фінансовою діяльністю підприємства / М. Т. Шендригоренко // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2011. – Вип. 18. – С. 447–452.

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ПРОВЕДЕННЯ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Н. О. Кравцова,
лаборант;

О. В. Яценко,
*д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри
економіки підприємства, обліку і аудиту
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького*

У процесі розвитку ринкової економіки та введенням в дію національних стандартів обліку суб'єктам господарювання надано права і можливості у реалізації своїх економічних інтересів, вибору способу виробництва і збуту продукції та методики її обліку. Головну позицію у звітності будь-якого сільськогосподарського підприємства займає «готова продукція», оскільки від масштабів обсягу виробництва та реалізації продукції залежить прибуток [1, с.157–163].

Готова продукція для сільськогосподарських підприємств – це частина запасів та сільськогосподарської продукції, виготовлених підприємством, які призначені для подальшого продажу, внутрішнього використання і не потребують технічних та біологічних перетворень.

Економічний аналіз при дослідженні господарських явищ і процесів використовує діалектичний підхід, який реалізовується через систему конкретних прийомів і способів, що моделюють стан об'єкту. Загальний діалектичний метод пізнання реальної дійсності припускає вивчення явищ у їх взаємозв'язку та взаємозумовленості, у зміні та розвитку.

До загальнонаукових методів відносяться індукція та дедукція, синтез і аналіз, аналогія та порівняння, експеримент, спостереження, абстрагування, історичний, логічний, моделювання та інші. Свідоме застосування наукових методів є головною умовою отримання нових знань.

Під методом економічного аналізу розуміють сукупність прийомів і способів дослідження господарської діяльності будь-

якого економічного об'єкта шляхом виявлення та визначення взаємозв'язку і зміни його параметрів, кількісного та якісного вимірювання впливу окремих факторів і їх сукупності на цю зміну, що дозволяє вивчити становлення та розвиток господарських явищ і процесів.

Головне завдання сільськогосподарського підприємства – найбільш повне забезпечення споживчого попиту високоякісною сільськогосподарською продукцією та максимальне одержання прибутку.

Темпи зростання обсягу виробництва готової продукції, підвищення її якості безпосередньо впливають на рівень витрат, прибутку та рентабельності підприємства. Тому аналіз роботи сільськогосподарського підприємства починається з вивчення показників випуску готової продукції [2, с. 55–56].

Його основні завдання:

- 1) оцінка виконання плану і динаміки виробництва та реалізації продукції;
- 2) визначення впливу чинників на зміну величини цих показників;
- 3) виявлення внутрішньогосподарських резервів збільшення випуску та реалізації продукції;
- 4) розробка заходів щодо освоєння виявлених резервів.

Джерелами інформації для аналізу є план економічного і соціального розвитку підприємства, дані бухгалтерського обліку, статистична звітність.

Виявлення впливу різних чинників на економічні показники, а також взаємозв'язок між ними визначається наступними методами: порівнянням, ланцюговими підстановками, різницями, деталізацією, зведенням статистичним групуванням абсолютних, відносних чи середніх величин, балансового, графічного або економіко-математичного відображення.

Розрізняють загальну та часткову методики. За загальною методикою вивчають певні питання на будь-якому підприємстві незалежно від його галузевої підпорядкованості. У частковій методиці загальна методика конкретизується стосовно галузі, типу виробництва, підприємства, його структурних підрозділів.

Аналіз готової продукції можна здійснювати за загальною схемою аналізу процесів і явищ, яка включає три етапи: попередній, основний та заключний [2, с. 55–56].

Бухгалтерський контроль як основний елемент системи внутрішнього контролю і як джерело одержання інформації для управління діяльністю відіграє важливу роль на кожному підприємстві.

Метою контролю є встановлення достовірності первинних даних щодо наявності та руху готової продукції, повноти та своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах, достовірності відображення залишку записів у звітності господарюючого суб'єкта.

Для контролю достовірності даних бухгалтерського обліку проводиться візуальна, формальна й зустрічна перевірка первинних документів, даних складського обліку та облікових регістрів про випуск готової продукції [3].

При проведенні контролю готової продукції рекомендують дотримуватись такої послідовності:

- 1) обстеження (огляд) місць збереження готової продукції та її стану на складах, фермах, у бригадах, гаражах, ангарах і т. ін.;
- 2) проведення контрольних інвентаризацій готової продукції;
- 3) аналіз використання готової продукції та її структури;
- 4) документальна перевірка руху готової продукції – оприбуткування, використання та списання за цільовим призначенням;
- 5) аналіз й оцінка стану обліку і внутрішньогосподарського контролю, вивчення матеріалів інвентаризації та організації роботи по відшкодуванню матеріальних збитків, розробка заходів щодо збереження та реалізації готової продукції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Баланюк І. Ф., Григорів О. О., Іванюк Т. Л. Організація обліку і контролю готової продукції підприємства. Інноваційна економіка. 2020. № 1–2 [82]. С. 157–163.
2. Бридун М. Внутрішньогосподарський контроль готової продукції сільського господарства. Актуальні питання розвитку агропромислового комплексу: мат. студентської наук.-практ. конф. (16 листопада 2020, Бережани). Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. С. 55–56.
3. Король О. Г., Акімова Т. В. Теоретичні засади інформаційного забезпечення внутрішньогосподарського контролю на підприємстві. Ефективна економіка. 2016. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5285>.

БЮДЖЕТУВАННЯ ТА ЙОГО ПЕРЕВАГИ ЯК СИСТЕМИ ОПЕРАТИВНОГО ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В. С. Крамаренко,

аспірант спеціальності 051 Економіка;

А. І. Мілька,

*канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту – науковий керівник
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Ефективне управління підприємствами має передбачати побудову якісної системи планування. У сучасних умовах нестабільної роботи вітчизняних підприємств необхідно все більше уваги приділяти короткостроковому та поточному плануванню їх діяльності. Базою системи поточного планування діяльності підприємства є його фінансова стратегія та політика. Поточне фінансове планування дає можливість підприємству визначити джерела фінансування, сформувати структуру доходів і витрат, забезпечує стійку платоспроможність. У процесі планування надзвичайно важливо визначити стадію поточних завдань, виконання яких дозволить бізнесу досягти поставлених цілей. З огляду на зазначене, одним з інструментів поточного та фінансового планування діяльності підприємств є бюджетування.

С. Білобловський вважає, що бюджетування – це «технологія фінансового планування, обліку, контролю доходів і витрат, одержуваних від бізнесу на всіх рівнях керування, що дає змогу аналізувати прогнозовані й отримані фінансові показники» [1].

На думку А. Є. Карпова, бюджетування – це «інструмент короткострокового планування, що виражає плани підприємства в фінансових показниках, а також спосіб контролю ефективності використання економічних ресурсів: людських, фінансових, виробничих та ін.» [1].

Р. С. Квасницька та Л. О. Малінчук стверджують, що бюджетування – «процес розробки, виконання, контролю та аналізу фінансового плану, який охоплює всі сторони діяльності господарської структури, що дозволяє зіставити витрати й отримані результати на наступний період» [2].

В. Ю. Онісіфорова, І. В. Осьмірко зазначають, що бюджетування – це «інструмент поточного планування господарських операцій підприємства та показників його фінансової діяльності» [3].

Узагальнюючи погляди науковців, пропонуємо перелік переваг бюджетування як системи оперативного планування:

- значно підвищує мотивацію керівників структурних підрозділів та виконавців на місцях;
- дозволяє підвищити рівень координації дій різних структурних підрозділів підприємства в процесі досягнення встановлених загальних цілей підприємства;
- дозволяє своєчасно реагувати на відхилення під час виконання планів підприємства;
- є ефективним інструментом порівняння очікуваних і досягнутих результатів, що дозволяє своєчасно виявити «вузькі місця»;
- сприяє поліпшенню розподілу та раціонального використання ресурсів;
- покращує загальне управління бізнесом за рахунок посиленої комунікації;
- підвищує самостійність підрозділу у витрачанні коштів у межах затвердженого кошторису;
- значно спрощує систему контролю та управління підприємством;
- посилює комунікаційні зв'язки та сприяє консолідації діяльності усіх структурних підрозділів.

Отже, бюджетування є однією із прогресивних управлінських технологій інтегрованих у функціях менеджменту, що сприяє покращенню ефективності соціально-економічної діяльності, удосконаленню вертикальних і горизонтальних організаційних зв'язків підприємства та регулює діяльність підприємства загалом.

Список використаних інформаційних джерел

1. Андрущенко І. Є. Бюджетування, як технологія стратегічного фінансового управління / І. Є. Андрущенко, О. С. Касьян // Ефективна економіка – 2014. – № 12. – С. 128–136. – <http://ppb.khadi.kharkov.ua/article/view/218739>.
2. Квасницька Р. С. Бюджетування як елемент фінансового планування підприємства / Р. С. Квасницька, Л. О. Малінчук // Всеукраїнський науково-виробничий журнал «Інноваційна економіка». – 2011. – № 6 (25). – С. 252–254.
3. Онісіфорова В. Ю. Бюджетування як ефективний інструмент поточного планування на підприємстві / В. Ю. Онісіфорова, І. В. Осьмірко // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва : зб. наук. пр. – 2020. – № 2 (25). – С. 128–133.

МІСІЯ ТА РОЛЬ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ПРОЦЕСІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

С. М. Кучеренко,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ЗОІО2201м;*

І. М. Назаренко,
*д-р екон. наук, професор – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Фінансовий результат діяльності підприємства є одним з домінуючих результативних показників, оскільки він не тільки характеризує на скільки ефективно суб'єкт господарювання здійснює свою діяльність, але є основою для подальшого розширення виробництва, вдосконалення бізнес-процесів та ін. [4]. У отриманні достовірної інформації про фінансовий результат підприємства зацікавлені різні категорії стейкхолдерів (наприклад, власники, керівник, банківські установи, працівники, постачальники, засновники). Нині, в кризових умовах, які пов'язані з військовою агресією відбувається релокація бізнесу, трансформуються види діяльності підприємств, зменшуються обсяги виробництва продукції, збільшується кількість деструктивних факторів, які впливають на діяльність бізнес-суб'єктів, що, в загальній сукупності, здійснює негативний вплив на результативні показники. Це та інше обумовлює необхідність удосконалення управлінського процесу [4]. Процес прийняття ефективних управлінських рішень значною мірою залежить від інформаційного забезпечення. Беззаперечним є факт, що інформація бухгалтерського обліку є ціннісним інформаційним ресурсом управлінського процесу (у т. ч. управління фінансовими результатами).

У системі управління підприємством бухгалтерський облік виконує ряд важливих функцій, які дозволяють усувати інформаційні бар'єри між керуючою та керованою системою, а головне раціоналізувати процес прийняття управлінських рішень. Ефективність функціонування системи бухгалтерського обліку забезпечується шляхом налагодження інформаційних зв'язків між підсистемами та рівнями управління, виражається у задоволенні інформаційних запитів управлінського персоналу (керуючої системи). Така ситуація сприяє раціоналізації процесу прийняття управлінських рішень на основі опрацювання керуючою

системою необхідного масиву даних, застосування аналітичних та контрольних процедур до об'єктів управління [1]. Слушною є думка В. М. Жука, що бухгалтерський облік у системі управління виконує ключову функцію, здійснюючи процес висвітлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення та передачі інформації про господарську діяльність, капітал підприємства на запити зовнішніх та внутрішніх користувачів для прийняття рішень. Місія бухгалтерського обліку в системі управління визначається інституційними запитами на результативну інформацію [2].

У процесі прийняття управлінських рішень, пов'язаних з фінансовими результатами, важливу роль з позиції бухгалтерського обліку відіграє інформація, яка відображається в бухгалтерських довідках, акумулюється на рахунках обліку доходів (7 клас), рахунках обліку витрат (9 клас), рахунку обліку витрат на виробництво (23), рахунків фінансових результатів (рахунок 79 та рахунок 44), узагальнюється у стандартній звітності (оборотно-сальдовій відомості, картці рахунку, аналізу рахунку, оборотах по рахунку в розрізі зазначених вище груп рахунків бухгалтерського обліку), а також у регламентованій звітності (формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», формі 5 «Примітки до річної фінансової звітності»).

Для того, щоб інформація була ціннісною для процесу управління, вона повинна відповідати якісним характеристикам, які узагальнені в Концептуальній основі фінансової звітності, а саме: основоположні якісні характеристики (доречність, правдиве подання) та посилювальні (зіставність, можливість перевірки, своєчасність, зрозумілість) [3].

Варто також наголосити, що використання в управлінському процесі фінансової звітності, достовірність показників якої підтверджена незалежним аудитором, позитивно впливає на якість інформаційного забезпечення управлінського процесу.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством : навч. посіб. / О. А. Лаговська, С. Ф. Легенчук, В. І. Кузь, С. В. Кучер. Житомир : Житомирський державний технологічний університет, 2017. – 416 с.
2. Жук В. М. Концептуальні основи розвитку бухгалтерського обліку аграрного сектору економіки на засадах теорії фізичної економії. URL: <http://surl.li/gplqg>
3. Концептуальна основа фінансової звітності. URL: <http://surl.li/gplqo>.

4. Назаренко І. М., Чуйко В. Ю. Облік та аналіз фінансових результатів підприємства: особливості, тенденції та проблеми. *Економіка та держава*. 2022. № 9. С. 44–50.

IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT IN CONTEXTS OF IMPLEMENTATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT GOALS AND READINESS FOR CHANGE

K. S. Meleshko,

*Educational program «Management and administration»,
g. MA b-41;*

O. V. Bondar-Pidhurska,

*Professor of the Management Department,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor, supervisor
Poltava University of Economics and Trade,*

Management of the development of enterprises should now be based on sound scientific and methodological principles of evaluating the effectiveness of the management process in the conditions of the implementation of the goals of sustainable development [1].

Therefore, we focused on the list of indicators that should be applied by the company in the conditions of the implementation of the goals of sustainable development and changes, namely: 1) volumes of sales and profit from the sale of new products, the average percentage of investments in an environmental project, the percentage of new products aimed at the sale of social goals of the enterprise's development and its corporate social responsibility; 2) percentage of profit and time for organization of the innovation process at the enterprise, percentage of profit and time for preparation for the launch of environmental projects; time of maintaining the company's position on the market as an environmental leader (years), indicator of innovativeness of TAT – have time to return (time); 3) the percentage of payments before salaries to employees who generate new ideas, the percentage of payments before salaries to employees who implement environmental projects, the average number of innovative ideas per employee of the enterprise per year; management's tendency to take risks in social projects; 4) the percentage of achievement of set goals, sales volumes, profit from innovative activities, indicators of environmental improvement due to the implementation of new environmental projects (for example, % reduction of CO2 emissions), percentage of the level of satis-

faction of the vital interests of the population (country, region, city) from the implementation new products of the enterprise [2].

Along with this, it is proposed to use specific indicators of patent-licensing activity as a factor of increasing the efficiency of enterprise management in the context of economic, environmental and social aspects. In particular: 1) the number of protective documents for objects of intellectual property rights, in which methods are patented that make the production of a particular product or service cheaper (economic component); 2) the number of protective documents for objects of intellectual property rights, in which methods of more ecological production of goods or services are patented (environmental component); 3) the number of protective documents for objects of intellectual property law, in which methods of increasing the efficiency of workers' work, i.e. improving working conditions (social component) are patented [2–4].

The result of the application of the above indicators should be the timely elimination of problems, identification of the causes and elimination of the consequences of inefficient management of the enterprise in the conditions of changes, which will contribute to an increase in profit, which in the context of the implementation of the goals of sustainable development should be aimed at ecological innovations, the creation of a safe environment, and an increase in the level of life satisfaction interests of the company's employees and the population of the region and the country in general.

References

1. Бондар-Підгурська О. В. Науково-методологічні засади сталого інноваційного соціально орієнтованого розвитку економіки : монографія / О. В. Бондар-Підгурська – Полтава : ПУЕТ, 2016. – 531 с.
2. Бондар-Підгурська О. В., Хоменко І. І., Карангва Ч. Науково-методичні аспекти оцінки ефективності управління інноваційним підприємством у контексті реалізації цілей сталого розвитку. *Бізнес-Інформ.* 2020. № 9. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/naukovo-metodichni-aspekti-otsinki-efektivnosti-upravlinnya-innovatsiynim-pidpriemstvom-u-konteksti-realizatsiyi-tsiley-stalogo> (дата звернення: 20.04.2023 р.).
3. Bondar-Pidhurska O. V., Khomenko I. I. Peculiarities of evaluation of efficiency of the process of information security management of the enterprise: cyber security and intellectual propert. *Modern scientific research: achievements, innovations and development prospects*. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. mDPC Publishing. Berlin, Germany. 2022. P. 632–638.

4. Бондар-Підгурська О. В., Хоменко І. І. Науково-методичні засади оцінки ефективності процесу управління інформаційною безпекою підприємств малого та середнього бізнесу: кібербезпека та інтелектуальна власність. *Проблеми економіки*. 2022. № 2 (52). https://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2022-2_0-pages-108_116.pdf (дата звернення: 20.04.2023 р.).

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ЗАГАЛЬНОВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ НА МЕТАЛУРГІЙНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Д. А. Міщенко,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОП-20-1ду;*

А. В. Хмелюк,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
фінансів та обліку – науковий керівник
Дніпровський державний технічний університет,*

Організацію управлінського (внутрішньогосподарського) обліку регламентують: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 [1]; Податковий кодекс України; П(С)БО 16 «Витрати»[2]; Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості № 373 [3]. Кожне підприємство будує систему обліку витрат шляхом формування власної облікової політики, основними елементами, якої є складові обліку витрат, а можливість вибору їх варіантів залежить від галузевих особливостей. Дослідження способів формування облікової політики в частині обліку та розподілу загальновиrobничих витрат здійснено за даними бухгалтерської (реєстрів обліку), фінансової звітності та внутрішніх розпоряджень металургійного підприємства ПрАТ «КАМЕТ-СТАЛЬ».

ПрАТ «КАМЕТ-СТАЛЬ» – металургійне підприємство повного циклу, розташоване у місті Кам'янському Дніпропетровської області. Входить до складу ТОВ «МЕТІНВЕСТ ХОЛДІНГ». Комбінат спеціалізується на виробництві безперервно литої заготовки, фасонного і сортового прокату, в тому числі арматури, катанки, шарів та профілів. Єдиний у світі виробник катаної осевої заготовки.

У 2020 році Дніпровський коксохімічний завод увійшов до складу Групи Метінвест. У липні 2021 року розпочато процес інтеграції ПАТ «Дніпровський металургійний комбінат» у

ПРАТ «ДКХЗ». У лютому 2022 року підприємство, що об'єднало металургійний та коксохімічний підрозділи отримало назву ПРАТ «КАМЕТ-СТАЛЬ».

При розподіленні виробничих витрат застосовуються показники нормальної потужності (заданий випуск продукції), розробленні плановим відділом підприємства по напрямку основного виробництва. Встановлено, що загальне виробництво товарної продукції не повинно бути менше 310,0 тис. тон металопродукції. Тому, загальновиробничі витрати розподіляються тільки на собівартість товарної металопродукції пропорційною до обсягів її виробництва з врахуванням виконання нормальної потужності [5].

Таким чином, у результаті проведеного дослідження організації обліку загальновиробничих витрат встановлено, що управлінський (внутрішньогосподарський) облік не передбачає державне регламентування та регулювання. Власники (керівники) підприємств приймають рішення щодо його організації обліку на основі загальних принципів, виходячи з внутрішніх потреб керівництва. Принципи і методи внутрішньогосподарського обліку розробляються міжнародними та національними професійними організаціями бухгалтерів. Управлінська інформація не підлягає публічності та розголошенню, як правило складає комерційну таємницю, а її користувачами є управлінський персонал.

Аналіз відображення витрат в обліку досліджуваного підприємства дозволив виявити їх особливості, які пов'язані з утворенням обліково-аналітичної інформації та її нормативно-правовим регулюванням. Встановлено, що основним нормативно-правовим документом, який регламентує ведення внутрішньогосподарського обліку є Наказ про облікову політику підприємства.

Підтверджено, що використання різних методологічних підходів щодо калькулювання собівартості продукції впливає на об'єктивне відображення витрат. В результаті доведено, що для виробництва металургійної продукції найбільш доцільним є застосування попростесного (попередільного) методу калькулювання собівартості продукції, який передбачає розрахунок виробничої собівартості за кожним переділом. Виробнича собівартість продукції формується на основі системи калькулювання повних витрат та передбачає включення до складу виробничої собівартості всіх виробничих витрат. На металургійному

підприємстві до складу виробничої собівартості продукції включають прямі витрати на сировину і матеріали, оплату праці, відррахування та інші прямі витрати, які безпосередньо пов'язані з виробництвом металургійної продукції та змінні загально-виробничі витрати і постійні розподілені у відповідності до нормальної потужності виробництва. Такий підхід до формування інформації про витрати є традиційним для вітчизняних підприємств, він не суперечить діючим принципам організації та ведення управлінського обліку.

Проте, вивчення методологічних підходів відображення загально-виробничих витрат металургійного комбінату в системі рахунків бухгалтерського обліку, встановлено, що вона суперечить існуючим вітчизняним та міжнародним підходам ведення управлінського (внутрішньогосподарського) обліку. Так, детальний аналіз журналу-ордеру № 10 в частині обліку загально-виробничих витрат свідчить, що формування витрат здійснюється за дебетом рахунка 23202 та списується до загально-виробничих витрат. Потім зі складу загально-виробничих витрат змінні витрати в повному обсязі відносяться на виробництво продукції 23101 з додаванням постійних розподілених, а нерозподілені переносяться на собівартість реалізованої продукції, тобто кожна гривня загально-виробничих витрат обліковується подвійно.

Окреме ведення «регулюючого» рахунку 23202 порушує загальноприйняті єдині правила ведення обліку. З метою удосконалення організації обліку загально-виробничих витрат пропонуємо керівництву підприємства переглянути діючу методику обліку загально-виробничих витрат на металургійному підприємстві; облік загально-виробничих витрат здійснювати на окремих аналітичних рахунках синтетичного рахунку 91 «Загально-виробничі витрати» та перерозподіляти їх на рахунок 23 «Виробництво» у відповідності до П(С)БО 16 «Витрати». Такий підхід забезпечить застосування єдиних методологічних підходів до ведення обліку витрат та надання об'єктивної інформації про витрати для прийняття управлінських рішень.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/show/996-14>.
2. Про затвердження (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/show/z0027-00>.

3. Методичні рекомендації з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості : Наказ Міністерства промислової політики від 09.07.2007 р. № 373 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/show/v033581-07>.
4. Офіційний сайт ПрАТ «КАМЕТ-СТАЛЬ». URL: <https://dkhz.com.ua/>
5. Хмелюк А. В. Організація обліку витрат на виробництво металургійної продукції // Вісник Хмельницького національного університету. – 2016. – Т. 1. – № 3. – С. 112–116.
6. Хмелюк А., Хвостов В. Організація обліку та розподіл загально-виробничих витрат на металургійних підприємствах. *Економічний аналіз*. Тернопіль, 2019. Том 30, № 4. С. 120–129.
7. Хмелюк А. В. Організація обліку загальновиробничих витрат на металургійному підприємстві. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2020. № 1. С. 115–120.
8. Хмелюк А. В., Зубко А. В. Організація обліку побічної металургійної продукції. *Економічний вісник Дніпровського державного технічного університету*. 2021. №2 (3). С. 62–68.

ПРОБЛЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ СТАТУТНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Н. В. Прохар,
*канд. екон. наук, доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Статутний капітал є основою та стартовим капіталом при створенні підприємства. Його вартісна межа визначається засновниками, зазначається в протоколі їх загальних зборів, а також у засновницьких документах. Тому статутний капітал як економічну категорію важливо розглядати як у юридичній, так і в економічній площині, що є проблемним через недостатню погодженість різних нормативно-правових актів.

Статутний капітал – це зафіксована в установчих документах загальна вартість активів, які є внеском власників до капіталу підприємства [1].

Статутний капітал належить до найбільш стійкої частини власного капіталу підприємства. Його величина, як правило, не змінюється впродовж діяльності підприємства. Мінімальний розмір статутного капіталу встановлено лише для акціонерних товариств, тоді як інші підприємства такий капітал можуть не формувати взагалі, або формувати у довільних розмірах і частках засновників.

Першою проблемою, з якою стикається бухгалтер підприємства, є оцінка внесків засновників до статутного капіталу, що

здійснюється в грошовому еквіваленті за спільною згодою учасників відповідно до статутних документів. Така оцінка може відрізнитись від балансової чи ринкової і, таким чином, засновники при створенні підприємства можуть завищити або занижити вартість своїх активів. Відсутність законодавчо визначеної методики оцінки майнових внесків власників призводить до формування статутного капіталу, в більшості випадків, грошовими коштами.

Найбільш актуальними проблемами в обліку статутного капіталу є наступні:

- немає однаковості щодо трактування статутного капіталу в економічній та юридичній літературі, тоді як законодавче визначення відсутнє;

- у застарілій нормативно-правовій базі й донині використовується термін «статутний фонд», що є некоректним та передбачає плутанину у визначеннях;

- проблема щодо законодавчого регулювання порядку створення статутного капіталу та його розміру приватними підприємствами;

- проблема передачі прав власності на майно, внесене до статутного капіталу;

- варіативність підходів до методики оцінки та відображення в обліку внесків до статутного капіталу у вигляді права користування майном;

- вихід учасника з товариства, документальне оформлення та відображення в обліку;

- законодавча неврегульованість процесу повернення учасникам їх внесків у статутному капіталі, що зумовлює суперечливі підходи з боку контролюючих органів до оподаткування активів, капіталу чи зобов'язань;

- продаж чи придбання частки статутного капіталу іншого підприємства, оподаткування таких операцій ПДВ;

- виникнення суперечностей між Податковим кодексом України та законами України в частині виплати дивідендів;

- у чинному законодавстві виникають суперечливі моменти: з одного боку, в обов'язковому зменшенні статутного капіталу до розміру чистих активів, а з іншого – в необхідності одночасного погашення акціонерам збитків, пов'язаних зі зменшенням цього капіталу, що призводить знову ж таки до зменшення чистих активів;

– законодавством не регламентовано механізм зменшення статутного капіталу у разі невідповідності величині чистих активів, порядок відображення даних операцій на рахунках бухгалтерського обліку, а також не регламентовані терміни, в які господарські товариства повинні привести у відповідність розмір чистих активів до розміру статутного капіталу;

– в українській практиці відшкодування збитків акціонерам у зв'язку зі зменшенням статутного капіталу викликають проблеми та суперечності у практикуючих бухгалтерів, вирішення яких повинне бути знайдене на теоретичному рівні.

Загалом, окреслені проблеми можуть бути вирішені шляхом вдосконалення чинної нормативно-правової бази та спрощення процесу реєстрації або перереєстрації підприємства, в тому числі із застосуванням сервісу «Дія».

Швидкість та своєчасність забезпечення інформацією про власний капітал обумовлена необхідністю комп'ютеризації бухгалтерського обліку. Ділянка автоматизованого обліку власного капіталу є занадто трудомісткою та передбачає, переважно, ручне введення бухгалтерських проведення, що оформлюється бухгалтерськими довідками. Варто зауважити, що якість процесу автоматизації також залежить і від методологічних засад та облікової політики, а ступінь раціональності облікового процесу набуває першочергового значення у контексті забезпечення успішного розвитку підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

МЕТОД АВС-КАЛЬКУЛЮВАННЯ: ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ

О. В. Сенченко,
*начальник відділу економічних,
інформаційних та програмних систем
ТОВ «ЛУРС ПРО» ГК Долина*

Вибір методу калькулювання витрат впливає на величину самих витрат та фінансових результатів діяльності підприємства. Тому є важливим обґрунтування найбільш оптимального мето-

ду калькулювання витрат з метою ефективного управління ними. Деякі підприємства в Україні застосовують традиційні методи обліку витрат і калькулювання собівартості, серед них нормативний, позамовний методи, повних та неповних (прямих) витрат тощо.

Для ТОВ «ЛУРС ПРО» ГК Долина, що існує на ринку України 26 років і займається розробкою, виробництвом та продажем регуляторів росту рослин та мікродобрив стало актуальним питанням обліку й розподілу витрат за допомогою методу ABC-калькулювання.

Метод ABC-калькулювання передбачає попроцесне калькулювання витрат [1]. Даний метод обліку є різновидом методу повного поглинання витрат на базі обсягу виробництва, проте, замість того, щоб розподіляти загальну суму накладних витрат, на початку необхідно визначити, що є накопичувачем витрат (об'єктом обліку витрат), а потім розподілити накладні витрати за допомогою драйверів витрат (бази розподілу витрат).

Для цього спеціалістам, що пропонують запровадити даний метод необхідно повністю розумітися на всіх бізнес-процесах, у яких виникають витрати, тобто розумітися, де вони виникають, що спричиняє дані витрати, від чого вони залежать.

Застосування методу ABC-калькулювання має переваги:

- розраховується більш точна собівартість одиниці виробленої продукції. В результаті цього ціноутворення, стратегія продажів, оцінка виконання та прийняття рішень удосконалюються. Особливо це важливо в умовах великого асортименту продукції та коли продукція має різну маржинальність;

- можливість глибшого вивчення поведінки драйверів витрат;

- метод ABC-калькулювання має припущення, що накладні витрати не завжди залежать від обсягу виробництва та продажів,

- у багатьох галузях накладні витрати становлять значну частку в загальній сумі витрат, і менеджери повинні розуміти, які драйвери цих витрат, для того щоб ефективно управляти бізнесом. Накладні витрати можуть контролюватися на рівні управління драйверами витрат;

- застосовуватися методу для отримання достовірної інформації в умовах складного бізнес-середовища;

- використання методу до всіх накладних витрат, а не тільки до прямих виробничих накладних витрат;

– можливість застосування методу не тільки у виробництві, але і в сфері послуг.

Застосування методу ABC-калькулювання має недоліки:

– метод не дає переваг там, де накладні витрати залежать від обсягу продукції і становить незначну частку в загальній сумі витрат;

– практично неможливо розподілити всі накладні витрати по конкретним процесам;

– існує можливість некоректного вибору процесів та бази розподілу витрат;

– може бути складно пояснити зацікавленим особам поведінку витрат на моделі ABC-калькулювання;

– користь інформації, отриманої методом ABC-калькулювання, може бути меншою від витрат на його застосування.

Таким чином, використання методу ABC-калькулювання може мати важливі комерційні наслідки для ТОВ «ЛУРС ПРО» ГК Долина, а саме:

1) ціна базується на більш реалістичних даних, тому прийняття рішень про ціноутворення є більш ефективним, оскільки базується на більш точній інформації про собівартість;

2) стратегія продажів є більш обґрунтованою, а реалістична собівартість продукції дозволить персоналу:

– працювати з клієнтами, які здавалися неприбутковими через застосування традиційної системи калькуляції собівартості, однак можуть бути прибутковими, якщо застосувати метод попроцесного ABC-калькулювання;

– зупинити роботу з тими клієнтами або цільовими сегментами ринку, які за методом ABC-калькулювання показують низьку і навіть негативну маржу продажів;

3) процес прийняття рішень вдосконалюється, оскільки зусилля щодо дослідження, виробництва та продажу спрямовуються у бік тієї продукції, які метод ABC-калькулювання ідентифікує як найприбутковіші;

4) підприємство очікує, що застосування ABC-калькулювання спричинить покращення показників управління ефективністю, завдяки контролю драйверів витрат і фокусуванню на продажах найбільш прибуткової продукції,

Загалом, ТОВ «ЛУРС ПРО» ГК Долина метод ABC-калькулювання планує використовувати в бюджетному короткостро-

ковому плануванні накладних витрат, і, можливо, в подальшому буде використовувати і в довгостроковій перспективі, в залежності від отриманих результатів. Ми сподіваємось, що більш реалістичні бюджети накладних витрат можуть поліпшити систему управління ефективністю бізнесу.

Список використаних інформаційних джерел

1. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник / С. Ф. Голов. – 4-те вид. – Київ : Лібра, 2008. – 704 с.

СОЦІАЛЬНИЙ ОБЛІК ЯК ІНСТРУМЕНТ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

І. В. Смірнова,

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
аудиту, обліку та оподаткування;*

Н. В. Смірнова,

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
аудиту, обліку та оподаткування
Центральноукраїнський національний
технічний університет*

З початку нового тисячоліття у діяльності зарубіжних підприємств все більшу роль у забезпеченні конкурентоспроможності та досягненні високої прибутковості, поряд з економічними чинниками, почали відігравати й неекономічні показники: рівень соціального забезпечення працівників, запровадження на підприємстві механізму контролю якості, впровадження екологічно безпечних та енергозберігаючих технологій. З огляду на це останніми роками набуває все більшого поширення і фактично перетворюється на загальносвітову бізнес концепцію соціальна відповідальність бізнесу.

Усі без виключення суб'єкти господарювання для досягнення цілей стратегії соціальної відповідальності мають потребу в одержанні оперативної, достовірної інформації про соціальної заходи та вплив підприємства на різні сторони життя суспільства. Соціальний облік сьогодні саме і виступає інструментом інформаційного забезпечення цієї стратегії.

Оскільки економіка України є складовою світового ринку, то усі тенденції розвитку притаманні в тій чи іншій формі а нашій державі. Вітчизняний досвід ведення соціального обліку та

складання соціальної звітності демонструє відсутність єдиної точки зору щодо їх суті та завдань, що зумовлює актуальність питань сутності та призначення соціального обліку [2].

Соціальний облік сьогодні може приймати найрізноманітніші форми. Цей термін використовується як загальний для зручності охоплення всіх форм (облік соціальної відповідальності, соціальний аудит, корпоративна соціальна звітність, працівники та звітність щодо зайнятості, діалог із зацікавленими сторонами, а також екологічний облік та звітність).

Соціальний облік не є частиною традиційної бухгалтерської практики. Він пов'язаний із соціальними та екологічними наслідками традиційного обліку. Соціальний облік можна розглядати як поєднання усіх можливих обліків. Якщо соціальний облік – це поєднання усіх можливих обліків, то не може бути єдиного проекту соціального обліку – скоріше є багато проектів, кожен із яких має різні теоретичні, соціальні та політичні прихильності. Деякі з цих проектів краще визначені, розроблені та реалізовані, ніж інші. Деякі «соціальні обліки» залишаються значною мірою нерозвиненими – можливо, скоріше, неувяними – у бухгалтерському обліку [3]. З іншого боку, мабуть, найбільш систематично розробленою сферою соціального обліку є позитивістський аналіз феноменів соціального обліку – як правило, розкриття інформації про соціальні та екологічні аспекти діяльності компаній.

Соціальний облік також називається обліком стейкхолдерів: «Якщо корпоративна мета змінюється від створення вартості для акціонерів до створення вартості для більш широкого кола зацікавлених сторін, двовимірну (подвійну) перспективу сьогодишнього бухгалтерського обліку необхідно розширити до більш багатовимірного уявлення про ефективність, що може відображати цінність цілісно» [5].

Традиційний фінансовий облік не може задовольнити інформаційні вимоги теорії стейкхолдерів. Таким чином, за відсутності конкретної системи інформації теорія зацікавлених сторін може легко порушити «проблему управління» Дженсена. Незалежно від того, чи є принципал лише акціонером (як у агентській теорії), чи сукупністю зацікавлених сторін, проблема агентства може загостритися; а менеджер мав би виключно контроль над системою обґрунтування цілей та інтересів. Впровадження теорії зацікавлених сторін у компаніях без обліку,

орієнтованого на зацікавлених сторін, дозволить менеджерам діяти на цій передумові. Тому сама теорія зацікавлених сторін і пов'язана з нею проблема неурядування становлять серйозний виклик традиційному обліку та потребують його розширення.

У традиційній неокласичній теорії вартість створюється шляхом узгодження попиту і пропозиції в умовах дії вільного ринку. Загальна теорія конкурентної рівноваги пояснює, що за певних умов максимізація результатів компанією (оптимізація прибутку/вартості) відповідає соціальному оптимуму, тобто створення максимально можливої вартості для суспільства. З цієї точки зору можна вважати, що «Існує одна і тільки одна соціальна відповідальність бізнесу – використовувати свої ресурси та брати участь у діяльності, спрямованій на збільшення прибутку, доки він залишається в рамках правил» [5]. Аналіз цього твердження дозволяє зробити висновок, що максимізація прибутку не є самоціллю. Навпаки, він є інструментом для створення цінності для суспільства. Тим не менш, враховуючи, що в мікроекономічній логіці існує двозначна відповідність між обома результатами; максимізація прибутку, яка є набагато більш конкретною та чіткою, може замінити кінцеву мету створення соціальної цінності, що є набагато більш нечітким поняттям.

Отже, в неокласичній економіці не розглядається конфлікт між мотивами максимізації прибутку компанії та її соціальною функцією. Швидше, прибуток є надійним індикатором соціальної функції, яку виконують різні компанії. У зв'язку з цим впливає, що цілі компаній, як і всіх інших організацій, не притаманні їм самим, а скоріше, вони зовнішні, тобто соціальні. Цей підхід добре пов'язаний не лише з класичною теорією суспільного договору, але й із сучасними розробками. Більше того, ця перспектива добре поєднується з концепцією суспільства, заснованої на соціалізації, в якій доброзичливість соціальних висловлювань розуміється виключно на основі корисності, яку люди отримують від таких тверджень. Це призвело до широкого розвитку інструментів для вимірювання ступеня матеріального добробуту, включаючи валовий внутрішній продукт і дохід на душу населення, який теоретично і практично тісно корелює з соціальним оптимумом [4].

З наведеного вище аргументу можна зробити висновок, що економіко-фінансова інформація є надійним індикатором соціальної цінності, створеної компанією, саме чому немає необхід-

ності встановити додатковий соціальний облік для неї. Лише у випадку неурядових організацій та державних організацій, які формально не реагують на ринкові правила, може бути виправданим запровадженням певного типу управління додатковою інформацією, а саме звітів про соціальний вплив, соціальних балансів та соціального обліку. Незважаючи на це, цей зв'язок між корпоративним прибутком та створеною соціальною вартістю не поширений у суспільстві і є суперечливим для значної частини широкої громадськості, яка, загалом, вважає, що прибуток лише принесе користь акціонерам на шкоду інтересам усіх інші зацікавленим сторонам. З більш технічної точки зору, він має ряд обмежень. По-перше, щоб він функціонував правильно, необхідно виконати певні припущення, що не завжди так (провали ринку). По-друге, базовий оптимум за Парето враховує лише генерацію сукупної вартості, виключаючи будь-які міркування про справедливість розподілу. По-третє, у багатьох випадках може існувати компроміс між приватними прибутками та суспільними інтересами [4].

В Україні у зв'язку з динамічним розвитком концепції сталого розвитку для інформаційного забезпечення соціально відповідальної діяльності суб'єктів господарювання також з'явився новий вид бухгалтерського обліку – соціальний облік. Огляд наукових публікацій показав, що під соціальним обліком слід розуміти відображення фактів господарської діяльності в рамках економічних та організаційних заходів використання, збереження, розвитку трудових ресурсів підприємства з урахуванням еколого-економічного забезпечення їх реалізації [1]. Тобто у загальному вигляді, призначення соціального обліку полягає у вирішенні питань, пов'язаних з соціальними і екологічними наслідками діяльності суб'єктів господарювання в усіх їх проявах та наданням інформації про виконання соціальних програм; формуванням нефінансової звітності.

Аналіз української практики ведення соціального обліку та складання нефінансової звітності засвідчив, що, хоча вона і базується на міжнародних стандартах, проте все ще не відповідає їй ні за кількістю, ні за якістю звітів. Це пояснюється відсутністю нормативно-правового регулювання соціального обліку та нерозробленістю національних системних підходів до ведення соціального обліку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Левицька С. О. Соціальний облік: методичний підхід та організаційне забезпечення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». 2014. № 797. С. 255–262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VNULPM_2014_797_36.
2. Руденко О. В., Кондратюк О. М., Горєва А. С. Соціальна відповідальність бізнесу: сутність, обліковий аспект та нефінансова звітність. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.v.ua>?op=1&z=8385 (дата звернення: 27.04.2023). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.102.
3. Gray R. The social accounting project and Accounting Organizations and Society Privileging engagement, imaginings, new accountings and pragmatism over critique? *Accounting, Organizations and Society*. 2002. 27(7). 687–708. URL: [https://doi.org/10.1016/S0361-3682\(00\)00003-9](https://doi.org/10.1016/S0361-3682(00)00003-9) (дата звернення: 26.04.2023).
4. Retolaza J. L. & San-Jose, L. Understanding Social Accounting Based on Evidence. *SAGE Open*. 2021. 11(2). URL: <https://doi.org/10.1177/21582440211003865> (дата звернення: 25.04.2023).
5. Freeman E., Retolaza J. L. & San José, L. Stakeholder Accounting: hacia un modelo ampliado de contabilidad. *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*. 2020. 46(100). 89. URL: <https://doi.org/10.7203/CIRIEC-E.100.18962> (дата звернення: 17.04.2023).

РОЗПОДІЛ ВИТРАТ МАЙБУТНІХ ПЕРІОДІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ МЕТОДУ НА ОСНОВІ ДОХОДУ ВІД ЗВИЧАЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

П. Л. Сук,
д-р екон. наук, професор, професор,
кафедри обліку і оподаткування
Відокремлений підрозділ Національного університету
біоресурсів і природокористування України
«Ніжинський агротехнічний інститут»

Одним із видів витрат є витрати майбутніх періодів (далі – ВМП). Їх потрібно розподіляти між наступними періодами. Одним із методів розподілу ВМП може бути метод на основі доходу від звичайної діяльності.

Відповідно до цього методу сума ВМП розподіляється залежно від доходу, отриманого від звичайної діяльності.

Звичайна діяльність – будь-яка основна діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення [1].

В НП(С)БО 15 «Дохід» доходи від звичайної діяльності класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – загальний дохід (виручка) від реалізації продукції, товарів, робіт або послуг без вирахування наданих знижок, повернення раніше проданих товарів та непрямих податків і зборів (податку на додану вартість, акцизного податку тощо).

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам тощо), та податків і зборів.

До складу інших операційних доходів включаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), зокрема: дохід від операційної оренди активів; дохід від операційних курсових різниць; відшкодування раніше списаних активів; дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття тощо.

До складу фінансових доходів включаються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

До складу інших доходів, зокрема, включаються дохід від реалізації фінансових інвестицій; дохід від неопераційних курсових різниць та інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства [2, п. 7].

Доходи від звичайної діяльності відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід) (форма № 2) за такими статтями: чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) знаходиться в статті «Чистий дохід від реалізації

продукції (товарів, робіт, послуг)» (код рядка 2000), інші операційні доходи – в статті «Інші операційні доходи» (код рядка 2120), дохід від участі в капіталі – в статті «Дохід від участі в капіталі» (код рядка 2200), інші фінансові доходи – в статті «інші фінансові доходи» (код рядка 2220), а інші доходи – в статті «Інші доходи» (код рядка 2240) [1; 3].

Доходи від звичайної діяльності в Плані рахунків бухгалтерського обліку обліковують в класі 7. «Доходи і результати діяльності» за наступними рахунками і субрахунками:

- 70 «Доходи від реалізації» (701 «Дохід від реалізації готової продукції»; 702 «Дохід від реалізації товарів»; 703 «Дохід від реалізації робіт і послуг»; 704 «Вирахування з доходу»; 705 «Перестрахування»);

- 71 «Інший операційний дохід» (710 «Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю»; 711 «Дохід від купівлі-продажу іноземної валюти»; 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів»; 713 «Дохід від операційної оренди активів»; 714 «Дохід від операційної курсової різниці»; 715 «Штрафи, пені, неустойки»; 716 «Відшкодування раніше списаних активів»; 717 «Дохід від списання кредиторської заборгованості»; 718 «Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів»; 719 «Інші доходи від операційної діяльності»);

- 72 «Дохід від участі в капіталі» (721 «Дохід від інвестицій в асоційовані підприємства»; 722 «Дохід від спільної діяльності»; 723 «Дохід від інвестицій в дочірні підприємства»);

- 73 «Інші фінансові доходи» (731 «Дивіденди одержані»; 732 «Відсотки одержані»; 733 «Інші доходи від фінансових операцій»);

- 74 «Інші доходи» (740 «Дохід від зміни вартості фінансових інструментів»; 741 «Дохід від реалізації фінансових інвестицій»; 742 «Дохід від відновлення корисності активів»; 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»; 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»; 746 «Інші доходи») [4; 5].

Розподіл ВМП можна здійснювати за такими методами на основі доходів від звичайної діяльності відповідно до видів таких доходів, а також згідно рахунків 70, 71, 72, 73, 74 і субрахунків до них, а саме за: 1) методом на основі доходів від реалізації; 2) методом на основі доходу від операційної оренди активів; 3) методом на основі доходу від реалізації готової

продукції; 4) методом на основі доходу від реалізації товарів; 5) методом на основі доходу від реалізації робіт і послуг; 6) методом на основі іншого операційного доходу; 7) методом на основі доходу від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю; 8) методом на основі доходу від купівлі-продажу іноземної валюти; 9) методом на основі доходу від реалізації інших оборотних активів; 10) методом на основі доходу від операційної оренди активів; 11) методом на основі доходу від операційної курсової різниці; 12) методом на основі доходу від штрафів, пеней, неустойок; 13) методом на основі доходу від відшкодування раніше списаних активів; 14) методом на основі доходу від списання кредиторської заборгованості; 15) методом на основі доходу від безоплатно одержаних оборотних активів; 16) методом на основі інших доходів від операційної діяльності; 17) методом на основі доходу від участі в капіталі; 18) методом на основі доходу від інвестицій в асоційовані підприємства; 19) методом на основі доходу від спільної діяльності; 20) методом на основі доходу від інвестицій в дочірні підприємства; 21) методом на основі інших фінансових доходів; 22) методом на основі доходу від дивідендів одержаних; 23) методом на основі доходу від відсотків одержаних; 24) методом на основі доходу від інших доходів від фінансових операцій; 25) методом на основі інших доходів; 26) методом на основі доходу від зміни вартості фінансових інструментів; 27) методом на основі доходу від реалізації фінансових інвестицій; 28) методом на основі доходу від відновлення корисності активів; 29) методом на основі доходу від неопераційної курсової різниці; 30) методом на основі доходу від безоплатно одержаних активів; 31) методом на основі інших доходів від звичайної діяльності та ін.

Щоб вирахувати річну суму розподілу ВМП за методом на основі доходу від звичайної діяльності, потрібно помножити суму ВМП, що розподіляються, на коефіцієнт розподілу ВМП, який визначається діленням суми планового або фактичного обсягу доходу від звичайної діяльності за відповідні періоди розподілу ВМП на плановий обсяг доходу від звичайної діяльності за увесь період розподілу ВМП.

Використовується два способи розрахунку цього методу:

1) від початкової суми ВМП; 2) від залишкової суми ВМП.

Розрахунок розподілу ВМП за методом на основі доходу від звичайної діяльності виконується за формулами:

$$PCPBMII = CPBMII \times KPBMI,$$

де $PCPBMII$ – річна сума розподілу ВМП;

$CPBMII$ – сума розподілу ВМП;

$KPBMI$ – коефіцієнт розподілу ВМП.

$$KPBMI = \frac{ODZVD}{PODZVD},$$

де $ODZVD$ – обсяг (плановий або фактичний) доходу від звичайної діяльності за окремі періоди;

$PODZVD$ – плановий обсяг доходу від звичайної діяльності за увесь період.

Розподілити ВМП за методом на основі доходу від звичайної діяльності також можна за іншим варіантом:

$$PCPBMII = ODZVD \times KPBMI,$$

$$KPBMI = \frac{CPBMII}{PODZVD}.$$

Наведемо приклад розподілу ВМП за методом на основі доходу від звичайної діяльності.

Приклад. Сума ВМП – 27 000 грн, строк розподілу – 4 роки. За період розподілу ВМП очікується отримати 85 000 грн доходу від звичайної діяльності, у тому числі: за 1-й рік – 34 000 грн, за 2-й рік – 28 000 грн, за 3-й рік – 15 000 грн, за 4-й рік – 8 000 грн.

Обчислимо коефіцієнт розподілу ВМП: за 1-й рік – 0,4 (34 000 : 85 000 = 0,4), за 2-й рік – 0,3294 (28 000 : 85 000 = 0,3294), за 3-й рік – 0,1765 (15 000 : 85 000 = 0,1765), за 4-й рік – 0,0941 (8 000 : 85 000 = 0,0941).

Розподіл ВМП за методом на основі доходу від звичайної діяльності за 1-м способом (від початкової суми ВМП) подано в таблиці 1, а за 2-м способом (від залишкової суми ВМП) – в таблиці 2.

Таблиця 1 – Метод розподілу ВМП на основі доходу від звичайної діяльності (1-й спосіб – від початкової суми) [авторська розробка]

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Дохід від звичайної діяльності, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	27 000	34 000	0,4	10 800
2	27 000	28 000	0,3294	8 894
3	27 000	15 000	0,1765	4 765
4	27 000	8 000	0,0941	2 541
×	Разом	85 000	1	27 000

Таблиця 2 – Метод розподілу ВМП на основі доходу від звичайної діяльності (2-й спосіб – від залишкової суми) [авторська розробка]

Рік	Сума розподілу ВМП, грн	Дохід від звичайної діяльності, грн	Коефіцієнт розподілу ВМП	Річна сума розподілу ВМП, грн
1	27 000	34 000	0,4	10 800
2	16 200	28 000	0,3294	5 336
3	10 864	15 000	0,1765	1 917
4	8 947	8 000	0,0941	8 947
×	Разом	85 000	1	27 000

Таким чином, річна сума розподілу ВМП залежить від доходу від звичайної діяльності, отриманого в кожному році і розраховується від початкової суми ВМП за 1-м способом (табл. 1), і від залишкової суми ВМП за 2-м способом (табл. 2).

Висновки. Здійснювати розподіл ВМП можна за допомогою методу на основі доходу від звичайної діяльності.

Доходи від звичайної діяльності включають доходи від будь-якої основної діяльності підприємства, а також операцій, що її забезпечують або виникають внаслідок її проведення. Їх облік ведуть на рахунках 70 «Доходи від реалізації» і 71 «Інший операційний дохід» 72 «Дохід від участі в капіталі» 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи».

Можна використовувати різну кількість методів розподілу ВМП на основі доходу від звичайної діяльності залежно від видів таких доходів, а також відповідно до рахунків 70, 71, 72, 73, 74 та їх субрахунків.

Ці методи можна розраховувати за двома способами: 1) від початкової суми ВМП; 2) від залишкової суми ВМП.

Список використаних інформаційних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ № 73 від 7 лютого 2013 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ № 290 від 29 листопада 1999 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>.
3. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності: Наказ № 433 від 28 березня 2013 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13/conv#Text>.
4. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій. Наказ № 291 від 30 листопада 1999 р. (у редакції наказу № 1591 від 09 грудня 2011 р.) *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>.
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ № 291 від 30 листопада 1999 р. *Міністерство фінансів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ АВТОМАТИЗОВАНОГО ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ

Р. М. Терновський,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр.ОіО 2201м;*

С. А. Гаркуша,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і
оподаткування – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет,*

Розрахунки з постачальниками та підрядниками займають вагоме місце в системі розрахункових операцій, а також є найважливішим складником бухгалтерської діяльності, оскільки вони впливають на формування основної частини грошових надходжень підприємств [1, с. 874].

У торгівельній сфері підприємці є одночасно й покупцями і продавцями. Тому кожен із них змушений вести облік розрахунків із постачальниками. Без чіткої системи контролю відносин із контрагентами підприємці можуть мати багато проблем.

По-перше, зневага договорами веде до відсутності гарантій повернення, ремонту та обміну придбаних товарів. По-друге, неправильно організований облік розрахунків з постачальниками може призвести до помилок у нарахуванні податків та подальших штрафів з боку фіскальних органів. Подібні проблеми можуть виникнути у кожного, хто веде облік вручну та не приділяє належної уваги взаєморозрахункам з контрагентами.

Тому, доречним є правильно організувати товарний та бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками. Це допоможе уникнути згаданих проблем та зменшити навантаження на керівництво підприємства, оскільки сучасні програми дозволяють автоматизувати торгівлю та мінімізувати помилки обліку, звільнивши господарюючого суб'єкта від рутинної роботи.

Досить часто під час постачання підприємці стикаються з проблемами, пов'язаними з простроченням, недопостачанням товарів та іншими варіантами неналежного виконання договору. В результаті виставляються штрафи, «заморожуються» виплати, ініціюються судові провадження. Щоб виключити подібні ситуації, необхідно чітко контролювати такі сфери роботи:

- динаміка дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- правильність оформлення прибуткових документів;
- дотримання термінів постачання товарів;
- якість та кількість доставленої продукції або наданих послуг;
- стан складських залишків;
- обов'язкові виплати: податки, зарплата, комунальні послуги тощо.

Для вирішення цих питань великим підприємствам не обійтися без управлінських конфігурацій, а ось малим підприємцям цілком вистачить доступних програм складського обліку. Вони дозволяють вести облік з постачальниками, здійснювати продажі, створювати програми лояльності та багато іншого.

При обліку розрахунків з постачальниками необхідно враховувати наступне:

У регістрах облік розрахунків ведеться за кожним документом (накладною, розрахунковим документом, рахунком-фактурою та ін.)

Усі розрахунки за відвантажені постачальниками товари повинні відображатись за рахунком 63 або кореспондуватись з ним.

При надходженні товарів рахунок 63 кореспондується з дебетом рахунків у сумі виставленого рахунку-фактури.

Наприкінці кожного звітного періоду (місяць, квартал, рік) підприємці повинні робити звірки з постачальником. Їх результатом є підписані акти звірки та сформовані, на їх основі, дебіторська та кредиторська заборгованості.

Щоб правильно організувати облік розрахунків з постачальниками, підприємець повинен знати, яка нормативна документація регулює ці взаємини.

До таких документів відносять:

- Господарський кодекс;
- Цивільний кодекс;
- Податковий кодекс;
- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»;
- Наказ Мінфіну Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку та Інструкції про його застосування;
- Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку;
- Методичні рекомендації, розроблені фінансовими відомствами та ін.;
- Документи самих підприємств з правилами формування облікової політики.

Організація обліку розрахунків з постачальниками повинна забезпечити: своєчасну перевірку розрахунків з постачальниками та підрядниками; попередження прострочки кредиторської заборгованості [2, с. 79].

Найпростіше вести облік розрахунків з постачальниками підприємцям, яким не обов'язково вести повноцінну бухгалтерію. Зі списку документів їм у роботі знадобляться лише Цивільний кодекс та власні правила з облікової політики. Решта питань обліку зможе вирішити програма для ведення складського обліку.

Вибрати програму для обліку взаєморозрахунків з постачальниками досить просто, оскільки на ринку сьогодні багато подібних автоматизованих сервісів. Але вибір, у першу чергу, повинен визначатися широким функціоналом програми та оптимальним співвідношенням можливостей та ціни. Вона повинна забезпечувати віддалений доступ до бухгалтерської інформації з будь-якого пристрою: комп'ютера, планшета, смартфона. У результаті підприємець може контролювати розрахунки з постачальниками навіть з дому.

Таким чином, програма складського обліку дозволяє організувати чіткий контроль за розрахунками з постачальниками. Додаток допомагає своєчасно проводити платежі, контролювати терміни оплати та планувати закупівлі. В результаті робота господарюючого суб'єкта стає стабільною, а отже, і більш прибутковою.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гайдаржийська О. М., Попович О. В., Кромбет А. Ю. Теоретичні аспекти обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 874–880. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/121.pdf.
2. Киян А. В., Ярмолюк О. Ф. Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. № 9 (24). С. 77–80. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/9/16.pdf>.

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ

С. В. Тютюнник,

*канд. екон. наук, доцент професор
кафедри обліку і оподаткування;*

О. І. Діденко,

*освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОО мз_12*

Полтавський державний аграрний університет

З 01 січня 2018 р. відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» змінилися підходи до класифікації підприємств для цілей бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності. В основу класифікації покладено три критерії оцінювання розміру підприємства: балансова вартість активів; чистий дохід від реалізації продукції

(товарів, робіт, послуг) та середня кількість працівників. Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» до малих підприємств відносять: «підприємства, які не відповідають критеріям для мікропідприємств та показники яких на дату складання річної фінансової звітності за рік, що передує звітному, відповідають щонайменше двом із таких критеріїв: балансова вартість активів – до 4 мільйонів євро включно; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – до 8 мільйонів євро включно; середня кількість працівників – до 50 осіб включно [1]. Балансова вартість активів відображається у рядку 1 300 форми № 1-м «Баланс»; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – у рядку 2 000 форми № 2-м «Звіт про фінансові результати». Для розрахунку вартості активів та чистого доходу використовується середній курс гривні до євро, встановлений Національним банком України. Під середньою кількістю працівників мається на увазі середньооблікова чисельність працівників.

Одним із напрямів управлінської діяльності є комплексне оцінювання фінансового стану малих підприємств. Аналіз фінансового стану малих підприємств проводиться з метою об'єктивного та комплексного його оцінювання, визначення напрямів підвищення ефективності формування та використання фінансових та інших видів ресурсів. Основні завдання оцінювання фінансового стану малого підприємства [2, с. 273–274; 3, с. 206]:

- характеристика позитивних та негативних ознак і тенденцій у майновому стані малого підприємства;
- оцінювання рівня і динаміки показників фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності малого підприємства;
- аналіз динаміки доходів, витрат, фінансових результатів та показників рентабельності, визначення впливу факторів на їх зміну;
- оцінювання ділової активності та інвестиційної привабливості малого підприємства, стану розрахунково-платіжних відносин;
- оцінювання фінансового стану боржника – юридичної особи з погляду характеристики його кредитоспроможності;
- інформаційне забезпечення обґрунтування управлінських рішень, спрямованих на поліпшення фінансового стану малого підприємства.

Етапи послідовного оцінювання фінансового стану малого підприємства:

1. Збір інформаційних даних та встановлення їх об'єктивності.

2. Проведення горизонтального і вертикального аналізу показників фінансової звітності малого підприємства.

3. Проведення розрахунку та групування фінансово-економічних показників за основними напрямками аналізу фінансового стану.

4. Визначення тенденцій зміни показників за період дослідження.

5. Виявлення взаємозв'язків між факторними і результативними показниками, обґрунтування результатів факторного аналізу.

6. Підготовка висновків щодо характеристики фінансового стану малого підприємства та його динаміки.

7. Виявлення «вузьких» місць та розроблення рекомендацій щодо поліпшення фінансового стану підприємства.

Оцінка фінансового стану малого підприємства проводиться за двома напрямками: 1. Експрес-аналіз (попередня оцінка) фінансового стану малого підприємства. 2. Деталізований (поглиблений) аналіз фінансового стану малого підприємства.

При проведенні експрес-аналізу фінансового стану малого підприємства здійснюється розрахунок та аналіз динаміки невеликої кількості найбільш важливих показників, який проводять у три етапи:

– при проведенні першого етапу здійснюють перевірку показників фінансової звітності за формальними та якісними ознаками (перевірка підсумкових значень, узгодженість показників різних форм звітності);

– при проведенні другого етапу встановлюють характер змін у складі майна та джерел формування капіталу малого підприємства за період дослідження;

– при проведенні третього етапу здійснюють розрахунок та оцінку динаміки відносних показників (коефіцієнтів), які характеризують фінансовий стан малого підприємства.

Після проведення розрахунків експрес-аналізу формують висновок про стійкий, нестійкий (передкризовий) або кризовий фінансовий стан малого підприємства, а також про доцільність

чи необхідність проведення поглибленого аналізу його фінансового стану. При проведенні деталізованого аналізу здійснюється більш поглиблена комплексна характеристика фінансового стану малого підприємства у звітному періоді та в динаміці за системою різнопланових показників, виявляються фактори, які обумовили такий фінансовий стан, а також прогнозування перспективних його параметрів. Результати поглибленого аналізу конкретизують, доповнюють та розширюють окремі напрямки експрес-аналізу фінансового стану малого підприємства. Рівень деталізації методики оцінювання фінансового стану малого підприємства залежить від поставлених завдань, конкретних потреб користувачів аналітичної інформації, а також факторів інформаційного, методичного, кадрового та програмного забезпечення. Джерелами інформації для аналізу фінансового стану малого підприємства виступає фінансова звітність малого підприємства (форма № 1-м «Баланс» і форма № 2-м «Звіт про фінансові результати»).

Отже, оцінка фінансового стану малого підприємства в ринковій економіці є однією з найважливіших функцій управління, так як одержані результати дають можливість визначити рівень конкурентоспроможності суб'єкта підприємницької діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.04.2023).
2. Тютюнник Ю. М., Тютюнник С. В., Лоза Г. М. Інформаційне забезпечення та завдання аналізу фінансового стану суб'єктів малого підприємництва. *Перспективи розвитку обліку, контролю та фінансів в умовах інтеграційних і глобалізаційних процесів* : мат. Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 20-річчю з дня заснування кафедри обліку та аудиту ХНТУСГ, 5 листопада 2019 р. : у 2 ч. / редкол.: Т. Г. Маренич [та ін.] ; Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка. Харків : Стильна типографія, 2019. Ч. 2. С. 272–274.
3. Тютюнник Ю., Тютюнник С. Завдання, напрямки та інформаційне забезпечення оцінювання фінансового стану підприємницьких структур. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю* : мат. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 20–21 квітня 2022 р.) / за ред. проф. Пилипенко К. А. Полтава : ПДАУ, 2022. С. 205–209.

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ

С. В. Тютюнник,
*канд. екон. наук, доцент,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Г. Б. Кошман,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОО мз_13**

Полтавський державний аграрний університет

Однією із складових організації бухгалтерського обліку є облікова політика. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [1].

Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» трактує облікові політики, як конкретні принципи, основи домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності [2].

Формування облікової політики підприємства це складний процес, який складається з таких напрямів: підбір джерел інформації; визначення користувачів облікової інформації; виявлення чинників впливу на формування облікової політики та узагальнення сфери застосування облікової політики [3]. Облікова політика підприємства залежить від форми власності та організаційно-правової форми суб'єкта господарювання; виду його діяльності; обсягів виробництва; чисельності працюючих; кваліфікації працівників бухгалтерії; обраної системи оподаткування; системи інформаційного забезпечення тощо.

Формування облікової політики підприємства, зазначає М. В. Дунаєва, включає три етапи. Під час підготовчого етапу створюють комісію в обов'язки якої входить розробка облікової політики та узагальнення її в наказі про облікову політику; підбір нормативно-правової бази з питань методики та організації бухгалтерського обліку. Під час основного етапу визначають об'єкти обліку по яких буде розроблена облікова політика; розробляють форми нетипових первинних документів; обирають методи оцінки та обліку майна підприємства, витрат, доходів та

фінансових результатів, оформляють облікову політику. На підсумковому (заклучному) етапі проводиться контроль за провадженням та виконанням положень облікової політики, виявляють та усувають недоліки.

Відповідно до Методичних рекомендацій про облікову політику суб'єкта господарювання наказ про облікову політику підприємства повинен включати такі елементи: методи оцінки при вибутті запасів; регулярність розкриття середньозваженої собівартості одиниці запасів; послідовність обліку і розподілу транспортно-заготівельних витрат; амортизаційну політику щодо основних засобів (ліквідаційну вартість, строк корисного використання, методи амортизації); вартісні критерії до предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів; особливості переоцінки необоротних активів; використання класу 8 та/або 9 Плану рахунків; створення резервів та забезпечень (резерв сумнівних боргів, резерв відпусток, інші резерви); визначення ступеня завершеності операцій при наданні послуг для визнання доходів; перелік змінних та постійних загальновиробничих витрат та базу їх розподілу; перелік статей калькулювання виробничої собівартості та ін.

В обліковій політиці потрібно вказувати тільки ті принципи оцінки і методи обліку, що передбачають декілька варіантів на вибір підприємства, або щодо яких є невизначеність. Одноваріантні вимоги та норми включати в облікову політику недоцільно.

Аналіз наявних наказів про облікову політику підприємств дозволяє виділити наступні недоліки: формальний підхід до складання наказу про облікову політику; застосування необґрунтованого підходу до включення окремих елементів; не врахування змін нормативно-правової бази; відсутність чіткого виокремлення окремих розділів в наказі про облікову політику; недостатнє розкриття методик обліку певних об'єктів; відсутність додатків до наказу про облікову політику тощо.

При формування наказу про облікову політику особливу увагу приділяють методичній складовій, яка ґрунтується на методах та процедурах організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві (зазначення методу амортизації основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів; обрання методу оцінку запасів при вибутті; методу визначення величини резерву сумнівних боргів; методу

калькулювання виробничої собівартості продукції; методу оцінки ступеня завершеності операцій по наданню послуг та робіт за будівельним контрактом; методу факторного аналізу тощо).

В умовах воєнного стану змінився порядок інвентаризації. У зв'язку з цим рекомендовано розробити окремий додаток чи положення про інвентаризацію активів та зобов'язань в умовах воєнного стану із зазначенням випадків, за яких дозволяється проводити інвентаризацію активів та зобов'язань дистанційно; порядку дій підприємства за умови відсутності членів інвентаризаційної комісії або матеріально відповідальної особи; бухгалтерських проведення щодо обліку списання необоротних активів, запасів, які знищені/пошкоджені/втрачені під час воєнного стану [4].

Також виникає необхідність в перегляді параметрів розрахунку амортизації основних засобів через зміну економічних вигід від використання активів, так як через воєнні дії змінилися умови використання необоротних активів. У зв'язку з цим потрібно змінити строки корисного використання основних засобів, які частково пошкоджені/відновлені у результаті воєнних дій; переглянути методи амортизації основних засобів, так як під час війни змінилася інтенсивність їх використання; встановити різні методи амортизації для різних груп основних засобів; вказати варіант консервації деяких об'єктів основних засобів, щоб оптимізувати витрати на їх амортизації, обслуговування та утримання.

Таким чином, наказ про облікову політику – це внутрішній документ, яким визначено обрані підходи до обліку господарських операцій, а чіткість формування облікової політики дозволяє оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в фінансово-господарській діяльності підприємства.

Дотримання чітко сформованого наказу про облікову політику, який розроблений з урахуванням галузевих особливостей діяльності та нормативно-правової бази забезпечить правильність та достовірність складання комплексу фінансової звітності підприємства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 10.04.2023).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text (дата звернення: 10.04.2023).
3. Олійник С. О. Облікова політика: сутність, проблеми та особливості застосування на підприємствах. *Paradigm of knowledge*. 2017. № 3(23). С. 3–12.
4. Озерова О. Облікова політика – 2023: як внести зміни й на що звернути. *Головбух*. 2023. Січень (№ 4). URL: <https://egolovbuh.expertus.com.ua/10004203>.

ESG-ЗВІТНІСТЬ У ВІТЧИЗНЯНІЙ ОБЛІКОВІЙ ПРАКТИЦІ: ТРУДНОЩІ ТА ПЕРЕВАГИ

В. В. Шкроміда,
канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри обліку і оподаткування
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

Одним зі способів прояву відповідального ведення бізнесу є впровадження у практику і реалізація ESG-звітності, яка за своїм призначенням дозволяє виражати екологічні, соціальні та управлінські аспекти функціонування підприємства. Такі зусилля стають все більш популярними в світі [1, 2], і в Україні цей тренд також набирає обертів, що дає можливість розкрити показники діяльності господарюючих суб'єктів в зазначених напрямках. Визначено, однією з основних переваг ESG-звітності є можливість збільшення довіри до підприємства. Завдяки детальному опису діяльності компанії в аспектах сталого розвитку, інвестори, партнери та інші зацікавлені сторони мають можливість краще розуміти, як господарюючий суб'єкт дотримується стандартів екології, соціальної відповідальності та етики управління. Це зменшує ризики виникнення санкцій, репутаційних проблем та інших негативних наслідків, пов'язаних з порушенням вимог стандартів сталого розвитку.

У ході проведеного дослідження встановлено, на сьогоднішній день існують певні труднощі, які можуть виникнути при впровадженні sustainable-звітності та її реалізації у вітчизняній обліковій практиці:

– нормативне регулювання і відсутність стандартів – на відміну від інших країн, в Україні ще не прийняті нормативні доку-

менти і, відповідно, стандарти з ESG-звітності, що ускладнює процес впровадження для вітчизняних підприємств. Без національних рамкових підходів, підприємства можуть мати проблеми зі структуруванням, збором та звітуванням інформації. Однак слід зазначити, флагмани українського бізнесу вже сьогодні активно впроваджують елементи «сталого» звітування;

- відсутність прозорості та надійності даних – є похідною попереднього, адже відсутність стандартизованих підходів та недостатня експертиза призводить до недостатньої прозорості та надійності зібраної інформації. За таких обставин це може підірвати довіру ринкових учасників та негативно вплинути на репутацію підприємства;

- відсутність науково-обґрунтованих і практично-доведених інтегрованих підходів – інформація про ESG, зазвичай, представлена в окремих звітах, що ускладнює її аналіз та порівняння з іншими фінансовими показниками діяльності підприємства. Для цього необхідно розвинути методичні підходи інтеграції ESG-інформації в загальну звітність підприємства, щоб забезпечити комплексний підхід до оцінки діяльності бізнесу;

- складність оцінки впливу господарської діяльності та відсутність експертизи – одним з головних викликів ESG-звітності є оцінка впливу діяльності підприємства на екологічні, соціальні та управлінські фактори. Оцінка впливу на вказані сторони функціонування бізнесу є складною, особливо для підприємств, які діють у складних та ризикованих сферах. Також відсутність кваліфікованих спеціалістів ускладнює процес впровадження та забезпечення якості звітування;

- додаткові витрати на збір та обробку потрібної інформації – для забезпечення відповідної якості даних ESG-звітності підприємства повинні зібрати та обробити значну кількість інформації. Це призводить до збільшення витрат на персонал та інформаційні технології, що є надто складним процесом для вітчизняного бізнесу [3];

- недостатня увага з боку ринкових учасників та, відповідно, відсутність зацікавленості керівництва підприємств – деякі учасники ринку не звертають достатню увагу на ESG-звітність та її значущість для прийняття рішень. У підсумку це призводить до недостатньої популяризації та розуміння важливості ESG-звітності в бізнесі.

Не зважаючи на вищезгадані труднощі, впровадження ESG-звітності у вітчизняній обліковій практиці відкриває перед підприємствами ряд переваг. До них слід віднести:

- в першу чергу, підвищення довіри стейкхолдерів. Включення ESG-критеріїв у звіти про діяльність підприємства сприяє підвищенню довіри серед зацікавлених сторін, включаючи інвесторів, споживачів, регуляторів та громадськість. Це може позитивно вплинути на репутацію та прибутковість підприємства.

- по друге, покращення інвестиційної привабливості бізнесу. Особливо це актуально для підприємств, які хочуть залучити додаткові фінансові ресурси. Звіти про ESG-діяльність можуть підвищити інтерес інвесторів до підприємства та сприяти залученню інвестицій. Як показує зарубіжний досвід, інвестори все більше уважно стежать за ESG-факторами та вважають їх ключовими при прийнятті інвестиційних рішень.

- по третє, покращення управління бізнесом. Адже включення ESG-критеріїв у діючу систему обліку і звітності може допомогти підприємствам удосконалити власну систему управління та прийняття рішень. Інформація про соціальні та екологічні виміри діяльності бізнесових структур дозволяє їх керівництву більш об'єктивно оцінювати свої результати та вживати заходи для їх поліпшення.

- по четверте, покращення взаємодії з громадськістю. Включення sustainable-даних у звіти підприємства сприяє взаємодії з громадськістю, оскільки це дозволяє підприємствам показати свою відповідальність перед суспільством та відкритість у своїй діяльності, що у підсумку позитивно впливає на рівень їх конкурентоспроможності;

- по п'яте, впровадження ESG-звітності в облікову практику сприятиме розвитку бухгалтерського обліку як науки та практичної діяльності в цілому. Це обумовлено тим, що для забезпечення ефективного збору та аналізу даних, які входять до згаданої звітності, потрібно застосовувати сучасні технології обробки та аналізу даних. Крім того, впровадження ESG-звітності ставить перед бухгалтерським обліком нові виклики та завдання, які потребують високого рівня професійних знань та навичок. Наприклад, впровадження ESG-звітності вимагає наявності знань з екологічного та соціального аудиту, а також вміння зіставляти та аналізувати дані різних джерел.

У цілому можна узагальнити, що впровадження звітності сталого розвитку у вітчизняній обліковій практиці має свої особливості, певні труднощі та вимагає індивідуального підходу до кожного підприємства. Проте, враховуючи позитивний вплив ESG-звітності на бізнес та суспільство в цілому, можна зробити висновок, що вона має значний потенціал для розвитку в Україні. Для цього необхідно посилити зусилля з боку держави та інших учасників ринку для підтримки вітчизняних компаній у впровадженні ESG-звітності, а також здійснювати підготовку фахівців з вказаного напрямку та розширювати освітні програми обліково-аналітичного профілю.

Список використаних інформаційних джерел

1. Global Reporting Initiative. URL: <https://www.globalreporting.org/how-to-use-the-gri-standards/> (дата звернення: 25.04.2023).
2. Integrated Reporting Framework. URL: <https://www.integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/> (дата звернення: 26.04.2023).
3. Шкромиди В. В., Шкромиди Н. Я., Гнатюк Т. М. Інтегрована звітність у контексті інформаційного забезпечення ключових стейкхолдерів. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18 (2), С. 23–30. DOI: <https://doi.org/10.15330/apred.2.18.23-30>.

СЕКЦІЯ 3. ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК РЕСУРС, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ЯКІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ У КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

В. І. Бачинський,
*канд. екон. наук, професор, професор кафедри
обліку, контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет;*
В. М. Помулева,
*старший викладач
НУ «Запорізька політехніка»*

У період воєнного стану руйнівні наслідки вторгнення Росії в Україну охопили всі сфери життя, суттєво ускладнилися умови ведення діяльності, а подекуди вони повністю неможливі. Для бізнесу, насамперед, це період зростаючих ризиків і невизначеності. Тож для держави нагальним є розв'язання питань захисту бізнесу. Завданням посилення економічної стійкості держави, а отже, і її здатності ефективно протистояти агресору, є активізація бізнес-діяльності. Саме тому парламентом та урядом запроваджено ряд ініціатив, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків та підтримку підприємництва під час війни.

Водночас, Україна як держава-кандидат на членство в ЄС має виконати взяті на себе зобов'язання щодо імплементації законодавства ЄС, зокрема щодо складання і подання фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності (далі – МСФЗ). Попри війну та виклики, які гостро постали перед країною, держава продовжує кроки по наближенню законодавчої бази до європейських стандартів. Проте інколи ці заходи занадто радикальні й не до кінця обгрунтовані.

Позитивним і обгрунтованим кроком є прийняття відповідних законів та нормативно-правових актів, зокрема щодо фінансової звітності у період дії воєнного стану, які створили правові механізми, спрямовані на звільнення юридичних осіб від відповідальності за несвоєчасне її подання та оприлюднення.

Так, Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. № 2115-IX передбачено, що

суб'єкти господарювання подають фінансову звітність, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи [1].

До суб'єктів господарювання не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання фінансової звітності та/або документів, зазначених вище, у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення. Закон звільняє юридичних осіб від відповідальності (адміністративної та/або кримінальної) на той самий період також і за порушення своєчасності та повноти оприлюднення фінансової звітності у повному обсязі разом з відповідними аудиторськими звітами.

Змінами до Порядку подання фінансової звітності, внесеними Постановою КМУ від 10 червня 2022 р. № 667, врегульовано питання щодо строків подання проміжної, річної фінансової звітності підприємствами, які під час дії воєнного стану не подали таку звітність у встановлені строки. Зокрема, такі підприємства мають подати відповідну звітність протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану.

Незважаючи на складну ситуацію в країні, уряд продовжує робити чергові законодавчі кроки щодо гармонізації національного законодавства у сфері бухгалтерського обліку та складання/подання фінансової звітності із законодавством ЄС та МСФЗ відповідно до положень Директиви ЄС № 2013/34/ЄС.

Згідно із Законом «Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»» від 19.07.2022 № 2435-IX частина п'ята ст. 12-1 викладена у новій редакції [2]. Так, відповідно до неї, підприємства, які для складання фінансової звітності застосовують міжнародні стандарти, складають і подають фінансову звітність на основі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами в єдиному електронному форматі. Це означає, що якщо фінансова звітність складається за МСФЗ, то таксономія обов'язкова незалежно від розміру підприємства, у тому числі для малих підприємств.

Така фінансова звітність має подаватися до центру збору фінансової звітності (далі – ЦЗФЗ), операційне управління яким

здійснюється НКЦПФР, у новому форматі згідно з вимогами Таксономії UA МСФЗ XBRL. 6 грудня 2022 року схвалено новий електронний формат Таксономії UA МСФЗ XBRL 2021 року (v.1.1) для подальшого використання суб'єктами звітування при складанні фінансової звітності в електронному форматі за 2021 рік та проміжної фінансової звітності у 2022 році. Вже у січні п. р. на сайті ЦЗФЗ розміщено повідомлення про початок її подання (завантаження).

Згідно з п. 2 Порядку 419, відбулися певні зміни й у строках подання фінансової звітності в єдиному електронному форматі. XBRL-звіти за 2021 рік та проміжні періоди 2022 року разом з аудиторським звітом можна подавати в період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом 3 місяців після його завершення. За таких умов штрафні санкції не застосовуватимуться.

Проте це не стосується подання фінансової звітності до податкових органів як додатку до декларації з податку на прибуток.

Таким чином, малі підприємства, – як ті, які зобов'язані складати фінансову звітність за МСФЗ (наприклад суб'єкти, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, надання фінансових послуг, допоміжну діяльність у сферах фінансових послуг і страхування, ін.), так і ті, які добровільно вирішили застосовувати МСФЗ, подаватимуть її на підставі таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами. Законодавцем вирішена тривала дискусія для малих підприємств, які самостійно прийняли рішення про доцільність застосування міжнародних стандартів для складання фінансової звітності, і тепер офіційно отримали додаткове навантаження у формі таксономії.

На наше переконання, така норма є негативною, оскільки створить додаткові труднощі, призведе до додаткових трудових, а подекуди й фінансових витрат, та ускладнить їх і без того складне «бухгалтерське життя».

Так, XBRL-звітність, як річна, так і проміжна, окрім основних форм, потребує заповнення приміток, що додатково розшифровують показники основних форм. Згідно з Українською таксономією існує можливість створювати близько 70 різних приміток до фінансової звітності.

До того ж, для малих підприємств – платників податку на прибуток призведе ще й до необхідності складати фінансову

звітність у двох форматах. Адже за ними зберігається також обов'язок подати фінансову звітність окремо органам статистики і оподаткування (у складі декларації з податку на прибуток) за формами згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності» (далі – НП(С)БО 1) [3].

Варто зауважити, що фінансова звітність за НП(С)БО 1 не відповідає за формою та складом статей фінансовій звітності, яка складається і подається на основі таксономії фінансової звітності за МСФЗ [4].

Виходячи з вищевикладеного, з метою зниження тиску на бізнес, вважаємо доцільним, на законодавчому рівні надати можливість малим підприємствам, які добровільно застосовують міжнародні стандарти, самостійно визначати необхідність складання та подання фінансової звітності на основі таксономії ФЗ за МСФЗ. Крім того, доцільно закріпити можливість переходу у разі потреби на національні стандарти, адже на сьогодні така норма законодавством не передбачена.

Варто також усунути колізії шляхом внесення змін до НП(С)БО 1, чітко визначити один вид форм фінансової звітності для подання до всіх державних органів. Тому, допоки всі державні органи не почнуть приймати один вид форм підготовлений на основі таксономії фінансової звітності, а також не будуть внесені відповідні зміни до НП(С)БО 1, і своєчасно затверджуватися Мінфіном формат таксономії, то колізія та додаткові трудовитрати для підприємств залишатимуться.

Вважаємо, що євроінтеграційні закони мають бути прийнятними для малого бізнесу, та не створювати для нього додаткових проблем. Імплементация норм ЄС не повинна означати механічне перенесення їхніх текстів до національного законодавства і має враховувати його діючі на даний час норми та особливості.

Список використаних інформаційних джерел

1. Законом України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 19.07.2022 № 2435-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

3. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до складання фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
4. Таксономії фінансової звітності за міжнародними стандартами фінансової звітності : Наказ Міністерства фінансів України від 13.11.2020 № 709. URL: <https://mof.gov.ua/uk/taksonomija>.

ЗВІТНІСТЬ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ

М. В. Єрмолаєва,
*канд. екон. наук, доцент, професор кафедри
обліку і оподаткування;*
А. Проценко,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОМ-11*
Полтавський державний аграрний університет

Грошові кошти є найліквіднішим активом підприємства, оскільки в будь-який момент їх можна перетворити на інші активи, використати для погашення зобов'язань, інвестувати, тощо. Тому інформація про надходження і вибуття грошових коштів є актуальною в будь-якому періоді діяльності. Відповідно до НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» складовою частиною річного фінансового звіту є Звіт про рух грошових коштів. «Звіт про рух грошових коштів – звіт, який відображає надходження і вибуття грошових коштів (грошей) протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності» [1].

Слід зазначити, що дані про надходження і вибуття грошових коштів актуальні не тільки раз на рік при складанні річного звіту. Протягом року необхідно отримувати інформацію про періодичність надходження грошових коштів в касу і на поточні рахунки з метою побудови такого графіку поставок продукції, виконання робіт та надання послуг, який би надав змогу отримувати грошові надходження постійно, що в свою чергу забезпечило б своєчасність проведення необхідних платежів.

Розрив між часом відвантаження продукції та визнання доходу і надходженням грошових коштів називають касовим розривом або дефіцитом коштів. Аналіз практичних ситуацій дозволяє виділити декілька основних причин, що спричиняють дефіцит грошових коштів, зокрема:

– неспівпадіння термінів визнання доходу (продажу) і отримання грошових коштів, наприклад, продаж «під реалізацію»,

надання комерційного кредиту у вигляді відстрочення платежу, тощо;

- швидкі інфляційні процеси;
- недобросовісні покупці [2].

Для запобігання зазначених проблем бухгалтерській службі підприємства необхідно тісно спілкуватися з посадовими особами підприємства, які уповноважені укладати договори з покупцями, зокрема, з керівником. Для забезпечення своєчасної оплати придбаної продукції, товарів, робіт і послуг можливо передбачити акредитивну форму розрахунків, особливо з покупцями, щодо яких існує невпевненість або сумніви.

Синхронність надходження грошових коштів та проведення розрахунків з кредиторами може запобігти можливому банкрутству підприємства і сформувати його позитивний імідж на ринку.

Якщо проаналізувати зміст річного фінансового звіту підприємства, то на перший погляд можна сказати, що інформація про грошові кошти підприємства розкривається достатньо широко. Так, у ф. № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» у другому розділі активу наводиться залишок грошових коштів та їх еквівалентів на початок і кінець звітного періоду, у ф. № 3 «Звіт про рух грошових коштів» відображається рух коштів за видами діяльності та чистий рух грошових коштів за звітний рік, у ф. № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» деталізується склад грошових коштів та їх еквівалентів на кінець звітного періоду [3]. Проблема полягає в тому, що така інформація узагальнюється за рік і відсутня в поточній діяльності підприємства. При формуванні облікової політики підприємства бухгалтерська служба може передбачити щомісячне узагальнення інформації про надходження і вибуття грошових коштів у розробленій формі внутрішньої (управлінської) звітності з розділенням грошових потоків за видами діяльності підприємства за звітний місяць та наростаючим підсумком з початку року. Така форма внутрішньої звітності не тільки надасть необхідну інформацію, а й допоможе узагальнити дані для складання річної форми № 3. «Звіт про рух грошових коштів».

НПСБО 1 передбачає подання Звіту про рух грошових коштів за одним з форматів – за прямим або непрямым. Формат звіту обирає підприємство самостійно. Прямий формат звіту відображає надходження і вибуття грошових коштів за видами діяль-

ності, фактично це звіт за формою «брутто». Непрямий формат допомагає виявити грошову частку в отриманому прибутку або понесених збитках. Інформаційні потреби користувачів фінансової звітності і визначають формат подання цього звіту.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>.
2. Рух грошових коштів (Cash Flow). Корисний інструмент для управління бізнесом. URL: <https://buduysvoe.com/publications/ruh-groshovyh-koshtiv-cash-flow-korysnyy-instrument-dlya-upravlinnya-biznesom>.
3. Єрмолаєва М. В., Скиданенко Ю. Д., Трушина А. Ю. Річний фінансовий звіт підприємства: вплив міжнародних стандартів на його зміст і форму. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства*. Вип. 185 «Економічні науки». 2017. С. 200–215. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/15988/1/XNTYSG_185_2017_26.pdf.

ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ І ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Д. А. Зінюк,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОІО 22 м;*
С. А. Гаркуша,
*канд. екон. наук, доцент – науковий керівник
Вищого навчального закладу
«Сумський національний аграрний університет»*

Аудит грошових коштів підприємства направлений на виявлення всіх видів порушень в обліку грошових коштів: рух, надходження, вибуття та використання грошових коштів, формування зведених та первинних документів, згідно чинного законодавства України [1].

Є ряд загальних етапів аудиту: на початковому-здійснюється, реєстрація, планування і контроль, аудитор здійснює дослідження і дає до нього відповідну оцінку процедурам внутрішнього контролю на підприємстві. Оцінка аудиторського ризику бухгалтерського обліку й завдання другого етапу. На третьому етапі з'ясовують шляхи пошуку аудиторських доказів; тестування працівників внутрішнього контролю це четвертий етап [1].

За своїм змістом всі касові операції мають масовий характер і всі різноманітні, тому потребують трудомісткої й докладної перевірки.

Основними завданнями аудиту грошових коштів є перевірка [2]:

- достовірності обліку й ефективності внутрішньогосподарського контролю грошових коштів;
- цільового використання грошових коштів;
- дотримання Положення ведення касових операцій у національній валюті в Україні;
- дотримання правил зберігання грошових коштів та цінних паперів і правильності організації ведення касового господарства;
- законності витрачання грошових коштів;
- своєчасності та повноти оприбуткування грошових коштів;
- наявності грошових коштів у сільськогосподарського підприємства та виявлення нестач або надлишків.

Об'єкти аудиту грошових коштів: операції з руху готівки в касі, фінансова звітність, операції на рахунках в банку, наявність і збереження грошових коштів у касі, матеріали інвентаризації.

Джерела інформації для аудиту грошових коштів [2]:

- видатковий касовий ордер (ВКО), банківська платіжна картка (БПК), виписка з банку, первинні документи з обліку грошових коштів (прибутковий касовий ордер (ПКО), об'ява на внесення готівки, журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових документів, касова книга, платіжна відомість, книга обліку прийнятих і виданих касиром грошей, грошовий чек, супровідна відомість до сумки з грошовою виручкою, фіскальний касовий чек видачі коштів, фіскальний касовий чек на товари (послуги), розрахункова квитанція, розрахунково-платіжна відомість, гарантійне доручення, платіжне доручення, передбачені наказом про облікову політику підприємства), платіжна вимога-доручення, інші документи;
- головна книга;
- звітність (Баланс (ф. № 1), примітки до фінансової звітності ф. № 5);

– облікові реєстри, що використовуються для відображення господарських операцій з обліку коштів, розрахунків та інших активів;

– аудиторський висновок попередньої перевірки та інша документація, що узагальнює результати контролю.

Список використаних інформаційних джерел

1. Сучасний бухгалтерський облік, аналіз і аудит: галузевий аспект : колективна монографія : у 2 т. / за ред. П. Й. Атамас. – Дніпропетровськ : Герда, 2013. – Т. 1. – 358 с. URL: https://conf.at.ua/monografija_bu_t1_okonchat.var_v_a5.pdf.
2. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит : навч. посіб. / Є. М. Романів та ін. м. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. – 772 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/09/BUKHNHALTERS-KYY-OBLIK-ANALIZ-TA-AUDYT.pdf>.

УПРАВЛІНЬСКА ЗВІТНІСТЬ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Р. А. Марценюк,

*доцент кафедри обліку, контролю,
аналізу та оподаткування*

Львівський торговельно-економічний університет

У сучасних умовах господарювання успішна діяльність суб'єктів підприємництва вимагає оперативного забезпечення керівництва інформацією для прийняття управлінських рішень, оскільки результативність їх діяльності в умовах ринкової економіки все більше стає залежним від якості інформації, що формується в інтегрованій системі обліку.

Наявність управлінської звітності – одна з умов, що сприяють ефективному управлінню. Система менеджменту самостійно створює власну систему внутрішньої звітності, здатної надавати вчасно необхідну інформацію для прийняття оперативних і стратегічних рішень за результатами діяльності підприємства. Під такою звітністю слід розуміти систематизовану інформацію про ресурси, витрати, доходи та результати діяльності за виділеними бізнес-процесами та центрами відповідальності, необхідної для планування, контролю та регулювання діяльності.

Метою управлінської звітності є забезпечення системи управління підприємства в оперативному режимі об'єктивною

інформацією. Важливе місце в досягненні даної мети відіграє повне задоволення інформаційних потреб внутрішніх користувачів, рішення яких суттєво впливає на бізнес-процеси суб'єкта господарювання. Тому визначення порядку та принципів розробки форм звітності, як основного інформаційного джерела, є суттєвим завданням для будь-якого суб'єкта підприємництва.

Вимоги до звітності мають бути сформовані керівниками центрів відповідальності й іншими особами, які відносяться до управлінського персоналу та яким необхідна у виконанні своїх обов'язків внутрішня управлінська інформація. Менеджери повинні роз'яснити бухгалтерам і іншим виконавцям, що створюють звітність, необхідність даної інформації, види, обсяги та терміни подання. Зазвичай, у більшості випадків, внутрішні звіти розробляють та складають у відповідності з стандартами та структурною побудовою даного підприємства.

Головними вимогами до формату й змісту управлінської звітності є доступність для сприйняття, ступінь деталізації інформації, порядок оформлення звітів, необхідність їх стандартизації. Звіт повинен бути достатньо простим, зрозумілим, лаконічним, щоб не допускав неоднозначного тлумачення. Назви форм звітності та її розділів необхідно сформулювати так, щоб виконавцю та користувачу було максимально зрозуміло їх призначення та особливості. Частота надання періодичних звітів залежить від часу, за який інформація є актуальною та корисною для оперативних управлінських рішень, тобто, інформація повинна повідомлятися у момент її виникнення.

На сучасному етапі господарювання, рішення щодо формування внутрішньої звітності підприємства на практиці часто є непередуманим, форми недосконалими, а показники зайвими та малоінформативними. Тому, важливим є чітка регламентація управлінської звітності.

Л. В. Чижевська та Н. Т. Куликова відзначають, що для успішної організації системи управлінської звітності на підприємстві необхідно передбачити організаційні, методичні та технологічні аспекти на трьох стадіях функціонування такої системи, що передбачатиме процедуру постійного удосконалення системи управлінської звітності. Завданням на організаційній стадії є забезпечення максимальної гнучкості процесу складання управлінської звітності шляхом передбачення максимальної кількості можливих варіантів і способів поєднання показників,

побудови форм та способів їх представлення. На цьому етапі обра на облікова політика одержує відповідне оформлення, щоб задовольнити формальні вимоги, які зазначаються в наказі про систему управлінської звітності підприємства. На етапі складання управлінської звітності відбувається функціонування системи управлінської звітності у звичному режимі «запит – відповідь (результат)». На етапі адаптаційних змін забезпечуються постійний розвиток та методологічна рефлексія системи управлінської звітності до мінливих умов внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства, що покликана забезпечити швидку реакцію на їх зміни з наступною перебудовою такої системи.

Ефективність такої звітності безпосередньо залежить від критерію оперативності – своєчасності складання, подання та її обробки звітності. Інформація може бути оперативною за умови автоматизованої обробки даних, що є одним із шляхів удосконалення системи внутрішньої звітності підприємства. Тому погоджуємося з думкою К. В. Шевчук, яка стверджує, що системі управлінської звітності можливо створити лише за умов згрупованості інформаційних даних, узгодженості та форми звітів, функціонального підходу до нагромадження та узагальнення інформації

Таким чином, запровадження і використання в діяльності підприємства управлінської звітності забезпечить менеджмент оперативною і достовірною інформацією, що покращить ефективність прийняття рішень та якісно вдосконалисть систему оперативного контролю за наявними бізнес-процесами та діяльністю центрів відповідальності.

АНАЛІЗ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ: ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ КОНТЕКСТ

Є. В. Міщук,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку,
оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет*

Не викликає сумніву очевидний факт, що аналіз звітності є важливим інструментом для прийняття рішень у бізнесі та управлінні. Сюди включається аналіз звітів про фінансові результати, ринкову динаміку та інші чинники, які впливають на

успіх компанії. За допомогою аналізу звітності можна зробити висновки щодо ефективності діяльності компанії, її фінансової стійкості, можливості розвитку та ін. Ці висновки стають підґрунтям для прийняття рішень у різних сферах діяльності, від стратегічного планування до оперативного управління. Відповідальність за аналіз звітності та прийняття рішень може лежати на різних рівнях управління, від керівництва компанії до менеджерів та аналітиків.

Євроінтеграційні процеси впливають на аналіз звітності для прийняття рішень у різних аспектах, серед яких:

- вимоги до звітності. Вступ до європейського ринку може призвести до високих стандартів управління та звітності. Певні компанії вже зараз звітують про свою діяльність згідно з європейськими стандартами та нормативними актами, Міжнародними стандартами обліку та звітності, що вимагає проведення додаткових аналітичних досліджень та збору, накопичення й систематизації нових даних;

- розширення ринків. Вступ до європейського ринку може дозволити компаніям розширити свої ринки збуту та отримати доступ до нових клієнтів. Аналіз звітності, у такому разі, може допомогти компаніям виявити нові можливості та ризики, що пов'язані з розширенням своєї діяльності на нових ринках;

- конкуренція. Заходи щодо євроінтеграції, як правило, призводять до збільшення конкуренції на ринку. Аналіз звітності може допомогти компаніям виявити свої конкурентні переваги та недоліки порівняно з іншими гравцями на ринку;

- нові ризики. Відомо, що євро інтеграційні процеси призводять до появи нових ризиків для компаній різних галузей та масштабів діяльності. Аналіз звітності може допомогти виявити такі ризики та розробити плани щодо управління ними [1].

Отже, євроінтеграція може вимагати детальнішого аналізу звітності, щоб забезпечити виконання європейських стандартів та виявити нові можливості та ризики, пов'язані з вступом до європейського ринку. Це може допомогти компаніям приймати кращі рішення та враховувати вплив євроінтеграції на їхню діяльність. Так, якщо компанія збирається вступати на європейський ринок, то вона повинна аналізувати свою звітність, щоб переконатися, що вона відповідає європейським стандартам. Кожна така компанія також, як правило, здійснює аналіз

своїх конкурентів та виявляє нові можливості на ринку. Крім того, враховуються нові ризики, пов'язані з євроінтеграцією, такі як зміни законодавства, курсу валют та інші економічні та політичні ризики.

Допомогти в аналізі звітності для прийняття рішень в умовах євроінтеграції здатні наступні ресурси:

1. Експерти в галузі: компанії можуть залучати експертів в галузі, які мають досвід роботи з європейськими стандартами звітності. Ці фахівці можуть надавати консультації та поради щодо виконання вимог європейської звітності, а також допомагати в аналізі фінансових звітів для прийняття рішень.

2. Курси та тренінги: компанії можуть відправляти своїх працівників на курси та тренінги, щоб покращити їх знання та навички в галузі звітності та фінансів. Курси можуть бути спеціально спрямовані на виконання європейських стандартів звітності, що допоможе підготувати працівників до вступу на європейські ринки.

3. Програмне забезпечення: сучасне програмне забезпечення може допомогти в аналізі фінансових звітів та звітності для прийняття рішень. Існують програми, які дозволяють швидко та ефективно аналізувати фінансову звітність, виявляти тенденції та проблемні моменти. Окремі програми навіть мають вбудовані функції для порівняння фінансової звітності зі стандартами європейських ринків.

4. Аудиторські послуги: аудиторські компанії можуть надати свої послуги іншим компаніям, що бажають переконалися у відповідності своєї звітності європейським стандартам та вимогам. Аудиторська перевірка може допомогти виявити можливі проблеми та відхилення від стандартів, а також запропонувати рекомендації щодо вдосконалення звітності.

5. Доступ до інформації: компанії можуть отримати доступ до різноманітних джерел інформації, які допоможуть в аналізі звітності для прийняття рішень. Так, організації можуть вивчати фінансові звіти європейських компаній, що працюють у подібній галузі, щоб вивчити їх підхід до звітності та виявити кращі практики.

Відтак, аналіз звітності для прийняття рішень в умовах євроінтеграції потребує додаткових ресурсів та знань. Важливо мати належні знання про європейські стандарти звітності та вимоги, а також мати доступ до спеціалізованих ресурсів [2].

Таким чином, євроінтеграція однозначно впливає на аналіз звітності для прийняття рішень, але цей вплив слід розцінювати позитивно, оскільки це може допомогти компаніям підвищити ефективність своєї діяльності та досягти кращих результатів у конкурентному середовищі.

Список використаних інформаційних джерел

1. Лоханова Н. О. Корпоративна звітність в Україні і світі в контексті Євроінтеграції: вимоги інвесторів, проблеми, перспективи. *Економіка та держава*. 2014. № 10. С. 6–10.
2. Інтегрована звітність в контексті євроінтеграції України: сучасний стан, перспективи розвитку та запровадження : монографія / за заг. ред. Т. Г. Савченка, О. І. Гриценко. – Суми : «Винниченко М. Д.», 2018. – 143 с.

ЗВІТНОСТЬ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

В. С. Фоменко,
здобувач вищої освіти факультету фінансів та обліку;
О. М. Прокопова,
канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
обліку та оподаткування – науковий керівник
Державний торговельно-економічний університет

Військовий час – це виклик для будь-якої людини, змінилось багато різних сфер нашого життя. Так на разі дуже складно розвиватись малому бізнесу, адже багато хто вимушений був покинути свої домівки та свій бізнес, через російське вторгнення, тим же хто мав змогу зберегти свою справу також доводиться не легко, адже перебої з електроенергією та постійні тривоги не допомагають у розвитку свого бізнесу. Та на законодавчому рівні наша країна трохи змінила правила гри для фізичних осіб-підприємців (далі – ФОП).

Так згідно з Податковим кодексом України з 1 квітня 2022 року і до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану – фізичні особи-підприємці – платники єдиного податку першої та другої групи мають право не сплачувати єдиний податок [1].

Це означає, що власники ФОП можуть самостійно приймати рішення щодо сплати єдиного податку, та після закінчення дії воєнного стану просто повернутись до системи оподаткування яку він використовував до війни.

При цьому такими особами декларація платника єдиного податку – фізичної особи-підприємця не заповнюється за період в якому єдиний податок не сплачувався [1].

Щодо ЄСВ то з 1 березня 2022 року до припинення або скасування воєнного стану в Україні та протягом 12 місяців після припинення або скасування воєнного стану ФОП 1 та 2 групи мають право не нараховувати, не обчислювати та не сплачувати єдиний внесок за себе та за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України [2].

Слід зауважити, що у разі якщо єдиний внесок сплачуватись не буде то і страховий стаж нараховуватись не буде.

При цьому такими особами розрахунок єдиного внеску у складі податкової декларації не заповнюється за період, в якому відповідно до абзацу першого цього пункту єдиний внесок не нараховувався, не обчислювався та не сплачувався [2]. Якщо ж роботодавець вирішив нараховувати ЄСВ за найманих працівників яких було мобілізовано, то сума єдиного внеску за таких найманих працівників платник єдиного внеску розраховується та відображається у звітності платником єдиного внеску [3].

Щодо платників єдиного податку третьої групи, то до таких осіб не застосовується обмеження щодо обсягу доходу та кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах [1], а відсоткова ставка єдиного податку буде на рівні 2 % доходу.

Проте не всі ФОП третьої групи можуть перейти на особливу систему оподаткування, виключення вказані у п.п. 9.3 п. 9 підрозд. 8 розд. XX «Перехідні положення» ПКУ.

Особливості сплати та декларування ЄСВ для ФОП платників 3-ї групи єдиного податку на період воєнного стану встановлені такі ж як і для ФОП платників 2-ї групи єдиного податку, що розглянуті вище [3].

Також є зміни й стосовно податку на додану вартість, так вони звільняються від обов'язку нарахування та сплати податку на додану вартість за операціями з постачання товарів, робіт та послуг, місце постачання яких розташоване на митній території України, а також від подання податкової звітності з податку на додану вартість, а їх реєстрація платником податку на додану вартість є призупиненою [1].

Для подання податкової декларації необхідно застосувати форму податкової декларації, яка затверджена наказом МФУ від

26.04.2022 р. № 124 «Про затвердження форми податкової декларації платника єдиного податку третьої групи на період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні» [4].

Однак для того щоб перейти на особливі правила оподаткування необхідно подати заявку до ДПС, автоматично перехід на спрощену систему не відбувається.

Отже, війна негативно впливає на розвиток малого бізнесу та держава допомагає триматись на плаву тому спростила й зменшила кількість податків, які необхідно сплачувати.

Список використаних інформаційних джерел

1. П. 9 Підрозділу 8 розділ XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://tax.gov.ua/nk/rozdil-xx--perehidni-polojen/>
2. П 9¹⁹, 9²⁰ розділу VIII «Закон України про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове соціальне страхування» від 15.03.2022 р. № 2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>.
3. Федосюк Ю. ФОП під час війни: особливості оподаткування та звітності. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/211513_for-pd-chas-vypni-osoblivost-opodatкування-ta-zvtnost.
4. Наказ МФУ «Про затвердження форми податкової декларації платника єдиного податку третьої групи на період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні» від 26.04.2022 р. № 124. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/re37831?an=1>.

ОБЛІК АКТИВІВ, ЩО ПЕРЕБУВАЮТЬ В ТИМЧАСОВІЙ ОКУПАЦІЇ

В. С. Фоменко,
здобувач вищої освіти факультету фінансів та обліку;
А. П. Шаповалова,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
облік та оподаткування – науковий керівник
Державний торговельно-економічний університет*

До важливих об'єктів бухгалтерського обліку кожного підприємства відносяться його активи. Активами є ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому. [1] Інформація про такі ресурси потребує розкриття у фінансовій звітності підприємства, призначеній для використання різними користувачами відповідно до

законодавства. Великі і середні підприємства розкривають інформацію про активи у Балансі (звіті про фінансовий стан) та Примітках до річної фінансової звітності, мікро- та малі підприємства – у Балансі, що складається ними за спрощеними формами.

В умовах збройної агресії РФ проти України чимало вітчизняних підприємств зіткнулись з ситуацією, коли їх активи цілком або частково опинились на тимчасово окупованих територіях. У зв'язку з цим підприємствами було втрачено контроль над такими активами, який є основною ознакою їх визнання в обліку та фінансовій звітності. Отже, при втраті контролю над активами виникає питання щодо можливості їх списання внаслідок невідповідності активів критеріям визнання.

За нормами п. 12 Порядку подання фінансової звітності (далі – Порядок № 419) [2], які діють для всіх підприємств, перед складанням річної фінансової звітності обов'язковим є проведення інвентаризації (зокрема активів) з метою забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності [1]. Для підприємств, які з дати початку тимчасової окупації мали місцезнаходження на території Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, на тимчасово окупованій території у Донецькій та Луганській областях, території проведення антитерористичної операції та/або здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, та підприємств, які ...мали (мають) місцезнаходження в районах проведення воєнних (бойових) дій у період дії воєнного стану, або підприємства, структурні підрозділи (відокремлене майно) яких розташовані на (в) таких територіях (районах), передбачено проведення інвентаризації *у разі можливості безпечного та безперешкодного доступу уповноважених осіб до активів*. У річній фінансовій звітності зазначених підприємств інформація про активи, до яких неможливо забезпечити безпечний та безперешкодний доступ відображається за даними бухгалтерського обліку. Підприємства зобов'язані провести інвентаризацію *станом на перше число місяця*, що настає за місяцем, в якому з'явилася *можливість доступу до активів*, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, та відобразити результати інвентаризації у бухгалтерському обліку відповідного звітного періоду.

Аналогічні норми були внесені і до Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань [3].

Також Міністерством фінансів України було надано роз'яснення щодо питань, пов'язаних з порядком списання підприємствами знищеного або зіпсованого майна у зв'язку із російською збройною агресією проти України. Зокрема визначено, що необоротні активи та запаси, які на дату складання фінансової звітності фактично перебувають на окупованій території або в районах проведення воєнних (бойових) дій, продовжують обліковуватися у складі активів підприємства [4]. При цьому інформацію про відсутність доступу до активів та первинних документів підприємству слід розкривати у примітках до фінансової звітності.

Крім того, за рекомендаціями Міністерства фінансів України по необоротних активах підприємство має оцінити негативний вплив змін в економічному і правовому середовищі та визнати суми втрат від зменшення їх корисності до моменту настання умов доступу до таких активів, проведення інвентаризації та прийняття відповідно рішення щодо їх списання або відновлення корисності. Процедур оцінки зміни корисності проводять у відповідності до стандартів, за якими складається фінансова звітність на підприємстві: або Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» або Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 36 «Зменшення корисності активів». Зазначимо, процедура зменшення корисності не застосовується до таких активів, щодо яких визначені спеціальні вимоги до їх визнання та оцінки знецінення, зокрема:

- запаси, які оцінюють за найменшою з двох величин: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації;
- інвестиційна нерухомість, яку оцінюють за справедливою вартістю;
- біологічних активів, пов'язаних із сільгоспдіяльністю, які оцінені за справедливою вартістю за вирахуванням очікуваних витрат на вибуття;
- необоротних активів, утримуваних для продажу [5].

Проведення процедури зменшення корисності необоротних активів надасть можливість підприємству не списувати активи, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях до проведення інвентаризації, і в той же час, дозволить не завищувати їх

вартість та відображати за об'єктивною оцінкою у балансі підприємства.

Щодо запасів, то за рекомендаціями фахівців, підприємства для забезпечення достовірних даних у фінансовій звітності можуть створити під такі запаси резерв під знецінення та відображати у фінансовій звітності такі запаси згорнуто з резервом [6].

Отже, у період відсутності доступу до певних активів, підприємство продовжує обліковувати їх у складі активів та відображати у фінансовій звітності. Коли ж буде відновлено доступ підприємства до активів та проведена їх інвентаризація: у разі втрати активів вони будуть списані з балансу; у разі наявності необоротних активів, що відповідають критеріям визнання активів, може бути проведена процедура відновлення їх корисності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.
2. Порядок подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text>.
3. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : Наказ Міністерства фінансів України від 02.09.2014 № 897. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>.
4. Щодо списання знищеного або зіпсованого майна у зв'язку із російською збройною агресією проти України : Лист Міністерства фінансів України від 10.10.2022 р. № 41010-06-62/23254. URL: <https://tax.gov.ua/nove-pro-podatki--novini-/629143.html>.
5. Войтенко Т. Непідконтрольні активи: облікова доля. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2022/april/issue-22/article-119926.html>.
6. Бачило В., Одрінська О. Що бізнесу робити з активами, які залишені в окупації. URL: https://biz.ligazakon.net/analitycs/213503_shcho-bznesu-robiti-z-aktivami-yak-zalishen-v-okupats.
7. Про затвердження Переліку територій, на яких ведуться (велися) бойові дії або тимчасово окупованих Російською Федерацією: наказ Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України 22.12.2022 № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1668-22#Text>.

СЕКЦІЯ 4. ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА АУДИТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

КРИТЕРІЇ ОЦІНКИ МАРКЕТИНГОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРИ ПРОВЕДЕННІ МАРКЕТИНГОВОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

*І. Г. Брітченко,
Prof. Stanisława Tarnowskiego w Tarnobrzegu (Polska)
doktor nauk ekonomicznych, profesor
Państwowa Uczelnia Zawodowa im.*

Для забезпечення успішної діяльності та формування економічно стійкого функціонування підприємства у довгостроковому періоді необхідна така система контролю маркетингової діяльності, яка дозволить заздалегідь виявляти проблеми та засоби мінімізації їхнього впливу. Одним із сучасних методів контролю маркетингової діяльності є маркетинговий аудит.

Маркетинговий аудит за визначенням К. А. Файзулаєвої [2, с. 5] – це процес перевірки маркетингової діяльності підприємства з метою виявлення недоліків та можливостей якісного вдосконалення маркетингової діяльності, надання практичних рекомендацій щодо ліквідації виявлених недоліків та впровадження заходів, пов'язаних з використанням резервів.

Маркетинговий аудит повинен включати упорядковану послідовність діагностичних етапів, які охоплюють зовнішнє середовище маркетингу для підприємства, внутрішні системи маркетингу та окремі функції маркетингу. Після проведеного маркетингового аудиту наслідком є розробка рекомендацій щодо усунення недоліків та використання резервів у маркетинговій діяльності.

Л. В. Балабанова і А. В. Балабаниць розглядають модель проведення маркетингового аудиту системи збуту торговельних підприємств [1, с. 55–56]. Дана модель включає три блоки: стратегічний аудит системи збуту; тактичний аудит системи збуту; аудит прибутковості системи збуту. Стратегічний аудит спрямований на дослідження факторів зовнішнього середовища; факторів безпосереднього оточення: цільового ринку підприємства, збутової політики конкурентів, договірної політики підприємства; конкурентних позицій збутового потенціалу

підприємства; системи управління збутовими ризиками. Тактичний аудит системи збуту включає дві частини: перша - аналіз організаційного зрізу системи збуту, що досліджує організаційну структуру системи управління збутом та регламентацію збутової діяльності; друга – аудит системи збуту, що досліджує ринкову частку підприємства, ефективність системи збуту, товарний портфель підприємства. Аудит прибутковості системи збуту досліджує прибутковість товарних груп та рентабельність структурних одиниць.

Всяка оцінка діяльності підприємства повинна порівнюватися з відповідними критеріями на основі яких можна здійснювати оцінку ефективності діяльності підприємства. Відповідно до маркетингового аудиту система критеріїв повинна охоплювати як кількісними, так і якісними показниками весь маркетинговий комплекс підприємства. В. М. Шумейко [3] приводить наступні критерії оцінки маркетингового потенціалу (табл. 1).

Таблиця 1 – Критерії оцінки маркетингового потенціалу [3]

Елемент комплексу маркетинга	Критерії
Товар	Продажі. Частка ринку. Маржинальний прибуток
Розподілення	Вартість своєчасного постачання. Час обробки замовлення. Час виконання замовлення
Стимулювання продажів	Витрати, пов'язані із знижкою звичайної ціни. Витрати на залучення покупців до магазину за допомогою внутрішньомагазинних заходів стимулювання продажів
Реклама	Витрати на охоплення цільового покупця. Витрати на ознайомлення цільового покупця з маркою. Витрати на створення у цільового покупця сприятливого відношення до марки
Особистий продаж	Витрати на залучення одного нового покупця. Число візитів до покупця в розрахунку на одну здійснену угоду. Маржинальний прибуток торговельного представника або філії

Елемент комплексу маркетинга	Критерії
Ціна	Зіставлення ціни і якості товару. Зіставлення ціни і уявлення покупця про цінність товару. Оцінка достатності торговельних знижок для забезпечення підтримки торгівлі

Маркетинговий аудит підприємства, на нашу думку, можна здійснювати шляхом оцінки конкурентоспроможності підприємства по показниках маркетингової діяльності. Для цього слід досліджувати показники маркетингової діяльності: характеристика продукції; цінова політика підприємства; політика розподілу; система просування товару.

Отже, маркетинговий аудит підприємства аналізує ефективність маркетингу підприємства і зорієнтований на стратегічний напрямок маркетингової діяльності підприємства; завершальна ціль маркетингового аудиту полягає в розробці реальних рекомендацій щодо поліпшення ефективності діяльності підприємства шляхом активізації маркетингових резервів; головним напрямком маркетингового аудиту слід вважати методи підвищення конкурентоспроможності товарної продукції та конкурентоспроможності підприємства; одним із методів проведення маркетингового аудиту є оцінка конкурентоспроможності товарної продукції та підприємства за показниками маркетингової діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Балабанова Л. В., Балабаниць А. В. Маркетинговий аудит системи збуту : навч. посіб. Київ : ВД «Професіонал», 2004. – 224 с.
2. Файзулаєва К. А. Організація маркетингового аудиту на промисловому підприємстві : автореф. ... канд. екон. наук. 08.00.04. – Харків, 2012. 22 с.
3. Шумейко В. М. Маркетинговий аудит промислового підприємства. URL: http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/4163/1/49%20chumeyko_269-274.pdf (дата звернення 01.05.2023).

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ, ОРІЄНТОВАНОГО НА СТРАТЕГІЮ

Р. М. Воронко,

*д-р екон. наук, професор завідувач кафедри
обліку, контролю, аналізу та оподаткування;*

К. І. Редченко,

*д-р екон. наук, професор, професор кафедри
обліку, контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет*

Стратегічний рівень управління економічними процесами компанії значно більше, ніж інші рівні, пов'язаний з використанням різноманітних прогнозних даних. Верифікація і аудит стратегічних рішень, ухвалених на основі прогнозів, припущень та сценаріїв, мають будуватися на досконалих і перевірених методиці. Застосування визначеної сукупності методів та процедур стратегічного аудиту дозволяє виявляти сильні і слабкі сторони розробленої стратегії й послідовно формувати якісне інформаційне забезпечення, необхідне для ухвалення управлінських рішень.

Характеризуючи призначення стратегічного аудиту, американські вчені Дж. Д. Хангер та Т. Л. Уїлен зазначали, що він дає відповіді на питання стосовно окремих ділянок чи аспектів, що дозволяє проводити системний аналіз різної корпоративної стратегії. Він є незамінним діагностичним інструментом для визначення проблемних ділянок і демонстрації сильних та слабких сторін компанії [1]. Окремі науковці, абстрагуючись лише від фінансових даних, розкривають роль стратегічного аудиту через призму внутрішнього середовища компанії, акцентуючи увагу на його комплексній природі, яка включає як маркетинговий так і виробничий аудит, службу підтримки та аудит обладнання, аудит якості, аудит інформаційної безпеки, аудит культури та аудит управління [2].

Стратегічному аудиту притаманні певні особливості, тому можна окреслити ключові характеристики, які пов'язані з його проведенням. По-перше, він стосується прогнозової (стратегічної) інформації. По-друге, незалежне оцінювання стратегічних даних має чітко визначене коло користувачів, якими є особи, відповідальні за розробку і реалізацію стратегії (інвестори, власники, топ-менеджмент). По-третє, об'єкти стратегічного аудиту

носять комплексний характер та охоплюють внутрішні і зовнішні параметри функціонування суб'єкта господарювання.

Організаційно стратегічний аудит може бути виражений як діяльність внутрішніх аудиторів, так і діяльність незалежних аудиторських фірм у вигляді окремої професійної послуги. Також, в окремих випадках процедури оцінювання стратегічної інформації здійснюють під час проведення аудиту фінансової звітності або управлінського аудиту, коли досліджуються перспективні напрями розвитку бізнесу і забезпечується комплексна оцінка корпоративної стратегічної ситуації. Разом з тим, стратегічний аудит не обов'язково має виконуватися в інтересах внутрішніх користувачів з метою надання їм допомоги в ухваленні управлінських рішень. Практика засвідчує, що стратегічний аудит здійснюють і для зовнішніх користувачів, зокрема таких як фінансові установи або інвестиційні фонди. Тому, на нашу думку, стратегічний аудит недоцільно розглядати як різновид управлінського аудиту або окремий напрям внутрішнього аудиту, так як це штучно звужує його масштаб та сферу застосування.

Ми вважаємо, що стратегічний аудит – це незалежна перевірка стратегічних управлінських рішень, довгострокових прогнозів, планів та проєктів з метою оцінки їх обґрунтованості і доцільності, яка завершується складанням професійно підготовленого звіту для зацікавлених користувачів. Наша позиція ґрунтується на визнанні стратегічного аудиту як важливого елемента стратегічного управління.

Таке визначення однаково стосується як аудиту фінансової інформації, поданої у вигляді фінансових прогнозів та проєктів, так і аудиту нефінансових даних, які можуть міститися у стратегічних планах або звітах про перспективи розвитку.

Зростання попиту на послуги з надання впевненості щодо прогнозової інформації пов'язане, передусім, з потребами власників у залученні коштів для розвитку бізнесу. Підвищення конкурентоздатності продукції (робіт, послуг) і розширення обсягів діяльності неможливі без залучення інвестиційних ресурсів, а для отримання останніх необхідно подолати природний скептицизм інвесторів.

Стратегічний аудит належить до дієвих засобів виявлення резервів підвищення ефективності управління на довгострокову перспективу та сучасних інструментів раціональної, економічної

побудови внутрішніх і зовнішніх бізнес-процесів з можливістю передбачення та ідентифікації ризиків й можливих відхилень від прогнозованих результатів стратегічних рішень. Аудит стратегічних рішень на предмет їх оптимальності та відповідності загальній місії і напрямам розвитку компанії з виокремленням завдань поточного, тактичного і стратегічного характеру, формує достовірне інформаційне середовище для здійснення превентивних заходів щодо негативних наслідків окремих елементів стратегічного управління.

Таким чином, функціонування стратегічного аудиту в значній мірі зумовлено потребами власників бізнесу у наданні впевненості щодо фінансових прогнозів, а також іншої нефінансової інформації про перспективи діяльності компанії зовнішнім кредиторам та інвесторам. Крім цього, прогнозна інформація є затребуваною вищим управлінським персоналом тих компаній, які значну увагу приділяють стратегічному плануванню та створенню якісного інформаційного забезпечення ухвалення управлінських рішень, спрямованих на усунення впливу негативних чинників, забезпечення зростання конкурентоздатності продукції (робіт, послуг) і пристосування до швидкозмінних зовнішніх і внутрішніх умов бізнесового середовища й довгострокового розвитку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Hunger J. D., Wheelen T. L. Essentials of strategic management. New Jersey : Pearson, 2001. 216 p.
2. Karim A. L. H. M., AL-Shatnawi H. M., Jaf R. A. S., Al-Kake F., Hamawandy N. M. The role of adopting strategic audit to improve audit quality. Journal of Critical Reviews. 2020. Vol. 7. Is. 11.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПЕРСОНАЛУ В УМОВАХ КРИЗИ

В. В. Голубець,
*аспірант кафедри управління персоналом,
економіки праці та економічної теорії;*
О. В. Тужилкіна,
*канд. екон. наук, доцент – науковий керівник
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Для розвитку персоналу або з метою збереження кадрового ядра, здатного вивести підприємство з кризи, необхідно визначити ті кадри, які варто інвестувати.

Коли підприємство переходить до нового етапу розвитку, то створюються нові напрями діяльності, розширюється обсяг завдань, збільшується кадровий склад, виникають проблеми командоутворення, що посилює вимоги до кадрового потенціалу. Оцінити можливості цього потенціалу – одне із завдань кадрової політики підприємства.

Оцінка кадрового потенціалу може проводитись:

- для всього персоналу, як керівників, спеціалістів, так і робітників;
- в окремих підрозділах;
- за рівнями управління;
- для вирішення конкретного завдання управління.

При проведенні оціночних заходів використовуються різні методики психологічної та соціально-психологічної діагностики, спеціалізовані методи збирання та аналізу інформації, соціометрія, групові оціночні методи. Застосування взаємодоповнюючих методик дозволяє вважати достовірною інформацію, отриману під час оцінки кадрового ресурсу.

Результати кадрового моніторингу можуть бути основою для оптимізації розстановки персоналу, планування заходів корекції соціально-психологічного клімату, структури підпорядкування, стилю управління та мотивування працівників, оптимізації взаємодії всередині та між підрозділами.

Аналіз кадрового потенціалу почали проводити, коли персонал був визнаний важливішим ресурсом підприємства, у використанні якого приховані значні резерви. Будь-який ресурс характеризується економічною ефективністю використання. Тому необхідно розробити інструменти, що дозволяють менеджерам ефективніше використати працю персоналу.

Сьогодні система обліку та система оцінки персоналу на підприємства не дозволяє розглядати кадри як об'єкт для інвестицій.

Аналіз кадрового потенціалу – це процес виявлення, вимірювання та надання інформації про людські ресурси.

Якщо розглядати діяльність з управління персоналом як набір деяких функцій, то можливості аналізу кадрового потенціалу в рамках окремих функцій можна так:

- при відборі персоналу аналіз потенціалу дозволяє зробити процеси планування потреб у персоналі, планування бюджету

придбання людських ресурсів більш ефективними і, надавши систему оцінки економічної цінності кандидатів, надасть менеджера, який проводить відбір, можливість обрати того, хто здатний принести підприємству значну користь;

- аналіз кадрового потенціалу може полегшити прийняття рішень, пов'язаних із розподілом ресурсів на розвиток персоналу, допомагаючи спланувати бюджет на програми підготовки працівників та визначити очікуваний рівень віддачі від інвестицій у підготовку;

- аналіз кадрового потенціалу може допомогти керівнику у виборі кадрової політики.

Процес оцінки персоналу є способом виміру індивідуального вкладу кожного працівника у загальний результат діяльності всього підприємства, тобто цінності працівника для підприємства.

На наш погляд, першим етапом оцінки ефективності персоналу може бути аудит персоналу (кадровий аудит). За визначенням аудит – перевірка фінансової діяльності. У цьому сенсі «кадровий аудит – діагностика відповідності персоналу підприємства його цілям та цінностям».

Предметом оцінки кадрового аудиту є:

- адекватність кадрового потенціалу працівника завданням підприємства;

- відповідність чисельності професійно-кваліфікованого складу, середнього розряду, продуктивності та інших кількісних показників необхідного або проєктного значення;

- вплив професійних та особистісних якостей окремих працівників на рівень кадрового потенціалу та оцінку підприємства загалом;

- витрати на реструктуризацію з метою приведення у відповідність зазначених показників, у тому числі на вивільнення, перепідготовку, працевлаштування.

Кадровий аудит є процесом виявлення помилок, об'єктивних чи суб'єктивних винуватців отримання збитків та визначення персоналу, який приносить підприємству найбільший прибуток. Цей аналіз спускається до конкретного структурного підрозділу та до конкретного виконавця. На основі даного аналізу пропонується провести на підприємстві роботу з оцінки, підготовки, перепідготовки чи підбору кадрів.

Кадровий аудит для підприємства має кілька напрямів. Дані напрями та етапи можуть бути використані у поєднанні залежно від цілей та завдань, які стоять перед територіальними агентствами з банкрутства та неспроможності та кризовими підприємствами.

Одним із напрямів кадрового аудиту може бути персоналізація помилок, що завдають збитків. На основі цього аналізу передбачається проведення оцінки кадрового потенціалу, його перепідготовки та навчання.

Завдання кадрового аудиту професійної компетенції персоналу полягає в оцінці потенціалу для просування некомпетентних співробітників, а також організації зворотного зв'язку зі співробітниками для визначення якості їх роботи і підприємства в цілому.

Кадровий аудит командної компетентності підприємства спрямований на оцінку ефективності формування робочих команд, на збереження ядра кадрового потенціалу підприємства, на вироблення командної культури та її стратегії виходу із ситуації. Мета цього аудиту – створення управлінської команди, здатної вивести підприємство із кризової ситуації.

Варіанти банкрутства підприємства або виведення його із кризової ситуації визначають організаційну структуру підприємства та адаптацію системи управління персоналом до цієї структури. Цьому процесу сприяє кадровий аудит ефективності системи керування персоналом. Завдання цього напряму кадрового аудиту – встановити кадрову структуру, що відповідає ситуації, що склалася і здатну реалізувати план фінансового оздоровлення, не захоплюючись масштабними скороченнями персоналу.

Загальними етапами будь-якого напряму кадрового аудиту є етап оцінки персоналу та рекомендацій щодо кадрового складу та етап реалізації програм.

У межах виділених напрямів кадрового аудиту можуть бути використані такі процедури:

- аналіз нормативних документів підприємства (становище, структура апарату управління, штатний розпис, документи нарад, анкетування та інтерв'ювання співробітників апарату управління);
- аналіз кадрового потенціалу підприємства (уконкомплектованість підрозділів кадрами, звільнення, заохочення, скорочення, покарання, додаткові винагороди, конфлікти).

Результатом кадрового аудиту є всебічна оцінка кадрового потенціалу для підприємства. Для комплексної оцінки кадрового потенціалу використовуються три групи взаємодоповнюючих оцінок: вартісні, кількісні та якісні.

Відомі два основні підходи до вартісної оцінки кадрового потенціалу: моделі активів (витратний підхід); моделі корисності.

Оцінка вартості кадрового потенціалу за моделлю активів (витратний підхід):

- облік витрат на капітал (за аналогією з основним капіталом) та його амортизацію;
- довгострокові вкладення, збільшення розміру «людського капіталу»;
- нормативні терміни амортизації;
- списання витрат.

Оцінка вартості кадрового потенціалу за моделлю корисності:

- оцінка ефекту тих чи інших кадрових інвестицій;
- оцінка економічних наслідків трудової поведінки людей в результаті проведення тих чи інших заходів: зростання продуктивності, поліпшення якості, збільшення продажу, скорочення терміну освоєння потужностей тощо.

Кількісні оцінки кадрового потенціалу визначаються за такими показниками, як чисельність персоналу, професійно-кваліфікаційний склад, статеві-віковий склад, укомплектованість за посадами, спеціальностями та професіями, співвідношення середнього розряду робіт та робітників та ін.

Якісні характеристики кадрового потенціалу дають оцінку колективу організації в цілому: організаційна культура, корпоративний дух, наявність формальних та неформальних груп, соціально-психологічний клімат.

Індивідуальні характеристики кадрового потенціалу служать для оцінки професійно-особистісних якостей окремих керівників, фахівців і працівників: кваліфікація, професійний досвід, якості менеджера, психофізіологічні особливості, володіння ноу-хау, конкурентоспроможність на ринку праці.

На наш погляд, оцінка кадрового потенціалу має відповідати цілям, завданням та вимогам підприємства залежно від життєвого циклу її розвитку та фінансових можливостей інвестування у кадровий капітал.

Наступною стадією кадрового аудиту є реструктуризація кадрового потенціалу підприємства. На кризовому підприємстві реструктуризація кадрового потенціалу здійснюється відповідно до бізнес-плану або програми виживання та розвитку.

Для складання плану реструктуризації кадрового потенціалу поряд з кількісними показниками кадрового потенціалу, зазначеними вище, необхідні такі дані:

- чисельність вивільнених працівників, їх професійно-кваліфікаційний склад у порівнянні з потребами на ринку праці, статеві-віковий склад,

- чисельність потребують перепідготовки для подальшого працевлаштування,

- чисельність потребують конкретних заходів соціального захисту,

- чисельність та професійний склад потрібних кадрів для нового виробництва (за бізнес-планом інноваційного проєкту).

Структура витрат на реструктуризацію кадрового потенціалу включає витрати:

- на підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації кадрів;

- на маркетинг на ринку праці з метою пошуку, залучення та найму працівників необхідної професії, спеціальності та кваліфікації;

- на вивільнення зайвого персоналу (вихідна допомога, підвищення кваліфікації чи перепідготовка для подальшого працевлаштування, заходи щодо соціального захисту тощо).

Отже, завдання менеджменту в кризових умовах входять:

- 1) виявлення ядра кадрового потенціалу, що становить особливу цінність для підприємства;

- 2) проведення кадрового аудиту та оцінки кадрового потенціалу з метою визначення ступеня впливу кадрового потенціалу на ринкову ціну підприємства як «гудвіл», ступеня впливу кадрового потенціалу на інвестиційну привабливість підприємства, обсягів витрат на реструктуризацію кадрового потенціалу;

- 3) розробка та реалізація заходів щодо збереження та розвитку кадрового потенціалу;

- 4) реструктуризація кадрового потенціалу.

Отже, аналіз кадрового потенціалу – це процес виявлення, виміру та надання інформації про людські ресурси особам, які

приймають рішення на підприємстві з метою забезпечення своєчасної діагностики проблем.

Список використаних інформаційних джерел

1. Андрейцева І. А. Аудит персоналу : навч. посіб. – Кам'янець-Подільський, 2018. – 169 с.
2. Аудит персоналу на підприємстві : монографія / Г. В. Назарова, О. С. Лебединська. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 164 с.
3. Кадровий аудит підприємства – інструмент оцінки ризиків відносин з персоналом і запобігання кадрових штрафів. URL: <https://zkg.ua/buhhalterski-posluhy/kadrovyy-audit-pidpriemstva/>

АУДИТОРСЬКА ВИБІРКА ЯК НЕВІД'ЄМНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕВІРКИ

О. М. Закревська,

здобувач вищої освіти факультету фінансів та обліку;

Н. М. Поддубна,

*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансового
аналізу та аудиту, САР, ACCA DipIFR*

Державний торговельно-економічний університет

Аудитор стикається з завданням зібрати доречні докази, щоб зробити правильні та обґрунтовані висновки щодо достовірності фінансової звітності. При цьому важливо провести перевірку ефективно та раціонально. Для цього можна використовувати вибірковий метод, який забезпечує достатню кількість доказів для підтвердження достовірності фінансової звітності та надійності отриманих результатів.

Дослідженню питань застосування вибірових методів в аудиті присвячені праці вітчизняних і закордонних науковців, таких як: М. Т. Білуха, Н. І. Дорош, А. Г. Загородній, Б. В. Кудрицький, Т. Н. Малькова, І. І. Пилипенко, Е. А. Аренса, Дж. К. Лоббека та ін.

Актуальність даного питання спонукала до розгляду проблемних аспектів, які пов'язані з використанням вибіркового методу в аудиті.

Міжнародний стандарт аудиту МСА 530 «Аудиторська вибірка» застосовується, коли аудитор використовує аудиторську вибірку для виконання аудиторських процедур. У ньому розглядається використання аудитором статистичної та нестатистичної вибірки при плануванні та відборі аудиторської вибірки, прове-

дення тестів засобів контролю та тестів деталей, а також оцінювання результатів вибірки [1].

Відповідно до МСА 530 аудиторська вибірка означає «застосування аудиторських процедур до менш ніж 100 % облікових записів (елементів вибірки) в межах залишку на рахунку або класу операцій так, що всі елементи мають шанс бути відібраними» [1]. Іншими словами аудиторська вибірка – це випадковим способом відібрана частина певної сукупності, яка репрезентує усю цю сукупність і дає змогу аудитору отримати докази відносно статті балансу або операцій. Вона має певні кількісні та якісні характеристики, за якими можна зробити висновки про генеральну сукупність. Тобто, сама аудиторська вибірка є як і способом одержання аудиторських доказів, так і самою сукупністю цих доказів [2].

За МСА 530 аудиторські вибірки бувають двох видів: статистичні та нестатистичні (рис. 1).

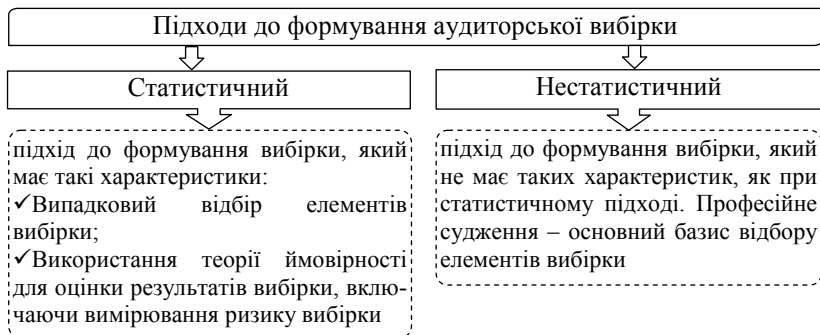

Рисунок 1 – Підходи до аудиторських вибірок

Джерело: складено авторами на основі [1].

Тобто, статистичні методи відбору ґрунтуються на теорії ймовірностей та математичній статистиці, які дозволяють оцінити потрібний розмір вибірки, контролювати ризики та здійснювати екстраполяцію результатів досліджень на генеральну сукупність. У нестатистичних методах відбору не передбачено можливість вибору кожного елемента сукупності в процесі дослідження [3]. Неможливо одночасно точно визначити ризик та отримати результати вибіркового дослідження, які можна екстраполювати на генеральну сукупність, якщо не перевіряти всі елементи.

Аудиторська вибірка – досить своєрідна. Метод випадкового вибору є добре структурованим та вже перевіраним в різних сферах науковою теорією, яка базується на принципах ймовірності. Деякі вчені, такі як А. Аренс і Дж. Лоббек [4], вважають що аудиторські вибірки є мінімальними, тому необхідно використати теорію ймовірностей. Однак є науковці які зазначають що це не є однозначне питання, серед них Р. Мауц та Х. Шараф [5], на думку яких, аудит поки що не віднайшов шляхів вдосконалення застосування теорії ймовірності в статистиці тієї ж міри, як і в інших галузях науки.

Враховуючи теоретичні основи, можна зробити висновок про те, що метод вибіркового спостереження має свої переваги та недоліки, які структуровано в табл. 1.

Таблиця 1 – Переваги та недоліки вибіркового методу

Переваги вибіркового методу в аудиті:
✓ застосовується при великому обсязі даних; ✓ дозволяє скоротити строк проведення перевірки, що робить його більш оперативним і придатним для використання при значних масивах інформації; ✓ дає можливість значно розширити програму аудиту, економлячи час на кожній ділянці обліку господарських операцій; ✓ дозволяє зменшити вартість аудиту, що забезпечує більш високу результативність проведення перевірки на вибірковій основі; ✓ забезпечує відносну гнучкість, що дозволяє адаптувати метод до конкретних потреб та умов
Недоліки вибіркового методу в аудиті:
✓ отримані результати вибіркового методу не можуть бути доведеними, оскільки вибірка здійснюється з суб'єктивними підходами; ✓ вибірка не завжди є репрезентативною для основного масиву даних і може не відображати його загальну структуру; ✓ зосередження на високовартісних об'єктах та ігнорування помилки у менших сумах; ✓ незначні зміни можуть залишитися непоміченими, що може призвести до проблем у майбутньому. За цим слідують помилки пов'язані з: ✓ здійсненням вибірок за грошовою одиницею; ✓ автокореляції в бухгалтерських документах; ✓ утворенням аномальної похибки.

Джерело: сформовано авторами на основі [3, 6].

Як зазначалося раніше застосування нестатистичного методу призводить до виникнення поняття аномальної похибки. Обираючи такий шлях аудиту, виникає ризик утворення аномальної похибки, яка «виникає внаслідок окремої події, яка повторюється лише в особливих випадках і тому не є репрезентативною похибкою для генеральної сукупності» [1]. На думку Н. Хітциха [7] аудитори думають, що якщо вони знаходять лише одну помилку у вибірці, то вона є єдиною у всій генеральній сукупності. Це не завжди правильний висновок, але при правильній організації аудиторського процесу це не повинно мати негативних наслідків. Аудиторам необхідно додатково перевірити інформацію, щоб підтвердити свої висновки, особливо якщо знаходять незвичайну помилку. Такий випадок може бути попередженням про зміну умов і потребує додаткового вивчення, навіть якщо наступна перевірка підтверджує початковий висновок.

Заміна вибірки на суцільну допоможе уникнути аномальних помилок, які можуть виникнути при використанні не великої за обсягом вибірки. Такі помилки можуть виникнути через рідкісність певних операцій, які можуть не потрапити до вибірки, що може призвести до невірної узагальнення результатів на всю генеральну сукупність [8]. В тому випадку якщо вибірка дійсно є випадковою, то ймовірність віднайти в ній одиночну аномальну помилку визначається формулою (1):

$$\frac{\text{Обсяг сукупності,} - \text{Розмір вибірки}}{\text{що перевіряється}} \cdot \text{Розмір вибірки} \quad (1)$$

Ця формула допомагає оцінити, яким є малоімовірність потрапляння випадкової однієї помилки у вибірку, яка є лише невеликою часткою від усіх даних, що підлягають перевірці. Якщо виявиться одне порушення, то це може свідчити про те, що інші порушення також є в сукупності і потрібно продовжити перевірку, щоб їх виявити [8].

На сучасному етапі розвитку метод вибіркового спостереження має як позитивні, так і негативні сторони. Проте, наукове обґрунтування і практичне вдосконалення прийомів аудиторської вибірки можуть допомогти аудиторам більш раціонально планувати процес перевірки, зменшувати витрати, залучати нових клієнтів і забезпечувати прибутковість свого бізнесу та підвищувати довіру до звітності клієнта.

Список використаних інформаційних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 року. Частина I. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення 14.04.2023).
2. Шапочка М. К., Маценко О. М. Теорія статистики: навчальний посібник. Суми : Університетська книга. 2014. 312 с.
3. Ткач О. Л. Особливості вибіркового методу в аудиті, Підприємство і торгівля. № 26, 2020. С. 98–103.
4. Arens A. A., Loebbecke J. K., Lemo W. M., Spletstoesser I. B. Auditing and other assurance services (9th Canadian ed.), Toronto, ON: Pearson Education Canada Inc, 2003.
5. Mautz R. K. The philosophy of auditing, by R. K. Mautz and Hussein A. Sharaf. American Accounting Association. 2012.
6. Гришук С. В. Особливості та проблеми вибіркового методу організації аудиту. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics» № 14, 2019, С. 77–80.
7. Neal B. Hitzig The Mythical Isolated Error. The CPA Journal, 2001.
8. Івахненко С. В. Проблеми застосування вибіркового методу в аудиті фінансової звітності. Бухгалтерський облік і аудит. 2010. С. 40–44.

GLOBAL PANDEMIC (COVID-19) IMPACT ON AUDIT PROCESS

Diana Lishchyna,

Trust Coordinator at Fasken, Martineau DuMoulin Canada LLP

Bachelor of Accounting and Audit

Poltava University of Economics and Trade

According to the World Health Organization, as of May 2023 the Global Pandemic of Covid-19, also known as Coronavirus, is behind us, and it has certainly brought a lot of changes into workflow processes across multiple industries, and Accounting happened to be no exception.

Many professionals withing accounting industry came to a common conclusion – the change is inevitable, and we need to adapt:

«Individuals, businesses – everyone had to adapt, because we could no longer do what we did before and no one knew what would happen next», says CPA Ismail Akhter, associate director, member in practice, audit, assurance, and reporting at CPA Canada. «As a result, decision-making accelerated, which benefitted those who were able to keep pace and be nimble».

Audit had to be completely re-imagined and the transformation had to be quick. From my prospective, post completing a complex audit process with an investment firm, where I have been employed as a Corporate Accountant, I was able to highlight a few key points, that, in my opinion, can demonstrate global change tendencies.

The lockdown began in mid-March 2020, a few weeks before the income tax filing deadline here in Canada. Even though the due date was eventually extended, that situation is an excellent example of the challenge that many small firms had to face – a rapid switch to online world.

For the firm, this was an issue. They kept postponing digitalization for the longest time ever, even though they did have most of resources available, except for human resource part, unfortunately. But the lesson learnt – anybody who was not paperless then – was simply losing the battle. «Archiving, documentation – all this should have been done 10 years ago» – Ismail Akhter, CPA.

It's no secret the pandemic pushed many organizations to fast-track their digital transformation. And audit is a good example of this paradigm shift. Since auditors could no longer make on-site visits, they had to adapt. All the meetings had to be turned into virtual ones, meaning that it also became more challenging to build personal rapport with the audit team, which, at times, can cause extra turbulence to the process. The firm had quite a few unique processes involved with mutual funds accounting controls and custody, and just explaining an audit team member the process, so they can identify the control points of value, was extremely time-consuming and raised a lot of follow questions. It is simply more difficult to communicate via audio or video connection, when most non-verbal communication tips are not accessible to a reporting individual, therefor you are just lacking data to evaluate comprehension levels of an auditor, which can turn into major misunderstanding and/or misconception, leading to a loss of time, potential mistakes and will result in inaccurate audit conclusions.

Maybe it is not always feasible to try and predict all potential issues to arise with audit, while being challenged by global external triggers, however it is quite possible to be slightly ahead of the challenge, by continuously improving and simplifying digital document controls processes, as well as developing working relationship with audit teams. Global challenges are here to point out the weaknesses withing the organizations, and only the proactive ones can stay afloat.

Even when the crisis is over, the world isn't going to stop coming at us fast. That's why it's best for accountants to be prepared. See how savvy entrepreneurs will funnel their creativity into concepts that work for a changed reality and explore sectors that could thrive in the future. Either it is them investing into IT for the digitalization purposes or taking extra time to build-up a working relationship with an audit team and attempt to retain that team for upcoming years, and a result, letting audit be rather a smooth sailing.

Resources used

1. <https://www.cpacanada.ca/en/news/accounting/the-profession/2020-09-29-post-pandemic-impact>.
2. <https://sprott.carleton.ca/2021/03/covid-19-and-the-accounting-profession-the-impact-the-challenges-the-future/>
3. <https://tax.thomsonreuters.com/blog/changing-shape-of-opportunity/>

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ: ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ

А. І. Мілька,
*канд. екон. наук, доцент, завідувач кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту;*

Д. В. Гончаренко,
*аспірант
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Різні підприємства можуть мати відмінні та специфічні організаційні структури систем внутрішньогосподарського контролю. Не існує єдиної, уніфікованої структури даного виду контролю, яка була б універсальною для будь-якого підприємства та сприяла підвищенню ефективності господарської діяльності. Це пов'язано з тим, що на організаційну структуру системи внутрішньогосподарського контролю невід'ємно впливає низка факторів, на яких базується її побудова.

Ефективне функціонування системи внутрішньогосподарського контролю забезпечує прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Для підвищення ефективності процесів управління підприємством необхідно запроваджувати контрольні процедури на кожному етапі: планування, організації, обліку та аналізу.

Загальні теоретичні засади внутрішньогосподарського (внутрішнього) контролю з різних аспектів висвітлювалися у працях

вітчизняних науковців, як М. Т. Білуха, Л. В. Гуцаленко, Л. В. Дікань, Є. В. Калюга, М. М. Коцупатрий, В. Г. Лінник, У. О. Марчук, Т. М. Сторожук, Б. В. Усач, В. О. Шевчук, Н. М. Шульга та ін.

Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук зазначають, що «внутрішньогосподарський контроль є видом економічного контролю власника, являє собою систематичне спостереження та перевірку ефективності використання активів та зобов'язань підприємства, виробництва при найменших витратах, повне збереження майна, профілактика безгосподарності та розкрадання, законність та доцільність господарських операцій та процесів, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженим ним посадовою особою з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом» [1, с. 16].

На думку Л. В. Дікань та Н. М. Шульги, «внутрішньогосподарський контроль – це процес, який забезпечує якісну розробку та ефективне досягнення цілей, накреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень» [2, с. 7].

За сучасних економічних умов діяльність суб'єктів господарювання постійно наражається на численні ризики та загрози. Зміцнення системи внутрішньогосподарського контролю є важливою умовою безпеки господарської діяльності та ефективної роботи підприємства.

Вважаємо, що на організацію внутрішньогосподарського контролю мають вплив такі основні зовнішні фактори:

- посилення внутрішньополітичної та економічної кризи;
- гостра конкуренція між суб'єктами господарювання;
- необхідність захисту комерційної таємниці;
- обмеження доступу до економічної та фінансової інформації для різних категорій користувачів;
- необхідність підвищення рівня довіри ділових партнерів до господарюючого суб'єкта;
- складність характеру господарської діяльності підприємства;
- використання політики управління ризиками;
- підвищений конфлікт інтересів власник суб'єкта господарювання та його працівників.

З огляду на вищезазначене, пропонуємо при організації внутрішньогосподарського контролю на підприємстві враховувати наступне:

- функцію контролю слід доручати особам, які мають достатній досвід у сфері контролю, щоб на високому професійному рівні оцінити причини можливих відхилень, передбачити їх наслідки та надати відповідні рекомендації щодо усунення виявлених недоліків або помилок;

- працівники та керівники, які здійснюють контроль, не повинні бути пов'язані спільними матеріальними інтересами з підконтрольними їм підрозділами з метою забезпечення доброчесності та об'єктивності;

- якісна реорганізація кількості підрозділів повинна ґрунтуватися на концепції внутрішнього контролю та визначатися відповідно до цілей і завдань кожного підприємства;

- розробка та впровадження удосконалених методів, прийомів і способів контролю, які найкраще відповідають завданням контрольних перевірок;

- при здійсненні процесу планування та реалізації планів обов'язково повинен бути наявним самоконтроль;

- діяльність відділу внутрішньогосподарського контролю повинна ґрунтуватися на принципах: надійності, безперервності, взаємоузгодженості, комплексності, пріоритетності, гнучкості і динамічності, адаптивності, професійності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Внутрішньогосподарський контроль : навч. посіб. / Л. В. Гуцаленко, М. М. Коцупатрий, У. О. Марчук – Київ : Центр учбової л-ри, 2014. – 496 с.
2. Дікань Л. В. Внутрішньогосподарський контроль : конспект лекцій / Л. В. Дікань, Н. М. Шульга – Харків : ХНЕУ, 2005. – 60 с.

ЕТИКА ПРОФЕСІЙНИХ БУХГАЛТЕРІВ: СУТНІСТЬ ТА СИСТЕМА НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

І. М. Назаренко,
д-р екон. наук, професор, професор
кафедри обліку і оподаткування
Сумський національний аграрний університет

На сьогодні особливої актуальності для професійних бухгалтерів набуває питання дотримання етичних норм в практичній діяльності.

Відмінною ознакою професії бухгалтера є прийняття нею на себе відповідальності діяти в суспільних інтересах. Відповідальність професійного бухгалтера не полягає винятково в тому, щоб задовольняти потреби окремого клієнта або організації-працедавця [1]. Адже, професійна етика – це кодекс правил, що визначає поведінку спеціаліста у службових ситуаціях, норм, які відповідають існуючим законам та відомчим нормативним документам, професійним знанням, стосункам у колективі, глибокому усвідомленню моральної відповідальності за виконання професійних обов'язків [3]. Професійна етика дуалістична. З філософської точки зору, професійна етика виходить із загальнолюдських морально-етичних принципів поведінки, а із соціальної – пов'язана з питаннями професійного саморегулювання [4].

Питання необхідності дотримання етичних норм задекларовано в статті 8 Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», а саме: аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності зобов'язані при наданні аудиторських послуг забезпечити етичну професійну поведінку із дотриманням пріоритету суспільних інтересів, загальних норм моралі, принципів незалежності, об'єктивності, професійної компетентності, конфіденційності та професійної таємниці [5].

Норми МСУЯ 1 «Управління якістю для фірм, що виконують аудити чи огляди фінансової звітності, або інші завдання з надання впевненості чи супутніх послуг» передбачають, що партнер із завдання повинен мати уявлення про відповідні етичні вимоги, у тому числі ті, що стосуються незалежності, які застосовані з урахуванням характеру та обставин завдання з аудиту. Крім того, партнер із завдання несе відповідальність за те, щоб інші члени команди із завдання знали про відповідні етичні вимоги, які застосовані з урахуванням характеру та обставин завдання з аудиту [2].

Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів визначає основоположні принципи етики професійних бухгалтерів, що відображають визнання професією своєї відповідальності за захист суспільних інтересів. Ці принципи встановлюють стандарт поведінки, якої очікують від професійного бухгалтера. Основоположними принципами є чесність, об'єктивність, професійна компетентність та належна ретельність, конфіденційність та професійна поведінка.

У Кодексі етики професійних бухгалтерів в розрізі чотирьох частин розкривається інформація в наступному контексті:

1) *частина 1* обґрунтовує ключові аспекти щодо дотримання вимог зазначеного нормативного документа, узагальнює характеристику принципів етики професійного бухгалтера (чесність, об'єктивність, професійна компетентність, конфіденційність, професійна поведінка), а також з позиції концептуальної основи конкретизує підходи професійного бухгалтера щодо ідентифікації загроз дотримання основоположних принципів, оцінювання ідентифікованих загроз та реагування на загрози шляхом їх усунення або зменшення до прийняттого рівня;

2) *частина 2* деталізує інформацію щодо діяльності професійних бухгалтерів у бізнесі, конкретизує способи ідентифікації, оцінювання та реагування на ймовірні загрози;

3) *частина 3* обґрунтовує особливості діяльності професійних бухгалтерів у публічній практиці з урахуванням принципів етики;

4) *Міжнародні стандарти незалежності*, які узагальнюють рекомендації щодо дотримання етичних норм професійними бухгалтерами у публічній сфері при виконанні завдань з аудиту, огляду, та надання впевненості [1].

Результати проведеного дослідження дозволяють зробити висновок, що на сьогодні на законодавчому рівні (міжнародному та державному) розроблені дієві інструменти регулювання питань етики професійних бухгалтерів, імплементація яких в практичну діяльність сприяє упередженню конфліктних ситуацій.

Список використаних інформаційних джерел

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). URL: <http://surl.li/grccc>.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг Видання 2016–2017 років Ч. I. URL: <http://surl.li/grccc>.
3. Професійна етика. URL: <http://surl.li/arkzq>.
4. Професійна етика бухгалтера : підручника. / С. Ф. Голов, Я. В. Голубка, В. М. Костюченко, Р. В. Кузіна, Л. Ф. Чижевська. – Житомир : ПП «Рута», 2022. – 260 с.
5. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України № 2258-VIII, в редакції від 01.01.2023. URL: <http://surl.li/agkqd>.

РИЗИК-ІНДИКАТОРИ ПРИ АУДИТІ ПРИПУЩЕННЯ ЩОДО БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ БІЗНЕС-СУБ'ЄКТІВ

О. В. Назаренко,

*д-р екон. наук, професор, професор
кафедри обліку і оподаткування*

Сумський національний аграрний університет

Принцип бухгалтерського обліку – правило, яким слід керуватися при вимірюванні, оцінці та реєстрації господарських операцій і при відображенні їх результатів у фінансовій звітності. Фінансова звітність має висвітлити гарантії (представити докази), що у підприємства відсутні підстави щодо припинення діяльності та виконання взятих на себе зобов'язань [2].

Одним із принципів, на яких ґрунтується бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні є безперервність, який у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» передбачає, що оцінка активів та зобов'язань бізнес-суб'єкта здійснюється виходячи з припущення, що його діяльність буде тривати й надалі [3].

Згідно з припущенням про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, фінансова звітність складається на основі припущення, що суб'єкт господарювання є діючим на безперервній основі та продовжуватиме власну діяльність в осяжному майбутньому. Фінансова звітність загального призначення формується з використанням припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку, крім випадків, якщо управлінський персонал планує ліквідувати господарюючий суб'єкт чи припинити діяльність, або не має інших реальних альтернатив цьому.

Зазвичай, не йдеться про те, що бізнес функціонуватиме вічно. Під найближчим майбутнім у МСФЗ розуміють наступний фінансовий рік (12 місяців з дати балансу). При цьому, бізнес суб'єкти можуть і не обмежуватись даним терміном та прогнозувати власну діяльність на більш тривалий термін.

Принцип безперервності визначає, що активи та зобов'язання обліковуються виходячи з того, що господарюючий суб'єкт матиме можливість реалізувати власні активи та погасити зобов'язання при звичайному ході господарської діяльності. На здатність окремого підприємства здійснювати безперервну діяльність впливає велика кількість різних чинників: географія бізнесу, його галузеві особливості, фінансовий стан контр-

агентів, платоспроможність та фінансова ліквідність, поточна та прогнозна рентабельність, потенційні джерела відновлюваного фінансування та інші.

У міжнародному стандарті аудиту 570 «Безперервність діяльності» визначено, що відповідальність аудитора полягає в тому, щоб отримати у достатньому обсязі прийнятні аудиторські докази та дійти висновку щодо прийнятності використання управлінським персоналом припущення про безперервність діяльності як основи для бухгалтерського обліку під час формування показників фінансової звітності, та дійти висновку на підставі отриманих аудиторських доказів, щодо наявності суттєвої невизначеності стосовно здатності господарюючого суб'єкта продовжувати власну діяльність на безперервній основі. Дана відповідальність присутня навіть у тому разі, коли концептуальна основа фінансового звітування, застосована при формуванні показників фінансової звітності, не містить до управлінського персоналу чіткої вимоги проводити особливу оцінку здатності господарюючого суб'єкта продовжувати власну діяльність на безперервній основі [1].

МСА 570 «Безперервність діяльності» ідентифікує цілі аудитора: отримання прийнятних аудиторських доказів у достатньому обсязі відносно доречності використання управлінським персоналом припущення щодо безперервності діяльності як основи для бухгалтерського обліку при формуванні показників фінансової звітності; формування висновку, обґрунтованого на підставі отриманих аудиторських доказів, щодо наявності суттєвої невизначеності стосовно подій чи умов, що може піддати значному сумніву здатність господарюючого суб'єкта продовжувати власну діяльність на безперервній основі; звітування згідно діючих міжнародних стандартів аудиту.

Аудитор в ході перевірки має акцентувати увагу на процедури оцінки ризиків та власні відповідні дії, дослідження подій, умови, що можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати власну діяльність на безперервній основі. На рисунку 1 відображено приклади ризик-індикаторів, що окремо або в сукупності можуть поставити під значний сумнів здатність суб'єкта господарювання продовжувати свою діяльність на безперервній основі. Даний перелік не є вичерпним, наявність одного або декількох пунктів, представлених на рисунку, не завжди означає, що має місце суттєва невизначеність.

Отже, головне, що надає принцип безперервної діяльності – це прогноз. За показниками фінансової звітності, сформованої у відповідності до нього, керівництво окремого бізнес-суб'єкта може планувати власні подальші дії. Якщо буде ухвалено рішення щодо припинення якогось виду діяльності, це обов'язково слід відобразити у звітності вже за поточний рік.

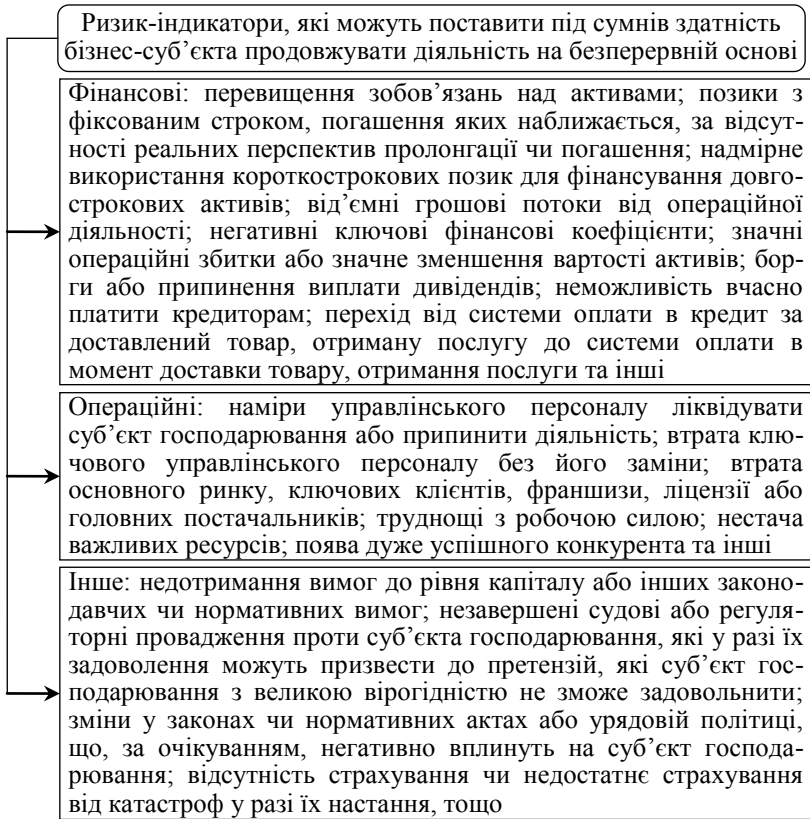

Рисунок 1 – Ризик-індикатори, які можуть поставити під значний сумнів здатність бізнес-суб'єкта продовжувати діяльність на безперервній основі

Список використаних інформаційних джерел

1. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, видання 2016–2017 років /

Міжнародна федерація бухгалтерів ; Аудиторська палата України. Київ, 2018. – Ч. 1. – 1141 с.

2. Назаренко О. В. Роль принципу безперервності в обліково-контрольній сфері підприємства / О. В. Назаренко // Актуальні напрями модернізації бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування в Україні : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. 23 травня 2018 р. ХНТУСГ ім. П. Василенка. – Харків : Смугаста типографія, 2018. – С. 119–121.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 20.04.2023).

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ ЯКОСТІ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІТЧИЗНЯНА ТА МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА

Н. С. Педченко,

освітня програма «Облік і аудит»,

гр. ОА м-11

Полтавський університет економіки і торгівлі

Аудит якості у закладі вищої освіти є незалежною внутрішньою або зовнішньою перевіркою, що дозволяє ідентифікувати відповідність рекомендованих політик фактичним заходам, процедурам, механізмам, що провадить заклад вищої освіти, зібрати доказову базу підтверджуючих документів та запропонувати систему проведення попереджувючих і (або) коригувальних заходів, спрямованих на поліпшення функціонування закладу вищої освіти й запобігання розвитку негативних тенденцій у майбутньому.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» статті 16 передбачається наявність у закладі вищої освіти систем забезпечення якості вищої освіти, що містить внутрішню політику та механізм реалізації якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; політику та механізм зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти й якості вищої освіти та політику та механізм забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти [1].

Система внутрішнього забезпечення якості спрямована на ідентифікацію дотримання принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти закладом вищої освіти, що передбачає реалізацію політик від моніторингу та перегляду освітніх програм, рейтингування здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти, підвищення кваліфікацій, ресурсного забезпечення до академічної доброчесності та публічності й прозорості ведення освітньої, наукової та інших видів діяльності закладу вищої освіти. Система внутрішнього забезпечення якості відповідає не лише за виявлення самих невідповідностей, а більшою мірою на визначення причин таких невідповідностей, на ймовірність проведення попереджувальних і коригувальних дій для запобігання їх наявності (розвитку) у майбутньому. Така система внутрішнього забезпечення якості спрямована на задоволення внутрішніх потреб закладу вищої освіти та оцінюється працівниками відповідного відділу (центру) закладу вищої освіти (за його наявності).

Щодо системи зовнішнього забезпечення якості закладів вищої освіти, то вона спрямована на дотримання політик та механізму забезпечення результативності заходів, спрямованих забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти, наявність інституцій та інструментів реалізації процедур зовнішнього забезпечення якості, доступність та прозорість критеріїв прийняття рішень відповідно до стандартів та рекомендацій забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти, системність перевірок та політики звітування за ними, об'єктивність отриманим рекомендаціям, спрямованим на поліпшення політик забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти [1, 4]. Така система зовнішнього забезпечення якості спрямована на встановлення відповідностей між вимогами до закладу вищої освіти та наявними політиками, що ним реалізуються, та здійснюється Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти або іншими акредитованими установами, діяльність яких спрямована на оцінювання та дотримання політики якості вищої освіти щодо відповідності вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти.

Результати аудиту системи якості є підставою для оцінки рівня ефективності системи якості вищої освіти, її дієвості та відповідності вимогам якості вищої освіти. За її результатами складається дорожня карта, спрямована на підвищення якості освітньої діяльності та пропонуються коригувальні і запобіжні заходи.

Європейськими стандартами зовнішнього забезпечення якості передбачається використання процедури розробка процесів зовнішнього забезпечення якості на основі цілей та завдань процесів забезпечення якості, відповідальних за їх виконання, критеріїв прийняття рішень, моніторингу процесів та звітування. Політика забезпечення якості повинна містити рекомендації щодо поліпшення або запобігання розвитку невідповідностей виписаним стратегіям, політикам а бо процедурам. Політикою зовнішнього забезпечення якості передбачається періодичність перевірок, їх публічність, прозорість. Загальний аналіз системи зовнішнього забезпечення якості передбачається передбачає підсумкові звіти.

Європейськими стандартам для агенцій із зовнішнього забезпечення якості передбачається використання процедур зовнішнього забезпечення якості у роботі агенцій у вигляді наявності та ефективності процесів зовнішнього забезпечення якості. Вказані агенції повинні бути визнаними як державними органами України, котрі функціонують у Європейському просторі вищої освіти, так і відповідати законодавству європейської країни, в межах якої вони функціонують. Такі інституції проводять інституційний аудит як закладу вищої освіти, так і на аудит окремої освітньої програми. Діяльність таких агенцій базується на прозорості, відкритості, публічності, незалежності та підзвітності.

Таким чином, концептуальні основи проведення аудиту якості у закладах вищої освіти передбачають розкриття системи управління та забезпечення якості за допомогою ідентифікації категоріального апарату щодо визначення поняття «якості вищої освіти» та описання нормативно-правового регулювання системи управління та забезпечення якості у закладах вищої освіти, в тому числі приватної форми власності (рис. 1).

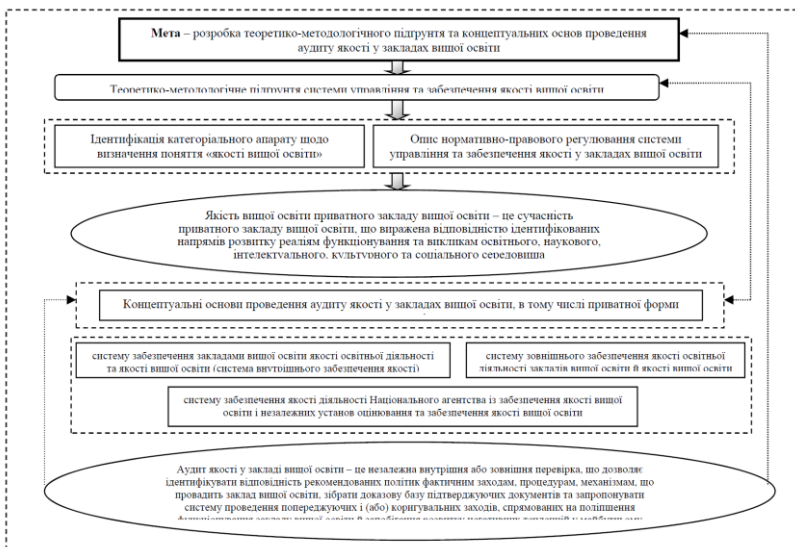

Рисунок 1 – Теоретико-методологічне підґрунтя та концептуальні основи проведення аудиту якості у закладах вищої освіти

Це дозволило запропонувати авторське визначення категорії якість вищої освіти приватного закладу вищої освіти як його сучасність, виражену відповідністю ідентифікованих напрямів розвитку реаліям функціонування та викликам освітнього, наукового, інтелектуального, культурного та соціального середовища. Таке підґрунтя дозволило окреслити концептуальні основи проведення аудиту якості у закладах вищої освіти, в тому числі приватної форми власності та трактувати аудит якості у закладі вищої освіти як незалежну внутрішню або зовнішню перевірку, що дозволяє ідентифікувати відповідність рекомендованих політик фактичним заходам, процедурам, механізмам, що провадить заклад вищої освіти, зібрати доказову базу підтверджуючих документів та запропонувати систему проведення попереджувачих і (або) коригувальних заходів, спрямованих на поліпшення функціонування закладу вищої освіти й запобігання розвитку негативних тенденцій у майбутньому.

Список використаних інформаційних джерел

1. Про вищу освіту : Закону України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (дата звернення 22.12.2022).
2. Європейський простір вищої освіти та Болонський процес : навчально-методичний посібник / Т. М. Димань, О. А. Боньковський, А. Г. Вовкогон. – БНАУ, 2020. – Одеса : НУ «ОМА», 2020. – 106 с.
3. Аудит якості: призначення та види. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13882/> (дата звернення 02.03.2023).
4. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. – Київ : Ленвіт, 2006. – 35 с. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/management/13882/> (дата звернення 03.03.2023).

АУДИТ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ: АЛГОРИТМ ТА ЦІЛЬОВА СПРЯМОВАНІСТЬ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПЕРЕВІРКИ

*Д. С. Самойлович,
освітня програма «Облік і оподаткування»,
гр. ОІО2201м;
І. М. Назаренко,
д-р екон. наук, професор – науковий керівник
Сумський національний аграрний університет*

Аудит фінансових результатів є складовою частиною аудиторської перевірки фінансової звітності підприємства.

У результатах незалежної перевірки зацікавлене широке коло осіб, оскільки аудит забезпечить стейкхолдерів підприємства необхідним інформаційним ресурсом, який створить конститутивний базис для оцінки результативних показників, моделювання перспективних стратегій розвитку суб'єкта підприємництва, закладе підґрунтя для створення, примноження та збагачення нових можливостей управління [3].

Аудит фінансових результатів доцільно відносити до найбільш трудомісткого напрямку аудиту фінансової звітності, оскільки в різних категорій стейкхолдерів існує зацікавленість у результативних показниках, відповідно, в процесі перевірки необхідно імплементувати значну кількість аудиторських процедур.

Аудиторське дослідження має бути сфокусоване на наступних ключових напрямках: оцінка законодавчо-нормативної бази, яку суб'єкт господарювання дотримується у процесі організації

обліку фінансових результатів та на якій базується розробка облікової політики в частині обліку фінансових результатів; ознайомлення з обліковою політикою; оцінка дієвості системи внутрішнього контролю та системи бухгалтерського обліку; перевірка правильності сум доходів та витрат; арифметична перевірка правильності визначення фінансового результату від операційної діяльності, фінансового результату до оподаткування; перевірка правильності визначення суми податку на прибуток; перевірка правильності визначення чистого фінансового результату; аналіз та перевірка правильності розподілу операційних витрат за відповідними статтями; арифметична перевірка правильності розрахунку показників прибутковості акцій; розрахунків та оцінка показників рентабельності, ділової активності та ін.

На рис. 1 узагальнено алгоритмізацію етапів аудиту фінансових результатів підприємства.

Рисунок 1 – Алгоритмізація етапів аудиту фінансових результатів підприємства

Джерело: складено автором.

Враховуючи факт, що фінансові результати підприємства можуть бути мотивом для здійснення шахрайських дій, оскільки

управлінський персонал має значні фінансові інтереси на підприємстві та значна частина винагороди управлінського персоналу залежить від фінансових, операційних, інших результатів діяльності суб'єкта господарювання [1], особливої актуальності набуває питання дослідження процесу визнання шахрайських ознак у фінансовій звітності.

На рис. 2 візуалізовано перелік можливих способів здійснення шахрайства під час фінансового звітування та їх ідентифікація, що задекларовано у МСА 240 «Відповідальність аудитора, що стосується шахрайства, при аудиті фінансової звітності».

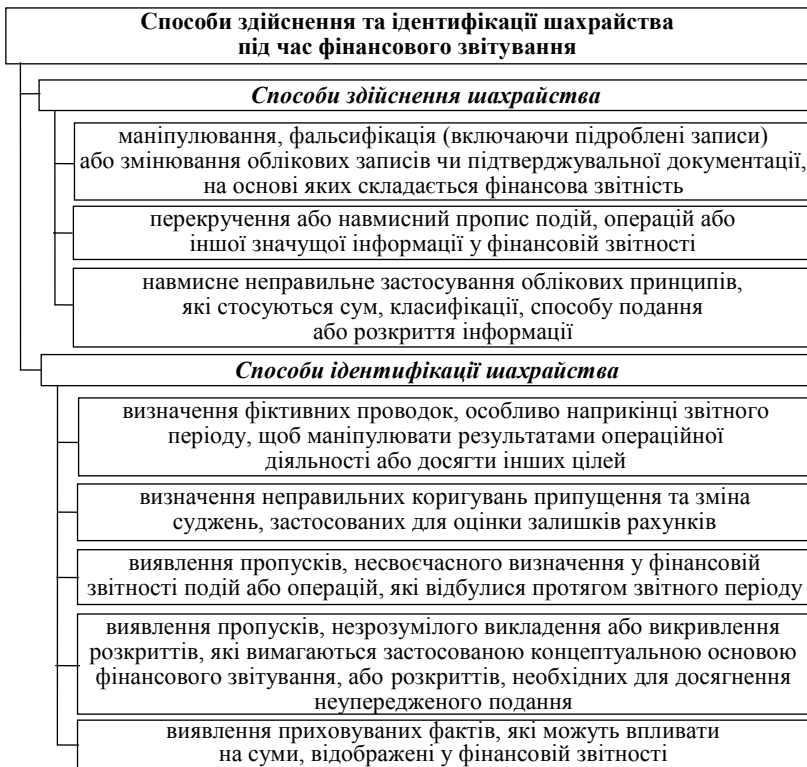

Рисунок 2 – Способи здійснення та ідентифікації шахрайства під час фінансового звітування

Джерело: складено автором за матеріалами [2].

Підсумовуючи результати наукових досліджень, варто зазначити, що аудит фінансових результатів є важливим етапом аудиту фінансової звітності, який повинен бути чітко спланований з поглибленим акцентуванням уваги на ймовірності існування випадків шахрайства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Каменська Т. Розгляд питань, що стосуються шахрайства при аудиторській перевірці. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 6. С. 2–9.
2. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду іншого надання впевненості та супутніх послуг. Вид. 2016–2017 р. МФБ. АПУ. Київ. 2018. Ч. 1. 1142 с.
3. Назаренко І. М. Аудит фінансових результатів: цільова спрямованість та особливості алгоритмізації. *Наукові та прикладні аспекти удосконалення бухгалтерського обліку, економічного контролю та системи оподаткування* : [кол. мон.] / заг. ред. В. Я. Плаксієнка. Полтава : ПП «Астроя». 2018. – С. 173–184.

ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

М. М. Улітко,
*освітня програма «Облік і аудит»,
гр. ОА м-11;*
О. В. Артюх-Пасюта,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту – науковий керівник
Полтавський університет економіки і торгівлі*

З метою ефективного управління бізнесом та підвищення якості контрольних функцій виникає нагальна потреба створення системи інформаційного забезпечення при проведенні соціального аудиту управлінської діяльності суб'єкта господарювання.

Вперше термін «соціальний аудит» був використаний у сорокових роках минулого століття професором економіки Стенфордської школи бізнесу Теодором Ж. Крепсом. У 1953 р. американський дослідник Х. Р. Боуен розглядав питання соціального аудиту, проте формування концепції соціального аудиту належить Ж. Умблу, який опублікував наукове дослідження «Соціальний аудит на службі менеджменту виживання» [4, с. 255].

Попри значний внесок науковців у розвиток теоретичних, методологічних, організаційних та методичних положень аудиту, відмітимо, що в сучасній економічній науці поки що відсутнє цілісне уявлення про особливості розвитку саме соціального аудиту, його місце в системі соціально-економічних відносин [1–4].

Соціальний аудит – процес оцінки, підготовки звіту, підвищення ефективності функціонування і стилю діяльності підприємства, засіб вимірювання її впливу на суспільство загалом. За допомогою соціального аудиту можна виміряти ступінь корпоративної соціальної відповідальності [1, с. 47].

Під предметом соціального аудиту необхідно розуміти достовірну і об'єктивну інформацію, яка має соціо-економічний характер, надходить з усіх рівнів дослідження відносин за допомогою аналізу існуючих законодавчих, нормативно-правових актів [2, с. 115].

Під об'єктом соціального аудиту необхідно розуміти соціо-економічні відносини в контексті розробки, прийняття, а також реалізації тристоронніх і двосторонніх угод, а також колективних договорів, планів, програм соціального розвитку, які діють абсолютно на всіх рівнях системи соціального партнерства, а також управління соціально-економічної сферою [2, с. 115].

Під час проведення соціального аудиту оцінюються формальні і неформальні правила поведінки всередині підприємства, думки сторін, зацікавлених в його діяльності, з метою вибору умов, сприятливих для управління якості і розвитку людських ресурсів. Тобто, на рівні підприємства соціальний аудит проводиться за наступними напрямками:

- *аудит трудового потенціалу*: професіоналізм, рівень освіти, етнокультурна, психофізичний стан;

- *аудит мотиваційного поля*: ставлення до власності, зміст праці, матеріальне стимулювання праці, моральне стимулювання праці, соціальна захищеність працівника, ергономіка, участь працівника в управлінні, корпоративна культура.

Стандартизовані методики соціального аудиту передбачають: розробку критеріїв оцінки ситуації на підприємстві; розробку стандартів соціальної відповідальності як на підприємстві.

Методи проведення соціального аудиту на підприємстві умовно слід поділити на три групи:

– *організаційно-аналітичні методи* ґрунтуються на аналізі кадрової документації та звітності за досліджуваний період, а також найважливіших трудових показників, які свідчать про результативність діяльності підприємства та її персоналу;

– *соціально-психологічні методи* передбачають проведення соціологічних опитувань, анкетування, індивідуальних і колективних бесід, інтерв'ювання працівників різних категорій. Ця група методів найбільш результативна для оцінки задоволеності роботою, ставлення співробітників до своєї роботи, взаємовідносин у колективі, мотивації до праці, ефективності діяльності керівництва і системи оплати праці і т. д.;

– *економічні методи* дозволяють шляхом порівняння економічних і соціальних показників діяльності підприємства з законодавчо встановленими нормами і нормативами або з середніми (кращими) по групі аналогічних підприємств показниками оцінити: конкурентоспроможність суб'єкта господарювання на ринку праці, ефективність функціонування кадрових служб, ефективність самого аудиту персоналу [1, с. 48–49].

Практичне значення соціального аудиту обумовлюється тим, що він може суттєво підвищити ступінь управління людськими ресурсами, які є вирішальним фактором виробництва на сучасному етапі.

Враховуючи вищенаведене, вважаємо, що соціальний аудит по праву слід розглядати як своєрідну соціальну інновацію, здатну з часом трансформуватися в дієвий механізм регулювання соціально-економічних процесів в умовах глобалізації.

Список використаних інформаційних джерел

1. Сисоева І. М., Балазюк О. Ю., Погріщук О. Б. Сутність соціального аудиту, його параметри та методи. *Економіка та держава*. 2019. № 11. С. 46–49.
2. Разборська О. О., Курдибаха К. В., Серженік Я. С. Особливості публічного аудиту: виклики сьогодення. *Економіка і організація управління*. 2018. № 4 (32). С. 111–121.
3. Решетніченко А., Маматова Т. Соціальний аудит в управлінні суспільством. Актуальні проблеми державного управління. 2003. Вип. 1 (11). С. 80–88.
4. Barrett R. Liberating the corporate soul: Building a visionary organization. Boston, Butterworth/Heinemann, 1998. P. 255–266.

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

В. С. Фоменко,
здобувач вищої освіти факультету фінансів та обліку;
Н. М. Поддубна,
*канд. екон. наук, доцент кафедри фінансового
аналізу та аудиту, САР, ACCA DipIFR
Державний торговельно-економічний університет*

Війна вносить багато змін у різні сфери нашого життя. Так, ці зміни не оминули й аудиторські перевірки. Обмежений доступ до інформації, зміна в управлінні персоналом, а також у самому персоналі, зміни у законодавстві та ряд інших факторів ускладнюють процеси підготовки та проведення аудиту.

Оскільки, на разі в нашій країні співпраця з країною агресора є табу, як в моральному, так і в законодавчому плані, то аудиторі слід звертати увагу на контрагентів підприємства. Треба перевіряти: чи було підприємством ввезено товар на митну територію України з РФ, так як наразі це заборонено; чи проводяться транзакції з контрагентами, які знаходяться в національних та міжнародних санкційних списках; також якщо на підприємстві застосовувалась валюта агресора, то треба перевіряти чи не був її обіг після початку повномасштабного вторгнення, тому що дані операції наразі заборонені НБУ.

У випадку ідентифікації відносин з фізичними чи юридичними особами, які підпадають під санкції, кожна фірма та її клієнти повинні заморозити активи цих осіб та припинити надання будь-яких послуг зазначеним юридичним і фізичним особам [1].

Якщо ж аудитор помітив будь-яку співпрацю з підсанкційними особами то він зобов'язаний негайно повідомити про це Державну службу фінансового моніторингу.

Згідно з МСА 500 «Аудиторські докази» [2], формулювання висновків, ґрунтуються на отриманих аудиторських доказах, тому аудиторі треба змінити свій підхід до отримання аудиторських доказів, оскільки в даних умовах він може зіткнутися з їх недостатністю та, власне, недоступністю. Наприклад, якщо підприємство, яке досліджує аудитор має активи, які знаходяться на тимчасово окупованій території то в нього немає можливості провести їх інвентаризацію, тому що інвентаризацію проводять у разі можливості безпечного та безперешкодного

доступу уповноважених осіб до активів, первинних документів і реєстрів бухгалтерського обліку, в яких відображені зобов'язання та власний капітал підприємств [3].

Один із принципів фінансової звітності є безперервність, тому аудиторі необхідно звернути особливу увагу на МСА 570 «Безперервність діяльності», через те, що в даних умовах існує велика ймовірність негативного впливу на неї.

Аудиторам слід уважно розглянути оцінку безперервності управлінським персоналом. Оцінка безперервності управлінським персоналом має включати, наприклад, наступне [1]:

- оновлення прогнозів і аналізу чутливості з урахуванням ідентифікованих факторів ризику та різних можливих результатів;

- перегляд прогнозованого дотримання контрактних умов (ковенантів) у різних сценаріях;

- зміни в планах управлінського персоналу щодо майбутніх дій;

- розширення розкриття інформації.

Згідно із Законом України № 996 «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» підприємства, що становлять суспільний інтерес (крім великих підприємств, які не є емітентами цінних паперів), публічні акціонерні товариства, суб'єкти природних монополій на загальнодержавному ринку та суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність у видобувних галузях, зобов'язані не пізніше ніж до 30 квітня року, що настає за звітним періодом, оприлюднювати річну фінансову звітність та річну консолідовану фінансову звітність разом з відповідними аудиторськими звітами [4].

Але, що робити, якщо наразі немає змоги провести обов'язковий аудит? У Законі України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» вказано, що фізичні особи, фізичні особи – підприємці, юридичні особи, крім тих, які наділені бюджетними повноваженнями згідно із законодавством, подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи [5].

Це означає, що, якщо у підприємства немає змоги наразі провести аудит, то він може це відкласти, але на строк не більший ніж три місяці після закінчення воєнного стану.

Що стосується штрафних санкцій то у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до фізичних осіб, фізичних осіб-підприємців, юридичних осіб не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності та/або документів [5].

Три місяці це доволі малий період для проведення аудиту, особливо великих компаній та враховуючи, що аудит необхідно провести за доволі довгий період часу, тому рекомендується не відкладати цю процедуру на останній момент.

Також у Законі України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» сказано, що, особи, які не мають фізичної можливості протягом вказаного строку подати звітність чи документи у зв'язку з безпосередніми наслідками їх участі у бойових діях, звільняються від адміністративної та/або кримінальної відповідальності та подають звітність чи документи протягом одного місяця з дня закінчення наслідків, які унеможлилювали їх подання [5].

Отже, в умовах воєнного стану, проводячи аудит, аудиторію необхідно бути вкрай уважним до низки факторів із якими раніше аудиторська діяльність не стикалася та застосовувати своє професійне судження до тих чи інших ситуацій. Також, у даних умовах, відповідно до наявних законодавчих поправок, аудит може і не застосовуватись до певних підприємств, а бути перенесеним на інший законодавчо-визначений термін. Проте, навіть не зважаючи на такі складні часи, аудиторська діяльність в Україні функціонує, розвивається та адаптується до сучасних викликів, тим самим підтримуючи національну економіку та наближаючи нашу Перемогу.

Список використаних інформаційних джерел

1. Інформаційний лист ради аудиторської палати щодо впливу військової агресії РФ на фінансову звітність та аудиторські звіти.
URL: <https://www.apu.com.ua/wp-content/uploads/2022/03/%D0%86%D0%9D%D0%A4%D0%9E%D0%A0%D0%9C%D0%90%D0%A6%D0%86%D0%99%D0%9D%D0%98%D0%99-%D0%9B%D0%98%>

D0%A1%D0%A2-%D0%90%D0%9F%D0%A3.pdf (дата звернення 26.04.2023).

2. Міжнародні стандарти аудиту 500 «Аудиторські докази» від 14.12.2009 р. URL: [https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201\(1\).pdf](https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%90%202016-2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0%201(1).pdf) (дата звернення 26.04.2023).
3. Порядок подання фінансової звітності : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2000 № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#Text> (дата звернення 26.04.2023).
4. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення 26.04.2023).
5. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 29.12.2022 р. № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (дата звернення 26.04.2023).

СЕКЦІЯ 5. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

UTILIZING BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN ACCOUNTING AND AUDITING

Dmytro Zherlitsyn,

*Dr. Sci. (habil.) in Economics, Researcher
University of National and World Economy,
Institute of Entrepreneurship*

Blockchain technology is a decentralized, distributed ledger system that allows multiple parties to have a single, shared version of the truth. It enables secure and transparent transactions, with each transaction being cryptographically linked to the one before it, forming a chain. This design makes it difficult to alter any single transaction without affecting the entire chain, providing a high level of security and data integrity. Blockchain technology was first introduced by «Satoshi Nakamoto» in 2008 in the context of the digital currency Bitcoin (Nakamoto, 2008). Since then, it has been widely explored and adopted for various applications beyond the world of economic and finance.

The advent of blockchain technology has also brought about a new paradigm shift in accounting and audit. The blockchain offers a myriad of applications that can improve efficiency, accuracy, and security in accounting practices. This paper will explore the key blockchain applications in accounting and discuss the potential benefits and challenges associated with implementing this innovative technology as a results of theory and practice analysis (Dai & Vasarhelyi, 2017, Kokina & Mancha, 2018, Tschorsch & Scheuermann, 2016).

One of the primary blockchain applications in accounting is the automation of transaction recording. By providing a shared, decentralized ledger, blockchain enables real-time updates to financial records, reducing the need for manual accounting and minimizing the risk of human errors. The automation of transaction recording not only saves time and resources but also ensures a higher level of accuracy in maintaining financial records. Blockchain technology allows for instant account reconciliations and streamlined intercom-

pany transactions by creating a single, shared version of the truth. With a transparent and unified ledger, discrepancies between different sets of related records can be eliminated, making financial reporting more efficient and accurate.

Blockchain's immutability and transparency can help improve the accuracy and reliability of financial reporting by providing a clear audit trail for each transaction. This can also help reduce the risk of fraud, as the tamper-proof nature of blockchain makes it difficult to manipulate financial records. Improved financial reporting ultimately leads to better decision-making and increased trust among stakeholders. The tamper-proof and immutable nature of blockchain records ensures data integrity, making it easier for auditors to detect and prevent fraudulent activities. The clear audit trail provided by blockchain technology can help auditors identify anomalies and inconsistencies in financial records, thereby improving the effectiveness of fraud detection efforts. The real-time data availability and immutable record of transactions provided by blockchain enable auditors and other controllers to monitor financial records continuously, identifying and addressing discrepancies, fraud, and compliance issues more efficiently.

Blockchain technology can simplify the process of regulatory compliance by providing a secure, transparent, and easily accessible record of financial transactions. This can also aid the auditing process, as auditors can access the records on the blockchain to verify transactions and balances, thereby reducing the time and effort required for manual verification. The transparency and immutability of blockchain technology can help improve trust in the audit process and its results. With a clear and unchangeable record of transactions, stakeholders can have greater confidence in the accuracy and reliability of financial statements and audit findings.

Blockchain can be used to tokenize various types of assets and liabilities, such as real estate, inventory, and debt. Tokenization enables easier tracking and management of these items, improving the efficiency of accounting processes and providing a more accurate representation of an organization's financial position. Smart contracts can be integrated with blockchain-based accounting systems to automate various accounting tasks, such as invoicing, payroll processing, and tax calculations. The automation of these tasks reduces manual efforts, streamlines the accounting process, and minimizes the risk of errors. Blockchain technology can leverage smart contracts to automatically verify transactions and balances,

further enhancing the efficiency of the auditing process. Smart contracts can be programmed to execute specific conditions, ensuring compliance with accounting standards and regulations, and reducing the likelihood of errors and misstatements in financial records.

The cryptographic security features of blockchain technology can help protect sensitive financial data from unauthorized access, ensuring the privacy and security of accounting records. By implementing blockchain-based solutions, organizations can safeguard their financial data against cyber threats and data breaches.

Blockchain can facilitate faster and more cost-effective cross-border transactions by bypassing traditional intermediaries, such as banks. It can also simplify foreign currency management by providing real-time exchange rate data and enabling seamless conversions, leading to more efficient financial operations.

In conclusion, blockchain technology holds great potential to revolutionize accounting and auditing practices by enhancing security, transparency, and efficiency. It offers numerous applications, such as real-time transaction recording, streamlined reconciliation, continuous auditing, and improved fraud detection, all of which can significantly transform the way financial professionals work. However, it is essential to anticipate and address the challenges that may arise in the widespread adoption of blockchain technology. These challenges include integration with existing systems, data privacy and confidentiality concerns, the development of suitable legal and regulatory frameworks, and scalability issues. By proactively addressing these challenges, the industry can ensure a smooth transition to blockchain-based solutions. Embracing innovation is vital for creating a more secure and efficient future in the accounting and auditing fields. Blockchain technology offers a unique opportunity to fundamentally transform these fields, and its adoption will likely lead to significant improvements in the way financial professionals manage and verify financial data. As the technology continues to mature, the benefits of blockchain integration will become increasingly apparent, making it an essential tool for modern accounting and auditing practices.

References

1. Dai J. & Vasarhelyi M. A. (2017). Towards blockchain-based accounting and assurance. *Journal of Information Systems*, 31(3), 5–21. <https://doi.org/10.2308/isys-51804>.

2. Kokina J. & Mancha R. (2018). Blockchain: Emergent industry adoption and implications for accounting. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 15(1), 91–100. <https://doi.org/10.2308/jeta-51911>.
3. Nakamoto S. (2008). Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System. <https://bitcoin.org/bitcoin.pdf>
4. Tschorsch F. & Scheuermann B. (2016). Bitcoin and Beyond: A Technical Survey on Decentralized Digital Currencies. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 18(3), 2084–2123. <https://doi.org/10.1109/COMST.2016.2535718>.

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

К. О. Коваленко,
*освітня програма «Економічна кібернетика»,
гр. ЕЕК м-21;
М. Є. Рогоза,*
*д-р екон. наук, професор – науковий керівник
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Управління діяльністю підприємства являє собою складний процес планування, організації, керівництва та контролю за всіма аспектами діяльності підприємства з метою досягнення поставлених цілей.

Управління діяльністю підприємства охоплює широкий спектр функцій і завдань та має на меті досягнення ефективності та успішності підприємства в умовах конкурентного ринкового середовища. Для цього важливо враховувати різні аспекти, такі як фінансове управління, виробничий процес, маркетинг та реклама, кадрове управління, логістика та інші [2]. Існує кілька методів управління діяльністю економічного об'єкта, які застосовуються в бізнесі [1]:

1) класичний менеджмент – традиційний підхід до управління, що базується на принципах планування, організації, координування, контролю та керівництва. Керівники встановлюють чіткі структури та ієрархію, розподіляють ролі та обов'язки між співробітниками та забезпечують виконання поставлених цілей;

2) системний підхід – цей підхід базується на розумінні організації як взаємозв'язаної системи, де кожна частина впливає на роботу всієї системи. Управління в цьому підході спрямоване на оптимізацію роботи системи в цілому, а не лише окремих елементів;

3) ситуаційне управління – такий підхід передбачає адаптацію управлінських стратегій до конкретних ситуацій. Керівники аналізують ситуацію, визначають її особливості та вибирають найефективніші методи та рішення для досягнення поставлених цілей;

4) економічне управління базується на застосуванні економічних принципів та інструментів для управління діяльністю економічного об'єкта. Цей метод включає в себе фінансовий аналіз, планування бюджету, контроль витрат, розрахунок ефективності та інші економічні інструменти;

5) стратегічне управління передбачає розробку та реалізацію довгострокової стратегії для досягнення поставлених цілей. Він включає аналіз зовнішнього середовища, внутрішніх ресурсів та конкурентних переваг, формулювання стратегічних цілей та завдань, розробку планів дій та контроль за їх виконанням.

У наукових дослідженнях наводять ряд інших методів, такі як інноваційне управління, командний підхід та адаптивне управління. Вище названі методи управління можуть бути застосовані окремо або в комбінації, залежно від потреб та особливостей конкретного економічного об'єкта. Вибір конкретного методу управління залежить від ряду факторів, таких як тип діяльності, розмір і склад організації, цілі і стратегії розвитку, культура підприємства та інші. Крім того, може бути ефективною комбінація різних методів, щоб забезпечити комплексний підхід до управління [3].

Важливо пам'ятати, що управління діяльністю економічного об'єкта є процесом постійного вдосконалення і адаптації до змін. Керівники повинні бути готові до використання різних методів управління залежно від поточних потреб та викликів, з якими стикається організація [1, 2]. Окрім цього, важливо враховувати контекст управління в конкретній країні чи регіоні. Кожна країна може мати свої особливості щодо методів управління та регулювання діяльності економічних об'єктів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Височина М. В. Аналіз методів оцінювання ефективності управління діяльністю підприємства. Проблеми матеріальної культури. Економічні науки. 2009. № 161. С. 86–89.
2. Боровик М. В., Писаревський І. М., Волкова М. В. Методичні аспекти оцінки ефективності управління діяльністю вітчизняних

підприємств та організацій в умовах невизначеності та ризику. *Інфраструктура ринку*. 2022. Вип. 67. С. 98–103. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2022/67_2022/20.pdf.

3. Фоміченко І. П., Баштовий В. П., Кожурін Д. О., Пахомова О. В. (2022). Сучасні аспекти та методи управління інноваційною діяльністю на вітчизняних підприємствах. *Економічний вісник донбасу*, (1 (67)), 103–109. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1\(67\)-103-109](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2022-1(67)-103-109).

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ

Ж. А. Кононенко,

канд. екон. наук, доцент

Полтавський університет економіки і торгівлі

У відповідь на глобальні виклики та зміни в сучасному світі, інноваційні інформаційні технології набули значної ваги в розвитку економіки. Як результат застосування інформаційних технологій у різних галузях дозволило знизити витрати та підвищити ефективність виробництва. Однак, для максимального використання потенціалу інформаційних технологій необхідний належно сформований та продуманий економічний аналіз.

Однією з перспективних галузей застосування інформаційних технологій є фінансовий аналіз. Нові методики та інструменти аналізу даних дозволяють швидко та точно оцінювати фінансову стійкість підприємств. Використання інформаційних технологій у фінансовому аналізі дозволяє проводити більш точні інвестиційні оцінки, прогнозувати ризики та визначати стратегії розвитку підприємства.

Ще однією перспективною галуззю є аналіз маркетингової діяльності. Застосування інформаційних технологій у маркетинговому аналізі дозволяє більш точно визначати потреби та бажання споживачів, а також прогнозувати ринкові тенденції. За допомогою інформаційних технологій можна проводити більш точне сегментування та визначення ефективних маркетингових стратегій.

Використання бізнес-аналітики та системи управління дозволяє підприємствам проводити продуктивну діяльність та знижувати витрати. Наприклад, системи електронного документообігу дозволяють зменшити витрати на папір та друк, а також збільшити швидкість обробки документів. Аналітичні системи

можуть швидко та точно збирати та аналізувати інформацію про роботу підприємства, що дає можливість приймати рішення на основі фактичних даних.

У такий спосіб інноваційні інформаційні технології мають значний вплив на економіку та потребують належного економічного аналізу. Інформаційні технології дозволяють знизити витрати, підвищити ефективність та покращити управління підприємствами.

Однак для проведення ефективного економічного аналізу інформаційних технологій необхідно мати достатній рівень знань та компетентності в галузі інформаційних технологій. Крім того, економічний аналіз інформаційних технологій потребує вміння проводити оцінку вартості та ефективності їх застосування, а також виявляти ризики та виклики, пов'язані з їх впровадженням.

Також, для успішного застосування інформаційних технологій в економіці, необхідно враховувати не лише технічні аспекти, а й організаційні, правові та соціальні вимоги та фактори. Наприклад, при впровадженні нових інформаційних технологій на підприємствах необхідно забезпечити не тільки технічні аспекти, а й потребу відповідної підготовки персоналу, зміни організаційної структури та правові аспекти, пов'язані з обробкою та збереженням даних.

У підсумку, інноваційні інформаційні технології мають значний вплив на економіку та суспільство в цілому, тому економічний аналіз з їх впровадженням та застосуванням є перспективою для успішного розвитку підприємств та економіки в цілому. Врахування організаційних, правових та соціальних факторів, а також висока компетентність у галузі інформаційних технологій, дозволяє розробляти ефективні стратегії розвитку та успішно досліджувати й аналізувати нову інформацію.

Список використаних інформаційних джерел

1. Бугін Дж., Хазан Е., Рамасвами М. Що потрібно, щоб аналітика даних працювала. McKinsey Quarterly, 2016. URL: <https://www.mckinsey.com/business-functions/mckinsey-analytics/our-insights/what-it-takes-to-make-data-analytics-work>.
2. Гуріна В. А., Нікітіна Н. М. Економічний аналіз управління інноваційною діяльністю в контексті цифрової трансформації. Міжнародний журнал економіки та ділового адміністрування, 2020. URL: <https://doi.org/10.35808/ijeba/1521>.

3. Тихомиров В. П. Роль інформаційно-комунікаційних технологій у розвитку інноваційного підприємництва в цифровій економіці. *Journal of Entrepreneurship Education*, 2021. URL: <https://doi.org/10.1177/1528-2651-24.2.1>.
4. Холматов С. З., Холікназарова Н. З. Вплив цифрової трансформації на економічне зростання: дані з Узбекистану. *Журнал критичних оглядів*, 2021. URL: <https://doi.org/10.31838/jcr.08.07.54>.
5. Brinolfsson E. & McAfee A. (2016). *The second machine age: work, progress, and prosperity in a time of brilliant technologies*. WW Norton & Company. URL: <https://www.amazon.com/Second-Machine-Age-Prosperity-Technologies/dp/0393350649>.

АВТОМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ ПРОЦЕСІВ – КРИТЕРІЇ ВИБОРУ ПРОГРАМНОГО ПРОДУКТУ

***К. І. Кузьмінська,**
канд. екон. наук, доцент кафедри обліку
контролю, аналізу та оподаткування
Львівський торговельно-економічний університет*

Автоматизація бізнес-процесів підприємства є основною умовою своєчасного забезпечення обліковою інформацією власників, менеджерів, інвесторів та інших користувачів. Використання засобів автоматизації дозволяє вивільнити час для менеджерів різних рівнів, який вони можуть витратити на аналітичну та контрольну функції та дає можливість практично повністю вирішити проблему точності та оперативності інформації. Це значною мірою впливає на ефективність ведення бізнесу та спонукає управлінців щораз більше звертатись до автоматизації.

Основною умовою, від якої в переважній більшості випадків залежить вибір програми для автоматизації, виступає розмір підприємства (мале, середнє, велике, корпорація). Так. Програмні продукти, призначені для обліку на малих та середніх підприємствах, повинні відповідати основним функціональним обліковим вимогам, мати можливість проводити облікову, аналітичну, контролюючу роботу та враховувати специфічні характеристики підприємств (галузь діяльності, форму власності підприємства тощо).

До технічних характеристик програмного продукту слід віднести:

- швидкість виконання поставлених завдань;
- можливість редагування бухгалтерських форм персоналом бухгалтерії залежно від змін на законодавчому рівні, від потреб управління підприємством;

- обмін даними з іншим програмним забезпеченням;
- обмін інформацією через мережу;
- надійний захист і збереження інформації;
- замінити програму (поновити версію) тощо.

Комерційних характеристики забезпечує фірма-виробник або фірма-постачальник (посередник):

- ціна програми;
- документація;
- супровід програмного забезпечення (навчання, консультації, після реалізаційний сервіс).

Вивчення програмних продуктів щодо автоматизації обліку дав змогу виокремити чотири їхні групи:

- міні-бухгалтерії – програми автоматизації стандартних бухгалтерських задач, які застосовуються в основному на малих підприємствах, де для ведення обліку достатньо одного, двох працівників («BAS Бухгалтерія», «Мастер Бухгалтерія» та інші);

- комплексні системи бухгалтерського обліку – це набір функціональних автоматизованих робочих місць, що працюють на централізовано збереженій базі даних у мережі, мають галузеву орієнтацію (торгівля, виробництво, бюджетна сфера) та призначені для середніх і великих підприємств;

- інтегровані системи й бухгалтерські комплекси, які формують інформацію, на базі якої можна одночасно вирішувати задачі як традиційного бухгалтерського, так і управлінського обліку та застосовуються на підприємствах малого і середнього бізнесу, де для ведення обліку достатньо від двох до десяти чоловік;

- корпоративні інформаційні системи, під якими розуміють автоматизовані системи управління великими підприємствами, що мають складну організаційно-виробничу структуру й дають можливість вирішувати завдання як фінансового, управлінського обліку, так і планування, контролю, аналізу, кадрів, автоматизованих системи управління технологічними процесами, мережових і телекомунікаційних комплексів передавання інформації, Internet-технології з метою забезпечення менеджерів підприємств комплексною й достатньою інформацією для прийняття рішень [1].

«BAS Бухгалтерія» є одним із найрозповсюдженіших інструментів для вирішення завдань, які стоять перед бухгалтерською

службою підприємства. Якщо бухгалтерська служба повністю відповідає за облік на підприємстві, включаючи, наприклад, виписку первинних документів, облік продажів тощо. Дане прикладне рішення також можна використовувати виключно для ведення бухгалтерського та податкового обліку, а завдання автоматизації інших служб, наприклад, відділу продажів, вирішувати спеціалізованими конфігураціями або іншими системами.

До складу функціональних модулів програми входять:

- модуль фінансової бухгалтерії, як інструмент ведення бухгалтерії дебіторів, кредиторів, обліку основних та фінансових засобів, касових і банківських операцій, податкового обліку й ведення фінансової звітності;

- модуль контролінгу, як інструмент управління непрямыми витратами, ведення реєстра матеріалів, обліку виробничих замовлень, розрахунку планової та фактичної собівартості продукції;

- модуль управління матеріальними потоками, як інструменту управління запасами, планування потреби в матеріалах та здійснення контролю рахунків;

- модуль управління продажами й розповсюдженням товарів, як інструмент управління асортиментами продукції, розрахунком цін;

- модуль управління персоналом, як інструмент ведення організаційного менеджменту, адміністрування персоналу, керування тимчасовими даними співробітників та набором персоналу [2].

Отже на ринку інформаційних продуктів України пропонується не один десяток програм для автоматизації обліку. Проте значної популярності набули лише деякі з них, зокрема: BAS Бухгалтерія, Інфо-Бухгалтер, Мастер-бухгалтерія та інші. Практично всі програми є платними, що пов'язане із додатковими витратами на їх обслуговування і забезпечення синхронізації із новаціями податкового законодавства.

Список використаних інформаційних джерел

1. Скрипник С., Франчук І., Шепель І. Особливості автоматизації обліку підприємств в сучасних умовах // Економіка та держава. 2020. № 10. С. 39–43.
2. Інформаційна система ITC. URL: <https://its.1c.ua/db/accuaa>.

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІКИ: ОБЛІКОВИЙ ДИСКУРС

Н. О. Лобода,
канд. екон. наук;
О. М. Чабанюк,
канд. екон. наук;
Є. Д. Зелінський,
бакалавр

Львівський національний університет імені І. Франка

Розвиток цифрової економіки в нашій державі та в усьому світі відбувається стрімкими темпами, поширюючи свій вплив абсолютно на всі сфери, у тому числі й бухгалтерський облік. Завдяки цифровізації з'явилися спеціальні стандарти для ведення бухгалтерського обліку. Також цифровізація сприяє появі нових можливостей для системи бухгалтерського обліку, де збиратимуться дані, що визначають стан внутрішніх соціально-економічних процесів компанії.

В умовах комп'ютеризації відбуваються суттєві зміни в системі бухгалтерського обліку, технології здійснення облікового процесу, складанні звітності, проведенні контролю та управлінні тощо.

Покращення технологій підвищило здатність бухгалтера ефективно інтерпретувати дані, затрачаючи менше часу на рутинну роботу з документами та зменшуючи кількість помилок. Це можливо досягнути за допомогою наступних елементів:

1) штучний інтелект та робототехніка автоматизують складні та повторювані завдання та процеси з надзвичайною точністю, зменшуючи експлуатаційні витрати та підвищуючи ефективність;

2) хмарні обчислення – це тип обчислень на базі Інтернету, який надає спільні комп'ютерні ресурси та дані для обробки комп'ютерів та інших пристроїв на вимогу [1].

Програмне забезпечення для бухгалтерського обліку – це комп'ютерний додаток, який допомагає підприємствам записувати та обробляти всі свої облікові операції одночасно. Розробляючи таку програму, розробник програмного забезпечення повинен завжди забезпечувати наявність у ньому декількох функціональних модулів, включаючи: кредиторську заборгова-

ність, дебіторську заборгованість, нарахування заробітної плати тощо [2].

Проведений аналіз публікацій з приводу цифровізації бухгалтерського обліку показав, що перспективи застосування у сфері бухгалтерського обліку й аудиту мають такі інформаційні технології, як: хмарні технології; технології програмних робіт та штучного інтелекту; технології блокчейн; технології роботи з великими масивами даних.

Цифрові технології значно спрощують процес бухгалтерського обліку і роблять його більш точним та ефективним. Деякі практичні аспекти застосування цифрових технологій у бухгалтерському обліку включають наступне:

- ✓ Електронний облік: Замість ведення бухгалтерських записів вручну, можна використовувати спеціальне програмне забезпечення для електронного обліку. Це дозволяє швидко і точно зберігати інформацію про транзакції, зменшуючи ризик помилок.

- ✓ Електронний банкінг: Цифрові технології дозволяють автоматизувати процес оплати рахунків та інших фінансових транзакцій через електронний банкінг. Це зменшує час, необхідний для здійснення платежів, та зменшує ризик помилок.

- ✓ Електронний документообіг: Використання електронного документообігу дозволяє зменшити час і зусилля, необхідні для обміну інформацією між підприємствами, а також зменшує кількість паперових документів, що зменшує витрати на зберігання і захист даних.

- ✓ Автоматизовані засоби звітності: Цифрові технології дозволяють автоматизувати процес складання звітів, таких як звіти про податки, баланси тощо. Це зменшує час, необхідний для складання звітів, та зменшує ризик помилок.

- ✓ Аналітика даних: Використання цифрових технологій для аналізу даних дозволяє знайти тенденції та нерегулярності у фінансових даних, що може допомогти в управлінні фінансами підприємства.

- ✓ Хмарні технології: Використання хмарних технологій дозволяє зберігати та обмінюватися даними в безпечному середовищі, що дозволяє зменшити витрати на обладнання та

програмне забезпечення, які зазвичай пов'язані з традиційними методами зберігання даних.

✓ Кібербезпека: Використання цифрових технологій в бухгалтерському обліку також збільшує ризик кібератак та крадіжки даних. Тому важливо забезпечити достатній рівень кібербезпеки, що включає в себе захист паролів, резервне копіювання даних та захист від вірусів та інших зловмисних програм.

Загалом, Україна активно розвиває галузь цифровізації бухгалтерського обліку та забезпечує підприємствам необхідні інструменти та сервіси для ефективної роботи в електронному форматі.

Підсумовуючи можна зазначити, що Україна активно розвиває галузь цифровізації бухгалтерського обліку. Державні та приватні організації займаються впровадженням та розробкою інноваційних технологій та сервісів для автоматизації бухгалтерського обліку та забезпечення безпеки електронного документообігу. Зокрема, в Україні вже існують системи електронного документообігу та впроваджується електронна підпис, що забезпечують безпеку та надійність обміну електронними документами. Також важливим елементом розвитку цифровізації є розробка стандартів та проведення навчань для фахівців у галузі. В цілому, розвиток цифровізації в бухгалтерському обліку в Україні є перспективним напрямом розвитку, що дозволить забезпечити більш ефективний та безпечний процес обліку в підприємствах та організаціях.

Отже, новий технологічний уклад спонукає до трансформацій у всіх сферах суспільно-економічного життя, зачіпаючи при цьому і бухгалтерський облік. Нові завдання у менеджменті суб'єктів бізнесу сприяють формуванню специфічних запитів, що потребують відповідного обліково-аналітичного забезпечення.

Список використаних інформаційних джерел

1. 5 ways technology is transforming accounting. Available at: <https://www.rogercpareview.com/blog/5-ways-technology-transforming-accounting>.
2. ІТ-процесінг у національній обліковій практиці / Н. О. Лобода, О. М. Чабанюк, Ю. І. Шевчук // Науково-практичний журнал «Економічні студії». – 2019. – Вип. 4 (26). – С. 97–100.

ВПЛИВ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РОЗВИТОК СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

М. О. Любимов,
*канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри бухгалтерського обліку і аудиту;*

В. Г. Штефан,
*аспірант
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Глобальний технологічний прогрес впливає на всі сфери життя людей. Бухгалтерський облік є штучною відкритою динамічною системою, що розвивається під впливом змін у зовнішньому середовищі. Важливо розуміти і прогнозувати напрями розвитку системи бухгалтерського обліку з метою вдосконалення освітніх програм і програм підвищення кваліфікації, актуалізації нормативно-правової бази, підвищення ефективності діяльності бухгалтерів.

Основними напрямками розвитку системи бухгалтерського обліку в контексті швидких технологічних змін є автоматизація та цифровізація процесів, збільшення точності та швидкості обробки даних, використання хмарних технологій та розширення функціональності програмного забезпечення.

Одним з головних трендів в сучасній бухгалтерії є перехід від традиційної ручної обробки документів до цифрової, що дозволяє збільшити швидкість та точність обробки даних, а також зменшити витрати на зберігання та обробку паперових документів. Зокрема, це можливо завдяки використанню електронного документообігу та електронного архівування.

Ще одним важливим явищем, що впливає на розвиток системи бухгалтерського обліку є використання хмарних технологій для забезпечення доступу до даних з будь-якого місця та на будь-якому пристрої. Це сприяє збільшенню мобільності та ефективності роботи бухгалтерів та фінансистів.

Слід також відзначити все більшу інтеграцію бухгалтерських систем з іншими системами управління компанією, такими як системи управління виробництвом, ресурсами, кадрами та інші. Сучасні системи бухгалтерського обліку стають все більш інтегрованими з іншими системами, наприклад, з системами управління відносинами з клієнтами (CRM) та системами управління виробництвом (ERP). Це дозволяє бухгалтерам отримувати

більш повну та точну інформацію для здійснення своїх функцій та завдань.

Важливим напрямом розвитку бухгалтерського обліку є використання аналітики даних та бізнес-інтелекту (BI). Аналізуючи великі об'єми даних, бухгалтери та фінансисти можуть отримати цінну інформацію щодо стану бізнесу та його перспектив. Бізнес-інтелектуальні інструменти дозволяють швидко та ефективно відстежувати показники діяльності компанії та приймати на їх основі вирішення.

Сучасні системи бухгалтерського обліку надають користувачам більш широкий спектр можливостей, таких як аналітика та прогнозування, візуалізація даних, автоматичне створення звітів та документів тощо. Це дозволяє бухгалтерам та фінансистам більш ефективно виконувати свої робочі завдання, а також забезпечує підтримку прийняття стратегічних рішень на основі аналізу даних.

Наступним важливим напрямом розвитку бухгалтерського обліку є розвиток мобільних додатків. Це дає змогу бухгалтерам та фінансистам працювати з даними з будь-якого місця та в будь-який час, що значно полегшує їхню роботу та забезпечує більшу мобільність.

Окрім того, важливим чинником, що впливає на розвиток бухгалтерського обліку є використання штучного інтелекту (AI) та машинного навчання (ML) для підвищення точності та швидкості обробки даних, а також для автоматизації повторюваних операцій. Наприклад, системи з ML можуть навчитись розпізнавати та автоматично класифікувати документи, що значно зменшує час на їх обробку та забезпечує високу точність.

Важливим аспектом в контексті зазначених змін є забезпечення інформаційної безпеки. У зв'язку зі зростанням кількості кібератак та крадіжок даних, системи бухгалтерського обліку повинні бути захищені від несанкціонованого доступу. Для цього використовуються різні методи, такі як шифрування даних, автентифікація користувачів, захист мережі та інші.

Сучасним трендом, який може бути впроваджений і в бухгалтерському обліку є використання блокчейн технологій для забезпечення безпеки та відстежування транзакцій. Блокчейн може забезпечити високу рівень безпеки та автентифікації, що особливо важливо для бухгалтерських систем, де точність та надійність даних є вирішальними факторами.

Усі зазначені технологічні рішення при правильній імплементації можуть значно підвищити ефективності та точності облікових процесів, полегшення роботи бухгалтерів та фінансистів, забезпечення безпеки даних та їхньої захищеності, а також підвищити мобільності та доступності облікових процесів.

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ ЇХ ФОРМУВАННЯ

І. Г. Миколенко,
д-р екон. наук, доцент
Полтавський державний аграрний університет

Фінансово-економічний аналіз зорієнтований на оцінювання фінансового стану, фінансових результатів та ефективності діяльності підприємства. Він дає змогу виявити напрямки й обмеження фінансового розвитку та реструктуризації фінансової політики. Аналіз фінансового стану базується на даних фінансової звітності. Економічний стан підприємства, в тому числі в розрізі доходів і витрат, визначають за допомогою системи показників, їх взаємозв'язку та динаміки.

Аналіз доходів спрямований на створення економічних умов, що забезпечують відшкодування постійних витрат підприємства, покриття змінних витрат, які залежать від обсягу реалізації продукції, повної і своєчасної оплати всіх видів податків, обов'язкових платежів та забезпечення отримання прибутку. Метою аналізу доходів є оцінка кінцевих результатів діяльності підприємства, вивчення основних причин, їх зміни у динаміці.

Для контролю і аналізу витрат разом з обліком їх по економічних елементах застосовується групування витрат на виробництво за статтями калькуляції, за якими і обчислюється собівартість продукції. Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами. Мета аналізу витрат діяльності підприємства полягає в інформаційному забезпеченні та всебічній оцінці досягнутих результатів, їхній оптимізації та обґрунтуванні управлінських рішень щодо подальшої раціоналізації.

Оцінка фінансових результатів починається з аналізу динаміки й структури доходів і витрат, що дає можливість одержати

найбільш загальне уявлення про фактори, які вплинули на їхнє формування. Необхідно проаналізувати динаміку показників прибутку підприємства. Аналіз проводиться методом порівняння фактичних даних за звітний період зі звітними даними за попередній період. Фактори, які впливають на формування доходів основної діяльності, можна поділити на внутрішні і зовнішні. Усі вони перебувають у взаємозв'язку, взаємозалежності та взаємозумовленості. Кожне явище можна розглядати як причину і як результат, кожен результативний показник залежить від чисельних і різноманітних чинників. Чим детальніше досліджується їх вплив на результативний показник, тим точнішими є результати аналізу й оцінки якості роботи підприємства. Звідси важливим методологічним питанням аналізу господарської діяльності є вивчення і вимірювання впливу чинників на величину досліджуваних економічних показників.

Кінцевою метою діяльності підприємства в ринкових умовах є отримання прибутку. Тому важливо під час стратегічного планування врахувати усі фактори й аспекти подальшого розвитку для повного і обґрунтованого визначення величини прибутку та забезпечення певного рівня фінансового результату. Водночас при стратегічному плануванні маємо низку особливостей, специфічних аспектів, які треба враховувати для фінансового забезпечення насамперед сталого розвитку підприємства. Прибуток синтезує в собі всі найважливіші сторони роботи підприємства.

Щоб прибуток підприємства зростав, необхідно приділити увагу наступним питанням: нарощувати обсяги виробництва і реалізації товарів і послуг; впроваджувати заходи щодо підвищення продуктивності праці своїх працівників; зменшувати витрати на виробництво (реалізацію) послуг (тобто її собівартість); з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є у його розпорядженні, у тому числі фінансові ресурси; грамотно будувати договірні відносини з клієнтами; вміти найбільш доцільно розміщати одержаний раніше прибуток з точки зору досягнення оптимального ефекту.

При розробці стратегії планування прибутку необхідно враховувати, що із макроекономічних чинників вплив на рівень прибутку підприємства та його конкурентні позиції мають: соціально-демографічні умови, характер державного регулювання економіки, кон'юнктура світового ринку відповідного виду

продукції, рівень платоспроможного попиту населення тощо. На мезорівні вплив на рівень прибутку підприємства мають наступні чинники: основні економічні, технічні характеристики та структура галузі, у якій функціонує підприємство, питома вага продукції галузі у народногосподарських та міжнародних показниках, стан внутрішнього конкурентного середовища у галузі, роль і місце підприємства у діяльності відповідної галузі. На мікрорівні у процесі стратегічного планування прибутку необхідно враховувати якість та ціну продукції (робіт, послуг), інноватизацію виробництва та підприємства в цілому, асортимент продукції та його відповідність вимогам ринку, кваліфікацію та рівень мотивації працівників, фінансово-економічний стан підприємства тощо.

Важливим етапом стратегії планування прибутку є зважена оцінка конкурентоспроможності як підприємства, так і його конкурентів. Велика увага при розробці стратегії планування прибутку сучасних підприємств приділяється показникам, що враховують величину прибутку.

Список використаних інформаційних джерел

1. Мец В. Економічний аналіз фінансових результатів і фінансового стану підприємства : навч. посіб. / В. Мец – Київ : Вища школа, 2011. – 278 с.
2. Фінансові результати великих та середніх підприємств до оподаткування за видами економічної діяльності. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 11.09.19).
3. Фецович Т. Р. Формування фінансових результатів підприємств / Т. Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. – № 36. – С. 405–410.

PROSPECTS OF APPLYING BLOCKCHAIN TECHNOLOGY IN PREPARING TAX REPORTS

Bohdan Pidubnyi,
Quadient Technologies Czech s.r.o.
Data Analyst

The use of blockchain technology in preparing tax reports is becoming increasingly relevant due to the development of digital technologies and the growth of electronic and online transactions. Blockchain technology can provide a higher level of data protection and confidentiality, which is particularly important in processing

financial information. In addition, blockchain technology can simplify and speed up the process of preparing tax reports, reduce the risk of errors, and provide more accurate representation of financial information. Specifically, blockchain can help automate the process of collecting, processing, and transmitting financial data, reducing the workload on employees and ensuring more efficient use of resources [1].

Furthermore, the use of blockchain technology can help combat tax fraud and reduce the number of tax evasions. This is because blockchain provides transparency and non-exaggeration of financial information, making it difficult to hide income and evade taxes [2].

Therefore, blockchain technology can have several promising applications in preparing tax reporting. We consider it appropriate to point out the practical significance of the following:

- implementation of «smart» contracts: blockchain technology allows for the creation of «smart» contracts that can automatically execute agreements when certain conditions are met. This can be useful in preparing tax reports as such contracts can provide accurate and honest accounting information;

- data security: blockchain technology allows for data to be stored in distributed databases, reducing the risk of loss or unauthorized access. This helps to ensure the security and confidentiality of data during the preparation of tax reporting;

- reduction in audit costs: blockchain can provide a reliable and detailed history of transactions, which can significantly reduce the amount of time and resources spent on auditing and verifying tax reports;

- tracking of tax payments: blockchain technology can help track the movement of funds and tax payments, which can improve the efficiency of tax reimbursement control and fraud prevention;

- openness and transparency: blockchain can provide openness and transparency in the process of preparing tax reporting, which can increase trust in tax management and reduce opportunities for corruption [1].

So, blockchain technology can be useful in preparing tax reporting, particularly in cases where high precision and reliability are required in the representation of financial information and data management. However, it should be noted that the application of blockchain technology may require certain technical knowledge and

resources, making its implementation more expensive and complex than other methods of tax reporting preparation. Additionally, for blockchain technology to become widely used in tax reporting, appropriate standards and rules need to be developed to ensure a consistent approach to data storage and transmission between different legal entities and government agencies.

List of information sources

1. PricewaterhouseCoopers. How blockchain technology could improve the tax system. 2016. URL: <https://www.pwc.co.uk/issues/futuretax/assets/documents/how-blockchain-could-improve-the-tax-system.pdf>.
2. Pascual Pedreño E., Gelashvili V. & Pascual Nebreda L. Blockchain and its application to accounting. *Intangible Capital*. 2021. №17(1). P. 1–16.

СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

ЦИФРОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

*Д. М. Верезомський,
аспірант;*

*В. С. Гриценко,
аспірант*

Полтавський університет економіки і торгівлі

Як зазначено в Рамковій програмі ЄС «Цифрова компетентність – це впевнене, критичне і відповідальне використання та взаємодія з цифровими технологіями для навчання, професійної діяльності (роботи) та участі у житті суспільства» [2].

Також наголошується, що ця програма Включає цифрову та інформаційну грамотність, комунікацію та співпрацю, створення цифрового контенту (зокрема програмування), кібербезпеку та вирішення проблем.

Основні знання, вміння, навички та ставлення, пов'язані з цифровою компетентністю: знання того, як цифрові технології можуть підтримувати спілкування, творчість та інновації. Обізнаність щодо їхніх можливостей, обмежень, впливів та ризиків; розуміння загальних принципів, механізмів та логіки цифрових технологій; знання базових функцій та використання різних пристроїв, програмного забезпечення та цифрових мереж; знання правових та етичних принципів, пов'язаних із використанням цифрових технологій.

Цифрова компетентність передбачає вміння використовувати цифрові технології для підтримки творчості, активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими людьми для досягнення особистих, соціальних або комерційних цілей.

Навички включають можливість використання, доступу, фільтрування, оцінки, створення, програмування та обміну цифровим змістом.

Важливими є вміння захищати інформацію, зміст, особисті дані, а також ефективно взаємодіяти з програмним забезпеченням, пристроями, штучним інтелектом або роботами.

Взаємодія з цифровими технологіями та змістом передбачає відкрите та перспективне ставлення до їхньої еволюції. Водночас це потребує критичного аналізу обґрунтованості, надійності та впливу інформації і даних, які доступні через цифрові засоби, а також етичного, безпечного та відповідального підходу до використання цих інструментів.

Дослідження показують, що причини проблем мають значні відмінності, які обумовлюються в залежності від змісту діяльності, віку, рівня володіння компетенціями, наявністю навичок і умінь, рівня відповідальності [1]. Для поліпшення поточної ситуації в економічній системі з'являються і впроваджуються різні програми, спрямовані на підвищення цифрової грамотності. У практичній парадигмі основними критеріями успішності апробації програм є емпіричне визначення основних параметрів, які сприяють збільшенню рівня цифрової грамотності та широке поширення і популяризація досліджень у цій галузі.

У теоретичній парадигмі основним напрямком можна назвати глибоке опрацювання і фундаментальну обґрунтованість функціоналу і структурної складової базового конструкту, що визначає цифрову грамотність, створення необхідних методичних розробок. При цьому, взаємодія конструкту з іншими факторами має бути багаторівневим, тому що грамотність в цифровому просторі нерозривно пов'язана із загальним рівнем вміння і знань. Застосування всіх доступних можливостей для самонавчання-підвищення рівня власної цифрової грамотності може відбуватися тільки разом з бажанням індивіда максимально зменшити свої ризики, які можуть виникнути в цифровому полі.

Міжнаціональний характер глобальної мережі передбачає актуалізацію цифрових компетенцій в різних сферах людської діяльності. Аналіз наукової літератури в галузі цифрових дозволяє визначити чотири основні сфери, які дають можливість максимального прояв можливостей і ризиків цифрового простору [3]: область комунікації (створення, подальший розвиток, ідентифікація, підтримка взаємодії, самоактуалізація, репутація); інформаційна область (поява, пошук, вибір, оціночні дії); технічна область (володіння необхідною технікою, безпека в технічному плані); споживча область (використання глобальної мережі для споживчих завдань).

У цифровому просторі широко представлені наступні компетенції: комунікаційна (знання, відповідальність, вміння та мотивація, які потрібні для комунікації в цифровому просторі); інформаційна (знання, відповідальність, вміння і мотивація, що знаходяться в області пошуку, визначення, оцінки, переробки цифрових даних, критичного розуміння отриманої інформації); споживча (знання, відповідальність, вміння і мотивація, що дозволяють ефективно вирішувати повсякденні питання); технічна (знання, відповідальність, вміння і мотивація, що дають можливість ефективно і безпечно працювати в цифровому просторі) [4].

Отже, професійний успіх сьогодні прямо пов'язаний з умінням використовувати можливості цифрового простору, але ризик «потонути» в зайвій, неперевереній, а часто і помилковій інформації вимагає розвитку цифрової грамотності, формування цифрових компетенцій.

Таким чином, розуміння глибокої важливості цифрових можливостей у розвитку професійного успіху вимагає нових підходів в організації і вузівської, і додаткової професійної освіти. Зарубіжний і вітчизняний досвід безперервної освіти дозволяє до пріоритетних напрямків професійного успіху віднести будовування індивідуальних освітніх траєкторій з акцентом на самонавчання, а значить, на активне використання цифрового освітнього простору.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ключові компетентності для навчання протягом життя. *Онлайн-модуль*. URL: <http://dlse.multycourse.com.ua/ua/page/15/53> (дата звернення: 12.03.2023).
2. Ключові компетентності за переліком Європейського Союзу. Офіційний сайт Ради Європи. URL: http://www.coe.int/t/r/Parliamentary_Assembly/ (дата звернення: 17.04.2023).
3. Розвиток інформаційно-цифрової компетентності педагогічних працівників в умовах післядипломної освіти : колективна монографія / за заг. ред. Л. Г. Петрової. Суми. 2021. – 300 с.
4. Січкаренко К. Поняття цифрових компетенцій та їх комунікаційна роль у сучасному суспільстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2018/54.pdf (дата звернення: 15.04.2023).

ПІДГОТОВКА КАДРІВ ДЛЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОБЛЕМИ ПРАЦІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ІННОВАЦІЙ

В. Л. Вороніна,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
менеджменту ім. І. А. Маркіної
Полтавський державний аграрний університет;*
З. Б. Воронін,
*освітня програма «Облік і оподаткування»,
освітня програма «Фінанси,
банківська справа і страхування»,
гр. ОО,ФБС-1
Полтавський фаховий кооперативний коледж*

Виходячи і сьогоденної політичної ситуації перед нашою державою стоїть питання глобальної конкурентоспроможності та національної безпеки, і не малу роль у вирішенні цього питання грає розвиток цифрової економіки в країні.

Спираючись на наявні результати досліджень у цій галузі, можна запропонувати таке визначення предметної галузі цифрової економіки: цифрова економіка – це системна сукупність економічних відносин щодо виробництва, розподілу, обміну та споживання товарів та послуг техноцифрової форми існування. Отже, розвиток цифрової економіки визначається, насамперед, не тільки революційними технологічними змінами, а й закономірностями еволюції нової економіки загалом, орієнтує сучасний менеджмент на врахування нових принципів управління та правил ведення бізнесу, сприяє зростанню продуктивності праці та якості продукції, нівелює негативні фази економічного циклу, знижує інфляцію та безробіття, та в цілому забезпечує стале зростання економіки в умовах глобалізації [1].

Цифрові технології стрімко входять у наше життя, значно впливаючи на формування нових секторів економіки та пред'являючи нові вимоги до структури компетенцій співробітників, які будуть потрібні в умовах нового технологічного укладу. Дослідники висловлюють часом суперечливі думки щодо того, як цифрова трансформація вплине на зайнятість населення у майбутньому та які саме компетенції працівників будуть затребувані.

Безперечно, головною особливістю цифрової економіки є знання. Щоб зайняти гідне місце в цифровізації, Україні необхідно здійснити революційні зміни в науці та освіті. Ці зміни

стосуються насамперед управлінського персоналу. У зв'язку з цим освіта є найважливішим джерелом формування нової управлінської еліти, здатної конкурувати у глобальній та цифровій економіках. Саме людина з її знаннями, вміннями та навичками є головним ресурсом цифрової економіки.

У зв'язку зі зміною завдань, які доведеться вирішувати майбутнім менеджерам, з'являться такі нові інноваційні професії в галузі менеджменту, як тайм-брокер, екоаудитор, трендовий форсайтер, модератор співтовариств користувачів, менеджер з крос-культурної комунікації, персональний бренд-менеджер, координатор програм розвитку співтовариств ін.

Управлінський персонал в умовах змінних концепцій, стратегії, бізнес-моделі розвитку компанії повинен також володіти знаннями та навичками перетворення організаційної структури та побудови ефективної системи мотивації та стимулювання співробітників. Прогнозується, що в цифровій економіці промислові компанії все далі уникатимуть ієрархічної архітектури моделей, що базуються на мережевій взаємодії та співпраці. Вони функціонуватимуть на основі розподілених команд, віддалених співробітників та динамічних за складом колективів з безперервним обміном даними та знаннями про речі чи завдання, над якими ведеться робота [2].

Ще більші можливості з погляду реалізації знань та професійних навичок у перспективі представлятиме економіка на вимогу: вона вноситиме запити компанії, пов'язані з необхідністю виконання конкретних видів робіт чи проектів у віртуальному хмару. В ній здійснюватиметься підбір фахівців і менеджерів, які знаходяться у будь-якій країні світу і мають необхідні компетенції. У свою чергу для людей, що перебуватимуть у віртуальній хмарі, будуть забезпечені такі особисті цінності, як свобода, відсутність стресів, високий рівень задоволеності роботою [3].

Необхідно відзначити, що розподіл інформації відбувається на підставі внутрішніх цінностей кожного співробітника. Саме внутрішні уявлення дозволяють нам розвивати різноманітні сфери діяльності. Отже, другою важливою компетенцією є здатність розставляти пріоритети у власному розвитку та розуміти структуру власних знань та навичок.

Вміння створювати нові ринки є також важливою компетенцією в умовах цифровізації економіки. Сьогодні виділяється

таке поняття, як «інтелектуальне лідерство». Ця компетенція визначає здатність до передбачення розвитку ситуації та позначення найбільш перспективних передбачуваних дій [3].

У даний час розвиток інноваційних технологій відбувається стрімко, щодня з'являються нові і нові мобільні додатки, що забезпечують задоволення людських потреб. У зв'язку з цим, навик передбачення та формування нових ринків є важливою компетенцією в умовах цифровізації економіки. Ця навичка займає одне з провідних положень у контексті стратегічного розвитку.

Одним із можливих напрямів є формування електронних курсів на базі університетів під потреби конкретних компаній та подальша підготовка співробітників на базі корпоративних університетів чи навчальних центрів компаній. Фактично така технологія має на увазі злиття двох наявних в даний час систем воедино.

Сучасні студенти практично всі використовують інструментами інформаційно-комунікаційних технологій для особистого, внутрішньогрупового та міжгрупового спілкування: створюють свої спільноти у соціальних мережах, активно використовують месенджери та технології миттєвих комунікацій у режимі реального часу (WhatsApp, Telegram та ін.).

Сьогодні міжнародні експерти відносять Україну до групи країн з достатнім розвитком цифрової економіки. Однак у порівнянні з країнами-лідерами в цій галузі ми відстаємо на п'ять-вісім років. І зволікати не можна, оскільки є серйозна небезпека відстати назавжди. Тому сьогодні наша країна має зробити все, щоб залишитися провідною технологічною державою, не втратити свої переваги під час нової науково-технічної революції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Огляд цифрової трансформації економіки України. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/ohlyad-tsyfrovoyi-transformatsiyi-ekonomiky-ukrayiny>.
2. Дудко В. Цифровий ленд-ліз. Ключові пункти плану цифрової трансформації України від Мінцифри. URL: <https://forbes.ua/news/tsifroviy-lend-liz-klyuchovi-punkti-planu-tsifrovoi-transformatsii-ukraini-vid-mintsifri-04072022-6974>.
3. Національна програма із цифровізації України передбачає \$ 100 мільйонів інвестицій. URL: https://biz.censor.net/news/3352112/natsionalna_programa_iz_tsyfrovizatsiyi_ukrayiny_peredbachaye_100_milyoniv_investitsiyi.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

Т. А. Костишина,

д-р екон наук, професор, завідувач кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії;

А. І. Костишина,

асистент кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії;

Г. В. Смірнова,

аспірантка кафедри управління персоналом, економіки праці та економічної теорії

Полтавський університет економіки і торгівлі

Інноваційний шлях розвитку за своїм змістом має бути модернізаційним проектом як економіки, так і суспільства в цілому, згідно з яким країни з перехідною економікою і перехідним суспільством, до яких належить і Україна, здійснять такі зміни, в результаті яких економіку остаточно можна буде вважати ринковою, а суспільство таким, що функціонує за цивілізаційними нормами і правилами, тобто є сучасним [1, с. 38].

Для успішної модернізації економіки і досягнення успіху в розвитку країни необхідно мати запас знань у сферах, які є двигуном зростання, з одного боку, і національних особливостей, з іншого. Що стосується вибору і очікування успіху, то «відповідь змінюється у залежності від того, чи веде реалізація наявних порівняльних переваг до переміщення економічних ресурсів у ті сфери діяльності, які сприяють довгостроковому зростанню (розширенню, різноманіттю продукції, покращенню якості виробів тощо), чи обертається відтоком ресурсів з цих сфер. Як правило, економічне зростання простежується там, де використання можливостей світових ринків співпадає з власною інвестиційною стратегією, яка мобілізує активність внутрішніх підприємців» [2, с. 80–82].

Проект модернізації економіки має спиратися не на ліквідацію попереднього інституційного середовища, а на його поступову модернізацію. І це дозволить економити на інституційному будівництві.

Інновації є однією з найважливіших основ для створення конкурентних переваг підприємства. Ці конкурентні переваги значною мірою визначаються ступенем новизни інновацій:

– абсолютна новизна (аналоги нововведенню, що пропонуються, відсутні, абсолютна новизна фіксується дуже рідко, разом з тим, явище абсолютної новизни не є унікальним);

– відносна новизна (визначається відносно обраної ознаки чи групи ознак. У свою чергу, відносна новизна може бути частковою (новими є окремі елементи) або умовною (нове сполучення відомих елементів));

– інколи в аспекті цінової конкуренції використовується поняття – вартісна новизна (затрати на науково-дослідні роботи, освоєння та використання, віднесені до обсягу корисної праці нижчі, ніж у тієї, яка замінюється) і «доцільна» новизна (кращі виробничі або споживчі якості виробу) [3, с. 107–109].

Інноваційний тип економічного розвитку дедалі більше стає фундаментом, який визначає економічну міць країни та її перспективи на світовому ринку. Інноваційна модель розвитку як ключовий чинник забезпечення конкурентоспроможності національної економіки включає комплекс специфічних завдань:

– знайти гідне місце в процесах глобалізації і регіональної інтеграції;

– забезпечити випереджальний економічний і соціальний розвиток, прискорене економічне зростання, створення нових робочих місць, підвищення якості життя, подолати або суттєво зменшити розрив, який нині існує між Україною та основними партнерами в європейському регіоні;

– забезпечити гуманітарний розвиток країни через надання кожному громадянину можливості повною мірою реалізувати свій потенціал на благо суспільства, встановлення прямого зв'язку між показниками економічного розвитку та рівнем добробуту громадян України.

Список використаних інформаційних джерел

1. Утвердження інноваційної моделі розвитку економіки України : матер. наук.-практ. конфер. – Київ : НТУУ «КПІ», 2013. – 434 с.
2. Соціальна відповідальність : навч. посіб. / А. М. Колот, О. А. Грішнова, О. О. Герасименко та ін. – Львів : КНЕУ, 2015. – 519 с.
3. Гончарук О. А. Структурні зрушення в економіці України і їх оцінка : монографія / О. А. Гончарук. – Дніпропетровськ : Монолит, 2016. – 252 с.

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

В. М. Савченко,

*канд. екон. наук, професор,
професор кафедри економіки та фінансів;*

Л. В. Кононенко,

*канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри економіки та фінансів*

Херсонський державний аграрно-економічний університет

Формування Суспільства 5.0 обумовлює необхідність перегляду відносин між технологіями і суспільством, між людьми та суспільством, що виникають в наслідок використання технологій [Society 5.0]. Цифрові технології щодня проникають в усі сфери життя, що обумовлює необхідність забезпечення суспільства висококваліфікованими спеціалістами відповідного рівня, які будуть спроможні не тільки працювати в умовах тотальної цифровізації, а і активно адаптуватися до постійних змін, які насамперед пов'язані із процесами цифровізації [1].

Сучасний фахівець змушений працювати в умовах перманентних ризиків (фінансові та кліматичні кризи, глобальна бідність, військові дії, епідемії, нестача продовольства та прісної води, стихійні лиха тощо). У Глобальних дослідженнях сприйняття ризиків (GRPS) (Звіт про глобальні ризики за 2021 рік) зазначається що до найбільш вірогідними ризиками у наступному десятиріччі будуть: інфекційні захворювання; поширення зброї масового ураження; екстремальні погодні умови; погіршення навколишнього середовища, яке пов'язане із діяльністю людей; концентрація цифрових потужностей; цифрова нерівність та помилки у роботі IT-інфраструктури, проблеми кібербезпеки. При цьому протягом найближчих двох років «найбільш неминучу загрозу, тобто ті події, які, найімовірніше, відбудуться ...мають кризи зайнятості та забезпеченості ресурсами, які необхідні для існування, широке розчарування молоді, цифрова нерівність, економічний застій, техногенна шкода навколишньому середовищу, ерозія згуртованості суспільства та зростання кількості і масштабів терористичних атак» [2]. Це обумовлює необхідність трансформації освітнього процесу – навчатися стає необхідним протягом всього життя, що обумовлює необхідність формування компетенцій, які дозволять забезпечити конкурентоспроможність на ринку праці.

Цифровізація призводить як до появи нових видів робіт, так і до зникнення традиційних. Це призводить до того, що навички, що необхідні для конкурентоздатності на ринку праці постійно змінюються. Перманентні інноваційні процеси торкаються майже усіх галузей, що змушує працівники постійно оновлювати свої знання і навички, а іноді і зовсім змінювати професію, що, у свою чергу, обумовлює перманентне, а іноді і фундаментальне перенавчання [4].

25 вересня 2015 року № 70/1 Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй було проголошено резолюцію Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 року, де у п. 4 зазначено забезпечення всеохоплюючої і справедливої якісної освіти та заохочення можливості навчання впродовж усього життя для всіх та у п. 8 – сприяння поступальному, всеохоплюючому та сталому економічному зростанню, повній і продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх [3]. У резолюції з метою досягнення п. 4 Цілей сталого розвитку визначено наступні напрями:

Вільний час і місце. Здобувачі повинні мати більше можливостей щодо навчання у різний час і у різних місцях. За допомогою інструментів цифрового навчання можуть бути створені можливості щодо дистанційного навчання. Доцільним є використання перевернутих класних кімнат (теоретична частина вивчається поза аудиторією, практична – в інтерактивному режимі, у тому числі і on-line).

Персоналізоване навчання. Здобувачі навчаються з використанням навчальних інструментів, що адаптовані до їх можливостей. Це означає, що після досягнення здобувачем певного рівня, який перевищує середній, перед здобувачем ставлять більш складні завдання. Здобувачам, які мають проблеми при опануванні предмету, можуть надаватись додаткові можливості, які дозволять досягти необхідного рівня. Застосування індивідуальних занять дозволить здобувачам отримати можливість підвищення рівня своїх знань і навичок.

Вільний вибір. Забезпечення певних компетенцій є можливим при варіативному виборі дисциплін. Крім того, здобувач повинен мати можливість обирати і програми та технічне забезпечення відповідно до власних уподобань (змішане навчання, перевернуті класи та BYOD (Bring Your Own Device)).

Навчальний процес на базі проектного підходу. Є доцільним спрямувати освітню діяльність відповідно до становлення економіки фрілансерів.

«Польовий досвід». Є доцільним переорієнтація навчального процесу на формування прикладних компетенцій та формування навичок.

Інтерпретація даних. При підготовці фахівців є доцільним формування компетенцій щодо інтерпретації результатів розрахунків, статистичної обробки інформації, тощо.

Трансформування форми остаточного контролю знань (результатів опанування дисципліни), що отримані здобувачем. Найбільш доцільним є перевірка під час практичного застосування знань та навичок (робота над проектами).

Участь здобувачів при формуванні змісту навчання. Є доцільним залучати здобувачів до формування навчальних програм. Бачення здобувачем змісту та тривалості навчальних курсів є передумовою оптимізації програми навчання.

Зростання ролі наставництва. Основною функцією викладача повинно стати формування траєкторії навчального процесу та забезпечення його ефективності.

Перехід до Суспільства 5.0 висуває нові вимоги щодо підготовки компетентного фахівця, тому однією з основних цілей сучасної вищої освіти є підготовка фахівців з сформованою цифровою компетентністю. Тобто, сучасний фахівець повинен володіти цифровими навичками та бути готовим до роботи в умовах подальшого розвитку цифрових технологій. Відповідно при формуванні цифрової компетентності є необхідним акцентувати увагу на таких складових:

- розробка чітких та загальноприйнятих критеріїв та рівнів сформованості цифрової компетентності;
- формування цифрової компетентності через діяльність;
- створення зручної та прийнятної системи моніторингу та тестування рівня цифрової компетентності [1].

Під час формування компетентностей у здобувачів викладачам є доцільним враховувати сучасні тенденції та запити, пропонувати цікаві та релевантні завдання (які допоможуть повною мірою розкрити їх творчий потенціал). Майбутнє суспільства безпосередньо пов'язано із сучасним навчальним процесом, його ефективністю.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кононенко Л. В., Оришак О. В., Селіщева С. В. (2022) Формування цифрової компетентності як основа трансформації вищої

- освіти в умовах глобалізаційних процесів. *Вісник науки та освіти*. № 1(1). С. 169–180. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/arhiv> (дата звернення 25.04.2023)
2. Трансформація соціально-економічних систем в умовах викликів глобального сталого розвитку: монографія / за заг. ред. Т. В. Орехової. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. – 448 с.
 3. Цілі сталого розвитку. URL: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/innovacijna-diyalnist-ta-transfer-tehnologij/analitichni-materiali/cili-stalogo-rozvitku> (дата звернення 25.04.2023).
 4. Fisk P. Education 4.0 ... the future of learning will be dramatically different, in school and throughout life. URL: <https://www.peterfisk.com/2017/01/future-education-young-everyone-taught-together/> (дата звернення 25.04.2023).
 5. Society 5.0. A people centric super – smart society Hitachi – U Tokyo Laboratory. Singapore: Springer, 2020. 177 p. URL: <https://doi.org/10.1007/978-981-15-2989-4> (дата звернення 25.04.2023).

ВИКОРИСТАННЯ МЕХАНІЗМІВ ГЕЙМІФІКАЦІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

О. В. Туманцова,
*викладач-методист циклової комісії
комерційних та фінансово-облікових дисциплін
Полтавський фаховий кооперативний коледж*

У сучасному розумінні процес навчання розглядається як інтерактивний процес між викладачем і здобувачем з метою залучення останніх до набуття певних знань, умінь, навичок і цінностей. Широке розповсюдження ігор і необхідність створення захоплюючих освітніх практик привели до концепції гейміфікації.

Гейміфікація – використання окремих елементів ігор у неігрових практиках. Навчальна гейміфікація – це використання правил гри для мотивації здобувачів освіти і досягнення реальних навчальних в під час вивчення навчальної дисципліни. Гейміфікація є одним із способів вплинути на здобувачів освіти. Справжня цінність гейміфікації полягає в тому, що принципи гри допомагають створити значущий досвід навчання. Гейміфікація використовує в освітній системі лише ігрові елементи, а не ігри.

Існує два види гейміфікації навчання. Першим з них є структурна гейміфікація (ігрові елементи застосовуються для пере-

міщення студента по навчальному контенту без будь-яких його змін). Другий метод – змістовна гейміфікація (ігрові елементи та ігрове мислення застосовуються для зміни навчального контенту, щоб подати його у вигляді відповідної гри).

Основна перевага гейміфікації є полягає в тому, що вона значно підвищує ефективність навчального процесу, концентруючи увагу на тому, що ще не зрозуміло чи невідомо в даній дисципліні, поступово надаючи нову інформацію та закріплюючи знання перед переходом до нових тем. На жаль, у впровадження гейміфікації в освіту є й негативні сторони, зокрема, збільшення часу, який здобувачі освіти проводять за комп'ютером, будь-які технічні збої можуть стати перешкодою при плануванні заняття; проблема забезпечення володіння комп'ютером викладачів і здобувачів освіти. Розглядаючи вплив ігрового методу на освіту, можна виділити наступні характеристики.

1. Швидкий зворотний зв'язок на відміну – здобувач освіти одразу бачить наслідки своїх дій і відповідно приймає наступне рішення щодо подальших кроків.

2. Чіткі правила досягнення цілей: умови отримання бажаного результату можуть бути динамічними і змінюватися відповідно до ситуації, при цьому процесі гри використовуються певні алгоритми, які обробляються комп'ютерною технікою, тому вони мають бути зрозумілими і постійними.

3. Сюжет гри – здобувачі освіти займаються діяльністю в рамках спільної мети, певної а сюжетна лінія створює захоплюючий ефект, який пронизує історію гри; складні завдання – досить складні, але вони, безумовно, розв'язні, порівняно з труднощами в житті, водночас час поділ глобального завдання на невеликі етапи допомагає створити успішну ситуацію, тим самим підвищуючи інтерес до навчання.

4. Поступова зміна та ускладнення цілей і завдань у міру набуття користувачами нових компетенцій і навичок, що проявляється у змінах рівнів (розширення і відкриття доступу до навчального контенту), заробітку балів (отримання числового показника важливості виконання роботи).

5. Умова – гра триває, доки гравець не стане експертом.

В якості елементів гейміфікації можна використовувати, такі поняття, зокрема:

✓ Очки – базові елементи гейміфікації. Бали є показником прогресу гейміфікації. Усі дії здобувачів освіти, які беруть участь у процесі онлайн-навчання, вимірюються в балах.

✓ Медалі («Бейджі») – додаткові нагороди за особливий успіх, визначені автором (розробником) онлайн-курсу. За швидке студента або якісне виконання роботи, а також за унікальне або якісне виконання дій здобувачі освіти можуть бути винагороджені.

✓ Квести – це ігрові місії, які потребують конкретного епізоду. Завдання створюють належну структуру для ознайомлення з процесом гри, орієнтуючи здобувачів освіти на сюжет гри. У тих онлайн-курсах, які містять багато невеликих завдань, що повторюються, є можливість створювати завдання з різних наборів завдань одного типу. Рівневі онлайн-курси, зазвичай, поділяються на тематичні розділи (теми, підтеми тощо). Їх можна представити у вигляді ігрових рівнів, поступово збільшуючи складність.

✓ «Бос» – заключна місія (велика або складна). Подібно до так званих «босів» у комп'ютерних іграх, освітні «боси» допомагають ігровому навчанню переходити з одного рівня на інший, визначають визначаючи завершення попереднього етапу навчання.

✓ Віртуальна валюта – це елемент гейміфікації, наприклад, задуманий як певний тип балів, які можна обміняти на різні можливості (переваги) особливо свободу від виконання певних (інших) завдань. При використанні валюти важливо, щоб не було можливості обійти основний процес онлайн-навчання.

Для досягнення найкращих результатів у гейміфікації необхідно дотримуватися основних кроків при створенні правил і механізмів гри, а саме: чітка та зрозуміла інформація, продумана практика, інформативний зворотний зв'язок, наявність мотиваторів. Такий широкий вибір ресурсів створює міцну основу для мотивації до навчання, а також для розвитку педагогічної творчості, адже різноманітність вправ і завдань, вікторин чи ігрових персонажів дозволяє педагогам відійти від класичних форм роботи та створити комфортне середовище для особистісного зростання як здобувачів освіти, так і їх самих.

Сфера застосування гейміфікації в освіті настільки широка, що можна говорити про перспективність цієї технології та її елементів. Існують різні способи впровадження елементів гейміфікації в навчальний процес. Проте гейміфікація поки що не набула широкого поширення в українських навчальних закладах. Основними причинами можна назвати слабе технічне

оснащення навчальних закладів, некомпетентність викладачів у сфері інформації та комунікації, «англомовність» більшості інтернет-платформ, методичні та методичні недоліки у застосуванні ігрових методик.

Список використаних інформаційних джерел

1. Переяславська С., Смагіна О. Гейміфікація як сучасний напрям вітчизняної освіти. Open educational e-environment of modern University. 2019. Special edition. С. 250–260. URL: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2019s24>.
2. Ромат Є. В., Білявська Ю. В. Гейміфікація та її сприйняття поколінням «Z». Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, червень 2020. № 17(45). С. 23–28.
3. Ткаченко К. О. Створення online-курсів з елементами гейміфікації на платформі Wordpress // Нові інформаційні технології управління бізнесом : зб. тез VI Всеукр. наук.-практ. конф. – Київ : Спілка автоматизаторів бізнесу, 2023. – С. 140–144.

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ НА РИНКУ ПРАЦІ

В. В. Черкашина,
*освітня програма «Управління персоналом у
міжнародних корпораціях»,
гр. Е УПМК-6-11;*

Ю. С. Штерман;
*освітня програма «Управління
персоналом і економіка праці»,
гр. Е УПЕП-6-11;*

О. В. Тужилкіна,
*канд. екон. наук, доцент, науковий керівник
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Існують різні підходи до формування затребуваних компетенцій у світі. Перший підхід ґрунтується на важливості лише поведінкових компетенцій. У доповіді на Всесвітньому економічному форумі The Future of Jobs було названо десять найбільш актуальних навичок: вирішення складних проблем, критичне мислення, творчість, управління людьми, взаємодія з людьми, емоційний інтелект, розробка та прийняття рішень, клієнтоорієнтованість, ведення переговорів, здатність навчатися нового

[1]. У цій моделі не закладено безпосередньо цифрові навички. Наслідком цифрової трансформації суспільства є зростання ролі поведінкових компетенцій, оскільки вони найбільш потрібні в інформаційному суспільстві і найменше піддаються автоматизації та роботизації.

Для забезпечення особистої конкурентоспроможності та затребуваності в сучасному світі необхідний постійний моніторинг змін у професійному середовищі, вдосконалення знань та навичок. Отже, важливим аспектом життєдіяльності стає безперервне навчання протягом усього життя та формування середовища, що сприяє такому розвитку.

Другий підхід до формування затребуваних компетенцій передбачає наявність і поведінкових, і цифрових компетенцій. Когнітивні та соціально-поведінкові групи навичок поєднують підходи багатьох дослідників щодо актуальних компетенцій, що підходять для більшості людей та видів діяльності.

Необхідність формування цифрових навичок пов'язана з технологічними змінами, що відбуваються: цифровізація бізнес-процесів, можливості віддаленої взаємодії, зміна форм зайнятості та ін.

Населення використовує інтернет для роботи та особистих потреб, тому навички аналізу даних, роботи з цифровими пристроями, створення програм та інші цифрові навички будуть необхідні для функціонування в сучасному світі.

Наступний підхід передбачає формування цифрових навичок. Цифрова грамотність визначається за такими індикаторами: інформаційна та комп'ютерна грамотність, медіаграмотність, комунікативна грамотність, ставлення до технологічних інновацій.

Рівень розвитку основних цифрових навичок в Україні є недостатнім у порівнянні з аналогічними значеннями в європейських країнах.

Для сучасних технологічних процесів у всіх сферах діяльності необхідні цифрові навички чи навички володіння інформаційно-комунікаційними технологіями. Інакше низький рівень володіння цифровими навичками стримуватиме розвиток економіки країни та рівня її конкурентоспроможності.

У даний час однією з головних проблем, що виступає бар'єром при переході до цифрової економіки, є розрив між кількістю підготовлених до роботи в нових умовах трудових ресурсів і потребою в них.

У сучасних умовах потрібне значне збільшення кількості кваліфікованих фахівців у країні, які мають високий рівень ІТ-потенціалу, що можливо досягти лише шляхом приведення у відповідність реаліям часу системи освіти.

У рекомендаціях Європейського Союзу щодо ключових компетенцій для безперервного навчання як одна з восьми запропонованих є цифрова компетенція. Вона передбачає впевнене та критичне використання технологій інформаційного суспільства для всіх сфер життя. В основі цифрової компетенції лежать базові навички в галузі інформаційно-комунікаційних технологій (використання комп'ютерів для пошуку, оцінки, подання, зберігання та обміну інформацією, спілкування через електронні засоби та інтернет).

З 2010 р. науковим центром Євросоюзу було розпочато розробку моделі цифрових компетенцій населення, відому як DigComp. У 2021 р. представлено Опис рамки цифрової компетентності для громадян України [3]. Цифрова компетенція визначається як впевнене, критичне та творче використання інформаційно-комунікаційних для досягнення цілей, пов'язаних із роботою, навчанням, дозволям, участю в житті суспільства. Цифрова грамотність – це одна з навичок, якою повинні мати всі люди в ХХІ ст. для активної участі в соціально-економічному розвитку суспільства та економіки.

Під цифровими компетенціями слід розуміти здатність людини використовувати інформаційно-комунікаційні технології у різних сферах підвищення ефективності діяльності. При цьому високий рівень розвитку цифрових компетенцій забезпечить необхідну ефективність діяльності людей у всіх сферах життя.

Слід враховувати, що сучасна освіта має бути безперервною і для досягнення її конкурентоспроможності потрібно формувати та розвивати цифрові навички. Цьому сприятиме створення відповідного середовища у освітніх закладах.

Список використаних інформаційних джерел

1. The Future of Jobs. Official site of WEF. URL: <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2020/>
2. Digital globalization: The new era of global flows. Official site of McKinsey&Company. URL: <https://www.mckinsey.com/capabilities/mckinsey-digital/our-insights/digital-globalization-the-new-era-of-global-flows>.

3. Опис рамки цифрової компетентності для громадян України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifr-a-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/%D0%9E%D0%A0%20%D0%A6%D0%9A.pdf.

РІВНІ НАВЧАННЯ ПРИ ФОРМУВАННІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

В. О. Шаповалов,

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри управління
персоналом, економіки праці та економічної теорії
Полтавський університет економіки і торгівлі*

На сучасному етапі розвитку вищої школи в Україні набуває значення становлення майбутнього фахівця як самостійного, критично мислячого суб'єкта власної праці. Лише ті знання, до яких здобувач освіти прийшов самостійно, через власну думку, діяльність і досвід, стають дійсно міцним надбанням.

Організація навчального процесу у закладах вищої освіти та перевірка рівня засвоєння студентами знань, умінь і навичок, багато в чому зумовлені різними чинниками. Зокрема, здобувач засвоює навчальний матеріал на різних рівнях навчання, що, в кінцевому підсумку, і буде визначати рівень його професійних компетенцій.

Перший рівень навчання слід вважати репродуктивним. Він передбачає, що студент буде опановувати переважно теоретичні знання. При цьому рівень діяльності викладача також буде репродуктивним, тобто знання будуть надаватись в готовому вигляді, а студент буде сприймати і відтворювати їх без будь-якої суттєвої переробки. На першому рівні метою навчання є розрізнення та запам'ятовування, але вони не можуть вважатися прийнятним результатом для розвитку компетенцій майбутнього фахівця.

Застосовувати навчальний матеріал можна лише розуміючи його. Розуміння предмета, явища відбувається тоді, коли встановлюються його суттєві зв'язки з іншими об'єктами дійсності. У результаті формується загальне уявлення про об'єкт пізнання, а також про його місце в певній класифікації. Досягнення розуміння констатується, якщо студент спроможний «своїми словами» переказати навчальний матеріал. Тобто, розвиток пізнавальних здібностей студента на етапі розуміння означає засвоєння

матеріалу та здатність до його інтерпретації та перетворення. Саме такий результат формування компетенцій можна вважати прийнятним на початковому етапі.

Це свідчить про те, що навчальні досягнення студента знаходяться на межі між мінімальним першим, репродуктивним рівнем навчання і наступним, другим, перехідним рівнем, який вже є продуктивним. Цей рівень передбачає, що здобувач освіти на основі отриманих теоретичних знань набуває також практичних знань, умінь і навичок. Діяльність викладача уже носить локально-модельючий характер, тобто він навчає студента створювати певні моделі (виконувати завдання) за заздалегідь заданою схемою або алгоритмом.

На другому рівні навчання метою є формування елементарних навичок та умінь. Розвиток пізнавальних здібностей студента, спираючись на розуміння, досягає рівня застосування, що означає вміння використовувати правила, теорії, методи насамперед в конкретних, а подекуди і в нових ситуаціях. Мета вважається досягнутою, якщо студент правильно користується засвоєними у процесі навчання знаннями у стандартних та змінених умовах, використовує їх у практиці реального життя.

Етапи засвоєння знань на другому рівні навчання мають назви «смісловий» та «перетворюючий». Смісловий етап означає засвоєння знань, яке дозволяє виконувати практичні завдання за раніше засвоєним взірцем. Перетворюючий етап засвоєння знань означає, що студент здатний використовувати знання та уміння в новій, зміненій ситуації. Таким чином, перетворюючий етап можна вважати проміжним між другим та третім рівнями навчання.

Третій рівень у більшості класифікацій носить назву «творчий». На цьому рівні діяльність викладача носить системно-модельючий характер, тобто він ставить собі за мету навчити студента створювати нові об'єкти та системи об'єктів на основі різних елементів раніше засвоєних знань. Нові знання, здобуті в такий спосіб, можна вважати творчими, тобто такими, що засвоєні самостійно й можуть використовуватись у будь-яких нестандартних ситуаціях.

На цьому рівні навчальна мета може бути визначена як формування у студента уміння самостійно осмислювати об'єкти пізнання, тобто самостійно конструювати алгоритми для встановлення суттєвих зв'язків та взаємозалежностей. Самостійне

осмислення передбачає створення власних оригінальних комбінацій розумових дій для пошуку засобів досягнення мети. На творчому рівні навчання студент складає власний алгоритм дій для пізнання об'єктів дійсності, що засвідчує його здатність переносити в нову для себе (нестандартну) ситуацію набутий у процесі навчання досвід. Третій, творчий рівень навчання збігається з найвищим рівнем навченості студента – рівнем перенесення. На цьому рівні навченість стає вже не безпосереднім продуктом викладання, а продуктом навчання, тобто самостійної пізнавальної діяльності студентів.

Творчий рівень навчання передбачає активний пошук студентом оригінальних засобів діяльності для досягнення навчальної мети, яка стає для нього власною ціллю пізнання. Викладач при цьому відіграє роль консультанта, який ненав'язливо керує пошуковою пізнавальною діяльністю студента.

ВИДИ ТА ЗМІСТ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ

В. Л. Шимановська,
аспірант

Полтавський університет економіки і торгівлі

Професійний успіх – проблема, яка хвилює кожного. Зміст терміна «професійний успіх» досить індивідуальний і включає в себе найрізноманітніші аспекти одного і того ж явища від ідеалістичних поглядів до абсолютно прагматичних поглядів. При цьому розуміння проблеми як на теоретичному рівні, так і на практичному, тільки ускладняється. Такому стану справ сприяють не тільки об'єктивні причини-зміни умов і оцінки праці, а й ціннісні, що зазнають сьогодні найглибшу трансформацію. Але можна стверджувати, що і ті, і інші залежать від процесів цифровізації.

Цифрова грамотність – це обов'язковий фактор ефективного використання цифрового освітнього середовища. Поняття цифровий грамотність з'явилося в 1997 р в роботі П. Гілстера. Під даним терміном автор мав на увазі вміння критично оцінювати і застосовувати дані, які індивід отримує за рахунок взаємодії з комп'ютером в різних формах з безлічі джерел. А. Мартін конкретизував цю ідею і доповнив тим фактом, що цифрова грамотність – це розуміння, установки і вміння індивіда ефективно

застосовувати цифровий інструментарій і можливості для ідентифікації, доступу, оцінки, інтеграції, управління, синтезу і аналізу цифрових ресурсів, складання новітніх цих систем, взаємодія з іншими індивідами для більш конструктивного соціального взаємодій в парадигму певних ситуацій.

Компетентнісний підхід і пов'язані з цим підходом поняття компетенція і компетентність досить міцно зміцнилися як у світовій, так і у вітчизняній науці. Проте, багато проблем компетентнісного підходу залишаються не вирішеними як в методологічному, так і в методичному плані, наслідком чого є достатня умовність і неефективність як процесу, так і результатів освітньої діяльності, заснованої на цьому підході. Так, на рівні теоретичного аналізу більшість дослідників утруднюються з трактуванням понять компетентнісного підходу і їх співвіднесенням з іншими категоріями. Велике питання викликає також якісна і кількісна характеристика компетенцій і компетентностей. Однак ще в більш складному становищі виявляються практики, вимушені формувати у фахівців компетенції і компетентність, що представляють собою з точки зору різних вчених то особистісні якості, то сукупність знань, умінь і навичок, а іноді навіть ніяк не характеризуються «особистісні новоутворення».

Аналіз досліджень з даної проблеми показав, що більшість вчених, як правило, вивчають окремі сторони компетентності, компетенцій та їх видів.

Необхідно констатувати, що на сьогоднішній день в теорії немає однозначного визначення терміна компетентність, а його сутність, як правило, трактується в залежності від аспекту дослідження проблеми: кваліфікаційної характеристики, спрямованості професійної підготовки, виду здійснюваної діяльності і т. д.

Проте, представляється можливим систематизувати більшість визначень терміна цифрова компетентність, введених на основі рамки цифрових компетентностей для громадян України (DigComp UA forCitizens – TheDigitalCompetenceFrameworkfor UA Citizens) [1], що оприлюднило Міністерство цифрової трансформації України. Зокрема зазначено, що цифрова компетентність включає в себе впевнене, критичне та відповідальне використання та взаємодію з цифровими технологіями для навчання, роботи та участі у суспільстві [2]. Деталізується цифрова компетентність через інформаційну грамотність і грамотність використання даних, комунікацію та співпрацю, створення цифро-

вого контенту (включаючи програмування), безпеку (включаючи цифровий добробут та компетентності, пов'язані з кібербезпекою) та розв'язання проблем.

Демонстрація цифрової компетентності передбачає розуміння особою способів підтримання комунікації, творчості та інноваційності за допомогою цифрових технологій, усвідомлення можливостей, обмежень, наслідків і ризиків їх використання; розуміння загальних принципів, механізмів і логіки, покладених в основу цифрових технологій, які розвиваються, а також знання основ функціонування та використання різних пристроїв, програм і мереж; критичне оцінювання достовірності, надійності та впливу інформації та даних, що є доступними цифровими засобами та усвідомлення юридичних та етичних принципів, пов'язаних з використанням цифрових технологій; використання цифрових технологій для підтримки активного громадянства та соціальної інтеграції, співпраці з іншими, творчості для досягнення особистих, соціальних чи комерційних цілей; здатність використання, отримання доступу, фільтрування, оцінювання, створення, програмування та обміну цифровим контентом; здатність здійснювати управління та захист інформації, контенту, даних і цифрових ідентифікацій, а також розрізняти та ефективно використовувати програмне забезпечення, пристрої, штучний інтелект і роботів. Ефективна взаємодія з цифровими технологіями вимагає рефлексивного, критичного, дослідницького, відкритого та прогностичного підходу до розуміння їх еволюції, а також етичного, безпечного та відповідального підходу до їх використання.

Сьогодні реальний і віртуальний світ не можна розглядати окремо один від одного. Цифрова компетентність передбачає постійне отримання нових компетенцій (мотивація, знання, відповідальність, вміння), вміння людини критично, впевнено, безпечно і ефективно визначати і використовувати комунікаційні та інформаційні технології у всіх сферах своєї діяльності. Під цифровою компетентністю розуміється не тільки наявність будь-яких умінь і знань, а й бажання отримувати максимальний ефект від своєї діяльності.

Список використаних інформаційних джерел

1. Carretero S., Vuorikari R., and Punie Y. (2017). Dig Comp 2.1: The Digital Competence Framework for Citizens with eight proficiency level sandex ampleso fuse, EUR 28558 EN, doi:10.2760/38842.

2. Мінцифра оприлюднює Рамку цифрової компетентності для громадян. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoyi-kompetentnosti-dlya-gromadyan> (дата звернення: 12.04.2023).

КОМПЕТЕНЦІЇ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖЕРА В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Л. М. Шимановська-Діанич,
*д-р екон. наук, професор,
завідувач кафедри менеджменту;*
О. В. Лозова,
*канд. екон. наук, доцент, доцент
кафедри менеджменту
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Більшість країн світу взяли курс на цифровізацію своєї економіки, як основним інструментом конкурентоспроможності та переваги, не є виключенням і Україна.

Дійсно, наша країна може сформувати цифрову економіку, але це залежить від кількох факторів.

По-перше, необхідно мати високу якість і широкосмуговий доступ до Інтернету, щоб люди могли користуватись цифровими технологіями та послугами. Для цього потрібно розвивати інфраструктуру мережі та забезпечити підключення до інтернету у всіх куточках країни.

По-друге, необхідно мати велику кількість висококваліфікованих спеціалістів у галузі інформаційних технологій, які можуть створювати інноваційні продукти та сервіси, а також розробляти та обслуговувати ІТ-інфраструктуру і системи безпеки.

По-третє, важливо мати сприятливе законодавство та регулювання, що стимулюють розвиток цифрової економіки. Це можуть бути спрощені податкові процедури для компаній у галузі ІТ, державні закупівлі ІТ-продуктів та послуг, захист інтелектуальної власності тощо.

По-четверте, необхідно активно просувати цифрову культуру серед населення та бізнесу: пояснювати переваги та можливості використання цифрових технологій, надавати громадянам доступ до якісної освіти з цих питань, створювати майданчики для обміну ідеями та досвідом в галузі цифрових технологій.

Отже, формування цифрової економіки в Україні залежить від комплексного підходу, що включає розвиток інфраструк-

тури, підготовку кадрів, створення сприятливого правового середовища та популяризацію цифрової культури.

Цифрова економіка принесла з собою нові виклики та можливості для менеджменту. Основні зміни, які можуть відбуватися у менеджменті в цифровій економіці, включають наступне:

1. Поява нових технологій. У цифровій економіці швидко з'являються нові технології, які можуть допомогти менеджерам краще виконувати свої функції. Наприклад, розумні аналітичні системи можуть привести до більш точного прогнозування попиту на товари та послуги.

2. Зростання обсягів даних. Цифрова економіка забезпечує надходження великої кількості даних. Менеджерам необхідно бути готовими до аналізу та інтерпретації цих даних, щоб приймати правильні рішення.

3. Глобалізація. Віртуальні комунікації та Інтернет забезпечують можливість працювати з різними країнами та континентами. Менеджерам доводиться вчитися користуватися цим, щоб оптимізувати свої бізнес-операції та розвивати свої компанії.

4. Підвищення ефективності. Цифрові технології можуть допомогти менеджерам автоматизувати багато процесів та підвищити ефективність своєї роботи. Наприклад, за допомогою Інтернету речей можна стежити за станом обладнання та прогнозувати несправності.

Саме тому, формування компетенцій сучасного менеджера в цифровій економіці є дуже важливим, оскільки цифрові технології стали ключовим фактором розвитку практично всіх галузей бізнесу. Основні компетенції, які повинен мати менеджер в цифровій економіці, можуть бути наступними:

1. Знання цифрових технологій: менеджер повинен бути обізнаний з основними цифровими технологіями, які використовуються в його галузі.

2. Розуміння аналітики: менеджер повинен мати базові знання і розуміння аналізу даних та здатність використовувати аналітичні інструменти для прийняття рішень.

3. Комунікаційні навички: менеджер повинен мати здатність ефективно комунікувати з колегами, клієнтами, партнерами та іншими стейкхолдерами, використовуючи різні канали комунікації.

4. Стратегічне мислення: менеджер повинен мати здатність розробляти стратегії цифрового бізнесу та розуміти, як цифрові технології можуть допомогти досягнути бізнес-цілей.

5. Гнучкість та адаптивність: менеджер повинен бути готовий до змін і відкритим до використання нових технологій та інструментів для поліпшення бізнесу.

6. Керувати проектами: менеджер повинен мати навички керування проектами, щоб успішно запроваджувати цифрові ініціативи в організації.

7. Знання про державну політику та законодавство: менеджер повинен знати про державну політику та законодавство у сфері цифрових технологій, які стосуються його бізнесу.

Ці компетенції допоможуть менеджеру ефективно керувати бізнесом в цифровій економіці та забезпечити його успішний розвиток.

Отже, в цілому менеджмент в цифровій економіці потребує нових навичок та знань, щоб успішно працювати у динамічному середовищі. Ключовими факторами для успіху будуть гнучкість, адаптивність та постійне оновлення знань про нові технології.

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ СУЧАСНОГО БУХГАЛТЕРА В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

О. В. Шкурат,
*провідний спеціаліст відділу господарського
обслуговування та експлуатації будівель і споруд
Головне управління статистики у Полтавській області*

Зважаючи на швидкий розвиток технологій і зміну умов праці, актуальним є питання формування компетенцій сучасного бухгалтера, оскільки, як показала практика, бухгалтерська професія не зникає, а видозмінюється. Якщо раніше основними задачами облікового працівника була якісна реєстрація господарських операцій, то зараз акцент на інтерпретації інформації, інтеграції її з іншими інформаційними системами підприємства, робота в команді тощо.

Перелік компетентностей, якими повинен володіти випускник освітньої програми за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» влучно прописані в стандартах вищої освіти для різних рівнів, що дозволяє навчальним закладам врахувати це при формуванні освітньої програми. Тому питання формування сучасних компетентностей особливо актуальне не для випускників, а для практикуючих бухгалтерів, або тих, які повер-

таються в професію. Зважаючи на це, ми виділили актуальні проблеми формування компетентностей сучасного бухгалтера-практика в умовах викликів цифрової економіки, які потребують обговорення і вирішення засобами неформальної освіти і інших способів підвищення кваліфікації.

1. Брак освіти та навчання. Багато бухгалтерів не отримали достатньої освіти та практичного навчання в галузі цифрових технологій, що є невід’ємною складовою сучасного бухгалтерського обліку.

2. Швидкі зміни технологій. Швидке зростання технологій та даних у бухгалтерському обліку вимагає від бухгалтерів постійного оновлення своїх знань та навичок. Це може бути важко для тих, хто не має часу або ресурсів для постійного навчання.

3. Необхідність збереження конфіденційності. Зростаюча кількість даних у бухгалтерському обліку вимагає збереження конфіденційності та безпеки. Бухгалтери повинні мати достатні знання та навички в області кібербезпеки та захисту даних, щоб уникнути порушення конфіденційності даних своїх клієнтів.

4. Відсутність стандартизації. Відсутність стандартів та уніфікації у галузі цифрових технологій у бухгалтерському обліку може ускладнити формування компетенцій бухгалтерів. Наприклад, наявність різних програмних рішень та інструментів може ускладнити стандартизацію та навчання бухгалтерів використовувати певні інструменти та програми.

5. Потреба у комунікації та співпраці. У вимогах сучасного бухгалтерського обліку зростає значення комунікації та співпраці з іншими фахівцями, такими як ІТ-спеціалісти, фахівці з кібербезпеки та аудитори. Бухгалтерам необхідно мати не тільки знання зі своєї галузі, але й здатність спілкуватися та співпрацювати з іншими спеціалістами.

6. Потреба в аналітиці. В сучасних умовах велике значення має аналітика в бухгалтерському обліку, що вимагає від бухгалтерів не лише знання традиційних методів аналізу даних, але й володіння навичками аналізу даних за допомогою сучасних інструментів та програм.

Для подолання цих проблем необхідно забезпечити постійне навчання та підвищення кваліфікації бухгалтерів в галузі цифрових технологій, використовувати стандартизовані програмні рішення та інструменти, сприяти комунікації та співпраці з

іншими спеціалістами, а також використовувати сучасні методи аналізу даних.

Для формування компетенцій сучасного бухгалтера в умовах викликів цифрової економіки, можуть бути корисні такі підходи:

1. Використання онлайн-навчання. Онлайн-навчання може стати ефективним інструментом для навчання бухгалтерів новим технологіям та інструментам. Інтерактивні курси та вебінари дозволяють отримати знання з будь-якої точки світу та в будь-який час.

2. Розробка індивідуальних планів навчання. Для кожного бухгалтера можна розробити індивідуальний план навчання з огляду на його особисті потреби та рівень знань. Це може допомогти досягнути максимального результату в навчанні та формуванні компетенцій.

3. Створення спеціалізованих команд. Створення команд, які складаються з бухгалтерів та інших спеціалістів (наприклад, IT-фахівців, аудиторів, фахівців з кібербезпеки) може допомогти спрямувати різноманітні компетенції на досягнення спільної мети. Комунікація та співпраця з іншими спеціалістами можуть підвищити якість роботи бухгалтера та допомогти досягти кращих результатів.

4. Використання методів активного навчання. Використання методів активного навчання, таких як групові дискусії, проекти, інтерактивні тренажери, може допомогти бухгалтерам краще засвоїти матеріал та сформувати практичні навички.

5. Формування культури самонавчання. Уміння навчатися самостійно та знаходити необхідну інформацію є важливим аспектом в компетенціях сучасного бухгалтера в умовах цифрової економіки. Для цього можна створювати умови для самонавчання, наприклад, надавати доступ до онлайн-курсів та навчальних матеріалів, пропонувати рекомендації щодо використання різних джерел інформації.

6. Використання новітніх технологій: Застосування новітніх технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та машинне навчання, може допомогти підвищити ефективність та точність роботи бухгалтерів та зменшити ймовірність помилок.

Отже, формування компетенцій сучасного бухгалтера в умовах викликів цифрової економіки потребує комплексного підходу та застосування різноманітних методів навчання та

розвитку, що дозволить бухгалтерам ефективно працювати в нових умовах. Важливо зрозуміти, що формування компетенцій є постійним процесом, тому бухгалтер повинен постійно оновлювати свої знання та навички.

Крім того, для успішного формування компетенцій бухгалтеру необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного працівника. Наприклад, деякі бухгалтери можуть бути більш схильні до використання новітніх технологій, тоді як інші можуть віддавати перевагу традиційним методам.

Крім того, важливо забезпечувати підтримку бухгалтерів та створювати умови для їх професійного розвитку. Це може включати в себе організацію тренінгів, семінарів та конференцій, підтримку участі в проектах та програмах обміну досвідом.

Усі ці заходи можуть допомогти бухгалтерам розвивати свої компетенції та підтримувати їх у роботі в умовах цифрової економіки.

СЕКЦІЯ 7. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

ПРОЗОРРО ЯК ІНСТРУМЕНТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗАКУПІВЕЛЬ У СФЕРІ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ

С. В. Архипенко,

*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку,
оподаткування, публічного управління та адміністрування
Криворізький національний університет*

Щодня державою оголошується велика кількість тендерів: на закупівлю продуктів харчування, офісної техніки, громадського транспорту, будівельних матеріалів, ліків, медичного обладнання, IT-систем тощо. Щороку з державного та місцевих бюджетів витрачаються мільярди гривень на матеріальне забезпечення галузей соціальної сфери (освіти, охорони здоров'я, спорту тощо). У будь-якій країні публічні закупівлі являють собою величезний ринок та є величезною відповідальністю для держави [1].

До 2016 року сфера публічних закупівель в Україні була закритою та корумпованою. Інформацію про тендери друкувало ДП «Зовнішторгвидав» в газеті «Вісник державних закупівель» тиражем у кілька сотень примірників. Тираж газети викупували зацікавлені особи, а пропозиції на торги можна було подати лише в паперовому вигляді. Звісно ж, багато з пропозицій «губилося» по дорозі до адресата [1].

Під час Революції Гідності команда волонтерів поставила собі за мету реформувати сектор закупівель та зробити його прозорим. Назва Prozorro народилась у коментарях на Facebook. А сама електронна система закупівель була розроблена без жодної копійки державних коштів завдяки співпраці громадської організації Transparency International Ukraine, приватних електронних майданчиків, IT-компанії Quintagroup та Міністерства економіки.

У 2016 році Quintagroup передала систему Prozorro державному підприємству «ІПрозорро», яке було створено на базі ДП «Зовнішторгвидав». З 1 квітня 2016 року система Prozorro стала обов'язковою для ЦОВВ та монополістів, а з 1 серпня 2016 року – для решти публічних замовників [1].

Наразі ДП «Прозорро» разом з електронною системою Prozorro на 100 % належать державі Україна та підпорядковуються Кабміну.

Електронна система публічних закупівель ProZorro – це онлайн-платформа, де державні та комунальні замовники оголошують тендери на закупівлю товарів, робіт і послуг, а представники бізнесу змагаються на торгах за можливість поставити це державі [2].

Prozorro як електронна платформа об'єднує понад 35 тисяч державних і комунальних органів влади та підприємств (*замовники товарів, робіт та послуг*) та близько 250 тисяч комерційних компаній (*постачальники*) [2].

Система ProZorro – це база даних, що знаходиться на сервері і до якої не можна долучитися напряму. Підключитися можливо лише через один із електронних майданчиків, які мають доступ до системи. Вона побудована на відкритому коді: будь-хто може використовувати та поширювати дані системи, у тому числі в комерційних цілях.

Все, що відбувається на торгах, може побачити будь-хто на веб-порталі *prozorro.gov.ua* [2].

Завдяки такій організації процесу закупівель, держава не зможе втручатися в хід торгів, відсіювати учасників, або якимось впливати на них [2].

Усіх учасників закупівлі чітко поділено на дві категорії [1]:

- замовник (державна або комунальна установа) – оголошує тендер;
- постачальники (приватні компанії, ФОПи, звичайні громадяни) – подають заявки на участь, змагаючись за право укласти вигідний контракт.

ProZorro по суті є зворотнім аукціоном, в якому учасники змагаються за право постачати замовнику певний товар чи послугу. Перемагає той, чия ціна в результаті виявиться найнижчою, а технічні характеристики товару або послуги відповідають тим, що заявлені Замовником в тендерній документації.

Замовники оприлюднюють оголошення про проведення закупівель в системі Prozorro, а постачальники надають свої комерційні пропозиції. Публікація оголошення та подання пропозицій здійснюється через електронні майданчики, авторизовані системою Prozorro. Далі відбувається електронний аукціон в якому беруть участь всі постачальники, що подали свої пропозиції [2].

Інформація про тендери потрапляє до центральної бази даних Prozorro та оприлюднюється одночасно на порталі prozorro.gov.ua та всіх майданчиках. Такий принцип побудови електронної системи називається *дворівневим або гібридним*.

Список використаних інформаційних джерел

1. Що таке ProZorro? URL: <https://prozorro.gov.ua/about>.
2. Українська універсальна біржа. Що таке Прозорро? URL: <https://tender.uub.com.ua/pro-prozorro/shcho-take-prozorro>.

ПОКАЗНИКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

М. В. Заливчий,
*адміністратор торгової системи
ТОВ «Українська енергетична біржа»*

Досвід країн ЄС, а тепер і України, вказує на те, що використання інформаційно-комунікаційних технологій при здійсненні державної влади дозволяє заощаджувати час та кошти, зменшувати адміністративний тягар, сприяє інноваційному розвитку економіки та нарощенню конкурентоспроможності підприємств. Тобто, впровадження системи електронних публічних закупівель повинне виступати комерційним стимулом, який сприяє підвищенню рівня конкурентоспроможності, розвитку вітчизняних суб'єктів господарювання, посиленню дії антимонопольного механізму, інноваційному розвитку економіки, як на регіональному, так і на загальнодержавному рівнях.

Беручи до уваги зазначене, слід навести основні групи показників, які необхідно враховувати при оцінюванні ефективності функціонування системи електронних публічних закупівель у цілому. Так, у працях О. В. Клювак [1, с. 206], В. М. Юзевич, О. В. Клювак, Р. М. Скриньковського [2, с. 41] наведено класифікацію основних груп показників системи електронних публічних закупівель, зокрема:

1) часові показники (середня кількість днів подачі пропозицій, середня кількість днів періоду уточнень, середня кількість днів від часу завершення аукціону до кваліфікації переможця, загальна тривалість тендерів);

2) кількісні показники (загальна кількість тендерів; кількість тендерів за тривалістю збору пропозицій; кількість тендерів за кількістю учасників; середня кількість конкурентів; середня кількість учасників; кількість учасників за тривалістю тендерів; середня кількість постачальників; середня кількість організаторів; кількість постачальників, що подали пропозиції; середня кількість конкурентів у тендері; кількість розглянутих пропозицій; середня кількість дискваліфікацій; кількість скасованих закупівель; кількість закупівель, що не відбулися; кількість оголошених закупівель; кількість завершених тендерів);

3) якісні показники (економія в цілому, підтверджена економія, економія по групах товарів);

4) фінансові (грошові) показники: сума тендерів в цілому, планова сума закупівель, фінальна сума пропозицій, середній відсоток зниження ціни.

Доповнимо представлену класифікацію показників системи електронних публічних закупівель наступними групами показників:

5) показники готовності: рівень готовності виконавців до участі в електронних публічних закупівлях і виконання зобов'язань перед замовником після завершення тендерного процесу; рівень готовності системи до фінансово-економічних коливань, політико-правових змін тощо;

6) техніко-технологічні показники: загальний показник ефективності та результативності тендерного процесу на макрота мікрорівні; рівень безпеки, зокрема автентифікації. □

3 позиції підприємств-учасників електронних публічних закупівель одним із ключових напрямів оцінювання ефективності функціонування системи електронних публічних закупівель є визначення рівня готовності до участі в електронних тендерних процедурах. Цей показник пропонується ґрунтувати на критеріях, котрі пов'язані із управлінням системами інформаційної, інформаційно-фінансової та фінансової логістики, системою документологістики, системами товарної логістики, логістики послуг і робіт. У контексті такої класифікації напрямів логістики виникає необхідність в уточненні сутності поняття «документологістика» у системі електронних публічних закупівель. Документологістика у системі електронних публічних закупівель – спосіб управління рухом потоків електронних і паперових документів, що дає змогу забезпечити урегулювання

взаємовідносин як на електронному майданчику, так і поза ним між основними й іншими суб'єктами закупівель [1, с. 203].

У табл. 1 запропоновано критерії, пов'язані з управлінням системою документологістики в електронних публічних закупівлях.

Таблиця 1 – Критерії, пов'язані з управлінням системою документологістики в електронних публічних закупівлях

Критерії для визначення рівня готовності	Високий показник	Середній показник	Низький показник
1. Досвід використання електронного цифрового підпису	На підприємстві більше п'яти років використовується електронний цифровий підпис	На підприємстві до одного року використовується електронний цифровий підпис	На підприємстві не використовується електронний цифровий підпис
2. Наявність уніфікованої системи з електронного документообігу	Система електронного документообігу підтримує стандартний набір функцій, передбачає застосування електронного цифрового підпису; технології штрих-кодуювання документів, забезпечення можливості інтеграції та інформаційної взаємодії з іншими	Система електронного документообігу підтримує стандартний набір функцій, передбачає застосування електронного цифрового підпису; забезпечення можливості інтеграції та інформаційної взаємодії з іншими системами електронного	Система електронного документообігу підтримує стандартний набір функцій
3. Наявність системи електронних квитанцій і договорів	Система електронного документообігу підприємства забезпечує	Система електронного документообігу підприємства забезпечує	Формування квитанцій і договорів, їх підписання відбувається на

Критерії для визначення рівня готовності	Високий показник	Середній показник	Низький показник
3. Наявність системи електронних квитанцій і договорів	формування електронних квитанцій і договорів по усіх видах бізнес-операцій	формування електронних квитанцій і договорів лише для деяких видів бізнес-операцій	паперових носіях
4. Співвідношення у використанні паперових і електронних документів	Підприємство повністю перейшло на електронне діловодство та використання електронних документів	Підприємство частково перейшло на електронне діловодство та використовує електронні документи	Підприємство не перейшло на електронне діловодство та в основному використовує паперові документи

Таким чином, розширена класифікація груп показників функціонування системи електронних публічних закупівель охоплюватиме часові, кількісні, якісні, техніко-технологічні показники та показники готовності підприємств до участі в електронних публічних закупівлях на основі набору критеріїв, пов'язаних із управлінням системою документології може бути застосована як на макрорівні для розробки тендерної документації та удосконалення модуля аналітики інформаційної системи публічних закупівель, так і на мікрорівні для самодіагностики та прийняття управлінських рішень.

Список використаних інформаційних джерел

1. Ключак О. В. Діагностика участі підприємства в електронних публічних закупівлях: аспект логістичного управління. Проблеми економіки. 2017. № 1. С. 203–210.
2. Юзевич В. М., Ключак О. В., Скриньковський Р. М. Діагностика системи взаємодії держави та бізнесу в аспекті електронних публічних закупівель. Економічний часопис-XXI (Economic Annals-XXI). 2016. № 7–8. С. 39–44.

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ УЧАСНИКА ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

А. П. Кравченко,
*канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри
правознавства та фінансів;*

С. П. Товста,
*ст. викладач кафедри правознавства та фінансів
Полтавський інститут економіки і права*

Процедура публічних закупівель має на меті забезпечити ефективне і прозоре використання коштів бюджетів усіх рівнів, створити належні умови для розвитку конкурентного середовища та мінімізувати правопорушення у цій сфері. Несвоєчасне та недосконале нормативно-правове забезпечення публічних закупівель, в т. ч. і щодо притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності, призводить до ризиків, пов'язаних із функціонуванням системи публічних закупівель, з точки зору забезпечення нею досягнення очікуваних результатів та створює потенційні можливості зростання кримінальних правопорушень у цій сфері.

Через різноманітність різних форм публічних закупівель, в Кримінальному кодексі України (далі – ККУ) [1] не існує спеціальної статті, яка передбачала б кримінальну відповідальність учасників публічних закупівель. Але, ККУ [1] визначено, що підставою для кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад правопорушень. Згідно з наведеною нормою кримінального права учасників публічних закупівель можна притягнути до кримінальної відповідальності на підставі більш ніж десяти статей Особливої частини ККУ [1].

Склад будь-якого правопорушення має чотири обов'язкові елементи: суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт та об'єктивна сторона.

Учасники публічних закупівель, як потенційні суб'єкти правопорушень, згідно зі ст. 18 ККУ [1] підпадають під поняття загального й спеціального суб'єкта правопорушення, тому жодних особливостей в цій частині ККУ [1] не передбачено.

Із суб'єктивної сторони потенційно можливі склади правопорушень, які може бути інкриміновано учасникам публічних закупівель, характеризуються переважно прямим наміром і

корисливим мотивом. Тобто, у момент учинення правопорушення учасник публічних закупівель повинен чітко усвідомлювати суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачати його суспільно небезпечні наслідки й бажати незаконного збагачення (як свого, так і третіх осіб) за рахунок учинення протиправних дій.

Найпоширенішим складом правопорушення у сфері публічних закупівель є передбачений ст. 191 ККУ – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем [1]. Непоодинокими є спроби правоохоронців притягти до відповідальності учасників публічних купівель за ст. 192 ККУ – заподіяння майнової шкоди шляхом обману або зловживання довірою, ч. 4 ст. 358 ККУ – використання завідомо підробленого документа, ст. 364-1 ККУ – зловживання повноваженнями, тобто умисне, з метою одержання неправомірної вигоди для себе чи інших осіб використання всупереч інтересам юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми службовою особою такої юридичної особи своїх повноважень, якщо це завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам або інтересам окремих громадян, або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб». У такому разі учасник публічних закупівель, а саме його посадова особа, буде спеціальним суб'єктом правопорушення [1].

Крім того, потенційний склад правопорушення в діях учасника публічних закупівель передбачено й у ст. 361 ККУ – несанкціоноване втручання в роботу інформаційних (автоматизованих), електронних комунікаційних, інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних мереж [1].

Виходячи із вищенаведеного, у разі бажання якимось вплинути на результат електронних торгів цілком реальною видається ст. 361 ККУ [1]. Найчастіше в діянні учасника торгів, крім складу правопорушень, передбаченого зазначеною статтею, є й склад правопорушень, передбачений ст. 191 ККУ [1].

Варто зауважити, що процедурні порушення в публічних закупівлях самі собою не є підставою для розслідування правоохоронними органами. Аналіз публічних закупівель і відповідно відкриття кримінальних справ за фактами порушень законодавства правоохоронці здійснюють на етапі виконання договорів.

Ще один важливий момент, який прямо впливає на можливість притягнення учасників публічних закупівель до відповідальності, полягає в тому, що, оскільки в ККУ [1] не існує спеціальної норми, яка передбачає відповідальність учасника публічних закупівель, досудове розслідування за фактами можливих кримінальних правопорушень здійснюють детективи Національного антикорупційного бюро України, Національна поліція України на підставі п.п. 1, 3 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» [3], органи Прокуратури, Служба безпеки України, відповідні завдання якої визначено ст.ст. 3, 19 Закону України «Про національну безпеку України» [4] і ст. 2 Закону України «Про Службу безпеки України» [5].

Слід зазначити, що згідно з ч. 3 ст. 373 КпКУ [2] обвинувальний вирок, як початок для притягнення до кримінальної відповідальності учасника публічних закупівель, не може ґрунтуватися на припущеннях, і суд його ухвалює лише за умови доведеності під час судового розгляду винуватості особи в учиненні правопорушення.

Водночас статистика обвинувальних вироків учасників публічних закупівель через тендерну процедуру засвідчує, що більшість цих кримінальних справ до суду просто не доходять - їх закривають на стадії досудового розслідування.

Загалом, з урахуванням незначного відсотка притягнення учасників публічних закупівель до кримінальної відповідальності, можна дійти висновку, що правопорушення у сфері публічних закупівель або практично зовсім зникли, або залишаються безкарними чи ж свідчать про низьку кваліфікацію правоохоронців, які здійснюють досудове розслідування злочинів у цій сфері. У будь-якому разі досудове розслідування цих правопорушень потрібно довірити єдиному державному правоохоронному органу, а чинну редакцію ККУ доповнити спеціальною нормою, що передбачає відповідальність учасників закупівель.

Список використаних інформаційних джерел

1. Кримінальний кодекс України № 3000-IX від 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 05.05.2023).
2. Кримінальний процесуальний кодекс України № 2997-IX від 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

3. Про Національну поліцію : Закон України № 3000-IX від 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 05.05.2023).
4. Про національну безпеку України : Закон України № 2952-IX від 24.02.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 05.05.2023).
5. Про Службу безпеки України : Закон України № 2997-IX від 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text> (дата звернення: 05.05.2023).

ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: НАЙВАЖЛИВІШЕ НА ЗАКУПІВЕЛЬНОМУ ФРОНТІ

О. С. Павленко,
*асистент кафедри бухгалтерського обліку і
аудиту, фахівець з публічних закупівель
Полтавський університет економіки і торгівлі*

З початком воєнного стану в Україні, функціонування всіх існуючих в країні механізмів за новими правилами в умовах війни розпочалось за всіма напрямками, й сфера публічних закупівель не стала винятком. Кабінет Міністрів України Постановою від 28 лютого 2022 року № 169 «Деякі питання здійснення оборонних закупівель та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану» (Далі – Постанова № 169) постановив порядок здійснення публічних закупівель для кожної категорії замовників. Зокрема державні замовники у сфері оборони та служби державного замовника здійснюють закупівлі товарів, робіт і послуг оборонного призначення без застосування видів (процедур) закупівель, визначених Законом України «Про оборонні закупівлі».

З метою забезпечення матеріально-технічних та інших потреб населення, територіальної оборони, процедура проведення закупівель була дещо спрощена, адже алгоритм проведення не передбачав використання електронної системи у зв'язку із активним укладенням замовниками «прямих» договорів. Однак згодом для дотримання заходів захисту національних інтересів, створення конкурентного середовища, запобігання корупції у сфері закупівель, розвитку добросовісної конкуренції, а також ефективного та прозорого планування, реалізації і конт-

ролю за здійсненням закупівель, здійснення закупівель замовниками поступово повернулось на електронну «прозору» площину.

Протягом 2022 року й на сьогодні порядок проведення закупівель постійно зазнає змін. Так, 14.02.2023 набув чинності Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні». Постановою Кабінету Міністрів України від 12.10.2022 р. № 1178 затверджено особливості здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування», (далі – Особливості). Фахівці з публічних закупівель активно відслідковують актуальні зміни в законодавстві та продовжують з'ясовувати, як на практиці застосовувати нові вимоги, зокрема й у сфері оборонних закупівель [1].

14.06.2022 р. набрав чинності Закон України від 16.12.2021 № 1977-IX «Про внесення змін до Закону України «Про публічні закупівлі» щодо створення передумов для сталого розвитку та модернізації вітчизняної промисловості» (далі – Закон № 1977), яким до закупівельного законодавства введено поняття «ступінь локалізації виробництва» та вимогу враховувати цей показник протягом найближчих 10 років у разі закупівлі низки високотехнологічних товарів на суму від 200 тис. грн. Введення нового поняття – «ступінь локалізації виробництва» передбачає й зміну процедури публічних закупівель шляхом встановлення обов'язкових вимог щодо локалізації виробництва товарів [2].

Згідно з пунктом 6⁻¹ частини 3 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про публічні закупівлі» тимчасово, з 2022 року строком на 10 років, встановлюються такі особливості здійснення закупівель, якщо вартість предмета закупівлі дорівнює або перевищує 200 тисяч гривень замовник здійснює закупівлю товарів, визначених підпунктом 2 цього пункту, виключно якщо їх ступінь локалізації виробництва дорівнює чи перевищує 15 % у 2023 році.

Як і за Законом України «Про публічні закупівлі», впровадження Особливостей за Постановою № 1178 на період дії

воєнного стану встановлює нові вартісні межі, які застосовуються замовниками під час планування та проведення публічних закупівель, а також розмежовує безпосередньо й застосування самих процедур проведення закупівель, серед яких на сьогодні переважно використовуються договори, укладені без використання електронної системи, (за результатами яких оприлюднюються звіти про укладені договори в електронній системі закупівель), та проведення відкритих торгів з особливостями з урахуванням вимог Закону України «Про публічні закупівлі» [2].

Так, згідно з пунктом 11 Особливостей, для здійснення закупівель товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту), вартість яких є меншою, ніж 100 тис. гривень, послуг з поточного ремонту, вартість яких є меншою, ніж 200 тис. гривень, робіт, вартість яких є меншою, ніж 1,5 млн гривень, замовники можуть використовувати електронну систему закупівель відповідно до умов, визначених адміністратором електронної системи закупівель. У разі здійснення таких закупівель без використання електронної системи закупівель замовник обов'язково дотримується принципів здійснення публічних закупівель, визначених Законом, вносить інформацію про таку закупівлю до річного плану та оприлюднює відповідно до пункту 3^а розділу X «Прикінцеві та перехідні положення» Закону в електронній системі закупівель звіт про договір про закупівлю, укладений без використання електронної системи закупівель. У порівнянні з вартісними межами, встановленими законодавством в сфері публічних закупівель в довоєнний час, замовники могли не використовувати електронну систему та оприлюднювали звіти про укладенні договори лише під час здійснення закупівель товарів, робіт і послуг, вартість яких не перевищує 50 тисяч гривень, а у разі коли сума закупівлі становить або перевищує 50 тис. грн замовники застосовували спрощені закупівлі, згідно вимог статті 14 Закону України «Про публічні закупівлі». Найбільш актуальною переважно для проведення закупівель природного газу, постачання електричної енергії, тощо, до введення в дію Постанов № 169 та Постанови № 1178, замовниками застосовувалась переговорна процедура закупівель, на сьогодні в чинній редакції закону даних закупівель/процедур закупівель не використовують, так як на заміну їм прийшли укладення так званих «прямих» договорів, як виняток. Згідно з пунктом 10 Особли-

востей, замовники, у тому числі централізовані закупівельні організації, здійснюють закупівлі товарів і послуг (крім послуг з поточного ремонту, предмет закупівлі яких визначається відповідно до пункту 3 розділу II Порядку визначення предмета закупівлі, затвердженого наказом Мінекономіки від 15 квітня 2020 р. № 708 (далі – послуги з поточного ремонту), вартість яких становить або перевищує 100 тис. гривень, послуг з поточного ремонту, вартість яких становить або перевищує 200 тис. гривень, робіт, вартість яких становить або перевищує 1,5 млн гривень, шляхом застосування відкритих торгів у порядку, визначеному цими особливостями, та/або шляхом використання електронного каталогу для закупівлі товару відповідно до порядку, встановленого постановою Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2020 р. № 822 «Про затвердження Порядку формування та використання електронного каталогу», з урахуванням положень, визначених особливостями.

І хоч введення в дію таких змін значно прискорює процес закупівлі товарів, робіт та послуг замовниками, для забезпечення потреб, існує ряд факторів які впливають на встановлені законом принципи публічних закупівель, таких як зменшення прозорості, рівня конкурентності серед учасників, а законодавство яке регулює дані закупівлі потребує удосконалення та доопрацювань.

Список використаних інформаційних джерел

1. Деякі питання здійснення оборонних закупівель та публічних закупівель товарів, робіт і послуг в умовах воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 року № 169. URL: <https://radnuk.com.ua/novyny/14-02-2023-nabuvchynnosti-ukaz-prezydenta-pro-prodovzhennia-voiennoho-stanu-v-ukraini/> <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/169-2022-%D0%BF#Text>.
2. Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : Постанова Кабінету Міністрів України № 1178. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178-2022-%D0%BF?find=>.

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ТА ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

О. В. Манжура,
*д-р екон. наук, доцент, професор кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту;*

О. В. Труфанов,
*освітня програма «Публічні закупівлі»,
магістр*

Полтавський університет економіки і торгівлі

Основними принципами на яких побудована система державних закупівель країн ЄС є вільний рух товарів та послуг, а також заборона кількісних обмежень на імпорт та експорт та всіх заходів, що мають еквівалентний ефект до кількісних обмежень. З метою дотримання цих принципів Рада ЄС прийняла ряд Директив для координації процедур закупівель в усіх сферах за державні кошти.

Директиви з питань державних закупівель зосереджені на: пропонування контрактів у межах всього ЄС, тобто будь-які підприємства з усіх держав-членів мають можливість подавати свої пропозиції; забороні технічних специфікацій, направлених на дискримінацію потенційних іноземних учасників торгів; застосуванні об'єктивних критеріїв під час процедури торгів та визначення переможця.

З часу заснування ЄС Директиви з питань державних закупівель постійно розширювали свою сферу дії та були в подальшому розвинені в рамках реформ. Розвиток Директив ЄС з питань державних закупівель з 1985 по 2014 роки можна розділити на відповідні періоди.

Перший період (1985–1992 рр.) характеризується збільшенням жорсткості правил та розширення їх сфери дії на закупівлі в сфері комунального господарства та регулювання процедур оскарження.

Другий етап (1992–1995 рр.) характеризувався включенням контрактів на надання послуг, консолідацією та Угодою СОТ про здійснення державних закупівель.

Третій етап (1996–2006 рр.) характеризувався запровадженням нової Директиви щодо закупівель в державному секторі 2004/18/ЄС [1] та нової Директиви про закупівлі в комунальній

сфері 2004/17/ЄС [2], які були прийняті в 2004 році та на набрали чинності 31 січня 2006 року. Вперше Директивами були додані нові процедури. Конкурентний діалог був запроваджений для комплексних складних проектів, що вимагає від постачальника визначити потреби покупця. І в очікуванні ери електронної торгівлі Директивами дозволялась комунікація шляхом електронної пошти, онлайн доставки документів, та застосування повністю електронних процедур в формі динамічних закупівельних систем та електронних аукціонів.

Четвертий етап (2007–2010 рр.) характеризувався внесенням змін до Директив щодо оскарження процедур закупівель та нова Директива про закупівлі в сфері оборони. У 2007 році була прийнята нова Директива про оскарження процедур закупівель, яка набрала сили 20 грудня 2009 року [3]. Потім в 2009 році в ЄС було прийняте перше законодавство щодо здійснення закупівель в сфері оборони. Директива про здійснення закупівель в сфері оборони [4] містила процедуру здійснення такого виду закупівель, уникаючи ставлення під ризик певних питань безпеки, також Директивою закріплені загальні правила для закупівлі зброї, амуніції та військового обладнання (плюс, пов'язані роботи та послуги) для потреб оборони, але також для закупівлі «чутливих» товарів та робіт та послуг для невійськових цілей оборони.

П'ятий етап (2011–2014 рр.) характеризувався переглядом та вдосконалення головних Директив 2004 року, нові Директиви щодо концесійних контрактів та електронного інвойсування. Зміни до Директив про здійснення державних закупівель та про закупівлі в комунальній сфері були внесені з різних причин, пов'язаних зі стратегією ЄС «Європа 2020». Такі зміни включають в себе спрощення доступу МСП до державних закупівель, сприяння інноваціям в державних закупівлях та інших правилах ЄС через державні закупівлі, наприклад, в сфері соціального захисту та захисту навколишнього природного середовища.

Детальні правила Директив заздалегідь застосовуються в межах та вище спеціально встановлених порогових меж. Національні правила застосовуються, якщо закупівлі здійснюються нижче порогових значень до менших контрактів і, крім того, кожна держава-член ЄС має свою національну систему державних закупівель, що поєднує власні національні правила з вимогами Директив ЄС. Порогові значення ЄС мають на меті від-

образити здійснення державних закупівель в інтересах міжкордонної торгівлі в межах внутрішнього ринку ЄС та застосування принципів вільного пересування, відповідно до положень ДФЄС. В той же час, законодавством ЄС встановлено, що навіть при здійсненні державних закупівель нижче порогових значень Директив, мають застосовуватись принципи недискримінації, рівного ставлення, прозорості та пропорційності.

Аналіз інституційного середовища сектору державних закупівель ЄС говорить про необхідність продовження процесу гармонізації вітчизняного законодавства до стандартів ЄС.

Основними цілями реформ у сфері публічних закупівель в контексті європейської інтеграції України мають стати:

- наближення законодавчих та нормативно-правових актів про публічні закупівлі до стандартів ЄС;
- посилення інституційного та організаційного потенціалу та подальше вдосконалення системи електронних закупівель;
- посилення інституційного та організаційного потенціалу відповідних державних органів щодо контролю, аудиту та розгляду скарг/перегляду процедур публічних закупівель;
- посилення інституційного та організаційного потенціалу для професіоналізації фахівців з публічних закупівель та для комунікації з учасниками ринку публічних закупівель.

Список використаних інформаційних джерел

1. Директива 2004/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року щодо координації процедур надання державних замовлень за контрактами на виконання робіт, поставку товарів та надання послуг за державні кошти // Офіційний Вісник ЄС L 134 від 30 квітня 2004 року.
2. Директива 2004/17/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 31 березня 2004 року стосовно координації процедур закупівель підприємствами, що працюють в сфері водо-, енергопостачання, транспорту та телекомунікацій // Офіційний Вісник ЄС L 134 від 30 квітня 2004 року.
3. Директива 2007/66/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 11 грудня 2007 року, що вносить зміни до Директив Ради ЄС 89/665/ЄЕС та 92/13/ЄЕС стосовно поліпшення ефективності процедур оскарження закупівель // Офіційний Вісник ЄС L 335 від 20 грудня 2007 року
4. Директива 2009/81/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 липня 2009 року щодо координації процедур надання певних

контрактів на виконання робіт, поставки та надання послуг органами замовниками або підприємствами в сфері оборони та безпеки, що вносить зміни до Директив 2004/17/ЄС та 2004/18/ЄС // Офіційний Вісник ЄС L 216 від 20 серпня 2009 року.

ЗАВДАННЯ АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ТА АНАЛІТИЧНІ ПРОЦЕДУРИ ЗАЛЕЖНО ВІД ЕТАПІВ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ПРЕДМЕТІВ ЗАКУПІВЕЛЬ

І. О. Федотов,
*освітня програма «Публічні закупівлі»,
ар. ПЗ м-11;*

О. В. Артюх-Пасюта,
*канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту – науковий керівник
Полтавський університет економіки і торгівлі*

Аналіз є специфічною системою формування інформаційного простору як суб'єкта господарювання, так і певних соціально-економічних відносин, якими є публічні закупівлі.

Обумовлені економічні цілі учасників публічних закупівель та напрями їх задоволення визначають необхідність окреслення об'єкта, предмета, мети, завдань та аналітичних процедур аналізу публічних закупівель.

Об'єктом аналізу є публічні закупівлі на етапах їх планування, здійснення процедур, передачі предмету закупівлі замовнику та його використання.

Предметом аналізу публічних закупівель є причинно-наслідкові зв'язки, які характеризують публічні закупівлі на усіх стадіях закупівельного циклу, процедури їх здійснення, публічні ресурси (закуплені та потрачені), а також ефект, отриманий усіма сторонами.

Виходячи з основних напрямів задоволення інформаційних потреб користувачів, метою аналізу публічних закупівель є оцінка стану публічних закупівель на етапах їх життєвого циклу для ідентифікації проблем та загроз, ефективного функціонування публічних закупівель для усіх його учасників, суспільства, бізнесу та держави через встановлення причинно-наслідкових зв'язків, що дозволяє забезпечувати комплексну інформаційну підтримку для прийняття управлінських рішень на мікро-, мезо- та макrorівнях економіки.

Для досягнення зазначеної мети необхідним є окреслення завдань аналізу публічних закупівель, які визначаються виходячи з основних стадій їх життєвого циклу (планування закупівель, переддоговірні та договірні процедури з учасниками, використання предметів закупівель) (табл. 1).

Таблиця 1 – Завдання аналізу публічних закупівель та аналітичні процедури залежно від етапів життєвого циклу предметів закупівель [систематизовано авторами за [1–3]]

Етапи життєвого циклу предметів закупівель	Завдання аналізу публічних закупівель та аналітичні процедури
І етап – планування публічних закупівель	<i>Завдання:</i> оцінка обґрунтованості потреби та доцільності майбутніх витрат щодо публічних закупівель. <i>Аналітичні процедури:</i> Аналіз потреби замовника в необхідних предметах закупівель та фінансових ресурсів для їх здійснення на основі Річного плану замовника. Аналіз щорічних обов’язкових витрат. Аналіз витрат, пов’язаних з минулорічними закупівлями. Аналіз витрат згідно потреб для забезпечення діяльності підприємства
ІІ етап – переддоговірні та договірні процедури з учасниками	Стадія 2.1. Переддоговірні процедури <i>Завдання:</i> оцінка тендерних пропозицій та рівня конкуренції <i>Аналітичні процедури:</i> Аналіз правильності застосування процедур закупівель у відповідності до вартісних меж та законодавчих вимог. Аналіз тендерних пропозицій, цін, якості, місця і умов поставок, строків поставок товарів (робіт, послуг). Оцінка рівня конкуренції (кількість пропозицій) та аналіз ефективності публічних закупівель для замовника та держави в цілому. Аналіз повноти завантаження тендерної документації, аналіз її характеристик відповідно до встановлених вимог, аналіз роботи. Тендерного комітету

Етапи життєвого циклу предметів закупівель	Завдання аналізу публічних закупівель та аналітичні процедури
II етап – переддоговірні та договірні процедури з учасниками	Стадія 2.2. Договірні процедури (укладання договору та передача предмету закупівель (виконання, надання)). <i>Завдання:</i> оцінка договірних відносин та виконання умов договору щодо поставки товарів, виконання робіт та надання послуг. <i>Аналітичні процедури:</i> Оцінка відповідності укладеного договору проекту договору, що був опублікований. Аналіз виконання замовлень за асортиментом і якістю продукції. Аналіз виконання замовлень за поставками у встановлений термін. Аналіз наслідків невиконання замовлень за поставками продукції
III етап – використання предметів закупівель	<i>Завдання:</i> оцінка ефективності публічних закупівель. <i>Аналітичні процедури:</i> Аналіз ефективності використання бюджетних коштів для здійснення публічних закупівель. Аналіз ефективності, придатності та відповідності заявленим учасниками параметрам предметів закупівель. Аналіз рівня гарантійного обслуговування

Запропонована ідентифікація об'єкта, предмета, мети, завдання та аналітичних процедур залежно від етапів життєвого циклу предметів закупівлі значно розширює межі здійснення аналізу публічних закупівель, що дозволяє задовольняти потреби та інтереси усіх зацікавлених користувачів.

Список використаних інформаційних джерел

1. Заєць Н. М. Аналіз та контроль процедур закупівель за державні кошти : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.09. Житомир, 2019. 243 с.
2. Здирко Н. Г. Передумови здійснення економічного аналізу публічних закупівель. *Topical issues of the development of modern science:*

the 7th International scientific and practical conference (Sofia, March 11–13, 2020). Publishing House «ACCENT», Sofia, Bulgaria. 2020. P. 197–201.

3. Мартинович Д. Є. Аналіз ефективності публічних закупівель як інструменту державної допомоги. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 18. С. 70–76.

ЄВРОПЕЙСЬКІ ПРАКТИКИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

О. В. Манжура,
д-р екон. наук, доцент, професор кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту;

Р. В. Прищепа,
освітня програма «Публічні закупівлі»,
магістр
Полтавський університет економіки і торгівлі

Проголошений Україною курс на європейську інтеграцію потребує детального розгляду політики, чинного законодавства та системи проведення державних закупівель країнами – членами Європейського Союзу.

У країнах ЄС є дві домінуючі моделі організації закупівельної діяльності: розподілена (децентралізована) та централізована. В ЄС найбільш ефективним виявляється комбінування моделей, коли, наприклад, загальне керівництво закупівельною діяльністю (розробка нормативно-правової бази, планування, контроль і координація) здійснює міністерство фінансів або економіки, зокрема шляхом формування бюджету, а конкретні закупівлі проводяться спеціалізованими закупівельними структурами (відділами).

Починаючи з 1970-х років, ЄС прийняв законодавство, яке гарантує, що ринок державних закупівель у ЄС є відкритим і конкурентоспроможним, а до постачальників ставляться однаково і справедливо. Правила охоплюють такі аспекти, як оголошення про договори, процедури оцінки корпоративних повноважень, укладання контрактів та правових заходів (покарання), коли ці правила порушені.

Правила ЄС містяться в низці директив, які час від часу оновлюються. Держави-члени повинні узгодити національне законодавство (нормативні акти) з правилами ЄС до певних строків. Останнє оновлення директив із закупівель ЄС відбулося у квітні 2014 р. Державам-членам тоді було надано два роки, щоб гармонізувати їх у національному законодавстві.

Кожна країна має свої правила у сфері публічних закупівель та свої практики. Розглянемо яким чином побудований сектор публічних закупівель у окремих країнах Центрально-Східної Європи та країнах Балтії.

Усі державні закупівлі Польщі, Угорщини та Чехії, як і інших країн-членів ЄС, умовно можна поділити на закупівлі вище порогових значень ЄС та нижче порогових значень ЄС [1]. Усі державні контракти, що перевищують пороговий рівень ЄС, проводять відповідно до законодавства ЄС. Окрім цього, їх обов'язково публікують на закупівельній платформі ЄС TED (Tenders electronic daily). Наразі пороги ЄС визначені на рівні 139 тис. євро для закупівель товарів та послуг та 5 350 000 євро для закупівель будівельних робіт. Проте залежно від предмету закупівлі, ці цифри можуть відрізнятись. Основні процедури, за якими проводять закупівлі на рівні ЄС, це: відкритий тендер, обмежений тендер, переговорна процедура, конкурентний діалог, інноваційне партнерство та дизайнерський конкурс [2].

Системи державних закупівель у Латвії, Литві та Естонії є поєднанням децентралізованих (де більшість закупівель здійснюються закупівельними організаціями (замовниками) самостійно та частково централізованих систем з принаймні однією централізованою закупівельною організацією, заснованою центральною владою.

З іншого боку, будучи членами ЄС, всі 3 Балтійські країни мають законодавство про закупівлі, що базується на директивах ЄС щодо державних закупівель.

Оскільки в країнах ЄС національне законодавство базується на директивах ЄС, для українського бізнесу досить зручно його розуміти, оскільки українське національне законодавство також ґрунтуються на директивах ЄС, як це передбачено відповідно до Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. Законодавство всіх трьох країн Балтії розрізняє три види закупівель:

- «державний контракт, що перевищує пороговий рівень ЄС»;
- «державний контракт, що не перевищує пороговий рівень ЄС»;
- «дрібний державний контракт» на основі різних порогових значень.

Загалом та відповідно до Директив ЄС про державні закупівлі до замовників в усіх країнах Балтії належать: державні та муніципальні органи влади, державні підприємства та органи,

що регулюються публічним правом, будь-яка організація, якщо вона отримала більше половини вартості договору (у якості фінансової допомоги від органів, згаданих вище, або з коштів ЄС (тобто недержавні підприємства, які отримують державну допомогу з державного сектора або з фондів ЄС), замовники, що працюють в сфері водо-, енергопостачання, транспорту та телекомунікацій [3].

Для закупівель, що перевищують порогові значення, законодавство країн Балтії про державні закупівлі вимагає використання специфічних процедур закупівель: 4 з яких є конкурентними (відкритий тендер, обмежений тендер, конкурентні переговори, інноваційне партнерство (нова процедура, яка ще не застосовується)) і одна з яких є неконкурентною (процедура переговорів). Найпопулярніша та основна процедура – відкритий тендер.

Державні закупівлі нижче порогового рівня ЄС відбуваються за національним законодавством країн-членів, які своєю, чергою, не повинні суперечити законодавству ЄС. Нижню межу для таких закупівель кожна країна визначає самостійно.

Загалом, стратегія державних закупівель Європейської Комісії, прийнята в жовтні 2017 р., зосереджується на шести стратегічних пріоритетах політики. Вона спрямована на вдосконалення практики державних закупівель в ЄС шляхом співпраці з державними органами та іншими зацікавленими сторонами. Директиви ЄС стосуються тендерів на державні закупівлі, які, за очікуванням, будуть коштувати більше, ніж певний поріг. Основними принципами цих директив є прозорість, рівноправність, відкрита конкуренція та надійне процедурне управління. Вони призначені для досягнення конкурентного, відкритого та добре врегульованого ринку закупівель. Це має важливе значення для правильного використання державних коштів. За загальними правилами ЄС для всіх тендерів державні органи: не можуть дискримінувати підприємства, зареєстровані в іншій країні ЄС; не можуть посилатися на певні бренди, торгові марки або патенти, коли описують характеристики товарів та послуг, які вони хочуть придбати; не можуть відмовляти у прийнятті додаткових документів (сертифікатів, дипломів тощо), виданих іншою країною ЄС, якщо вони забезпечують такий самий рівень гарантії; повинні зробити всю інформацію про тендери доступною всім зацікавленим компаніям, незалежно від країни ЄС, в якій вони зареєстровані.

Список використаних інформаційних джерел

1. Публічні закупівлі Польщі, Угорщини, Чехії та України. DOZORRO. URL: <https://dozorro.org/blog/publiczni-zakupivli-polshi-ugorshini-chehiyi-ta-ukrayini>.
2. Рекомендації для українських постачальників щодо участі в державних закупівлях Польщі. Європейський банк реконструкції і розвитку. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/GPA%20guide_Poland_UKR%20(2).pdf.
3. Рекомендації для українських постачальників щодо участі в державних закупівлях Балтійських країн (Естонія, Латвія, Литва). Європейський банк реконструкції і розвитку. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/GPA%20guide_Baltic_UKR%20(1).pdf.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. СУЧАСНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Безрук Д. І.

Вплив діджиталізації на удосконалення
бізнес-процесів підприємства..... 4

Валова С. М., Назаренко І. М.

Особливості організації бухгалтерського
обліку виробничих запасів на підприємствах
в сучасних умовах господарювання 6

Дуля В. С., Довжик О. О.

Роль, методика та документальне оформлення
інвентаризації дебіторської заборгованості у
процесі управління підприємством 9

Жолобо О. М., Гаркуша С. А.

Організація обліку у фермерських господарствах 12

Клиша О. О., Канцедал Н. А.

Калькулювання і собівартість:
понятійна база і взаємозв'язок 15

Kulyk Viktoriya.

Taxation of economic activities of e-business enterprises in
Ukraine: the need for a balanced approach in times of war 18

Куц В. Р., Канцедал Н. А.

Форс-мажор як фактор війни: обліковий аспект 20

Мартиненко Т. А., Назаренко О. В.

Особливості організації обліку активів та
зобов'язань фізичних осіб-підприємців 23

Оредугба Т., Рангра Н.

Цифрова трансформація економіки для забезпечення
стійкості та гнучкості української економіки в умовах війни ... 25

Прийдак Т. Б., Лега О. В., Яловега Л. В.

Розрахунок лікарняних: новації для роботодавців..... 27

Протасов В. В. Особливості оплати праці педагога-організатора в ліцеї	30
Самофал А. В., Назаренко І. М. Система нормативного регулювання бухгалтерського обліку грошових коштів підприємства.....	32
Турченко А. Ю., Канцедал Н. А. Особливості документування та облік операцій із закупівлі та зберігання пального у агровиробника	35
Цимбал А. І., Канцедал Н. А. Декретні виплати: особливості нарахування та обліку.....	39
Шамрай І. В., Назаренко І. М. Сутність розрахунків з позиції обліково-управлінського аспекту	42

СЕКЦІЯ 2. СТАН ТА ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ В КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Артюх-Пасюта О. В. Розробка стратегії організаційного розвитку підприємства: методичний підхід.....	45
Біловодська І. М., Гаркуша С. А. Організація обліку розрахунків з постачальниками при використанні спеціалізованого програмного продукту	48
Буз А. О., Коршикова Р. С. Консолідація сестейнової звітності: специфіка обліку викидів вуглецю за протоколом з парникових газів	51
Буркова Л. А. Управління сталим розвитком підприємства: від концепції «збереження через розвиток» до уникнення фінансової неспроможності.....	55
Грибовська Ю. М. Бухгалтерський облік власного капіталу у забезпеченні стабільної діяльності суб'єктів господарювання	59

Дивнич А. В.

Проблемні аспекти дослідження заборгованості
із виплати заробітної плати засудженим до
обмеження чи позбавлення волі..... 63

Дубограй А. І., Хоменко Л. М.

Удосконалення обліково-аналітичного
управління витратами підприємства 65

Іванова Ю. П., Шепелюк В. А.

Шляхи мінімізації адміністративних витрат підприємства..... 69

Кравцова Н. О., Яценко О. В.

Методичні прийоми проведення аналізу
та контролю готової продукції..... 72

Крамаренко В. С., Мілька А. І.

Бюджетування та його переваги як системи
оперативного планування на підприємстві..... 75

Кучеренко С. М., Назаренко І. М.

Місія та роль бухгалтерського обліку фінансових
результатів у процесі управління підприємством 77

Meleshko K. S., Bondar-Pidhurska O. V.

Improvement of accounting and analytical support of enterprise
management in contexts of implementation of sustainable
development goals and readiness for change..... 79

Міщенко Д. А., Хмелюк А. В.

Організація обліку загальноновиробничих витрат на
металургійному підприємстві 81

Прохар Н. В.

Проблеми бухгалтерського обліку
статутного капіталу підприємства 84

Сенченко О. В.

Метод ABC – калькулювання: переваги й недоліки 86

Смірнова І. В., Смірнова Н. В.

Соціальний облік як інструмент стратегії
соціальної відповідальності..... 89

Сук П. Л.

Розподіл витрат майбутніх періодів із застосуванням
методу на основі доходу від звичайної діяльності 93

Терновський Р. М., Гаркуша С. А.

Концептуальні основи організації автоматизованого
обліку розрахунків з постачальниками 99

Тютюнник С. В., Діденко О. І.

Особливості аналізу фінансового
стану малих підприємств 102

Тютюнник С. В., Кошман Г. Б.

Облікова політика підприємства: сутність
та особливості організації 106

Шкроміда В. В.

ESG-звітність у вітчизняній обліковій
практиці: труднощі та переваги 109

СЕКЦІЯ 3. ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ЯК РЕСУРС, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЄ ЯКІСТЬ ПРИЙНЯТТЯ РІШЕНЬ

Бачинський В. І., Помулева В. М.

Фінансова звітність малих підприємств у контексті
сучасних викликів та євроінтеграційних процесів 113

Єрмоласва М. В., Проценко А.

Звітність про рух грошових коштів 117

Зінюк Д. А., Гаркуша С. А.

Проведення аудиту і обліку на підприємстві 119

Марценюк Р. А.

Управлінська звітність в системі
менеджменту: теоретичний аспект 121

Міщук Є. В.

Аналіз звітності для прийняття рішень:
євроінтеграційний контекст 123

Фоменко В. С., Прокопова О. М. Звітність та оподаткування фізичних осіб-підприємців під час воєнного стану	126
--	-----

Фоменко В. С., Шаповалова А. П. Облік активів, що перебувають в тимчасовій окупації.....	128
--	-----

СЕКЦІЯ 4. ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПРАКТИКА АУДИТУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ

Брітченко І. Г. Критерії оцінки маркетингового потенціалу при проведенні маркетингового аудиту на підприємстві	132
--	-----

Воронко Р. М., Редченко К. І. Особливості аудиту, орієнтованого на стратегію.....	135
---	-----

Голубець В. В., Тужилкіна О. В. Особливості аудиту персоналу в умовах кризи.....	137
--	-----

Закревська О. М., Поддубна Н. М. Аудиторська вибірка як невід’ємний інструмент проведення перевірки.....	143
--	-----

Lishchyna Diana. Global Pandemic (Covid-19) Impact on Audit Process	147
---	-----

Мілька А. І., Гончаренко Д. В. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти	149
--	-----

Назаренко І. М. Етика професійних бухгалтерів: сутність та система нормативного регулювання	151
---	-----

Назаренко О. В. Ризик-індикатори при аудиті припущення щодо безперервності діяльності бізнес-суб’єктів.....	154
---	-----

Педченко Н. С. Концептуальні основи організації проведення аудиту якості у закладах вищої освіти: вітчизняна та міжнародна практика....	157
---	-----

Самойлович Д. С., Назаренко І. М.

Аудит фінансових результатів: алгоритм та
цільова спрямованість незалежної перевірки 161

Улітко М. М., Артюх-Пасюта О. В.

Особливості соціального аудиту: виклики сьогодення 164

Фоменко В. С., Поддубна Н. М.

Особливості аудиту під час воєнного стану в Україні..... 167

СЕКЦІЯ 5. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ В УМОВАХ ІННОВАЦІЙНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Zherlitsyn Dmytro.

Utilizing blockchain technology in accounting and auditing 171

Коваленко К. О., Рогоза М. Є.

Методи управління діяльністю підприємства 174

Кононенко Ж. А.

Застосування інформаційних технологій
для здійснення економічного аналізу 176

Кузьмінська К. І.

Автоматизація облікових процесів – критерії вибору
програмного продукту 178

Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Зелінський Є. Д.

Цифрова трансформація економіки: обліковий дискурс 181

Любимов М. О., Штефан В. Г.

Вплив сучасних інформаційних технологій
на розвиток системи бухгалтерського обліку 184

Миколенко І. Г.

Фінансові результати діяльності підприємства
та фактори їх формування 186

Piddubnyi Bohdan.

Prospects of applying blockchain technology
in preparing tax reports..... 188

СЕКЦІЯ 6. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНЦІЙ СУЧАСНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ВИКЛИКІВ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Верезомський Д. М., Гриценко В. С.

Цифрові компетентності в системі управління персоналом 191

Вороніна В. Л., Воронін З. Б.

Підготовка кадрів для цифрової економіки та проблеми
праці в умовах цифровізації та інновацій 194

Костишина Т. А., Костишина А. І., Смірнова Г. В.

Формування компетенцій сучасного фахівця
в умовах інноваційного розвитку..... 197

Савченко В. М., Кононенко Л. В.

Формування компетентностей сучасного фахівця
в умовах викликів цифрової економіки..... 199

Туманцова О. В.

Використання механізмів
гейміфікації в освітньому процесі 202

Черкашина В. В., Штерман Ю. С., Тужилкіна О. В.

Формування цифрових компетенцій як запорука
конкурентоспроможності працівників на ринку праці 205

Шановалов В. О.

Рівні навчання при формуванні
компетентностей майбутнього фахівця..... 208

Шимановська В. Л.

Види та зміст цифрових
компетентностей сучасного фахівця 210

Шимановська-Діанич Л. М., Лозова О. В.

Компетенції сучасного менеджера в умовах
формування цифрової економіки..... 213

Шкурат О. В.

Практичні аспекти формування компетентностей сучасного
бухгалтера в умовах викликів цифрової економіки 215

СЕКЦІЯ 7. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ

Архипенко С. В.

Прозорро як інструмент цифровізації
закупівель у сфері публічних фінансів..... 219

Заливчий М. В.

Показники оцінки ефективності функціонування
системи електронних публічних закупівель 221

Кравченко А. П., Товста С. П.

Кримінальна відповідальність учасника
публічних закупівель..... 225

Павленко О. С.

Публічні закупівлі в умовах воєнного стану в
Україні: найважливіше на закупівельному фронті..... 228

Манжура О. В., Труфанов О. В.

Ретроспективний аналіз розвитку законодавства
та політики ЄС в сфері державних закупівель..... 232

Федотов І. О., Артюх-Пасюта О. В.

Завдання аналізу публічних закупівель та
аналітичні процедури залежно від етапів
життєвого циклу предметів закупівель 235

Манжура О. В., Прищепя Р. В.

Європейські практики публічних закупівель..... 238

Наукове видання

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

ЗБІРНИК

матеріалів IV Міжнародної
науково-практичної конференції

(м. Полтава, 10–11 травня 2023 року)

Дизайн обкладинки *П. В. Кійченко*
Комп'ютерне верстання *О. С. Корніліч*

Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 14,5.
Зам. № 299/2072.

Видавець і виготовлювач
Полтавський університет економіки і торгівлі,
к. 115, вул. Коваля, 3, м. Полтава, 36014; ☎ (0532) 50-24-81

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 3827 від 08.07.2010 р.